

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Epistolarvm Innocentii III. Romani Pontificis Libri Vndecim

Innozenz <III., Papst>

Parisiis, 1682

Liber Decimvs Qvintvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-20020

EPISTOLARVM
SIVE
REGESTORVM
INNOCENTII III.
ROMANI PONTIFICIS
LIBER DECIMVS QVINTVS.

CAPITVLO LINGONENSI.

Tab. 1.
De revocandis
poffiffionibus
alienatis.

D hoc sumus disponente Do-
mino in plenitudinem potes-
tatis assumpti ut si quando ab
his qui sunt in partem sollici-
tudinis evocati, in Ecclesia-
rum suarum dispendium quicquam perpe-
ram fuerit attentatum, per sollicitudinis
nostrae studium emendetur, & praecavea-
tur indemnitate earundem. Cum igitur,
sicut vobis intimantibus nostro est aposto-
latui referatum, quaedam possessiones Ec-
clesiae vestrae ab Episcopis qui pro tempo-
re praefuerunt eidem alienatae sint vobis pe-
nitens inconsultis, nos eidem Ecclesiae pa-
terna volentes sollicitudine providere, auc-
toritate vobis praesentium indulgemus qua-
tinus possessiones ipsius Ecclesiae, quas sine
assensu vestro alienare dicti Episcopi praesumpserunt, ad jus & proprietatem illius
legitimè revocetis. Nulli ergo &c. concessio-
nis &c. usque incursum. Datum Late-
rani vii. Kal. Martij, pontificatus nostri
anno quintodecimo.

EISDEM.

Cum causam quae vertebatur inter di-
ctum filium H. Cantorem Eduensem
& H. Barensem Archidiaconum super de-
canatu Ecclesiae vestrae, ad quem fuerat
electus uterque, dilectis filiis Decano &
magistris W. de Vienna & Iacobo de Tor-
nodoro Canonicis Antisiodorensibus com-
miserimus sine debito terminandam, ipsi
cognitis causae meritis, de juris peritorum
consilio electionem utramque sententiali-
ter cassaverunt. Verum Cantor praefatus,
qui ante prolationem sententiae appellarat,
ad apostolicam sedem accedens, a nobis
audientiam petiit sibi dari: quam cum ei
duxerimus concedendam, dilectus filius
magister Hugo Canonicus vester in nostra
praesentia constitutus, licet procurator non
esset, quod tamen de parte altera fuerat,
se opponens eidem, sententiam nobis ex-
hibuit cum actis iudicij a praefatis iudicibus
promulgatam. Nos igitur auditis quae

Epist.
De electione
Decani.

FFff iij

dictus Cantor proposuit coram nobis, cassationem electionis ipsius justam esse cognovimus, & ideo ipsam auctoritate duximus apostolica confirmandam. Datum Laterani v. 11. Kal. Martij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

*MAGDEBURGENSI ET
Magunino Archiepiscopis, & eorum
suffraganeis.*

*Epist. 3.
Contra Waldemarum
intrusum Bremensem.
Vide lib. 13. epist.
158. & quin-
tam compilat.
decretal. lib. 1.
tit. 9.*

Sicut venerabilis frater noster Osnaburgensis Episcopus Bremensis electus nobis intimare curavit, Waldemarum, cum in profundum jam devenit peccatorum, contemnit, & non solum non adicit ut resurgat, verum etiam, tamquam si ex adipe prodeat ejus iniquitas, adversus Romanam Ecclesiam supplantationes exempliat, & graviores quam hactenus praesumptiones intentat, ut in die irae accumulans iram sibi, damnabili gladio perdatur illius cujus misericordiam fuerat studio à durissimi damnatione carceris liberatus. Ponens enim, inductus in Bremam per nobilis viri Saxoniae Ducis potentiam, tamquam ab Aquilone in Bremensi Ecclesia sedem suam, ac sedens super eam, velut super plumbi talentum sedet iniquitas, praeter administrationem quam in eadem Ecclesia tam in spiritualibus quam temporalibus sibi damnabiliter usurpavit, ad Ecclesias & Clericos in reprobum sensum datus manus extendit, ipsorum bona praesumptuosius ausibus occupans ac dividens inter laicos & dispergens; de quorum confidens violentia, facilis est ad scelera, nec quid faciat abhorrescit. Expulsis etenim quibusdam Canonicis & aliis Bremensibus Clericis ab eorum Ecclesiis & praebendis, ipsas praebendas & Ecclesias de facto, cum de jure non potuerit, quibusdam fautoribus suis contulit, ut eos habeat in malefactis participes quos habet in errore fautores. Licet autem in Waldemarum eundem per te, frater Magdeburgensis, & venerabiles fratres nostros tuos & Bremensis Ecclesiae suffraganeos, necnon & per praedictum Osnaburgensem & Monasteriensem Episcopos anathematis vinculo innotatum depositionis & degradationis sententia fuerit auctoritate apostolica promulgata, ipse tamen, qui sub tanta manus divinae potentia humiliari debuerat, cornua elationis assumens, in eadem pertinaciter persistit sententia, & eam quam saltem timere debuerat vilipendit. Cujus exemplo Decanus & quidam alij sacerdotes Bremenses & Clerici latam in eos super

beneficiorum perceptione suspensionis sententiam, [ante quam] communicabant eidem, improvidè contemnent, et communicare non desinunt, ipsumque fovere in sua nequitia non desistunt. Ne igitur idem Waldemarum & fautores ipsius plenè valeant de sua nequitia gloriari, fraternitati vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatinus in eos latas sententias singulis diebus dominicis & festivis per vestras Ecclesias innovetis & faciatis per vestras dioceses innovari. Datum Laterani 11. Kal. Martij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem ferè modum scriptum est Paderburnensi, Mindensi, Verdensi, & Halberstadtensi Episcopis, & dilectis filiis Corbeiensi & de Campo sanctae Mariae Abbatibus Monasteriensi & Paderburnensi diocesum usque plenè valeant de sua nequitia gloriari, discretionem vestrae per apostolica scripta mandamus quatinus infra duos menses postreceptionem praesentium ad Bremensem civitatem personaliter accedentes, sive omnes simul, sive singuli, latas in dictum Waldemarum & fautores suos sententias publicè innovetis ibidem, & mandetis per totam Bremensem provinciam innovari. Datum Laterani 11. Kal. Martij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

*EPISCOPO ET CAPITULO
Pictavensi.*

Causam quae vertebatur inter vos ex parte una & dilectos filios Cluniacensem & monasterij novi Pictavensis Abbates & conventus ex altera super exemptione monasterij novi Pictavensis diversis iudicibus nos recolimus commisisse. Super qua licet diversis temporibus fuerit multipliciter laboratum, testes tamen ex mandato nostro ab utraque parte recepti fuerant, & demum depositiones eorundem apud sedem apostolicam publicatae. Verum quia pars monasterij novi privilegia sua tunc praemanibus non habebat, partibus postmodum nostris dedimus litteris in mandatis ut super eadem causa, munita privilegiis & aliis rationibus quae ad ipsius decisionem spectabant, per se vel sufficientes procuratores in festo beati Martini proxime praeterito nostro se conspectui praesentarent, tam super praedicta causa quam super aliis articulis aequitatis iudicium dante Domino recepturae. Demum igitur dilectis filiis magistris Iohanne & Hugone Canonicis sanctae Radegundis Pictavensis vestris, & Petro, Salaticie, ac Io. mona-

chis prædictorum Cluniacensis & Monasterij novi Abbatum & conventuum procuratoribus in nostra præsentia constitutis, audivimus diligenter quæ voluerunt proponere coram nobis; & cum hinc inde super præmissis fuisset diutiùs disputatum, tandem idem negotium de consensu partium nobis mediantibus taliter est sopitum. Quod dicti Abbas & conventus Monasterij novi, ut Pictavenfis Episcopus favorabilior sit eis & efficacior ad justitiam de suis malefactoribus faciendam, semel in anno per diem unum cum moderato equitatarum numero, prout in Lateranensi Concilio est statutum, eundem exhibeant & procurent. In ceteris verò idem monasterium ab ejus jurisdictione sit liberum & exemptum; nisi quod chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium, dedicationes basilicarum, ordinationes monachorum seu Clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, necnon & benedictionem Abbatis sine professione aliqua recipiant ab Episcopo memorato; si quidem catholicus fuerit, & gratiam apostolicæ sedis habuerit, ac ea ipsis gratis & sine pravitate aliqua voluerit exhibere. Alioquin liceat eis quemcumque maluerint catholicum adire antislitem gratiam & communionem apostolicæ sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate ipsis quod postulatur impendat; sicut in authenticis privilegiis continetur, quæ nos ipsi percipimus & examinavimus diligenter. Cum autem Pictavenfis Episcopus in civitate Pictavenfi generale posuerit interdictum, iidem illud servabunt; ita quod illo durante non celebrabunt divina nisi clausis januis, non pulsatis campanis, suppressa voce, interdictis & excommunicatis exclusis, quos cautè vitare curabunt. Ad synodum quoque Pictavenfis Episcopi Abbas Monasterij novi secundum generalem consuetudinem regionis accedet ratione Capellarum vel Ecclesiarum suarum quæ ipsi Episcopo sunt subiectæ. Sed si forsitan Capellani ea quæ statuta fuerint in synodo neglexerint aut contempserint observare, non in Abbatem vel monasterium, sed in ipsos Capellanos, Episcopus poterit canonicam exercere censuram. Ne igitur quod nobis mediantibus est statutum valeat ab aliquo temerè violari, illud auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. usque incursum. Datum Laterani v. Kal. Martij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est Cluniacensi & Monasterij novi Pictavenfis Abbatibus & conventibus. Causam quæ vertebatur &c. usque in finem.

In eundem modum scriptum est super hoc Abbati sancti Sulpicii, Decano, & Archidiacono Bituricensibus. Causam quæ vertebatur &c. usque ab aliquo temerè violari, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatinus id observari per censuram ecclesiasticam appellatione postposita firmiter faciatis, contradictores censura simili compescendo. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. usque exequantur. Datum Laterani vi. Kalend. Martij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

ELECTO ET MONACHIS
sanctæ Mariæ de Peroallo.

Cum à nobis petitur &c. usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, personas & monasterium vestrum cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis præstante Domino poterit adipisci, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti patrocinio communimus. Libertates præterea & immunitates quas venerabilis frater noster Episcopus Terdonensis cum Capitulo sui assensu provida vobis liberatione concessit ratas habemus, & eas illibatas decernimus permanere. Nulli ergo &c. protectionis & constitutionis &c. usque incursum. Datum Laterani v. Kal. Martij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

*Epist. 3.
Recipiuntur
sub protectione
beati Petri.*

** G. DE VALLIBVS, MAGISTRO.
G. & P. de Fimis Canonicis
Laudanensibus.*

** In quart. coll.
5.*

Olim ex litteris dilectorum filiorum sancti Nicasij Remensis, Igniacensis & Vallis regiæ Abbatum nostris fuit auribus intimatum quod cum ad eos semel & iterum à nobis litteræ processissent, super eo videlicet quod R. Clericus sancti Remigij Remensis parrochiam de Salice sancti Remigij, quam R. de Cruncio Clericus sibi per interpositam personam ab Abbate sancti Remigij collatam fuisse proposuit, detinebat, ipsi partes semel, secundò, & tertio citaverunt, & dictum R. de sancto Remigio, quia citatus pluries comparere noluit per se vel responsalem aliquem coram eis, excommunicationis

*Epist. 6.
Quod clausula
si est ita ad
omnia respiciet
revertitur.
Cap. Olim. De
rescriptis.*

vinculo innodantes, fecerunt fructus ipsius parrochiæ sequestrari, cumque postmodum idem R. accedens ad eos, se juri promiserit pariturum, ac obtinuerit se absolvi, ipsi absolutionis ei litteras concedentes, diem ei assignarunt & locum quibus coram eis quod promiserat adimpleret, qui diem & locum ex litteris illis radens, in loco raturæ rescripsit quod ipsi ei sequestratos fructus exhiberi mandabant, quod demum coram duobus eorum, tertio sui absentiam excusante, per litteras est confessus. Nos igitur, cum tantæ temeritatis excessus falsitatis serupulo non careret, vobis dedimus in mandatis ut si res taliter se haberet, ipsi præsumptori super dicta parrochia perpetuum silentium imponentes, præfato R. de Cruneio Clerico assignaretis eandem cum fructibus sequestratis. Verum, sicut vos filij S. & P. per vestras nobis litteras intimastis, cum dictus R. de Cruneio rasuram præfatum coram vobis per testes idoneos probavisset, & ob hoc postulasset sibi dictam Ecclesiam assignari, vos utrum clausula illa, *si ita est*, de omnibus superioribus, an de articulo tantum raturæ deberet intelligi dubitantes, in negotio ipso procedere ulterius distulistis, eligentes secundum hoc potius apostolicæ sedis oraculum implorare quam aliquid temerè diffinire. Nos ergo diligentiam vestram in Domino commendantes, taliter duximus respondendum, quod clausula illa debet ad omnia superiora referri, ad hoc ut ipsi præfata Ecclesia conferatur: quia licet vitium falsitatis ad imponendum illi perpetuum silentium super Ecclesia ipsa sufficiat qui falsitatem hujusmodi perpetravit, non tamen propter hoc eadem Ecclesia est adversario assignanda, nisi super aliis facta fuerit plena fides. Datum Laterani v. l. Non. Martij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

COLOCENSI ELECTO, ET
Sokardiensi & de Sekudvvor Cisterciensis
ordinis Abbatibus Quinqueeclesiensis diocesis.

Epist. 7.
Dirimit litem
inter Episcopum
Vesprimien-
sem & Abba-
tem S. Marti-
ni.
Cap. Veniens.
De præscript.
* Hac littera
addita est ex
cod. Colbert.

Veniens ad præsentiam nostram dilectus filius [* G.] Abbas sancti Martini de Pannonia sua nobis conquestione monstravit quod venerabilis frater noster Vesprimiensis Episcopus conditionales homines, qui certa ei servitia exhibent, eximit à præstatione integra decimarum, & eos, cum jurisdictionem in ipsos habeat, ad solvendas integrè sibi prædictas decimas & ad satisfaciendum congruè de subtractis pontificali auctoritate non cogit, præstare sibi recusans consilium & auxilium

in expensis & aliis contra silvestres homines in extremis prædictæ parrochiæ finibus commorantes, qui se à solutione subtrahunt decimarum. Quare humiliter postulabat ut ne id de cetero idem Episcopus attentaret injungere sibi auctoritate apostolica dignemur. Petebat insuper quod idem Episcopus sacerdotibus illius parrochiæ inhiheret ne quosdam homines, sibi prout tenentur decimas non solventes, servili conditione falso ad suam excusationem objecta, & ne pulsatores & exequiales in eodem articulo delinquentes recipiant ad divina, vel ab eis percipiant partem aliquam decimarum, ipsi de subtractis satisfactionem congruam impeditentes, humiliter supplicans ut hoc per delegatos à nobis iudices fieri mandarem, si dictus Episcopus id efficere non curaret, compellentes eundem ad satisfactionem congruam prædictorum, si auctoritate sua dicti Capellani hoc præsumerent attentare. Postulabat præterea quod idem Episcopus parrochianos Capellarum suarum in jure spirituali & quarta decimarum recipi ad Capellas alias non permittat, satisfaciens de subtractis eidem, si aliquid est in hoc hætenus ipsius auctoritate præsumptum. Alioquin à suis sibi faciat Capellanis super his satisfactionem congruam exhiberi. Et ne de parrochianis dubitatio aliqua oriretur, sic petiit distinguendo, ut parrochianos de villis Fayz & de Gurbei à Capella Thapey non subtrahat Episcopus memoratus, parrochianos autem de prædio Dominici de Mogh. & de Vdvornicis Regis & de villa illorum qui dant Regi Martium à Capella de porcorum custodia non subducatur, inhiherens sacerdotibus ne recipiant capitis aliquas vel cubulos vini à Regis vel Regine conditionalibus, qui vulgò regales servi vocantur, ab ipso ea recipi permittentes, cogens insuper Regis sagittarios & bisfenos ad decimas integrè persolvendas. Petiit etiam postmodum & humiliter postulavit ut memoratus Episcopus non impediat vel faciat impediri quò minus omnes qui in Simigienfi parrochia vel comitatu consistunt, de omnibus quæ possident decimas integras sibi solvant, sicut in privilegiis felicis memoriae Paschalis Papæ & sancti Regis Stephani plenius continetur. Præfatus verò Episcopus in nostra præsentia constitutus è contrario postulavit ut decimas Simigienfis comitatus infra suæ diocesis terminos *consistentis, quas detinet idem Abbas, sibi restitui faceremus, nisi dictus Abbas aliquo speciali jure se ipsas justè possidere

possidere monstraret, mandantes ipsum per eundem Abbatem, cum dictum comitatum visitat, in suis Ecclesiis procurari. Petebat insuper deputatam quartam fabricæ sibi restitui ad Ecclesias reparandas. Capellas in villa subuleorum & sancti Ladislai de Fizgoi destrui postulans, tamquam sine auctoritate ac consensu Episcopi diocesani constructas, & petens Ecclesiam de Keurishyg, in qua sibi dictus Abbas spiritua-lem jurisdictionem usurpat, Ecclesiam etiam de Thapey, in cuius possessione ipsum fuisse idem Abbas confessus fuerat, repetebat. Reconciliationes etiam pœnitentium & ordinationes clericorum ad se asserens pertinere, humiliter postulabat ut chrisma, oleum sanctum, & alia ecclesiastica sacramenta Capellani & homines sancti Martini in Vesprimensi diocesi constituti ab eo tamquam à suo diocesano perciperent, sibi cognitiones causarum spiri- tualium relinquendo. Nos autem intellectis per venerabilem fratrem nostrum Hugolinum Hostiensem Episcopum, quem partibus concessimus auditorem, quæ proposita fuerant coram eo, objectiones propositas ab Episcopo contra privilegia prædictorum Paschalis Papæ ac sancti Regis Stephani, quibus Abbas sufficienter respondit, invalidas esse decrevimus, ut eis non obstantibus privilegia ipsa valida reputentur, si authenticum prædicti Regis tale repertum fuerit quale nobis rescriptum ipsius sub bulla carissimi in Christo filij nostri Hungarorum Regis illustris extitit præsentatum. Quantum tamen ad fundandam intentionem Abbatis proficiat opportuno tempore decernemus. Interim autem nihil circa statum monasterij secundum perceptionem decimarum, quam idem monasterium possidet, immutetur. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes Clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, Clerici Ecclesiarum vel Capellarum ipsius monasterij quæ sunt in Vesprimensi diocesi constituta à Vesprimensi Episcopo postulabunt, siquidem catholicus fuerit & gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, & ea gratis & sine pravitate aliqua voluerit exhibere. Alioquin ab alio quem maluerint catholico præfule suscipiendi ea liberam habeant facultatem, sicut in privilegiis prædicti Paschalis & bonæ memoriæ Alexandri Papæ prædecessorum nostrorum perpeximus contineri. Non obstante privilegio Clementis Papæ, * qui mentionem non fecit

de prædictis prædecessorum suorum privilegis, sed de privilegio sancti Stephani Regis, cui, quantum ad hoc capitulum, per saepatos Romanos Pontifices extitit derogatum, præsertim cum ipse Clemens privilegium illud concesserit salvis institutionibus, non solum Romanæ Ecclesiæ, sed ipsius etiam Legatorum. Nec obstante præscriptione quam idem Abbas in suum subsidium opponebat: quia si consummata erat præscriptio quando Abbas sancti Martini ab Alexandro Papa privilegium impetravit, juri præscriptionis renuntiasse videtur; præsertim cum coram nobis privilegio illo sit usus quod suæ intentioni, quantum ad hunc articulum, contradicit. Si verò nondum * consummaverat præscriptionem, sed erat in præscribendo post impetratum huiusmodi privilegium, bonam fidem non habuit, & ideo secundum canones non præscripsit. Ceterum interdictos vel excommunicatos Vesprimiensis Episcopi prædicti Clerici studeant evitare, ac parrochianos Ecclesiarum ad eundem Episcopum pertinentes contra voluntatem ipsius ad divina officia non recipiant, nec illis impendant ecclesiastica sacramenta. Super ceteris autem quia nobis non potuit fieri plena fides, per apostolica vobis scripta mandamus quatinus recipiatis testes quos partes duxerint producendos, & tam attestaciones quàm alias prolationes earum fideliter redigatis in scriptis, easque nobis sub vestris sigillis dirigere procuretis, præfigentes eis terminum competentem quocum ipsi nostro se conspectui repræsentent sententiam auctore Domino recepturæ, Testes autem qui ab utraque parte fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam cessante appellatione cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium à sede apostolica impetratis. Quòd si non omnes &c. duo vestrum ea &c. Datum Laterani v. Non. Martij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

PRIORI ET FRATRIBVS
de Balneolis.

I Vstis petentium desiderijs dignum &c. usque effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, domum & redditus à nobili viro Herveo Comite Nivernensi pia vobis liberalitate collatos, sicut eos justè ac pacificè possidetis, & in litteris ejusdem Comitis ac

G G g g

villegijs præde-
cessorum suoz.
non extitit de-
rogatum, cum
de ipsis nullà
fecerit mentio-
nem; præter-
tum cum &c.

* In quart. coll.
consummata
erat præscrip-
tio.

Epif. 8.
Confirmat eo-
rum boua.

In quart. coll.
per quod præ-

Tom. II.

nobilis mulieris Mathildis Comitissæ uxoris suæ noscitur contineri, vobis & per vos domui vestræ auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. usque incursum. Datum Laterani Non. Martij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

EPISCOPO MAGALONENSI.

*Epist. 9.
Vt de terris in
comitatu Melgorij
cognoscat.*

Sicut dilectus filius Iohannes Buccados nobis conquerendo monstravit, quidam potentes super proventibus & rebus aliis suis in comitatu Melgorij, quos legitime possidet & quietè, ipsum sine causæ cognitione intendunt nequiter aggravare. Cum igitur iurisdictio terræ illius ad nos nullo pertineat mediante, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus vocatis qui fuerint evocandi, & auditis hinc inde propositis, quod iustum fuerit appellatione remota decernas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari, nullis litteris veritati & iustitiæ præjudicantibus à sede apostolica impetratis. Datum Laterani vii. Idus Martij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

ABBATI ET PRIORI

*sancti Victoris, & magistro G. Cornuo
Canonico Parisiensi.*

*Epist. 10.
De corpore B.
Lupi Archiepiscopi Senonensis.
Vide chronicon
S. Petri Vtvi
pag. 726.*

Dilecti filij Abbas & conventus sanctæ Columbæ Senonensis nobis conquerendo monstrarunt quòd licet in Ecclesia sua totum corpus beati Lupi confessoris Archiepiscopi Senonensis unà cum capite requiescat, sicut per authenticum bonæ memoriæ Hugonis Senonensis Archiepiscopi, qui convocatis quibusdam Episcopis, & clero & populo adunatis, ipsum corpus ac caput omnibus astantibus demonstravit, evidenter apparet, Abbas tamen & monachi sancti Petri vivi Senonensis in ipsorum gravamen per prædicatores suos caput & quædam membra confessoris ipsius esse apud quendam prioratum suum, videlicet sanctum Lupum de Nando, per episcopatus longè latèque diffusos faciunt publicè nuntari, quod siquidem est à veritate penitus alienum. Quia igitur falsitas tolerari non debet sub velamine pietatis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus memoratos Abbatem & monachos ut ab huiusmodi præsumptione desistant auctoritate nostra moneatis attentius & efficaciter inducatis, ipsos ad hoc, si necesse fuerit, per censuram

ecclesiasticam appellatione remota cognita veritate cogentes, cum nec saluti nec famæ congruat eorundem quæstum acquirere de prædicatione mendacij. Nullis litteris veritati &c. à sede apostolica impetratis. Quòd si non omnes &c. duo vestrum ea &c. Datum Laterani xi. Idus Martij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

MORIMONTENSI ET SANCTI

Stephani Divionensis Abbatis Lingonesis diocesis, & majori Archidiacono Lingonesi.

Venerabili fratri nostro Bisuntinensi Archiepiscopo & dilecto filio procuratori nobilis viri Comitis Stephani benignam audientiam concedentes, intelleximus evidenter per ea quæ fuerunt nobis proposita & ostensa quòd litteræ illæ quæ dilectus filius sancti Sequani & de Accio Abbatibus & Priori Cisterciensi super absolutione ipsius Comitis sub nomine nostro fuerunt exhibitæ, sicut in eorum litteris citatoriis de verbo ad verbum erant insertæ, aut falsæ aut falsatæ fuerunt. Et certè si veras litteras accepissent, quales nos eis recolimus destinasse, formam earum in suo processu minimè observassent. Quare nos eorum processum decernentes irritum & inane, per apostolica vobis scripta mandamus quatinus litteras illas faciatis vobis per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo exhiberi, & inquiratis diligentissimè veritatem quis eas obtinuit vel exhibuit aut falsavit, tam litteras ipsas quàm inquisitionem super his veritatem nobis fideliter transmissuri, ut ad huiusmodi puniendum excessum, sicut procedendum viderimus, procedamus. Latam autem in prædictum Comitem excommunicationis sententiam ab Archiepiscopo memorato & interdictum positum in terram ipsius manderis inviolabiliter observari donec de damnis & injuriis præfato Archiepiscopo ab eodem Comite irrogatis inquisita plenius & cognita veritate, faciatis satisfactionem congruam exhiberi, & sic demum præfatas sententias juxta formam Ecclesiæ relaxantes, audiat si quid inter eos remanserit questionis, & appellatione remota mediante iustitia decidatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem &c. usque subtraxerint, per censuram eandem cessante appellatione cogatis veritati testimonium perhibere. Quòd si non omnes &c. usque exequantur. Datum Laterani xii. Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

R. DE BELLOVIDERE
Camerario & S. de Berov. & S. de Burgo
Guarin. Canonicis Carnotensibus.

Epist. 12.
De interdicto
prohibito ab E-
piscopo Aure-
lianensi.

Cum venerabilis frater noster Aurelianensis Episcopus dioecesim suam supposuerit ecclesiastico interdicto, & Capitulum sancti Aniani illud neglexerint observare, sed interdictos ab ipso receperint ad divina, sublimi voce, pulsatis campanis, & apertis januis celebrantes, idem Episcopus contra eos ad venerabilem fratrem nostrum Trecentensem Episcopum & conjudices suos nostras litteras impetravit: qui Ecclesiam sancti Aniani interdicti sententia supponentes, Decanum & ejusdem loci Capitulum ab officio suspenderunt, eosdem in expensis quas Episcopus fecerat condemnando. Unde dilectus filius R. de Noa procurator ipsius Episcopi postulabat ut prefatas sententias dignemur apostolico munimine roborare. Verum B. & R. procuratores ejusdem Capituli ex adverso proposuere in nostra presentia constituti quod cum prefata Ecclesia sedi apostolica sit immediatè subjecta, sicut apparet per privilegia Pontificum Romanorum, non tenebantur interdictum ejusdem Episcopi observare. propter quod, ne super hoc possent ab Episcopo prægavari, nostram audientiam appellarunt. Et licet non receperint scienter ab ipso interdictum aliquem ad divina, nihilominus tamen Episcopus eorum homines & Ecclesias supposuit interdicto, eis divina penitus interdicens. Verum cum prefata litteræ, quas Episcopus impetravit ad iudices supradictos, falsitate suggesta & veritate facta fuerint impetratæ, & ab eisdem iudicibus legitimas exceptiones admittere recusantibus fuerit ad sedem apostolicam rationabiliter provocatum, sententias latas, propter appellationis objectum, petebant penitus irritari. Nos autem utrique parti providere volentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus cum procuratores prædictorum Decani & Capituli promiserint coram nobis sub pœna centum librarum, pro qua obligaverunt præbendas suas quas habent in Ecclesia memorata, quod dicti Decanus & Capitulum vestro parebunt mandato, si hoc ipsi ratum habuerint, vos auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo relaxetis omnes sententias in ipsos & Ecclesias & homines eorum hac occasione prolatas, ac deinde inquisita & cognita veritate, si illos culpabiles inveneritis, faciatis ipsos subla-

Tom. II.

to cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo præfato Episcopo satisfactionem debitam exhibere; ita quod interdicto durante alta voce non celebrent, sed submissa, januis clausis, non pulsatis campanis, ac excommunicatis & interdictis exclusis. Alioquin pœnam promissam à dictis procuratoribus exigatis, & sententias nihilominus usque ad satisfactionem condignam faciatis appellatione remota per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem & c. usque subtraxerint, per censuram eandem cessante appellatione cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium à sede apostolica impetratis. Quod si non omnes & c. duo vestrum ea & c. Datum Laterani xvi. Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

POTESTATI ORTANENSI.

Cum bonæ memoriæ M. soer nobilium virorum Cazaguerræ de Orta, B. de Canalio, I. Raynaldi, & P. Iacconis, castra Basaneili, Palatioli, Bassani, & Aliani ab Ecclesia Romana in feudum tenuerit, & ex illis perceperit multa bona, ipsi prædicta castra post ejus obitum pro suæ voluntatis arbitrio detinentes, ad nostram presentiam, ut nobis responderent de ipsis, accedere noluerunt, cum exinde fecerimus requiri eosdem. Quia verò id nolumus in patientia sustinere, ne jus Ecclesiæ Romanæ negligere videremur, eisdem nobilibus nostris dedimus litteras in mandatis ut usque ad Cathedram beati Petri proximò præteritam, quem eis terminum peremptorium assignavimus, responsuri nobis de castris ipsis nostro se conspectui præsentarent, dilecto filio Cynthio de Insula nostris dantes litteras in mandatis ut si prædicti nobiles eodem termino ad nostram presentiam non venirent, eadem castra nostro nomine recipere non differret. Vniuersis insuper hominibus eorundem castrorum injunximus ut eidem ex tunc de castris ipsis ad nomen & opus nostrum respondere curarent. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus eidem Cynthio ad mandatum apostolicum exequendum tuum præstes auxilium & favorem. Datum Laterani xii. Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Epist. 13.
Contra nobis
sem quendam
detinentem ca-
stra Ecclesiæ.

G G g g ij

*LVNDENSI ARCHIEPISCOPO
apostolicæ sedis Legato.*

*Epist. 14.
Constitutur
Legatus aposto-
licæ sedis.*

Illam de probitate ac honestate tua fiducia obtinemus ut tibi vices nostras securè in arduis negotiis committamus, sperantes quòd ad divini nominis gloriam & apostolicæ sedis honorem ea satages promovere. Cùm igitur Christianæ fidei zelo succensus, ad convertendum circumstantes paganos ab errore ad veritatem non modicùm laboraveris & adhuc laborare disponas, ut hoc plenius & efficacius exequaris, nos tibi vices nostras duximus committendas, venerabilibus fratribus nostris Vpsalensi Archiepiscopo & suffraganeis ejus Episcopis ac aliis Ecclesiarum Prælatibus per Daciam & Suehiam constitutis per scripta nostra mandantes ut tibi ad hoc opus fideliter laboranti tamquam Legato apostolicæ sedis intendant, ut eorum adjutus auxilio, talentum tibi commissum cum multiplici nobis lucro resignes, cùm te à prædicationis officio Deo duce contigerit remeare. Nos enim liberam tibi concedimus potestatem ut juxta verbum propheticum evellas & destruas, & ædifices & plantes, prout utrumque secundùm Dominum videris faciendum. Datum Laterani 11. Non. April. pontificatus nostri anno quintodecimo.

*TOLETANO ET COMPELLANO
Archiepiscopis.*

*Epist. 15.
De bello ad-
versus Sarracenos.
Vide lib. 14.
epist. 3. 4.*

Qvanta nunc necessitas terræ Hispaniarum immineat, eò plenius prudentia vestra novit quòd ipsam viciniùs experitur. Eapropter fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus & districtè præcipimus quatenus Reges Hispaniarum moneatis prudenter & efficaciter inducatis ut pacem aut treugam servet adinvicem illibatam, præsertim hac imminente Sarracenum guerra durate; ad quod eos per censuram ecclesiasticam appellatione remota, si necesse fuerit, compelli volumus & mandamus; quin etiam mutuam auxilium sibi præstent adversus crucis dominicæ inimicos, qui non solum ad destructionem Hispaniarum aspirant, verùm etiam in aliis fidelium Christi terris comminantur suam sævitiam exercere ac nomen, quod absit, si possint, opprimere Christianum; auctoritate nostra tam ipsis Regibus quàm aliis Christianis omnibus sub pœna excommunicationis & interdicti firmiter inhibentes ne se præsumant jungere Sarracenis, vel contra Christianos illis consilium vel auxi-

lium impertiri. Quòd si fortè Rex Legionensis, de quo specialiter dicitur, sive alius cum Sarracenis offendere præsumpserit Christianos, denuntietis sublato appellationis obstaculo personam ipsius excommunicationis vinculo innodatam & interdicto suppositam terram ejus; hominibus suis, ne in hoc sequantur eundem, sub interminatione anathematis inhibentes; denuntiaturi nihilominus Reges alios & quoslibet Christianos ac terras eorum eisdem sententiis subjacere, si forsitan ipsi præfatum Regem offendere attentarint, homines eorundem ab ipsorum sequela prohibitione consimili retrahendo. Præterea ex parte nostra injungatis eisdem ut si aliquas habent ad invicem quæstiones, propter instantem necessitatem illas ad tempus persequi differant, & tempore opportuno, cùm potentes existant, ad præsentiam nostram tam procuratores quàm testes & alia quæ ad causam fuerint necessaria destinantes, suam coram nobis justitiam prosequantur, cùm per alios ortæ inter eos, quamquam multotiens sit tentatum, terminari nequeant quæstiones, & nos ipsis Deo auctore curabimus justitiæ plenitudinem exhibere. Sic autem præceptum apostolicum circumspèctè persequamini ac districtè ut sollicitudo & diligentia vestra clareant in effectu, & reprehendi meritò non possitis de negligentia vel contemptu, sed de studio & obedientia potius commendari. Datum Laterani Non. April. pontificatus nostri anno quintodecimo.

*PETRO ABBATI MONASTERII
sancti Angeli quod situm est in suburbio Pistoriensi, ejusque fratribus tam præsentibus quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum.*

Qvotiens à nobis petitur quod religioni & honestati convenire dinoscitur, animo nos decet libenti concedere & petentium desiderio congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatum monasterium sancti Angeli, in quo divino est obsequio mancipati, ad exemplar felicitis recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundùm Deum & beati Benedicti regulam atque institutionem fratrum Vallisumbrosæ in eodem loco institutus esse dinoscitur, per-

*Epist. 16.
De ordinat-
ione prior-
atus.*

petuis ibidem temporibus inuolabiliter obferuetur. Præterea quascunque poffefiones, quæcunque bona idem monasterium &c. usque illibata permaneant. in quibus hæc &c. usque exprimenda vocabulis. Locum ipsum &c. usque pertinentis suis. Massaritam de pecuniis, cum vinea & nemore ac hominibus ad districtum vestrum pertinentibus. Clausuras etiam, molendina, caufagium torum, Ecclesiam sancti Marci prope monasterium sitam, cum parochia & sepultura omnium tam majorum quam minorum ibidem commorantium, debitis honoribus, & omni iure suo, sicut ea hæctenus à quadraginta annis retro iustè ac pacificè posseditis. Terram de Moso, cum clausura & omnibus pertinentiis suis. Redditus de Guliano, & omne jus quod habetis in eadem villa, sicut in instrumentis publicis continetur. Decimas etiam poffessionum uestrarum, quas à quadraginta annis hæctenus pacificè tenuistis, vobis auctoritate apostolica confirmamus. Sanè novalium uestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, vel de nutrimentis &c. usque extorquere præsumat. Liceat quoque vobis &c. usque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum uestrorum &c. usque sine Abbatis sui licentia, nisi arctioris religionis obtentu, de eodem loco discedere. Discedentem verò &c. usque nullus audeat retinere. Cùm autem generale interdictum &c. usque divina officia celebrare. Sepulturam præterea illius loci &c. usque nullus obfistat. Salua tamen iustitia illarum Ecclesiarum à quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte verò te nunc eiusdem loci Abbate &c. usque secundùm Dei timorem & beati Benedicti regulam providerint eligendum. Præterea libertates & immunitates antiquas & rationabiles consuetudines monasterio uestro collatas, sicut hæctenus obseruatæ sunt, ratas habemus, & eas perpetuis temporibus illibatas manere præfenti decreto sancimus. Auctoritate quoque apostolica interdicitur ne quis infra fines parochiæ uestræ, præsertim à sancto Leonardo usque ad sanctam Christinam, ullatenus sine assensu dioecesani Episcopi & uestro Capellam seu oratorium de novo ædificare præsumat. Saluis tamen privilegijs Pontificum Romanorum. Prohibemus etiam ne quis in vos vel monasterium uestrum excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententiam sine manifesta & rationabili causa promulgare præsumat, vel novas & indebitas exactio-

nes vobis vel hominibus uestris imponat. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temerè perturbare &c. usque usibus omnimodis profutura. Salua sedis apostolicæ auctoritate & Vallisumbrosæ Abbatis debita reuerentia. Si qua igitur in futurum &c. usque districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco &c. usque præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Datum Laterani per manum Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij 11. Kal. April. Indictione xv. incarnationis dominicæ anno MCCXII. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. anno xv.

EPISCOPO LINGONENSI,
& Abbati Villariensi Metensis diocesis,
magistro N. Canonico Virdunensi.

Cum per alias litteras collationem octo præbendarum quæ in Metensi Ecclesia tanto tempore vacaverunt quòd iuxta Lateranensis statuta Concilij ad nos est earum donatio devoluta sub certa forma vobis duxerimus committendam, quia nos dilecto filio P. Clerico nepoti bonæ memoriæ Henrici Albanensis Episcopi, qui multorum testimonio perhibetur idoneus, unam contulimus earundem, sicut in eisdem litteris fecimus mentionem, discretioni uestræ per apostolica scripta mandamus quatinus unam de prædictis præbendis ipsi sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo assignetis, & faciatis eundem pacifica possessione gaudere, non obstante quòd Metense Capitulum dicitur fructus ipsarum usque ad quadriennium obligasse; contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Quòd si non omnes &c. tu ex, frater Episcope, cum eorum altero nihilominus exequaris. Datum Laterani 11. Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno quinto decimo.

Epist. 17.
De quadam
præbenda Me-
tensi.

G. THESSALONICENSI ARCHIEPISCOPO
ejusque successoribus canonice substituendis
in perpetuum.

Quanti dignitatis Thessalonicensis antistes fuerit ab antiquo, per authentica scripta prædecessorum nostrorum evidenter apparet. Quod ut plenius declareretur, pauca de multis in medium duximus proponenda. Scribens enim sanctæ memoriæ Leo Papa Anastasio antistiti Ecclesiæ Thessalonicensis sic ait: *De persona conserandi Episcopi & de cleri plebisque consensu*

Epist. 18.
Em conflictis
Primate &
Legatum sedis
apostolicæ.
Vide lib. 4. de
concord. sacrd.
cap. 19.
et 192.
Leo 1. epist. 84.

G G g g iij

Metropolitanus Episcopus ad fraternitatem tuam referat, quodque in provincia bene placuit scire te faciat, ut ordinationem rite celebrandam tua quoque confirmet auctoritas; quæ rectis dispositionibus nihil moræ aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini dicitur desit cura pastorum. Metropolitanus vero defuncto, cum in loco ejus fuerit alius subrogandus, provinciales Episcopi ad civitatem metropolim convenire debebant, ut omnium Clericorum atque omnium civium voluntate discussa, ex Presbyteris ejusdem Ecclesiæ vel ex Diaconibus optimus eligatur, de cujus nomine ad tuam notitiam provinciales referant sacerdotes, implerentur vota postulantium cum quod ipsis placuit tibi placuisse cognoverint. Sicut enim justas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante præsumi. De Concilio autem episcopalis non aliud indicimus quam sancti patres salubriter ordinarunt; ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis quæ inter diversos Ecclesiæ ordines nasci assolent judicetur. Ac si forte inter ipsos qui præsent de majoribus, quod absit, peccatis causa nascitur, quæ provinciali nequeat examine diffiniri, fraternitatem tuam de totius negotij qualitate Metropolitanus curabit instruere; ut si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sospita iudicio, ad nostram cognitionem quicquid illud est transferatur. Præterea in diffinitione quondam fidei orthodoxæ Iohannes Thessalonicensis antistes primus post apostolicæ sedis Legatos & quatuor Patriarchas, quorum aliqui per se ipsos & alij per suos vicarios affuerunt, sic legitur subscripsisse: *Iohannes Dei misericordiam Episcopus Thessalonicensis & Vicarius apostolicæ sedis Romæ Legatus diffiniens subscripsit.* Licet autem præfatus antistes satis profectus fuerit ex Ecclesiæ suæ dignitate conspicuus, magis tamen utique fuit ex apostolicæ sedis familiaritate præclarus; sicut etiam ex scriptis ostenditur Pontificum Romanorum, qui sæpissime vices suas eidem antistiti commiserunt. Nicolaus etenim Papa inter cetera scribens Michaëli Imperatori Græcorum, sit ait: *Oportet imperiale vestrum decus, quod in omnibus ecclesiasticis utilitatibus vigere aucturimus, ut antiquum morem quem nostra Ecclesiæ habuit vestris temporibus restaurare dignemini: quatinus vicem quam nostra sedes per Episcopos vestris in partibus constitutos habuit, videlicet Thessalonicensem, qui Romane sedis vicem per Epirum veterem, Epirumque novam, atque Illyricam, Macedoniam, Thessaliam, Achaiam, Daciam Ripensem, Daciam mediterraneam,*

*Misiam, Dardaniam, & Prævalim, beato Petro Apostolorum principi contradicere nullus præsumat quæ antecessorum nostrorum temporibus, scilicet Damasi, Siricij, Innocentij, Bonifacij, Celestini, Sixti, Leonis, Hilari, Simplicij, Felicis, atque Ormisidæ sanctorum Pontificum sacris dispositionibus agebatur. Præfatus quoque Leo scripsit supradicto Anastasio in hæc verba: *Quanta fraternitati tuæ à beati Petri Apostoli auctoritate commissa sunt, & qualia etiam nostro tibi favore sunt credita, si vera ratione perspiceres, & iusto examine ponderares, multum possemus de inuncta tibi sollicitudinis devotione gaudere: quoniam sicut prædecessores mei prædecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ, priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi, ut curam quam universis Ecclesiis principaliter & divina institutione debemus, imitator nostræ mansuetudinis effectus adjuvare, & longinquis à nobis provinciis præsentium quodam modo nostræ visitationis impendens. Ceterum etsi præfata Thessalonicensis Ecclesiæ à devotione ac familiaritate sedis apostolicæ se subduxerit per schisma illud diutinum quo Ecclesiæ Græcorum à via veritatis ad erroris invium declinavit, quia tamen hoc tempore per Dei gratiam ad devotionem pristinam est reverfa, & ipsam in eadem te studiosius operante credimus permanfuram, cum familiaritatis gratia nobis specialiter teneris astrictus, utpote in Diaconem & Presbyterum per manuum nostrarum impositionem promotus, & in Episcopum nostræ humilitatis ministerio consecratus, necnon & palleo, pontificalis videlicet officij plenitudine, insignitus, postulationem ab eadem Ecclesiæ de te factam, inquisitione super ea præhibita diligenti, ratam & gratam habentes, ipsam auctoritate curavimus apostolica confirmare. Palleum quoque de corpore beati Petri sumptum, insigne pontificalis officij, fraternitati tuæ de apostolicæ sedis liberalitate concessimus; quo utique infra tuam Ecclesiam ad Missarum solemniam uti memineris illis diebus quibus prædecessores tuos usos fuisse cognoscis, videlicet in nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephani, circumcissione Domini, Epiphania, hypapanti, Dominica in ramis palmarum, Cæna Domini, Sabbatho sancto, Pascha, feria secunda post Pascha, Ascensione, Pentecoste, tribus festivitibus beatæ Mariæ, natali beati Iohannis Baptistæ, solemnitatibus omnium Apostolorum, commemoratione omnium sanctorum, dedicationibus Ecclesiæ.**

Concil. v. 1.
c. 16. & 18.

Nicol. 1. epist.
2.

rum, consecrationibus Episcoporum, ordinationibus Clericorum, Ecclesie tuæ principalibus festiuitatibus, solemnitate beati Demetrii, & consecrationis anniversario tuæ die. Ad hæc ipsi Thessalonicensi metropoli suam confirmamus provinciam; in qua subscriptos episcopatus specialibus nominibus duximus exprimendos, videlicet Citrensem, Beriensem, Campanensem, Vardariensem, Serviensem, Petrensem, Platomonensem, Langardensem, Adramenensem, Nerisensem, & Cassandriensem. Iura quoque ac bona ejus, dignitates & libertates ipsius, necnon antiquas & rationabiles consuetudines auctoritate apostolica roboramus, & tam tibi quam eidem Ecclesie firma & illibata manere sancimus. Cimiteria quoque earumque beneficia nullus hereditario jure possideat. Quod si quis hoc facere contenderit, censura canonica compescatur. Prohibemus autem ne Presbyteri Capellani Ecclesiarum ad jus Ecclesie tuæ pertinentium possessiones earum absque assensu tuo, salvis tamen canonicis institutionibus, distrahere, vendere, vel obligare, seu alio quolibet modo alienare præsumant. Quod si factum fuerit, irritum habeatur. Prohibemus insuper ne interdictos vel excommunicatos tuos ad officium vel communionem ecclesiasticam sine conscientia & consensu tuo quisquam admittat, aut contra sententiam tuam canonicè promulgatam aliquis venire præsumat, nisi fortè periculum mortis imminet, aut dum præsentiam tuam habere nequiverit, per alium secundum formam Ecclesie satisfactionem præmissa oporteat ligatum absolvi. Porro dominicæ crucis vexillum per tuam diocesim & episcopatus tibi subditos ante te deferendi fraternitati tuæ licentiam impertimur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum Thessalonicensem Ecclesiam temerè perturbare &c. usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum &c. usque districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco &c. usque præmia æternæ pacis inveniunt. Amen. Datum Laterani per manum Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij v. i. Idus Aprilis, Indictione xv. incarnationis dominicæ anno MCCXII. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. anno decimo quinto.

EPISCOPO HAVELBERGENSI,
& de Schem & de Lapide sancti Michaelis Cisterciensis ordinis Abbatibus Alberstatensis diocesis.

Veniens ad præsentiam nostram dilectus filius W. imperialis aulae Protonotarius sua nobis insinuatione monstravit quòd cum amuli sui, occasione accepta ex eo quod idem ex negligentia potius quam malitia in cerei benedictione commisit, multis suggestis nequiter contra eum, ad venerabilem fratrem nostrum Brandeburgensem Episcopum & dilectos filios Præpositum de Mildens & H. Canonicum sancti Petri Magdeburgensis nostras litteras impetrassent, iidem sancti Nicolai Magdeburgensis ipsum destituere præbenda, & per unius momenti spatium ipsi rescripti apostolici copiam denegantes, postquam fuerunt officio suo functi, cuidam ipsam assignando præbendam, iterum aliquot diebus elapsis eandem cuidam alij contulerunt in ejus præjudicium & gravamen. Quocirca discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatinus si eum invenitis præfata præbenda præter formam mandati apostolici destitutum vel alias contra justitiam spoliatum, ipsum sublato appellationis obitaculo restitui faciatis; contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam compescentes, de prædicta negligentia vel contemptu poenam ei debitam infligendo. Nos enim ipsi fecimus ad cautelam à vinculo excommunicationis absolvi, & ad vos remittimus absolutum; præsertim cum, sicut idem asseruit, præfati iudices excommunicatum denuntiarent eundem postquam per venerabilem fratrem nostrum Magdeburgensem Archiepiscopum apostolicæ sedis Legatum fuit juxta formam Ecclesie ab eodem vinculo absolutus. Testes autem &c. usque per censuram eandem appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes &c. tu ea, frater Episcopo, cum eorum altero ea &c. Datum Laterani v. i. Idus Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Epist. 19.
De restitutione præbendæ.

MAGYNTINENSI ET
Magdeburgensi Archiepiscopis apostolicæ
sedis Legatis.

Vt inter devotos & indevotos, obediens & inobediens discretio habeatur, oportet quòd agatur severè cum illis, & adhibeatur benignitas circa istos. Cum igitur quidam in imperiali aula offi-

Epist. 26.
De conservandis beneficiis eorum qui ab Ottone recedunt.

cia & beneficia obtinentes, ob reverentiam apostolicæ sedis jam recesserint ab Ottone tyranno, ne sibi communicando contagione maculentur ipsius, & quidam sint in proximo recessuri, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiēdo mandamus quatinus ne inde jaēturam incurrant unde gratiam meruerunt, per totam Theutoniam faciatis auctoritate nostra districtius inhiberi ne aliquis officia & beneficia eorundem præsumat à tyranno recipere memorato. Quod si aliqui ea recipere attemptarint, ipsos sublato cujuscumque contradictionis & appellationis obstaculo beneficiis & officiis ecclesiasticis, si qua obtinent, spoliatis, & faciatis eisdem tamquam excommunicatos ab omnibus arctius evitari; contradicētores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non ambo &c. alter vestrum ea nihilominus exequatur. Datum Laterani 11. Non. April. anno xv.

*NOBILI VIRO GAVERIDO
de Villa Arduini Principi Achaie.*

*Epist. 11.
Scribitur pro
Canonicis Pa-
tracensibus.
Vide lib. 13.
Epist. 159.160.*

EX parte dilectorum filiorum Canoniorum regularium Patracensis Ecclesie nobis est oblata querela quod cum de mandato nostro & Abbatis sancti Ruffi cum venerabili fratre nostro Archiepiscopo Patracensi ad partes accesserint Romanie, præfatus Archiepiscopus honestè locavit eosdem in Ecclesia Patracensi, sed procurantibus Canonicis secularibus loci ejusdem & R. Presbytero de Supreno ab eadem Ecclesia per laicalem potentiam sunt ejecti, & præfati seculares & quidam alij, quorum quidam fuere monachi, in eadem post appellationem ad nos legitime interpositam sunt intrusi: qui statuentes oculos suos declinare in terram, spiritualibus non intendunt. Ideoque discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus, si est ita, eosdem reduci faciatis in Ecclesia memorata, & non permittas ipsos à quoquam, quantum in te fuerit, indebitè molestari. Datum Laterani v 11. Idus April. pontificatus nostri anno xv.

In eundem modum scriptum est Episcopo Zaratoniensi. Ex parte dilectorum filiorum &c. usque spiritualibus non intendunt. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus si est ita, revocato in irritum quicquid post appellationem ad nos legitime interpositam inveneris attentatum, memoratos Canonicos regulares in præfata Ecclesia sublato appellationis obstaculo reducere non post-

ponas, & faciatis eosdem ibidem pacificè commorari; contradicētores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo.

E I D E M.

AD nostram noveris audientiam pervenisse quod cum episcopus de Landrevilla unus sit de ditioribus & nobilibus episcopatibus Romanie, tu & quidam alij possessiones & alia bona ipsius in animarum vestrarum periculum detinentes, ibidem Episcopum non permititis ordinari, occasione sumpta ex eo quod dilectus filius noster Benedictus tituli sancte Susannæ Presbyter Cardinalis, tunc apostolicæ sedis Legatus, quatuor Canonicos instituit in Ecclesia cathedrali, asserentes præfatum Episcopum ordinari aliter non debere. Quocirca nobilitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus possessiones & alia bona quæ ad præfatum Ecclesiam pertinere noscuntur, ei sine difficultate faciatis resignari. Nos enim venerabili fratri nostro Zaratoniensi Episcopo nostris damus litteris in mandatis ut super statu prædictæ Ecclesie inquisita plenius & cognita veritate, quod canonicum fuerit sublato appellationis obstaculo statuatur, & faciatis quod statuerit per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Datum Laterani v. Idus Aprilis, anno quintodecimo.

In eundem ferè modum scriptum est super hoc Episcopo Zaratoniensi. Ad nostram &c. usque ordinari aliter non debere. Vnde ipsi Principi nostris damus litteris in mandatis ut possessiones & alia bona quæ ad præfatum Ecclesiam pertinere noscuntur, ei sine difficultate faciatis resignari. Quocirca fraternitati tuæ &c. usque mandamus quatinus super statu &c. usque firmiter observari.

CAPITULO PIVERENSI.

Dilectus filius W. Clericus veniens ad apostolicam sedem dilectorum filiorum Abbatis & Prioris sancte Marie ac Decani sancti Salvatoris Blefensis nobis litteras præsentavit, per quas iidem nostro apostolatu referarunt quod cum vos auctoritate nostra monuerint diligenter ut præfato W. pro quo vobis tertio scripsimus, præbendam, si qua in vestra vacaret Ecclesia, juxta mandatum apostolicum liberaliter conferretis, mandantes ut eis super hoc curaretis certo termino respondere, & in vestra Ecclesia quædam præbenda interim vacavisset, inhibuerunt vobis ne in elusionem mandati apostolici alij quam

quàm dicto W. ipsam præsumeretis aliquatenus assignare, ac idem W. id idem vobis inhibuit ad sedem apostolicam appellando. Porrò Cantor & Succentor cum quibusdam aliis Canonicis Ecclesiæ vestræ ob reverentiam apostolicæ sedis & nostram humiliter consenserunt ut supradictus W. ad eandem præbendam in vestra admitteretur Ecclesia in Canonicum & in fratrem; alij verò ad preces dilecti filij nobilis viri Ludovici nati carissimi in Christo filij nostri Philippi Regis Francorum illustris ad dictam præbendam Henricum Clericum nominarunt, illud magistro Stephano fratre suo ejusdem Ecclesiæ Canonico procurante. Cùm ergo vota vestra divisa essent in partes, P. de Nangevilla Canonicus vester ex parte nostra inhibuit appellando ne quicquam de præfata præsumeretis ordinare præbendam quò minus posset mandatum apostolicum adimpleri. Petrus quoque Senonensis præfati nobilis nobis porrexit litteras continentes quòd cùm ipse pro præfato Henrico vobis precum suarum primitias porrexisset antequam pro prædicto W. mandatum ad vos apostolicum emanasset, vos, licet plures vacarint præbendæ in Ecclesia supradicta, nec mandatum nostrum nec preces ipsius effectui mancipastis. Deum cùm quadam vacasset præbenda, minor pars, ut preces, sicut credit, evacuaret ipsius, prætextu litterarum nostrarum in sæpeditum W. consensit, majore ac saniore parte tam mandatum nostrum quàm preces ipsius parata exequi existente. Sed cùm pars adversa non potuisset induci ut ambo ad præbendam admitterentur vacantem, vos in sæpeditum Henricum unanimiter consensistis. Vnde nobis humiliter supplicabat ut de præfata præbenda sic disponere dignaremur quòd preces non evacuarentur ipsius, & mandatum apostolicum nihilominus impleretur. Nos igitur attendentes quòd jam tertio pro præfato W. vobis direximus scripta nostra, & sagitta Ionathæ non debet redire retrorsum, sed dirigi potius in directum, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatinus memoratam præbendam conferentes eidem, ipsum ad illam in fratrem & Canonicum admittatis. Alioquin noveritis nos dilectis filiis Decano, G. Archidiacono, & magistro Henrico Canonico Trecentibus nostris dedisse litteris in mandatis ut prædicto W. memoratam præbendam auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo conferentes, faciant ipsum ad illam in Canonicum reci-

Tom. II.

pi & in fratrem, contradictores censura ecclesiastica appellatione postposita compescendo. Scituri nihilominus quòd nobis gratum erit pariter & acceptum si præfato Henrico ad preces memorati nobilis in alia præbenda duxeritis providendum. Datum Laterani III. Non. Aprilis, anno xv.

Super hoc scriptum est in eundem ferè modum eisdem usque appellatione postposita compescendo, denunciaturi nihilominus Capitulo sæpedito quòd nobis gratum &c. usque duxerint providendum. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c.

*A. ILLVSTI REGI POTVGALENSI
& heredibus ejus in perpetuum.*

Manifestis probatum est argumentis quòd inclite recordationis Alphonsus avus tuus per sudores bellicos & certamina militaria inimicorum Christiani nominis intrepidus extirpator, & propagator diligens fidei orthodoxæ, sicut devotus filius & Princeps catholicus multimoda obsequia impendit sacrosanctæ Ecclesiæ matri suæ, dignum nomen & exemplum imitabile posteris derelinquens. Equum est autem ut quos ad populi regimen & salutem dispensatio cælestis eligit, apostolica sedes sincero prosequatur affectu, & in justis postulationibus studeat efficaciter exaudire. Proinde nos tuam attendentes personam ornatam prudentia, justitia præditam, atque ad regni gubernationem idoneam, eam sub beati Petri & nostra protectione suscipimus, & regnum PortugaleNSE cum integritate honoris regni & dignitate quæ ad Reges pertinet, necnon & omnia loca quæ cum auxilio cælestis gratiæ de Sarrazenorum manibus eripueris, in quibus jus sibi non possunt Christiani Principes circumpositi vindicare, ad exemplar felicitatis memoriæ Alexandri Papæ prædecessoris nostri, qui hæc præfato avo tuo per privilegij paginam concessisse dinoscitur, tuæ sublimitati concedimus & auctoritate apostolica confirmamus. Ut autem ad devotionem & obsequium beati Petri Apostolorum principis & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ vehementius accendaris, hæc ipsa heredibus tuis duximus concedenda, eosque super his quæ concessa sunt Deo propitio pro injuncto nobis apostolatus officio defendemus. Tua itaque intererit, fili carissime, ita circa honorem & obsequium matris tuæ sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ humilem & devotum existere, & sic teipsum in ejus opportunitatibus & dilatandis Christianæ fidei finibus exercere,

H H h h

*Epist. 24.
Recipitur sub
protectione se-
dis apostolicæ.
Vide lib. 1. epist.
99. 447. 448.
449. & lib. 2.
Miscellaneor.
nostror. p. 220.*

ut de tam devoto & glorioso filio sedes apostolica gratuletur, & in ejus amore quiescat. Ad indicium autem quod præscriptum regnum beati Petri juris existat, pro amplioris reverentiæ argumento, progenitorum tuorum vestigiis inhærendo, statuisti duas marcas auri annis singulis nobis nostrisque successoribus persolvendas: quem utique censum ad utilitatem nostram & successorum nostrorum Bracarensi Archiepiscopo, qui pro tempore fuerit, tu & successores tui curabitis assignare. Decernimus ergo ut nonnulli omnino hominum liceat personam tuam aut heredum tuorum vel etiam præfatum regnum temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare. Si qua igitur &c. usque districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem regno & Regi sua jura servantibus &c. usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Datum Laterani per manum Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij xvi. Kal. Maij, Indictione xv. incarnationis dominicæ anno MCCXXI. pontificatus verò Domni Innocentij Papæ III. anno xv.

*NOBILI VIRO GVIDONI
de Polenta.*

*Epist. 25.
Recipitur sub
protectione
B. Petri.*

CVM à nobis petitur &c. usque perducatur effectum. Eapropter &c. usque assensu, personam tuam cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum iustis modis præstante Domino poteris adipisci, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus. Specialiter autem fundum Burgandent, Frafenetum, Casacutulam, & res alias in Lucensi diocesi constitutas, quas felix memoria Gregorius Papa prædecessor noster tuis progenitoribus intuitu devotionis quam ad Romanam habebant Ecclesiam dinoscitur concessisse, prout in ipsius privilegio continetur, sicut prædicta omnia iuste ac pacificè possides, nos tibi sub annuo censu duodecim solidorum Lucensium auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. protectionis & confirmationis &c. usque incursum. Datum Laterani 11. Idus April. anno decimoquinto.

THEBANO ARCHIEPISCOPO.

*Epist. 26.
De sublevanda
paupertate Episcopi Zaratoniensis.*

VENERABILIS frater noster Zaratoniensis Episcopus in nostra proposuit præsentia constitutus quod Ecclesiæ suæ adeo sunt tenues facultates quod ex eis vix pos-

set honestè unus Canonicus sustentari. Ne igitur propter inopiam temporalium nomen episcopale vilescat, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus eidem provisionem honestam studeas assignare, ut idem curæ populi sibi committi commodius intendere valeat sollicitudine pastoralis, nec propter defectum temporalium compellatur se secularibus negotiis implicare. Datum Laterani v. Idus Aprilis, anno decimo quinto.

In eundem serè modum scriptum est super hoc Archiepiscopo Thessalonicensi & Episcopo & Archidiacono Davaliensibus usque secularibus negotiis implicare. Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus dictum Archiepiscopum ad hoc moneatis prudenter & efficaciter inducatis. Quod si non omnes &c. duo &c.

*NOBILI VIRO M. DOMINO
de Gravia.*

*Epist. 27.
Vi quibus
malitiam
tempus.*

MAGISTER Hugo Archidiaconus Daliensis nobis conquestione monstravit quod quidam Græci de Gravia in eum, Dei timore postposito, manus temerarias injecerunt, & sibi graves injurias irrogarunt. Cùm igitur idem, sicut accepimus, excommunicationis sententiam vilipendant, & iidem, qui spirituales non metuunt, temporali districtione debeant castigari, nobilitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus malefactores prædictos, ut super his conquerenti satisfaciant competenter, tradita tibi potestate compellas. Datum Laterani vi. Idus Aprilis, anno decimoquinto.

*ARCHIEPISCOPO ET
Capitulo Thebanis.*

*Epist. 28.
De his qui
pauca sunt
materia.*

AD audientiam nostram venerabilis frater nostro Zaratoniensis Episcopo significante pervenit quod cùm Milites & Latini Zaratoniensis diocesis mansionem habeant apud Thebas, si quando præfatus Episcopus in eos propter suos excessus sententiam excommunicationis promulgat, vos ipsos non facitis evitari. Propter quod idem Episcopus & Ecclesia sibi commissa ex eis suam non potest consequi rationem. Quia igitur non est malitiam hominum indulgendum, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatinus parrochianos ipsius Episcopi ab eo excommunicationis laqueo rationabiliter innodatos non præsumatis de cetero recipere ad divina, sed eos faciatis potius evitari. Datum Laterani vii. Idus Aprilis.

lis, pontificatus nostri anno decimoquinto.

*EPISCOPO, DECANO,
& Cantori Davaliensibus.*

*Epist. 29.
De qualique
libris suis sic
conteratur.*

Cum, sicut venerabilis frater noster Zaratonienſis Episcopus propoſuit coram nobis, venerabilis frater noster Archiepiſcopus & Canonici Thebani Zaratonienſem dioceſim, cum ſit Thebanæ [vicina,] continuò occupare præſumant & eundem Episcopus multipliciter indebitè moleſtare, nos volentes ut utriſque jus ſuum conſervetur illaſum, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus quatinus partibus convocatis, inſquita plenius & cognita veritate, utrumque faciatis ſua dioceſi manere contentum, contraſcriptores per cenſuram eccleſiaſtica appellacione poſtpoſita compeſcendo. Teſtes autem qui fuerint nominati &c. *uſque* perhibere. Quòd ſi non omnes &c. tu, frater Episcopo, cum eorum altero &c. Datum Laterani v. Idus Aprilis, pontificatus noſtri anno decimoquinto.

*ARCHIEPISCOPO THESSALONICENSI,
& cleſto Demiticiaceniſi, & Theſaurario
ſancti Demetrii Theſſaloniceniſis.*

*Epist. 30.
Delegat cogni-
torem de in-
ſiſtente ma-
nu violenta.*

Venerabilis frater noster Zaratonienſis Episcopus nobis conquerendo monſtravit quòd Decanus & Canonici Thebani eum multipliciter moleſtantes, ipſum præſumpſerunt multipliciter inſamare quòd bladum comburi fecit eorum, ac manu armata terram intrantes ipſius, & quendam ſuum hominem capientes, ipſum afflictum crudeliter tradiderunt judici ſeculari, qui diù eundem detinuit mancipatum cuſtodia carcerali. Præterea dictus Decanus & G. de Piſtavia Canonici cum G. de ſancta cruce Caſtellano Thebano & quibusdam aliis laicis Thebanæ dioceſis in domum ipſius Episcopi nequiter irruentes, & manus temerarias inſcientes in ipſum, quendam hominem ſuum, quem propter eorum ſævitiã brachiis tenebat propriis amplexatum, capere præſumpſerunt & arctæ cuſtodia manciparunt. Cum igitur hæc, ſi vera ſunt, non debeamus conniventibus oculis pertranſire, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus quatinus vocatis qui fuerint evocandi, & inſquita plenius & cognita veritate, quod canonicum fuerit appellacione poſtpoſita ſtatuat, facientes quod decreveritis per cenſuram eccleſiaſtica firmiter obſervari. Si verò vobis conſiterit de inſeſione manuum violenta,

Tom. II.

dictos ſacrilegos tamdiu appellacione remota excommunicatos publicè nuntietis & faciatis ab omnibus arctius evitari donec paſſo injuriam ſatiſfecerint competenter, & cum veſtrarum teſtimonio litterarum ad ſedem venerint apoſtolica abſolvendi. Quòd ſi non omnes &c. duo veſtrum &c. Datum Laterani v. Idus Aprilis, pontificatus noſtri anno decimoquinto.

*EPISCOPO TAVRINENSI,
& Præpoſito ſancti Gaudenſis Novarieniſis.*

*Epist. 31.
Caſſat Ottonis
Imp. ſententiã
in Episcopum
Cumanum.*

Sicut ea quæ à catholicis & devotis Principibus rationabiliter ordinantur, firma debent & illibata ſervari, ſic ea quæ à perfidis tyrannis improbè ſtatuantur, illo maxime tempore quo excommunicacionis vinculo tenentur aſtricti, carere debent robore firmitatis, cum tales legitime nequeant iuriſdictionis officium exercere ab unitate fidelium ſeparati. Cum igitur Otto, non jam nominandus Imperator, ſed impius perſecutor, cum ſuis fautoribus anathematis ſit vinculo innodatus, & à debito fidelitatis ipſius abſoluti ſint univerſi, nos omnia quæ idem excommunicatus vel aliquis ejus officialis contra Clericos vel Eccleſias ſtatuit aut ſtatuerit, ſive contra Principes aut eorum fautores, qui memorato tyranno ſuum ſubtraxerint obſequium ut libertatem & juſtitiam tam Eccleſiæ quàm imperij tueantur, denuntiamus irrita & inania, eaque de comuni fratrum noſtrorum conſilio auctoritate apoſtolica omnino caſſamus. Specialiter autem ſententiã quam idem Otto contra venerabilem fratrem noſtrum Cumanum Episcopum ſuper cauſa quæ vertitur inter ipſum & Capitaneos de Arzago, pro eo quòd ad ipſius excommunicati præſentiam idem Episcopus non acceſſit, cum vocatus fuiſſet ab eo, nequiter promulgavit, decernimus nullam eſſe, nec per eam aliquod Cumanæ Eccleſiæ in poſterum præjudicium generari. Quocirca diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus quatinus Capitaneos ipſos, ut dictum Episcopum vel ejus Eccleſiam occasione ipſius ſententiæ non aggravent vel moleſtent, monitione præmiſſa per cenſuram eccleſiaſtica appellacione remota cogatis. Datum Laterani Non. Aprilis, pontificatus noſtri anno decimoquinto.

H H h h ij

*ABBATI MONASTERII
sancti Severini, ejusque fratribus tam pre-
sentibus quam futuris regularem vitam pro-
fessis in perpetuum.*

*Epist. 31.
De confirma-
tione privile-
giorum.*

** Vide lib. 33.
hist. Bearn. cap.
8. ubi charta
fundationis re-
fertur.*

Prae postulatio voluntatis &c. usque in-
dubitanter assumat. Eapropter, di-
lecti in Domino filij, vestris justis postula-
tionibus clementer annuimus, & praefatum
monasterium sancti Severi à bonae memo-
riae Vvillielmo Sancij quondam Vvasconia
Comite* fundatum, & beato Petro ab eo-
dem Comite perpetuo jure oblatum, ad
exemplar felicitis memoriae Paschalis & A-
lexandri Papae praedecessorum nostrorum
sub beati Petri & nostra protectione
suscipimus & praesentis scripti privilegio
communimus. In primis siquidem statu-
entes ut ordo monasticus, qui secundum
Deum & beati Benedicti regulam in eo-
dem monasterio &c. usque inviolabiliter
observetur. Praeterea quascunque posses-
siones &c. usque illibata permaneant. in
quibus haec propriis &c. usque vocabulis.
In episcopatu Adurensi, sancti Petri, sanc-
ti Iohannis, sancti Germani, & sancti Io-
hannis, sancti Laurentij, sanctae Mariae,
sancti Eugenij, & sanctae Mariae, sancti
Vincentij, sancti Martini, & sancti Vin-
centij, & sancti Medardi, & aliam sancti
Medardi Ecclesias. In episcopatu Aquen-
si, sancti Martini, sancti Petri, & sancti
Martini, sancti Iohannis, sancti Leonis, &
sancti Vincentij Ecclesias. In episcopatu
Burdegalensi, sanctae Mariae, sanctae Eu-
laliae, & sanctae Mariae, & sancti Michaelis
Ecclesias. In episcopatu Basatensi, Eccle-
siam sancti Laurentij. In episcopatu Agen-
nensi, sancti Felicis, sanctae Fidis, sanctae
Quintillae, sancti Christophori, sancti Pe-
tri, & sancti Iohannis Ecclesias. Chrisma
verò, oleum sanctum &c. usque voluerit
exhibere. Alioquin liceat vobis quemcun-
que &c. usque quod postulatur impendat.
Missas sanè publicas in eodem monasterio
per Episcopum fieri vel stationes celebrari
praeter Abbatis ac fratrum voluntatem om-
nimodis prohibemus, ne in fervorum Dei
recessibus popularibus occasio praebetur
ulla conventibus. Ad haec adicimus ut ali-
cui personae magnae vel parvae facultas non
sit milites vel pedites de villis eidem coeno-
bio pertinentibus in hostem vel expeditio-
nem ducere, nec de silvis, pratis, landis,
piscationibus, pinetis, & vineis censum
quarere vel arcetum. In parrochialibus ve-
rò Ecclesiis quas habetis &c. usque tempo-
ralibus debeant respondere. Adicimus au-

tem ut nec Episcopo vel Episcoporum mi-
nistris liceat consuetudines novas praeter
Abbatis ac fratrum voluntatem vel exac-
tiones quascunque in eodem monasterio po-
nere. Hoc quoque subjungimus, ut idem
monasterium absque Romani Pontificis li-
centia minimè interdicto vel excommuni-
cationi subdatur. Ad iudicium autem hu-
jus à Romana Ecclesia perceptae libertatis
quinque solidos Piclavensis monetae nobis
nostrisque successoribus annis singulis per-
solvetis. Obeunte verò te &c. usque secun-
dum Dei timorem & beati Benedicti regu-
lam providerint eligendum. Decernimus
ergo ut nulli omnino hominum &c. usque
omnimodis profutura. Salva sedis aposto-
licae auctoritate. Si qua igitur in futurum
&c. usque districtae ultioni subjaceat. Cun-
ctis autem eidem loco &c. usque praemia
aeternae pacis inveniant. Amen. Datum La-
terani per manum Iohannis sanctae Mariae
in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E.
Cancellarij xii. Kal. Maij, Indictione xv.
incarnationis dominicae anno mcccxi.
pontificatus verò Domini Innocentij Pa-
pae III. anno quintodecimo.

SALIMBRIENSI EPISCOPO.

Cvm Buccae Leonis & de Blakerna
Ecclesiae ad Romanam Ecclesiam
nullo pertineant mediante fraternitati tuae
per apostolica scripta mandamus quatinus
chrisma, oleum sanctum, & alia ecclesia-
stica sacramenta, cum necesse fuerit, stu-
deas ipsis liberaliter exhibere. Datum La-
terani xviii. Kal. Maij, pontificatus nos-
tri anno quintodecimo.

*DECANO ET CAPITULO
sancti Macuti de Barro.*

Cvm à nobis petitur quod justum est
& honestum &c. usque ad debitum
perducatur effectum. Eapropter &c. usque
inclinati, personas vestras & Ecclesiam
beati Macuti, in qua divino estis obsequio
mancipati, cum his quae in praesentiarum
rationabiliter possidet, aut in futurum ius-
tis modis praestante Domino &c. usque no-
stra protectione suscipimus. Specialiter au-
tem possessiones quas clarae memoriae
Henricus Comes Trecentis fundator ip-
sius Ecclesiae pia liberalitate concessit ei-
dem, sicut eas iuste ac pacifice possidetis,
vobis & eidem Ecclesiae per vos auctori-
tate apostolica confirmamus &c. usque com-
munimus. Libertates quoque ac immuni-
tates, necnon rationabiles consuetudines
in eadem Ecclesia hactenus observatas, fir-

mas vobis & illibatas manere sancimus. Nulli ergo &c. protectionis & confirmationis &c. usque incursum. Datum Laterani 11. Idus April. pontificatus nostri anno quintodecimo.

PRÆPOSITO, CVSTODI, ET Scholastico Monasteriensibus.

Dilectus filius F. Bunnensis Canonici in nostra proposuit presentia constitutus quod electione Willelmi quondam in Præpositum Ecclesie Bunnensis electi rationabiliter in presentia nostra cassata, Capitulo ejusdem Ecclesie ut ad electionem procederent dedimus in mandatis: qui cum in diversos contulerint vota sua, & ex hoc quæstio mota fuerit inter eos, causam ipsam I. Archidiacono, tunc Cantori Treverensi, & conjudicibus suis duximus committendam; de quorum assensu, interveniente colludio inter partes, alter electorum duxerit alteri, pecunia mediante, cedendum, prælitio tam ab electis quam ab electoribus, qui de pecunia illa portionem receperant, juramento quod factum hujusmodi firmiter observarent, licet dictus Canonicus postmodum contradixerit, & ad nostram audientiam appellaret, præposituram ipsam cum præbendis & obedientiis suis protectioni apostolica supponendo. Vnde nobis idem Canonicus humiliter supplicavit ut in irritum revocato quod per privitatem simoniacam est præsumptum, eligendi potestate Bunnense Capitulum privaremus, supradictum electum canonicè punientes, paratus obligare se ipsum ad penam arbitrio judicum moderandam si non probaverit quod intendit. Quia verò nobis non constitit de præmissis, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatinus vocatis qui fuerint evocandi, & inquisita super his plenius veritate, causam ipsam sufficienter instructam, si de partium processerit voluntate, ad nostrum remittatis examen, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsentent æquitatis judicium recepturæ. Alioquin eam, sublato appellationis obstaculo, sine canonico terminetis. Testes autem &c. usque subtraxerint, per censuram eandem appellatione remota cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris veritati & justitiæ præjudicantibus à sede apostolica impetratis. Quod si non omnes &c. duo vestrum ea nihilominus exequantur. Datum Laterani xi. Kal. Maij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

ARCHIDIACONO PAPIENSIS.

Homines de domo Oxole Ecclesie Novariensi subiecti gravi nobis exposuere querela quod cum N. de Castello Novariensis diocesis eisdem gravamina plurima & injurias irrogasset, tandem volens addere afflictionem afflictis, ab Ottone dicto Imperatore anathematizato & maledicto ad quosdam judices commissionem obtinuit contra ipsos. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus dictos judices, ne contra dictos homines occasione ipsius commissionis procedant, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo compellere non omittas. Si verò ipsi judices in contemptum mandati nostri aliter duxerint faciendum, quicquid per eosdem in hac parte fuerit ordinatum decernas auctoritate nostra irritum & inane. Datum Laterani vi. Kal. Maij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

Epist. 36. Ne judices ab Ottone dati procedant.

ABBATI DE NONANTVLA Mutinensis diocesis.

Dilectus filius G. nobilis viri F. de Corrigia natus sua nobis petitione suggestit quod bonæ memoriæ Gerardus Albanensis electus apostolicæ sedis Legatus eidem carenti omni ecclesiastico beneficio desiderans providere, collationem primæ præbendæ in Bononiensi Ecclesia vacaturæ tam suæ quam sedis apostolicæ donationi per suas litteras reservavit. Nos igitur volentes quod per eundem Legatum providè factum est in hac parte obtinere debitam firmitatem, per apostolica tibi scripta mandamus quatinus illud facias auctoritate nostra inviolabiliter observari. Datum Laterani x. Kal. Maij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

Epist. 37. Confirmat reservationem vacaturæ præbendæ.

EPISCOPO ET CAPITVLO Xanlonensibus.

Cum de ordinanda Ecclesia vestra per dilectos filios Archidiaconum & A. Fulcherij Canonicos vestros ex parte una & magistros A. vestrum & P. Decani Ecclesie vestre procuratores ex altera habitus fuisset in presentia nostra tractatus, ex utriusque partis assertionem nobis consilium evidenter decem in eadem Ecclesia vacare præbendas, quarum septem vacavere tandiu quod earum ad nos secundum statuta Lateranensis Concilij est donatio devoluta. Nos ergo unam ex illis dilecto filio

Epist. 38. De quadam præbenda Xanlonensi.

H H h iij

magistro Fulcherio Archipresbytero de Mastatio conferentes, & facientes ipsum à præfatis procuratoribus in præsentia vestra recipi ad eandem, sic duximus statuendum, ut dilecti filij de Talemundo & de Batiaco Abbates Pictavenfis & Xantonensis diocesum & Hel. de Græcia Canonicus Engolismensis, quibus super hoc dirigimus scripta nostra, revocato in irritum si quid de ipsis, postquam ad nos devoluta extitit donatio earundem, invenerint attentatum, reliquas sex personis idoneis conferant & assignent, & faciant appellatione remota tam præfatum Fulcherium quam illos quibus ipsi præbendas easdem contulerint pacifica ipsarum possessione gaudere, quòd si tres alia per vos non fuerint ordinata, nec in ordinatione ipsarum poteritis concordare, ipsas personis idoneis sublato appellationis obstaculo assignare procurent, contradictores per censuram ecclesiasticam compescendo. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatinus quod ab eis de dictis præbendis fuerit ordinatum ratum habentes, sine contradictione qualibet firmiter observetis. Datum Laterani 11. Kal. Maij, pontificatus nostri anno xv.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI.

Epist. 39.
Scribitur pro
Episcopis Aurelianensi &
Autisiodorensi.
Vide lib. 13.
epist. 190. &
lib. 11. epist.
108. 109.

EX serie litterarum quas ad petitionem carissimi in Christo filij nostri Philippi Regis Francorum illustris tibi transmisimus pro relaxanda sententia interdicti quam venerabiles fratres nostri Aurelianensis & Autisiodorensis Episcopi tulerant in diocesem suas pendere potuisti, & etiam ipse Rex ex litteris quas ipsi direximus cognoscere valuit manifestè quòd intentionis nostræ non fuit ut sine causæ cognitione in negotio ipso procederes, sed potiùs utriusque partis rationibus auditis & cognitis, juxta traditam tibi formam negotio finem imponeres competenter. Verùm quia prætermissa forma iudicij, sicut ex parte ipsorum Episcoporum fuit propositum coram nobis, in eodem negotio procedebas, iidem ad sedem apostolicam appellarunt. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatinus in statum pristinum revocato si quid post appellationem ad nos legitime interpositam in eorundem Episcoporum præjudicium extitit attentatum, præfatam interdicti sententiam non permittas à quocumque temerè violari, sed litteras quas eidem Regi dirigimus tu ipse sibi fideliter & prudenter exponas, monens eum effica-

citer & inducens ut pro divini nominis gloria & apostolicæ sedis honore pacem in regno suo conservet Ecclesiæ, quæ nunc in multis aliis mundi partibus peccatis exigentibus perturbatur. Datum Laterani 11. Non. Maij, pontificatus nostri anno xv.

PHILIPPO ILLUSTRIS
Regi Francorum.

EO te credimus erga Dominum Deum tuum & sanctam ejus Ecclesiam fervore devotionis accensum, sicque libertates ecclesiasticas illibatas velle, ut virum catholicum, custodire quòd si litteræ nostræ, quas pro venerabilibus fratribus nostris Aurelianensi & Autisiodorensi Episcopis regiæ serenitati direximus expositæ tibi pleniter ac fideliter extitissent, non utique necesse fuisset nos propter hoc tibi scribere iteratò; cum firmam fiducia quòd si Episcopi memorati adversum te commississent offensam, pro Deo & propter Deum nobis donasses eandem, in his & majoribus etiam nobis gratiam faciendo, nec illud ad preces nostras corrigere distulisses quod contra eos diceris inordinatè fecisse. Quòd enim inordinatè processeris contra eos ex modo spoliandi & causa & ex rebus etiam occupatis arguitur multis modis, sicut nobis est ex eorum parte suggestum. Ex modo siquidem, quia nec monitione nec citatione præmissa ipsos absentes nec convictos nec confessos de aliquo forisfacto regalibus spoliasti. Ex causa verò, quia eadem laeseri fecisti pro factò tantummodo alieno, super quo nec confessi fuerant nec convicti quòd factum fuerit per eosdem; quin immo illud nec constat nec constitit extitisse delictum. Ex rebus etiam occupatis, quoniam quædam alia quam regalia occupasti, quod episcopatus non vacantibus tibi non licuit, etiam si Episcopi deliquissent. Quòd autem eos spoliaveris nondum confessos, nec convictos, vel ad satisfaciendum commonitos, ex tenore litterarum tuarum, quas præfatis Episcopis direxisti, manifestè perpenditur: in quibus continetur expressè quòd Militibus eorum præceperas ut irent cum Baronibus illis quos ad quendam locum duxeras destinandos, & quia illi ad præceptum tuum illuc accedere noluerunt, dixisti dictos Episcopos erga te de exercitu defecisse, ac propterea illorum saisisti regalia & illa quæ in eis pertinent ad jurisdictionem terrenam. Ex eo ergo quòd ipsorum Militibus præcepisti ut cum aliis irent constat quòd Epil-

Epist. 40.
Episcopi
mentum
persecu
Vide lib. 14.
epist. 110.

* Episcopi
suis
le Pape
ex Regis
22. 12. 13.

copi Milites suos in tuum exercitum destinantur, nec ex illis vel aliis verbis apparet quod iidem suis Militibus prohibuerint aliquem tibi seruitium exhibere quod facere debuissent. Et ex hoc quod dixisti eos de tuo exercitu defecisse, quia illorum Milites ad præceptum tuum noluerunt accedere quò mandaras, & propter hoc regalia saisiuisti, considera diligenter utrum rectè decreueris aduersus absentes & non monitos vel citatos, quin etiam ignorantes quò eorum Milites deliquissent; cum & ipsi se tibi obtulerint juratos quò iidem de illo exercitu secundum suas conscientias seruitium tibi fecerant quod debebant, & idem Milites suos fecisse credebant. Ex eisdem quoque verbis apparet quò ex causa minus iusta dictos Episcopos spoliasti, quia pro facto Militum, quod nec constat nec constitit fuisse delictum, vel quò factum fuerit ex Episcoporum mandato. Super quo videris hæc dubitasse; sicut apparet ex responsione quam in scriptis venerabilibus fratribus nostris Carnotensi & Trecenti Episcopis tradidisti nostro apostolato transmittendam, quamque ipsi nobis fideliter destinarunt. Super quo etiam à Militibus præfati Aurelianensis Episcopi certiorari petiisti. Sed cum ipsi dixissent quò coram domino suo super hoc dicerent veritatem, à curia tua recesserunt immunes, & sic processisti de delicto nescius ad vindictam. Super eo autem quò te niscius es excusare quò aliud non saiseris quam regalia, dicens quò quam citò regalia ad manus tuas deveniunt, domos & omnia facis saisi, illud fortè, cum sedem episcopalem vacare contingit, fieri tantummodo consuevit, & tunc non solummodo domos, verum etiam decimas & oblationes, necnon & quæque alia quæ invenis, facis omnino saisi, & in quibusdam Ecclesiis confers præbendas vacantes, quæ quidem constat non debere regalium nomine nuncupari; ad quæ, etiam si constaret Episcopos deliquisse, sede nequam vacante manus non deberas extendisse. Cum ergo domos & domorum suppellectilem ac alia plurima quæ inter regalia numerari non debent saiseris, quorum partem restituisse ac partem adhuc retinere diceris occupatam, ex occupatione quidem rerum ipsarum minus rationabiliter processisse videris. Præterea ex præfata responsione, quam memoratis Episcopis tradidisti, potest manifestè perpendi quò eis nec monitis nec citatis nec convictis neque confessis de aliquo forisfacto, ipsorum

saissi regalia, cum dixeris quò in te non remansit, immo stetit per eos; quia postquam Milites eorundem defecerunt de seruitio exercitus faciendo, emendationem ipsorum vel satisfactionem per quadraginta dies expectare curasti. Ex quibus verbis manifestè præsumitur ipsos citatos vel convictos nullatenus extitisse. Et quamquam per quadraginta dies emendationem vel satisfactionem eorum te asseras expectasse, ipsi tamen ad exhibendum emendationem vel satisfactionem se teneri nullatenus extimabant, eo quò nec se nec Milites suos crediderant deliquisse; super quo iuramentum celsitudini regie obtulerunt. Nec etiam videtur quò per quadraginta dies expectaris eosdem, cum ad Kalendas Augusti apud Medontam facta fuerit exercitus convocatio, & eodem mense regalia occuparis; sicut ex data litterarum tuarum, quas ipsis Episcopis pro saisiua regalium destinasti, evidenter apparet. Cum ergo taliter processeris contra eos, & iidem tam per seiplos quam per secretarios tuos necnon venerabiles fratres nostros Senonensem Archiepiscopum & coepiscopos suos te monuerint diligenter, humiliter supplicantes ut faceres eis reddi regalia sic subtracta, paratis postmodum curiæ tuæ subire iudicium, sicut in talibus fieri consuevit, & tu supplicationes eorum noluisse admittere, ad sententiam interdicti, quam in terram tuam in eorum diocesisbus constitutam tulerunt, videntur non immeritò processisse, cum iura & libertates Ecclesiarum suarum teneantur iuramento præstito defendere. Pro cuius relaxatione non satis videris offerre, cum tantummodo iudicium in curia tua offeras ipsis remanentibus spoliatis, quod utique spoliati non debent de iure subire; cum etiam ex generali consuetudine regni tui fidelis à domino sine iudicio spoliatus nec diem ab ipso super spoliatione sua vel alio teneatur recipere, nec in ipsius curia experiri. Nos ergo serenitatem tuam rogandam duximus & monendam, pro magno dono petentes quantum pacem Ecclesiæ in tuo regno conferres, hoc maxime tempore quo ipsa in aliis multis regnis nimium perturbatur; ita quò didicisti Episcopis restitutus, & interdicti sententia relaxata, nisi hoc nobis velis ex toto donare, in curia tua de ipso negotio secundum approbatam consuetudinem cognoscatur; cumque aliis oporteat te intendere quæ ad honorem & commodum tuum magis respiciunt, expeditas te ab istis, quæ tibi modicum afferunt utilitatis & laudis;

ne propter tantam patientiæ nostræ moram, ex qua propter favorem tuum dictorum Episcoporum gravamen non solum dissimulasse verum etiam neglexisse videmur, apostolicæ auctoritatis cogamur adhibere censuram. Quia quantacunque necessitas nobis imminet, & tibi fortè non minor, nolumus esse, juxta verbum Prophetæ, canes muti non valentes latrare; scientes quòd beati sunt qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam cum probati fuerint, accipient coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Nec injuriosum reputes, sed potiùs gloriosum, prudenter corrigere quod improvidè statuisti, quia non vivit homo sub cælo qui aliquando non excedat. Vnde apud nos dicitur in proverbio generali quòd * humanum est peccare, sed diabolicum perdurare. Datum Laterani III. Non. Maij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

* Ex auctore libri de visitat. infirm. lib. 1. c. 5. inter opera S. Augustini.

ARCHIDIACONO, SVCCENTORI
& magistro R. de Remis Canonicis
Parisiensibus.

Epist. 47.
De jure patronatus Ecclesiæ de Sanctis.

Dilecti filij Abbas sanctæ Genovefæ, Vv. Archidiaconus, & B. Canonicus sancti Marcelli Parisiensis suis nobis litteris intimarunt quòd cum Prior & monachi de Columberis nobis conquerendo monstrassent quòd venerabilis frater noster Meldensis Episcopus, tunc electus, dilectum filium B. Diaconum, quem per bonæ memoriæ prædecessorem ejus fecerant ordinari ad Ecclesiam de Sanctis vacantem, in qua ipsi jus obtinent patronatus, ad canonicam præsentationem ipsorum admittere recusat, quin potiùs S. intrusum tuebatur in ipsa in eorundem præjudicium & gravamen, nos eis dedimus in mandatis ut vocatis quos propter hoc cognoscerent evocandos, audirent causam, & eam appellatione remota sine canonico terminarent. Cum ergo partes propter hoc in eorum essent præsentia constitutæ, & pars monachorum proposuisset ad se jus patronatus ipsius Ecclesiæ pertinere, postulans præfatum Diaconum, quem jam dudum dicto Episcopo præsentarant, recipi ad eandem, super his & aliis quæ ad causam facere videbantur, & lite solemniter contestata, ipsi receptis testibus, & depositionibus eorum ac instrumentis diligenter inspectis, auditis confessionibus, & utriusque partis rationibus perspicaciter intellectis, de prudentum virorum consilio sententia liter decreverunt jus patronatus Ecclesiæ memoratæ ad præfatos Priorem & mona-

chos pertinere, ipsum Episcopum condemnantes ut memoratum Diaconum præsentatum ab illis reciperet ad eandem. Sed quoniam jamdictus Episcopus sapius requisitus eorum sententiæ parere contempsit, dicti judices eundem Diaconum qua fungebantur auctoritate ad præfatum Ecclesiam receperunt, ipsum Episcopum à collatione ac institutione ecclesiasticorum beneficiorum, considerata ejus manifesta contumacia, suspendentes. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus utramque sententiã, diffinitivam videlicet, sicut est justa, per censuram ecclesiasticam, suspensionis verò, sicut rationabiliter est prolata, usque ad satisfactionem condignam auctoritate vestra faciatis sublato appellationis obstaculo firmiter observari, non permittentes eundem Diaconum super receptione sua per judices ipsos facta temere molestari. Quòd si non omnes &c. duo vestrum ea nihilominus exequantur. Datum Laterani III. Kal. Maij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

THESSALONICENSI ARCHIEPISCOPO.

Veniens ad præsentiam nostram dilectus filius B. Thessalonicensis Archidiaconus nobis humiliter supplicavit ut cum in Dimitriacensem Episcopum fuisset electus, & ipsius electio confirmata, nec episcopatum ipsum posset pacificè obtinere, illum à vinculo quo Dimitriacensi Ecclesiæ tenebatur, absolvere dignemur. Cum igitur ibidem proficere nequeat in officio pastorali, quamquam in primis ipsius petitioni non duxerimus annuendum, quia tamen insitit vehementer, ipsum à vinculo absolvimus supradicto. Datum Laterani Non. Maij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

CAPITULO PANORMITANO.

Cum nuper Parisius Panormitanus electus cum quibusdam ex fautoribus suis in nostra esset præsentia constitutus & Gentilis de Pretorio concanonicus vester contra factum electionis & personam ipsius postulari audiri, nos eis dilectos filios Petrum tituli sancti Marcelli Presbyterum & Iohannem sanctæ Mariæ in via lata Diaconum Cardinales deputavimus auditores. Coram quibus lite inter eos legitime contestata, dum vellemus in illa procedere, ipse potiùs abire præsumpsit quam causam insistere terminandæ, mandatum nostrum transgrediens, per quod ei districtè præcepimus

pinus ut ad nostram rediret presentiam pro expediendo negotio memorato. Consideratis igitur universis quæ circa factum electionis & personam ipsius consideranda cognovimus, ipsum ab Ecclesiæ vestræ regimine decrevimus amovendum. Et ne ipsa pastoris solatio diutius maneat viduata, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatinus invocata spiritus sancti gratia personam idoneam per electionem canonicam præficiatis vobis infra triginta dies post susceptionem presentium in pastorem. Alioquin dilecto filio nostro Gregorio sancti Theodori Diacono Cardinali apostolicæ sedis Legato nostris damus litteras in mandatis ut ipse vobis virum idoneum præficiat in pastorem; contraditores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compescendo. Datum Laterani v. Idus Maij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

Super hoc scriptum est eidem G. sancti Theodori Diacono Cardinali ut si prædictum Capitulum mandatum nostrum neglexerit adimplere, ipse eis virum idoneum præficiat in Pontificem; contraditores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compescendo.

ATHENIENSI ET THEBANO
Archiepiscopis, & Decano de Thebis.

Venerabilis frater noster Mothoniensis Episcopus nobis conquerendo monstravit quod T. Miles & quidam alij Mothonensis, Coronensis, Amiclenensis diocesum quædam de terris & possessionibus Mothoniensis Ecclesiæ, ipso de licentia nostra in itinere beati Iacobi constituto, in ipsius præjudicium occuparunt. Nolentes igitur ipsum Episcopum suo jure fraudari, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus invalores prædictos ad restitutionem rerum occupatarum debitam eidem Episcopo faciendam, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, compellatis. Testes autem &c. usque simili distinctione cessante appellatione cogatis perhibere testimonium veritati. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani v. Idus Maij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

BITYRICENSI ARCHIEPISCOPO.

Diligenter auditis & perspicaciter intellectis quæ tu & dilectus filius magister Amaneus procurator venerabilis fra-

tris nostri Burdegalenis Archiepiscopi coram nobis proponere voluisti super sententia quam auctoritate primatiæ in eundem Archiepiscopum promulgasti, suspendendo ipsum ab officio metropolitice dignitatis pro eo quod ad tuum vocatus Concilium accedere non curavit, nec pro se aliquem responsalem idoneum destinare, de communi fratrum nostrorum consilio sententiam ipsam ratam habemus & usque ad satisfactionem idoneam præcipimus observari, hoc ad cautelam expresso, quod his coram nobis non de primatiæ, sed de sententia extitit ventilata. Nulli ergo &c. diffinitionis &c. usque incursum. Datum Laterani xvi. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

Vide infra epist. 150. & lib. 16. epist. 65. & 16. 1. Gallia Clavif. pag. 174.

EPISCOPO MOTHONIENSI.

Proposuisti nobis in nostra presentia constitutus quod licet Canonici tui suarum percipiant redditus præbendarum, ab Ecclesiæ obsequio se subducunt, debitam residentiam in eadem minimè facientes. Nolentes igitur ipsam Ecclesiam fraudari obsequio servitorum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus Canonicos supradictos ad debitam residentiam in dicta Ecclesia faciendam monitione præmissa per subtractionem beneficiorum appellatione remota compellas. Datum Laterani v. Idus Maij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

Epist. 46. De residentia Canonicorum.

ARCHIEPISCOPO PATRACENSI,
& Episcopo Amiclenf.

Venerabilis frater noster Mothoniensis Episcopus nobis denuntiando monstravit quod Decanus suus, qui reatu perjurij & adulterij publicè irretitur, in quosdam monachos & Presbyteros injecit manus temerè violentas, committens præter hæc talia quæ canonicam correctionem exposcunt, & licet super his dictus Decanus admonitus extiterit sæpius ab eodem, ex eo tamen excessus proprios aliquatenus non correxit, sed extrema ipsius deteriora prioribus postmodum sunt effecta. Quia verò hæc, si vera sunt, non debemus clausis oculis pertransire, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus partibus convocatis, & inquisita super præmissis & cognita veritate, quod canonicum fuerit appellatione postposita statuatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Datum Laterani v. Idus Maij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

Epist. 47. Adversus Decanum Mothonienfem.

ARCHIEPISCOPO ET B.
Archidiacono, P. Cantori
Thessalonicensibus.

Epist. 48.
De causa Ec-
clesiæ Calido-
nienfis.
Vide lib. II.
epist. 114.

EXposita nobis venerabilis fratris no-
tri Sidonienfis Episcopi querimonia
patefecit quòd cum venerabilis frater nos-
ter Archiepiscopus Larissenus Ecclesiam
Calidoniensem de mandato nostro concess-
isset eidem, venerabilis frater noster Epif-
copus Dimicenis super hoc ad nostram
audientiam appellavit, sed appellationem
interpositam nec per se nec per alium est
legitimè profecutus. Ideoque discretioni
vestræ per apostolica scripta mandamus
quatinus partibus convocatis audiatis cau-
sam & appellationem remota sine canonico
decidatis, facientes quod statueritis per
censuram ecclesiasticam firmiter observa-
ri. Nullis litteris veritati & justitiæ præju-
dicantibus à sede apostolica impetratis.
Quòd si non omnes &c. tu, frater Archie-
piscope, cum eorum altero &c. Datum
Laterani xv. Kal. Iunii, pontificatus nostri
anno quintodecimo.

ARCHIEPISCOPO ARELATENSI,
& sancti Egidij & Psalmodij
Abbatibus Nemausensis diocesis.

Epist. 49.
De electione
Abbatis sancti
Victoris Mas-
siliensis.

Dilecti filij G. Abbas sancti Pontij &
B. monachus procuratores monas-
terij sancti Victoris Massiliensis ad nostram
præsentiã accedentes, postulationem ac
electionem quam per se ac alios confrat-
res eorum de Abbate sancti Stephani Bo-
nonienfis canonicè celebratam ac appro-
batam à delegatis à nobis iudicibus asser-
ebant, postulabant auctoritate apostolica
confirmari, plurimas & diversorum litte-
ras deprecatorias exhibentes, quarum in-
terventu promovere petitionem proposi-
tam cum instantia nitebantur, qui nobis
demum eorum petitionem non admittentibus
in hac parte, cum fratres ipsos, etsi
super hoc zelum Dei, non tamen secun-
dum scientiam, noverimus habuisse, por-
rexerunt alias litteras continentes quòd
dicti monasterij fratres duas electiones seu
nominaciones eodem tempore successivè,
tamen canonicè ac concorditer, celebra-
rant, unam videlicet de Abbate prædicto
puram, aliam verò de [Bonifilio] Priore
sancti Honorati Arelatenfis, viro utique
honesto, bene litterato, & ad singula cir-
cumspècto, conditionem hujusmodi appo-
nentes, si videlicet Abbatem eundem non
possent forsitan obtinere. Vnde supplica-
bant instantè ut cum conditio jam exta-

ret, eorum à nobis postulatione super die-
to Abbate repulsa, electionem Prioris ip-
sius confirmare misericorditer dignaremur.
Eis igitur & B. de Novis quondam mona-
cho & majori Priori dicti monasterij ac aliis
duobus monachis qui se super hoc oppone-
bant eisdem electionem ipsam minus ca-
nonicam asserentes, tum quia de periona
minus idonea, tum quia eis absentibus fue-
rat celebrata, dilectos filios nostros Gua-
lam tituli sancti Martini & Petrum tituli
sanctæ Cæciliæ Presbyteros Cardinales
concessimus auditores. In quorum præsen-
tia procuratores prædicti processum elec-
tionis, sicut dictum est superius, propo-
nentes, confirmari præmissam electionem
cum instantia postulabant. Monachi verò
præsati contra electionem eandem quòd
eis absentibus fuerat celebrata, contra per-
sonam verò electi quædam honestam con-
traria proponentes, excommunicationis
sententiam à dictis iudicibus in se latam
ipso jure non tenere dicebant, tum quia
post appellationem ad nos legitimè inter-
positam lata fuit, tum quia ex tribus iudi-
cibus quibus fuerat causa commissa, duo
tantummodo processerunt, tertio quòd
decisioni causæ interesse volebat per suas
litteras protestante. Contra quos sic pro-
curatores excipiebant præfati, quòd non
renebantur immo potius non debebant
super his prædictis monachis respondere,
cum & omnes excommunicationis vinculo
tenerentur, & duo ex eis nihil habe-
rent cum monasterio ipso commune, à
quo eos sententia judicialis exclusit, sicut
ex litteris eorundem iudicum & tenore sen-
tentiæ apparebat. Ex abundantia tamen
ad prædicta taliter respondebant. Primum,
quòd ex prædicta causa non poterat nec
debebat obesse quòd electioni non inter-
fuerant monachi memorati, consequenter
ea quæ in personam electi objecerant pe-
nitens falsa erant, super ipsius honestate ac
idoneitate testimonia plurima fide digna
& valde idonea in nostra præsentia offe-
rentes, & confitentes post appellationem
iudices processisse, quos ea potuisse proce-
dere ratione dicebant quia interdicta fue-
rat appellatio in rescripto, & quia in ap-
pellationis libello nullum allegabant mo-
nachi supradicti gravamen, sicut ejus le-
ries ostendebat. Duos quoque processisse
sine tertio fatebantur, & ex eo ipsos po-
tuisse procedere asserabant quia manda-
tum apostolicum continebat in fine quòd
si omnes interesse non possent, duo ex-
qui negotium procurarent, nec sibi reti-

nuisse poterat iudex tertius ut decisioni negotij interesset in executionis mandati apostolici præjudicium & tam grave ipsius monasterij detrimentum, cum res videlicet talis esset cujus dilatio ipsum monasterium in confusionem maximam adducebat, quod iidem procuratores ratione multiplici ostendere nitentur, asserentes quod & hoc ipsum fuerat præsentis Capituli à quibusdam fratribus senioris consilij coram dictis iudicibus propositum & petum, ne ab eis decisio causæ ac ordinatio monasterij differretur, sed secundum quod eis erat injunctum, reformationi dicti monasterij celerius providerent. Vnde ipsos asserere non tam voluntarios quam coactos ad supplicationem Capituli processisse. Nos igitur his & aliis quæ nobis fideliter relata fuerant ab eisdem Cardinalibus intellectis, per apostolica vobis scripta mandamus quatinus ceteris capitulis quæ in sententia iudicum continentur in suo robore duraturis, summam & sine omni iudiciorum strepitu inquirentes de electione sollicitè veritatem, si eam inveneritis canonicè de persona idonea celebratam, non obstantibus his quæ sæpè dicti monachi opponebant, ipsam sublato cujuscumque contradictionis & appellationis obstaculo confirmetis. Alioquin de alia persona idonea & honesta eidem monasterio faciatis auctoritate apostolica infra quadraginta dies per electionem canonicam provideri, mandatum apostolicum taliter impleturi quod in novissimo districti examinis die dignam retributori omnium super hoc possitis reddere rationem. Quod si non omnes &c. duo vestrum ea nihilominus exequantur. Datum Laterani xii. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

PHILIPPENSI ARCHIEPISCOPO.

*Epist. 50.
De revocandis
depositionibus.*

Proposuisti nobis in nostra præsentia constitutus quod nonnullæ possessiones & alia bona Ecclesiæ tuæ per prædecessores tuos & alios minus legitime sunt distracta in ipsius Ecclesiæ non modicum detrimentum. Volentes igitur Ecclesiæ Philippensis utilitatibus providere, fraternitati tuæ præsentium auctoritate concedimus quatinus ea quæ taliter alienata repereris valeas appellatione postposita legitime revocare. Datum Laterani x v. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

In eundem modum scriptum est pro Archiepiscopo Serrensi.

Tom. II.

*BALDVINO ARCHIDIACONO
Thessalonicensi.*

Um à nobis petitur &c. usque perducatur effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis iustis precibus inclinasti, archidiaconatum Thessalonicensis Ecclesiæ, sicut ipsum iuste possides & quietè, devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. usque incursum. Datum Laterani x v. Kalend. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

*Epist. 51.
Et confirmat
archidiaconatum.*

*RADVLPHO THESAVRARIO
Citrensi.*

Vstis petentium desideriis &c. usque effectu prosequente complere. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis iustis postulationibus inclinasti, thesaurariam Citrensis Ecclesiæ, sicut ipsam iuste possides & quietè, devotioni tuæ auctoritate apostolica &c. usque incursum. Datum Laterani x v. Kalend. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

*Epist. 52.
Et confirmat
thesaurariam.*

*ARCHIEPISCOPO THEBANO,
& Davaliensi Episcopo, & Decano
Davaliensi.*

Ex parte venerabilis fratris nostri Corinthiensis Archiepiscopi fuit propositum coram nobis quod Abbates Græci Corinthiensis diocesis debitam sibi obedientiam & reverentiam, superbiæ accensu spiritu, non impendunt. Quocirca præsentium vobis auctoritate mandamus quatinus Abbates jam dictos ut ipsi Archiepiscopo reverentiam & obedientiam debitam impendere non postponant, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compellatis. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani xii. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

*Epist. 53.
Vt Abbates
Græci obediant
Archiepiscopo
Corinthienis.*

*CLERO ET POPULO
Nazarenensi.*

Um episcopatus vester sit pastoralis sollicitudine destitutus, eum venerabili fratri nostro Sidoniensi Episcopo duximus committendum, injungentes eidem ut ea quæ spectant ad curam officij pastoralis vobis vigilanter studeat exhibere. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatinus ei sicut Prælato vestro intendatis humiliter & devotè. Alioquin noveritis nos venerabilibus

*Epist. 54.
Vt obediant
Episcopo Sidoniensi.*

fratribus nostris Thebano Archiepiscopo & Zaratonienſi & Cardicenſi Episcopis in mandatis dedisse ut vos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant. Datum Laterani xii. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Super hoc scriptum est in eundem ferè modum Sidonienſi Episcopo usque duximus committendum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandantes quatinus ea quæ spectant ad curam officij pastoralis gregi tibi commisso vigilanter sic studeas exhibere ut magis comproberis prodesse in omnibus quàm præesse.

Super hoc scriptum est in eundem ferè modum Thebano Archiepiscopo & Zaratonienſi & Cardicenſi Episcopis usque intendant humiliter & devotè. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatinus si dicti clerus & populus quod mandavimus neglexerint adimplere, exhibere ipsi Episcopo reverentiam & obedientiam contemntes, vos eos ad id monere diligentius & inducere procuratis, & si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c.

Scriptum est in eundem ferè modum Lariſſenſi Archiepiscopo. Cùm episcopatus Nazarocensis sit pastoralis &c. usque studeat exhibere. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus ipsi Episcopo fraterna caritate assistens, non permittas eundem super dicto episcopatu ab aliquo moleſtari.

IO. EPISCOPO MOTHONIENſI,
ejusque successoribus canonicè substituendis in perpetuum.

*Epist. 55.
Recipitur sub
protectione sedis
apostolicæ.*

CVM à nobis petitur &c. usque perducatur effectum. Eapropter, venerabilis in Christo frater Episcope, tuis justis postulationibus clementer annuimus, & Mothonienſem Ecclesiam, cui Deo auctore præesse dinosceris, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia &c. usque illibata permaneant, in quibus hæc &c. usque vocabulis. Locum ipsum in quo præfata Ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis, Ecclesiam sanctæ Annæ cum pertinentiis suis, Ecclesiam sanctæ Annæ cum omnibus pertinentiis suis, possessiones vallis Mothonienſis & de Valetoque, possessiones de Corſeval cum pertinentiis suis, casale

quod vacatur Miquelis, casale quod vocatur Murmura cum omnibus pertinentiis suis, possessiones de Asagora, de Aldesequi, de Nichines, de Levoudist, de Escaminges, de Boucham, & de Lestaron, cum omnibus pertinentiis earundem. Dcernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum Ecclesiam &c. usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate & Patracensis Archiepiscopi canonica iustitia. Siqua igitur in futurum &c. usque districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco &c. usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Datum Laterani per manum Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij xiiii. Kalend. Maij, Indictione xv. incarnationis dominicæ anno M C C X I I. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. anno decimoquinto.

WILLELMO PHILIPPENS I
Archiepiscopo, ejusque successoribus canonicè substituendis in perpetuum.

SI humilitatis exemplum studueris imitari, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matri tuæ reverentiam & obedientiam impendendo, sicut Philippenses Apostolus exhortatur, *Hoc, inquit, in vobis sentire quod & in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus esse se æqualem Deo, exinanivit se, formam servi accipiens, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, absque dubio exaltaberis apud eum qui superbis resistit, humilibus autem dat gratiam; propter quod exaltavit illum Deus, & donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur celestium, terrestrium & infernorum, quia Dominus Iesus est in gloria Dei patris. Hanc igitur formam doctrinæ quam Apostolus tradidit Philippensibus tu eorum factus antistes diligenter observa; ne ab obedientiæ bono, ad quod nuper Philippensis Ecclesia est reversa, de cetero avertatur; memor semper illius gratiæ specialis quam tibi dignanter impendimus, cùm à Nazarocensi Ecclesia te transtulimus ad metropolim Philippensem, teque propriis manibus consecravimus in Pontificem, & palleo insignivimus, pontificalis videlicet officij plenitudine, ut nihil tibi ex aliqua parte desit quod ad metropolitancam pertineat dignitatem. Quia verò, venerabilis frater in Christo, nos suppliciter exorasti ut eandem Philippensem Ecclesiam, cui Deo*

*Epist. 55.
Recipitur sub
protectione
sedis apostolicæ.*

auctore præſſe dinofceris, dignemur apoſtolicæ privilegij munimine roborare, nos tuis juſtis poſtulationibus annuentes, eam ſub beati Petri & noſtra proteclione ſuſcipimus & præſentis ſcripti privilegio communimus, ſtatuentes ut quaſcunque poſſeſſiones, quæcunque bona eadem Ecclēſia &c. uſque illibata permaneant, in quibus hæc &c. uſque vocabulis. Locum ipſum &c. uſque pertinentiis ſuis. Caſale quod dicitur Gandaca cum omnibus pertinentiis ſuis, abbatias, piſcaturas, terras, & vineas quas habet apud Chryſopolim, caſale quod dicitur Seravo, caſale quod dicitur Pravicareſta, caſale quod dicitur domus quæ dicitur Platon, caſale quod dicitur Careſta, cum omnibus pertinentiis ſuis, Ecclēſias quas habet in caſtro Chriſtopoli. Episcopatus quoque inferius annotandos Ecclēſiæ tuæ metropolitico jure ſubjectos tibi tuiſque ſucceſſoribus nihilominus confirmamus, videlicet Eleutheropolim, Caſtropolim, Poliſtrios, Vilikios, Morenos. Palleo verò quod tibi ex apoſtolicæ benignitate contulimus infra tuam Ecclēſiam ad Miſſarum ſolemnia uti memineris his diebus, videlicet nativitate Domini, feſtivate protomartyris Stephani, circumciſione Domini, Epiphania, hypapanti, Dominica in ramis palmarum, cœna Domini, ſabbatho ſancto, Paſcha, feria ſecunda poſt Paſcha, Aſcenſione, Pentecoſte, tribus feſtivatibus beatae Mariæ, natali beati Iohannis Baptiſtæ, ſolemnitatibus omnium Apoſtolorum, commemoratione omnium ſanctorum, dedicationibus Ecclēſiarum, conſecrationibus Episcoporum, ordinationibus Clericorum, Ecclēſiæ tuæ principalibus feſtivatibus, & conſecrationis tuæ anniverſario die. Iura quoque ac bona ejus, dignitates & libertates ipſius, necnon antiquas & rationabiles conſuetudines auctoritate apoſtolica confirmamus, & tam tibi quàm eidem Ecclēſiæ firma & illibata manere ſancimus. Cimiteria quoque Ecclēſiarum earumque beneficia &c. uſque cenſura canonica compeſcatur. Prohibemus inſuper ne Preſbyteri Capellani Ecclēſiarum &c. uſque irritum habeatur. Prohibemus inſuper ne interdictos vel excommunicatos tuos &c. uſque oporteat ligatum abſolvi. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum &c. uſque uſibus omnimodis profutura, ſalva ſedis apoſtolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum &c. uſque diſtrictæ ſubjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco &c. uſque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Iohannis ſanctæ Mariæ in Coſmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij xi. Kal. Iunij, Indictione xv. incarnationis dominicæ anno M C C X I I. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. anno quintodecimo.

ARNVLPHO SARRENSI
Archiepiscopo, ejusque ſucceſſoribus canonicè ſubſtituendis in perpetuum.

Q Vanto devotiùs Sarrenſis Ecclēſia in apoſtolicæ ſedis obedientia nunc perſiſtit, ad quam nuper eſt Domino faciente reverſa, tanto propenſiùs eam cupimus honorare, ut affluentem in nobis paternæ benignitatis affectum ſe gaudeat inveniſſe. Quocirca, venerabilis frater in Chriſto, tuam volentes perſonam propenſiùs honorare, te ad Sarrenſem metropolim ab Ecclēſia tranſtulimus Thermopilenſi, teque apud ſedem apoſtolicam conſtitutum palleo inſignivimus, pontificalis videlicet officij plenitudine, ut nihil tibi ex parte aliqua deſit quod ad metropoliticam pertineat dignitatem. Quia verò nos ſuppliciter exoraſti ut eandem Sarrenſem Ecclēſiam, cui Deo auctore præſſe dinofceris, dignemur apoſtolicæ privilegij munimine roborare, nos tuis juſtis poſtulationibus annuentes, eam ſub beati Petri & noſtra proteclione ſuſcipimus & præſentis ſcripti privilegio communimus, ſtatuentes ut quaſcunque poſſeſſiones &c. uſque illibata permaneant. Palleo verò quod tibi ex apoſtolicæ ſedis benignitate contulimus infra tuam Ecclēſiam ad Miſſarum ſolemnia uti memineris iis diebus, videlicet nativitate Domini, feſtivate protomartyris Stephani, circumciſione Domini, Epiphania, hypapanti, Dominica in ramis palmarum, cœna Domini, ſabbatho ſancto, Paſcha, feria ſecunda poſt Paſcha, Aſcenſione, Pentecoſte, tribus feſtivatibus beatae Mariæ, natali beati Iohannis Baptiſtæ, ſolemnitatibus omnium Apoſtolorum, commemoratione omnium ſanctorum, dedicationibus Ecclēſiarum, conſecrationibus Episcoporum, ordinationibus Clericorum, Ecclēſiæ tuæ principalibus feſtivatibus, ſolemnitatibus beatorum Theodori ſtratilatis & Theodori Tyronis martyrum, & conſecrationis tuæ anniverſario die. Ad hæc, ipſi Sarrenſi metropoli ſuam provinciam confirmamus. Iura quoque ac bona ejus, dignitates & libertates ipſius, necnon antiquas & rationabiles conſuetudines auctoritate apoſtolica roboramus, & tam tibi quàm eidem Ecclēſiæ

Epif. 17.
Recipitur ſub
protectione ſedis
apoſtolicæ.

firma & illibata manere sancimus. Cimiteria quoque Ecclesiarum earumque beneficia nullus hereditario jure possideat. Quod si quis facere contenderit, censura canonica compescatur. Prohibemus autem ne Presbyteri Capellani &c. usque irretitum habeatur. Prohibemus insuper ne interdictos vel excommunicatos &c. usque oporteat ligatum absolvi. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum &c. usque usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum &c. usque districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco &c. usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Datum Laterani per manum Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. VIII. Kal. Iunij, Indictione xv. incarnationis dominicæ anno MCCXII. pontificatus verò domini Innocentij Papæ III. anno quintodecimo.

GVALTERO CORINTHIENSI
Archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

*Epist. 58.
 Recipitur sub
 protectione sedis
 apostolicæ.*

Qvanto diligentius & utilius vas electionis & doctor gentium Corinthiorum instruxit Ecclesiam, sicut ejus ad illos epistolæ missæ declarant, tanto studiosius & cautius nos oportet insistere ut eam in ipsius forma doctrinæ sub apostolicæ sedis magisterio conservemus, quæ nuper eandem ad ipsius obedientiam revertentem affluentem benignitate suscepit. Quocirca, venerabilis frater in Christo, propter specialem ipsius Corinthiensis Ecclesiæ caritatem tuam volentes personam propensius honorare, propriis manibus consecravimus in Pontificem, & pallo insignivimus, pontificalis videlicet officij plenitudine, ut nihil tibi ex aliqua parte desit quod ad metropolitancam pertinet dignitatem. Quia verò nos suppliciter exorasti ut eandem Corinthiensem Ecclesiam, cui Deo auctore præesse dinosceris, dignemur apostolici privilegij munimine roborare, nos tuis justis postulationibus annuentes, eam sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones &c. usque illibata permaneant, in quibus hæc &c. usque vocabulis. Locum ipsum &c. usque pertinentiis suis, casale quod dicitur Enoria, casale quod dicitur Petricia, casale quod dicitur Palagia, casale quod dicitur Calemata, casale quod dicitur Cyrilla, casale quod dicitur Succhyna, casale quod dicitur Sorados, casale quod

dicitur Lavenicia, casale quod dicitur Clena, casale quod dicitur Sarman, casale quod dicitur Crata, casale quod dicitur Quarrata, & casale quod dicitur Saudyca, cum omnibus pertinentiis eorundem. Episcopatus quoque inferius annotandos Ecclesiæ tuæ metropolitico jure subiectos tibi tuisque successoribus nihilominus confirmamus, videlicet Cephalonensem, Iacint, Damelant, Malavelia, Argos, Gilas, & Gimenes. Pallo verò quod tibi ex apostolicæ sedis benignitate contulimus infra tuam Ecclesiam &c. usque solemnitatibus beatorum Theodori & Stratilatis martyrum, & consecrationis tuæ anniversario die. Ad hæc, ipsi Corinthiensi metropolitani suam provinciam confirmamus. Iura quoque ac bona ejus, dignitates & libertates ipsius, necnon antiquas & rationabiles consuetudines auctoritate apostolica roboramus, & tam tibi quam eidem Ecclesiæ firma & illibata manere sancimus. Cimiteria quoque Ecclesiarum, earumque beneficia &c. usque censura canonica compescatur. Prohibemus autem ne Presbyteri Capellani &c. usque irritum habeatur. Prohibemus insuper ne interdictos vel excommunicatos &c. usque oporteat ligatum absolvi. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum &c. usque usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum &c. usque districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco &c. usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Datum Laterani per manum Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij XI. Kal. Iunij, Indictione xv. incarnationis dominicæ anno MCCXII. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. anno quintodecimo.

IACOBO ARCHIDIACONO
Corinthiensi.

Cvm à nobis petitur &c. usque perducatur effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, archidiaconatum Corinthiensem, quem per venerabilem fratrem nostrum Corinthiensem Archiepiscopum es canonice affecutus, sicut ipsum justè possides & quietè, devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti privilegio communimus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. usque incursum. Datum Laterani x. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

*Epist. 59.
 Recipitur sub
 protectione sedis
 apostolicæ.*

THEBANO ARCHIEPISCOPO,
& Zaratoniensi & Davalienti Episcopis.

Epist. 60.
Committitur
eis quædam
causa.

Venerabilis frater noster Corinthien-
sis Archiepiscopus proposuit coram
nobis quòd eo ad regimen Ecclesiæ Corin-
thiensis assumpto, Decanus & Canonici
eiusdem Ecclesiæ obtinuerunt ab eo calli-
dè circumvento mediocritatem omnium de-
cimarum monasteriorum & papatum in
quibus tres monachi vel pauciores moran-
tur sibi, salva tamen sedis apostolicæ au-
thoritate, concedi. Verùm quia ex con-
cessione huiusmodi dictus Archiepiscopus
se sentit enormiter esse læsum, nobis hu-
militer supplicavit ut super hoc ei provide-
re misericorditer dignaremur. Quocirca
fraternitati vestræ per apostolica scripta
mandamus quatinus vocatis qui fuerint
evocandi, & inquisita super his & cognita
veritate, quod canonicum fuerit appella-
tione postposita statuatis, facientes quod
statueritis per censuram ecclesiasticam fir-
miter observari. Quòd si non omnes &c.
duo vestrum &c. Datum Laterani xii. Kal-
end. Iunij, pontificatus nostri anno de-
cimoquinto.

ARCHIEPISCOPO PATRACENSI,
& Amiclenfi Episcopo.

Epist. 61.
Vt suffraga-
ni Corinthien-
sibus obe-
diant suo Ar-
chiepiscopo.

Vm venerabilem fratrem nostrum
Corinthiensem Archiepiscopum ad
propria cum gratiæ nostræ plenitudine re-
mittamus, venerabilibus fratribus nostris
suffraganeis ejus nostris dedimus litteris in
præceptis ut eidem tamquam Metropolita-
no suo debitam obedientiam & reveren-
tiam impendere non omittant. Quocirca
fraternitati vestræ per apostolica scripta
mandamus quatinus si dicti suffraganei
præceptum nostrum neglexerint adimple-
re, vos eos ad id monitione præmissa per
censuram ecclesiasticam appellatione re-
mota cogatis. Datum Laterani xv. Kal.
Iunij, pontificatus nostri anno decimo-
quinto.

CAPITULO CORINTHIENSI.

Epist. 61.
Vt obediant
Archiepiscopo
suo.

Vm venerabilem fratrem nostrum
Corinthiensem Archiepiscopum ad
propria cum gratiæ nostræ plenitudine re-
mittamus, universitati vestræ per aposto-
lica scripta præcipiendo mandamus quati-
nus eidem tamquam Archiepiscopo vestro
debitam obedientiam & reverentiam im-
pendere procuretis. Alioquin noveritis
nos venerabilibus fratribus nostris Archie-
piscopo Patracensi & Amiclenfi Episcopo

in mandatis dedisse ut vos ad id monitione
præmissa per censuram ecclesiasticam ap-
pellatione remota compellant. Datum La-
terani xv. Kal. Iunij, pontificatus nostri
anno decimoquinto.

Super hoc scriptum est eisdem Archiepisco-
po & Episcopo, ut si Capitulum ipsum præ-
ceptum nostrum neglexerit adimplere, ipsi
eum ad id monitione præmissa per censuram
ecclesiasticam appellatione remota compellant.

EPISCOPO DE IACINTHO.

Vm venerabilem fratrem nostrum
Corinthiensem Archiepiscopum ad
propria cum gratiæ nostræ plenitudine re-
mittamus, fraternitati tuæ per apostolica
scripta mandamus quatinus eidem tam-
quam Metropolitanano tuo debitam obe-
dientiam & reverentiam impendere non
omittas. Alioquin noveris nos venerabili
fratri nostro Episcopo Cephaloniæ & di-
lectis filiis Archidiacono & magistro L.
Canonico de Andrevilla in mandatis de-
disse ut te ad id monitione præmissa per
censuram ecclesiasticam appellatione re-
mota compellant. Datum Laterani xv.
Kal. Iunij, pontificatus nostri anno deci-
moquinto.

Epist. 63.
Vt obediat ei-
dem Archie-
piscopo.

Scriptum est super hoc eisdem ut si dictus
Episcopus de Iacinto quod mandatum est ei
neglexerit adimplere, ipsi eum ad id monitio-
ne præmissa per censuram ecclesiasticam appel-
latione remota compellant. Quòd si non
omnes &c. tu ea, frater Episcope, cum
eorum altero &c.

EPISCOPO CEPHALONIÆ.

Vm venerabilem fratrem nostrum
Corinthiensem Archiepiscopum &c.
ut suprà in eundem modum usque impende-
re non omittas. Alioquin noveris nos Ar-
chiepiscopo Patracensi & Archidiacono &
magistro L. Canonico de Andrevilla in
mandatis dedisse ut te ad id monitione præ-
missa per censuram ecclesiasticam appella-
tione remota compellant. Datum Latera-
ni xv. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno
decimoquinto.

Epist. 64.
Super eodem.

In eundem modum scriptum est eisdem.
Cum venerabilem &c. usque non omittat.
Quocirca discretionis vestræ per apostolica
scripta mandamus quatinus si dictus Epis-
copus præceptum nostrum neglexerit ad-
implere, vos eum ad id monitione præmis-
sa per censuram ecclesiasticam appella-
tione postposita compellatis. Quòd si non
omnes &c. tu ea, frater Archiepiscope,
cum eorum altero &c.

NOBILI VIRO GAUFRIDO
de villa Arduini.

Epist. 65.
Vt restituat
bona Ecclesie
Corinthiensis.

CVM quædam casalia, possessiones, homines, abbatias, Ecclesias, & alia bona Corinthiensis Ecclesie dicaris non sine tuæ periculo animæ ac ipsius præiudicio retinere, nobilitatem tuam monendam duximus & hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatinus illius intuitu qui tibi manus suas magnificè ampliavit, ac pro reverentia beati Petri & nostræ, venerabili fratri nostro Corinthiensi Archiepiscopo restituens ipsa bona, & compellens ad restitutionem debitam alios potestate tibi tradita detentores, eundem Archiepiscopum & Ecclesiam suæ curæ commissam taliter contra impugnatorum malitiam protegas & defendas quòd ipsa Ecclesia sub tuo patrocinio ab incurfibus hostium conquiescat, & tua exinde prudentia possit non immeritò commendari. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Thebano Archiepiscopo & Episcopo & dilecto filio Decano Davaliensibus dedimus in mandatis ut te ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota iustitia mediante compellant. Datum Laterani x. v. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

In eundem modum scriptum est super hoc eisdem usque non immeritò commendari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus si dictus nobilis mandatum nostrum neglexerit adimplere, vos eum ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota iustitia mediante cogatis. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c.

NOBILI VIRO O. DE ROCCA.

Epist. 66.
De eodem.

CVM quædam casalia, possessiones, homines &c. ut supra usque non immeritò commendari. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Thebano Archiepiscopo & Episcopo & dilecto filio Decano Davaliensibus dedimus in mandatis ut te ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota iustitia mediante compellant. Datum Laterani x. v. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

In eundem modum scriptum est super hoc eisdem usque non immeritò commendari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus si dictus nobilis &c. usque in finem ut in præcedenti conclusione.

SANCTÆ MARIE IN
Regula & sancti Pauli Abbatibus, &
Præposito Imolensi.

Dilectus filius Præpositus Nonantulanus transmissa nobis conquestione monstravit quòd cum venerabilis frater noster Mutinensis Episcopus possessores & colonos terrarum de Seneca, quarum decimæ ad Nonatulanam plebem pertinere noscuntur, super solutione decimarum ipsarum coram iudicibus secularibus convenisset, idem contra præfatum Episcopum super hoc ad dilectum filium Abbatem sancti Stephani & coniudicem suum nostras litteras impetravit, qui præfatis iudicibus inhibere curarunt ne in negotio ipso procederent, cum huiusmodi causa ad forum seculare minimè pertineret. Sed memorati iudices, eorum inhibitione contempta, homines supradictos in decimarum solutionem sententialiter condemnarunt. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus si est ita, sententias à secularibus iudicibus super re spiritali contra sanctiones canonicas promulgatas auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo decernatis irritas & inanes, inhibentes Episcopo memorato & Clericis suis ne sententiis à secularibus iudicibus super decimis promulgatis utantur. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani x. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

ABBATI ET FRATRIBVS
sanctæ Mariæ de parvo Ponte Brundisino.
Præmonstratensis ordinis.

CVM à nobis petitur &c. usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filij &c. usque concurrentes assensu, terras, vineas, homines, domum, molendinum, & alia bona quæ nobilis vir N. de sancto Audomaro apud Thebas & casale quod dicitur Hermocastrum, pia vobis devotione concessit, sicut ea iuste ac pacificè possidetis, vobis & per vos Ecclesie vestræ auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communitimus. Nulli ergo &c. confirmationis usque incurfurum. Datum Laterani x. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Thessalonicens.

THESSALONICENSI ET
Philippensi Archiepiscopo, & Episcopo
Sithoniensi.

Olim venerabili fratre nostro Cardicensi Episcopo, cum redisset post labores, captiones, & angustias plurimas Romaniam, Ierosolymitani Hospitalis fratribus faciente quaedam obtentas à nobis litteras presentari super eo quòd ipsi episcopatum suum cum castro Cardicensi & res alias detinentes nec restituere volunt ei, nec de perceptis à promotionis suæ tempore proventibus, quos in usus proprios converterunt, in aliquo subvenire, ipsi earum latore graviter vulnerato, turpiter ipsas litteras projecerunt, & comminantes ipsum interficere afferebant quòd pro nullis litteris vel mandato episcopatum prædictum ei aliquatenus resignarent, quandam insuper præter hæc detinentes in Armiro cum suis pertinentiis abbatiam quam nos duximus eidem Episcopo concedendam. Propter quod idem Episcopus factus pauper & ad extremam deductus inopiam, exul ab episcopatu suo compellebatur & adhuc compellitur mendicare. Verùm cum venerabilis frater noster Artheniensis Archiepiscopus & conjudices ejus delegati à nobis eundem Episcopum causa rei servandæ in possessionem castri prædicti & pertinentiarum ipsius ac casalium omnium & possessionum ad Ecclesiam Cardicensem pertinentium induxissent, fratres ipsos, quia contumaciter resistebant, excommunicationis vinculo innodarunt. Cum autem postmodum dictus Episcopus & quidam de fratribus Hospitalis coram dilecto filio Benedicte tituli sanctæ Susannæ Presbytero Cardinale, quem eis in nostra presentia constitutis dedimus auditorem, aliquandiu litigassent, tandem venerabili fratri nostro Neopatrenci Episcopo & conjudicibus suis causam super his commissimus terminandam. Qui, sicut præsentate nobis eorum litteræ continebant, legitime in negotio procedentes, post trianam citationem partium, latam in fratres ipsos excommunicationis sententiam, quia nolebant possessiones Cardicensis Ecclesie injustè detentas ipsi Episcopo restituere, confirmarunt. Sed ipsi ad consuetæ fraudis astutias se vertentes, cum eodem Episcopo pariter venerabilis fratris nostri Episcopi & dilecti filij Archidiaconi Davaliensis arbitrio se taliter, sicut ex eorum litteris accepimus, commiserunt quòd nisi videlicet infra festum Pentecostes proximò

Tom. II.

tunc futurum prolatum ab eis arbitrium observarent, & ducentarum marcarum poenam quæ in compromisso statuta fuerat solverent, & excommunicationis prædictæ vinculo tenerentur. Implorantibus demum ipsis fratribus à præfato Neopatrenci & suis conjudicibus se absolvi, ac promittentibus præfatio juramento quòd usque ad festum Pentecostes quòd tunc proximò sequebatur possessiones Cardicensis Ecclesie restituerent univasas, alioquin datæ sententiæ subjacerent, ipsi absolventes eosdem, eis ante juramenti præstationem in expensis factis ab eodem Episcopo condemnatis firmiter injunxerunt ut fructus ab ipsius Episcopi promotione perceptos ei restituere integrè procurarent. Qui juramenti religionem contempta, non solum dictas possessiones restituere noluerunt, verùm etiam excommunicationis sententiam, in quam eos conditio præmissa reduxit, penitus contemntes, à divinatorum celebrationibus hæctenus non cessarunt. Accedentes igitur ad locum personaliter ipsi arbitri, sicut nobis eorum litteræ referarunt, taliter sunt utriusque partis intellectis rationibus arbitrati quòd tertiam partem castri Cardicensis cum libero introitu & exitu suo, prout in instrumento confecto exinde continetur, Episcopo adjudicarunt eidem; ita quòd ipsi fratres totum castrum perficere, munire, ac tueri amodo suis sumptibus tenerentur, usum aquæ cisternæ consilientis ibidem communem Episcopo & fratribus decernentes. Ecclesiam verò castri ejusdem, cum territorio circa se certis finibus intercluso, eidem Episcopo per arbitrium concesserunt. Et cognito per testes idoneos quòd domus de Armiro, quæ Valestino dicitur, fuerat abbatia, ipsam sine cruetica adjudicaverunt eidem Episcopo perpetuò possidendam, mandantes ut ipsius Episcopi homines, cum rebus ablatis eidem, ei sine difficultate qualibet redderentur, & injungentes insuper quòd duo molendina cum perceptis ex eis medio tempore fructibus & quingentas libras purgati bombasij restituerent ipsi Episcopo, cum quorundam fructuum quantitate. In fructibus quoque, quos de terra ipsius Episcopi à promotionis suæ tempore per indigenas loci juratos fratres ipsos percepisse constabat, & in expensis quas eorum faciente malitia idem Episcopus in eundo & redeundo à sede apostolica fuerat subire coactus, fratres condemnantes eosdem, de medietate usque ad festum Pentecostes pro-

К К к к

ximò tunc futurum, & de residuo usque ad subsequens festum Assumptionis beatae virginis à fratribus ipsi Episcopo decreverunt. Ex hujus ergo prolatione arbitrij moti plurimum fratres ipsi, alterum arbitrorum, Episcopum scilicet, interficere sunt conati, alteri verò ad partes eorum ad pronuntiandum arbitrium accedenti, quia reprehendit eosdem ex eo quòd saepesato Cardicensi, qui ad suam justitiam prosequendam in festo Pentecostes ad locum accesserat, mortis insidias prepararunt, gravibus praemissis contumeliis sunt carceris angustiam comminati. Ceterum cum demum ipsi iudices ad Episcopi clamores ipsius ad locum personaliter accedentes, ipsum in possessionem quorundam casalium, possessionum, hominum, & decimarum, quae per depositiones plurium fide dignorum testium pertinere constabat ad Cardicensem Ecclesiam, induxissent, fratres praedicti non solum ea in quorum possessionem idem Episcopus per eosdem delegatos inductus extitit tenuerunt, verum etiam quibusdam aliis possessionibus & rebus Ecclesiae Cardicensis, quarum ipse pacifica possessione gaudebat, per violentiam spoliarunt, insurgentes cum armatorum multitudine in delegatos eosdem & ad interuentionem eorum tam Latinorum quam Graecorum populum concitantes. Qui cum postmodum elapso mense & amplius eundem Episcopum ad nostram audientiam appellassent, suae appellationi terminum praefigentes, ipse Episcopus nostro se curavit conspectui praesentare: sed ipsi Hospitalarij nec venerunt, nec miserunt aliquem responsalem. Propter quod idem Episcopus, praeter alia, passus est damna plurima & expensas. Cum igitur saepesatus Episcopus, qui pro Ecclesiae suae iure tuendo captiones, spoliationes, alia quoque gravia pericula terra & mari saepius est perpressus, jam non possit ulterius, exhaustus rebus & affectus angustiis, laborare, praesertim cum quotiens novos Praeceptores ad partes illas contingit accedere, totiens ipsius angustiae innoventur, nobis humiliter supplicavit ut ejus laboribus & periculis finem imponere dignaremur. Quocirca fraternitati vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatinus praedictum Episcopum in possessionem rerum petitarum causa rei servandae auctoritate apostolica inducatis, & inductum tueri per distractionem ecclesiasticam firmiter procuretis, & dictos fratres ad poenam ductarum marcarum in compromisso statutam

eidem Episcopo persolvendam per censuram canonicam compellentes, eosdem sicut excommunicatos faciatis ab omnibus actibus evitari, & ne illi qui talia praesumpserunt, de sua valeant malitia gloriari, ipsos ad satisfaciendum nobis de contemptu cum vestrarum testimonio litterarum ad nostram praesentiam dirigatis, contradictores, si qui fuerint, per excommunicationis sententiam compescendo. Sublato in omnibus supradictis omni subterfugio appellandi. Quòd si non omnes &c. duo vestrum ea nihilominus exequant. Datum Laterani VII. Kal. Iunii, pontificatus nostri anno decimoquinto.

ABBATI ET FRATRIBVS
de Locedio.

Dilectus filius nobilis vir W. Marchio Montisferrati sua nobis insinuatione monstravit quòd clarae memoriae patris ejus, dum adhuc viveret, monasterio vestro coenobium de Curbiat, quod erat in regno suo prope Thessalonicam constitutum, cum assensu bonae memoriae Soffridi tituli sanctae Praxedis Presbyteri Cardinalis tunc apostolicae sedis Legati, quantum in eo fuit, pro suorum concessit remedio peccatorum, quod etiam idem Cardinalis prout potuit confirmavit. Postmodum autem dilecto filio fratre Rog. monacho vestro cum quibusdam aliis fratribus suis illud vice Locediensis monasterij possidente, carissimus in Christo filius noster Constantinopolitanus Imperator illustres praedictos fratres de monasterio ipso violenter ejecit. Quia verò dissolvi nolumus nec debemus quod in favorem religionis factum est intuitu pietatis, venerabilibus fratribus nostris Philippensis & de Serra Archiepiscopis nostris damus litteras in mandatis quatinus monasterium ipsum vobis restituere obstaculo appellationis sublato procurent, contradictores censura ecclesiastica compescendo. Nos enim volentes ut ordinis Cisterciensis religio, quae tamquam vitis abundans palmites suos longè lateque diffudit, & velut lucerna non absconsa sub modio perlucidè radios claritatis ostendit, in Romaniae partibus propagetur, ut oves quae de novo sunt in unum reductae patrem qui est in caelis glorificent, eum Latinos viderint sanctioris vitae propositum elegisse, statuimus quòd per vos in dicto monasterio de cetero serventur Cisterciensis ordinis instituta; ut temporibus nostris melius in partibus illis religio Christiana proficiat, & instituta regularia per vos de

ARCHIEPISCOPO
Larisseno.

die in diem & propagentur fortius & amplius conualescant. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum &c. usque incursum. Datum Laterani v 111. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Scriptum est in eundem modum Philippensi & Sarrensi Archiepiscopo. Dilectus filius nobilis vir W. Marchio Montisferrati &c. usque intuitu pietatis, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatinus monasterium ipsum fratribus de Locedio, sublato cujuscumque appellationis obstaculo, restituere procuretis, contradictores censura ecclesiastica compefcendo. Nos enim volentes &c. usque amplius conualescant.

In eundem serè modum scriptum est super hoc Imperatori Constantinopolitano illustri. Dilectus filius nobilis vir W. Marchio Montisferrati &c. usque intuitu pietatis, serenitatem tuam rogamus atque monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus dictos fratres super dicto monasterio non molestes, sed eos habens propensius commendatos, à malefactorum incurfibus protegas & defendas. Nos enim volentes &c. usque amplius conualescant.

NOBILI VIRO GAUFRIDO
de Villa Arduini Principi Achaiae.

Cum plerunque expediat ut mandati ecclesiastici contemptores ad observandum quod ecclesiastica censura decrevit temporalis terrore gladij compellantur, nobilitatem tuam rogandam duximus atque monendam quòd cum nos venerabilem fratrem nostrum Cardicensem Episcopum in possessionem rerum illarum de quibus inter ipsum ex parte una & fratres Hospitalis Ierosolymitani ex altera quaestio vertebatur mandamus induci, eum in eadem possessione manuteneas & tuearis inductum, non permittens ipsum super eadem possessione à dictis fratribus vel aliis molestari. Datum Laterani v 111. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno xv.

In eundem modum scriptum est nobili viro Comiti Beriboldo. Cum plerumque &c. usque molestari.

In eundem modum scriptum est illustri Constantinopolitano Imperatori. Cum ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, gladium susceperis bajulandum, & plerunque expediat ut mandati ecclesiastici contemptores &c. usque compellantur, serenitatem tuam rogandam duximus atque monendam quatinus cum nos venerabilem fratrem nostrum Cardicensem Episcopum &c. usque molestari.

Tom. II.

Venerabilis frater noster Cardicensis Episcopus proposuit coram nobis quòd tu ad mandatum nostrum Dimitriacensem Ecclesiam cum suis pertinentiis eidem multam inopiam patienti liberaliter contulisti. Volentes igitur factum tuum per te ipsum fortius stabiliri, fraternitati tuae per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatinus quòd per te auctoritate nostra provide noscitur esse factum, firmiter facias observari. Datum Laterani v 111. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Epist. 72.
Ecclesia Dimitriac. commendatur Episcopo Cardicensi.

ARCHIEPISCOPO LARISSENO,
& Episcopo Sithoniensi, & Archidiacono
Cermopilenfi.

Venerabilis frater noster Cardicensis Episcopus proposuit coram nobis quòd cum pro venerabili fratre nostro Patracensi Archiepiscopo ad sedem apostolicam laborando graves labores subierit & expensas, idem Archiepiscopus recompenfare sibi pro laboribus & expensis quas subiit contradicit, contra juramentum praestitum veniendo. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatinus partibus convocatis audiat causam, & appellatione postposita sine canonico terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem &c. usque testimonium perhibere. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani v 111. Kalend. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Epist. 73.
Adversus Archiepiscopum Patrace. item.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO
Imperatori.

Honori tuae celsitudinis non credimus expedire ut qui suis excessibus provocant iram Dei, sustinentes excommunicationis sententiam in se ferri, sub imperiali gratia foveantur: quia cum in eos quos ecclesiastica censura non corrigit secularis sit gladius exerendus, si eos quos Ecclesia persequitur confoveres, institutionibus divinis contrarius videreris. Cum igitur, sicut accepimus, in Constantinopolitano imperio nonnulli consistant qui ex Ecclesiarum destructionibus ac aliis excessibus excommunicationis sententiam incurrerunt, quos mentis caecitate correptos resipiscere contemnentes debes, tamquam Princeps catholicus, à pertinaci

Epist. 74.
Ne foveat excommunicatos.

KKkk ij

proposito temporalis terrore gladij revocare, celsitudinem tuam rogandam duximus & monendam quatinus hujusmodi homines non foveas vel sustineas, sed corrigas & compescas tamquam salutis propriae contemptores, ipsos ad mandatum Ecclesiae minis & terroribus, monitione non proficiente, reducens. Datum Laterani x. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

ARCHIEPISCOPO
Thessalonicensi, & Cardicensi & Sithoniensi Episcopis.

*Epist. 75.
De restituendis
abbatis &
aliis.
Vide lib. 16.
epist. 98. &
quintam compi-
lationem lib. 1.
tit. 20. c. 1.*

Sicut venerabiles fratres nostri Philippenfis, Sarrenfis, Thessalonicensis, Larissenfis, Atheniensis, Corinthiensis, & Patracensis Archiepiscopi & eorum suffraganei sua nobis relatione monstrant, cum venerabilibus fratribus nostris Thebano & Neopatrenfis Archiepiscopis & dilecto filio Nazarocensi electo dederimus in mandatis ut detentores abbatiarum, monasteriorum, Ecclesiarum, decimarum, & aliarum possessionum pertinentium ad eosdem, tam Latinos quam Græcos, qui jus in eis habere se asserunt patronatus, ad restitutionem dictarum rerum monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellere procurarent & facerent ipsos, humano timore postposito, ab hujusmodi præsumptione cessare, præfati Archiepiscopi & electus mandatum apostolicum exequi non curarunt in eorundem præjudicium & gravamen. Volentes igitur id per vestram sollicitudinem executioni mandari, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatinus præmissa secundum formam prioris mandati nostri taliter exequi procuretis quòd jamdicti Archiepiscopi & eorum suffraganei super his non cogantur amplius laborare, & vos de virtute obedientiae possitis non immeritò commendari. Quòd si non omnes &c. duo vestrum ea &c. Datum Laterani x. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

CARDICENSI ET SITHONIENSI
Episcopis, & Archidiacono Davaliensi.

*Epist. 76.
De libertate
testandi in fa-
vorem Eccle-
siarum.
Vide lib. 14.
epist. 131.*

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse quòd carissimus in Christo filius noster Henricus Constantinopolitanus Imperator illustris constitutionem cum suis Baronibus edidit quæ vergit in periculum animarum, & est contraria prorsus ecclesiasticæ libertati, videlicet ut nullus possit de suis possessionibus in vita vel ultimo

testamento aliquid Ecclesie largiri. Cum igitur constitutio hujusmodi tam divinis quam humanis sit legibus inimica, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatinus ipsam auctoritate nostra decernatis frivolum & inanem & penitus non servandam. Datum Laterani x. Kalend. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

ARCHIEPISCOPO THEBANO,
& Davaliensi & Zaratonensi Episcopis.

Venerabilis frater noster Corinthiensis Archiepiscopus proposuit coram nobis quòd cum nobilis vir Theodorus Græcus quondam Dominus Corinthi, de prodicione convictus, castrum de Argos nuper tradiderit, quod tenebat, thesaurus Corinthiensis Ecclesiae, quem illic idem Græcus detulerat, est inventus ibidem; quem nobiles viri Gaufridus Princeps Achaiae, Odo de Rocca, & quidam alij Latini Thebanæ & Corinthiensis diocetum in propriae salutis dispendium detinentes, eidem Ecclesiae restituere contradicunt. Ideoque fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatinus nobiles supradictos & alios, ut thesaurum ipsum Ecclesiae restituant antedictæ, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, appellatione remota cogatis. Testes autem &c. usque testimonium perhibere. Quòd si non omnes &c. duo vestrum ea &c. Datum Laterani viii. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

EPISCOPO, DECANO, ET
Archidiacono Davaliensibus.

Dilectus filius N. Canonicus dominici sepulchri Ierosolymitani, Prior sancti Demetrii Thessalonicensis, sua nobis exposuit questione quòd cum bonæ memoriæ Thebano Archiepiscopo quandam summam pecuniae mutuo concessisset, ac per ipsum duo nobis exameta census nomine destinasset, credita sibi quadam summa pecuniae pro suis agendis apud sedem apostolicam promovendis, quia dictus Archiepiscopus interim subtractus est ab hac luce, sibi de prædictis non extitit satisfactum. Propter quod nobis fuit supplicatum humiliter ab eodem ut venerabilem fratrem nostrum successorem ipsum ad horum redditionem mandarem apostolicis litteris compelli. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatinus vocatis ad præsentiam vestram quos propter

*Epist. 77.
De ditione
Thessalonicensis*

*Epist. 78.
De ditione
Thessalonicensis*

hoc videritis evocandos, & inquisita diligentius veritate, quod iustum fuerit appellatione remota usuris cessantibus statuatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem &c. usque perhibere testimonium veritati. Quod si non omnes &c. tu, frater Episcopo, cum eorum altero &c. Datum Laterani 1x. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

*AMATÆ ABBATISSÆ
monasterij sanctæ Mariæ & sanctorum
Matthæi Apostoli & Antonij in loco qui
dicitur Fonsadlanum in Esculana diocesi con-
stituti, eiusque sororibus tam presentibus
quàm futuris regularem vitam professis in
perpetuum.*

Epist. 79.
De confirma-
tione privile-
giorum.

Prudentibus virginibus &c. usque sacrae religionis enervet. Eapropter, dilectæ in Christo filiae, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatum monasterium sanctæ Dei genitricis & virginis Mariæ & sanctorum Matthæi Apostoli & Antonij, in quo divino estis obsequio &c. usque communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum & beati Benedicti regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in eodem monasterio &c. usque inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona &c. usque illibata permanent, in quibus hæc &c. usque vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, vineam & hortum de Fonte ulmi, vineam de colle super prata, beneficium & totum tenimentum quod fuit filiorum Petri Actonis Massonis, in Toleniaco molendinum in loco qui dicitur Beblum, vineam & terram quæ fuit de beneficio Benedicti Tiniosi, medietatem totius tenimenti quod olim fuit Deuteguardi Ardengi cum domibus & hominibus & aliis pertinentiis suis, campum de Panicale cum vinea & terra in prædicto loco Toleniaco, terram quæ jacet in pertinentiis de Octavo, campum de Murro, terram de Cantalupo, vineam quæ fuit Raynaldi Leonis in colle de ulmo. In pertinentiis mercati, & infra civitatem Esculanam in Truvo, domum quæ fuit ejusdem Raynaldi, terram quæ fuit Vinciguerra Aquæ vivæ, & terram de colle Tuccini. In valle Truncti duas grangias cum omnibus pertinentiis & appendiciis suis. Ecclesiam sancti Petri in Caprano, cum decimis, possessionibus, tenimentis, & omnibus rationibus pertinenti-

bus ad eandem, quam idem monasterium antequam Cisterciensis ordinis instituta susceperet possidebat, cum pratis, vineis, terris, nemoribus, usuagiis, & pascuis in bosco & plano, in aquis & molendinis, in viis & semitis, & omnibus aliis libertatibus & immunitatibus suis. Sanè laborum vestrorum quos propriis manibus &c. usque extorquere præsumat. Ad hæc, personas liberas & absolutas è seculo fugientes liceat vobis in monasterio vestro ad conversionem recipere & eas absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli sororum vestrarum &c. usque nullus audeat retinere. Illud districtius inhibentes ne terras seu quodlibet beneficium &c. usque eas irritas esse censemus. Insuper auctoritate apostolica inhibemus ne ullus Episcopus &c. usque se aliquatenus intromittat. Si verò Episcopus in cuius parrochia &c. usque vobis conferre renuerit, licitum sit vobis omnia ab alio Episcopo percipere quæ à vestro fuerint indebitè denegata. Pro consecrationibus verò altarium &c. usque propriis Episcopis in posterum generetur. Quia verò interdum proprii Episcopi copiam non habetis &c. usque recipere valeatis. Porro si Episcopi vel alij Ecclesiarum rectores &c. usque indulta prolatam duximus irritandam, nec litteræ illæ firmitatem habeant &c. usque constiterint impetrari. Præterea cum commune interdictum terræ fuerit &c. usque divina officia celebrare. Paci quoque & tranquillitati &c. usque audeat exercere. Præterea omnes libertates &c. usque & præsentis scripti privilegio communimus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum &c. usque usibus omnimodis profutura. salva sedis apostolicæ auctoritate & in prædicta Ecclesia sancti Petri in Caprano diocelani Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum &c. usque districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco &c. usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Datum Laterani per manum Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij v i r. Kal. Iunij, Indictione xv. incarnationis dominicæ anno m c c x i i. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ I I I. anno decimo quinto.

THESSALONICENSI ET
Philippensi Archiepiscopo, & Episcopo
Sithoniensi.

Epist. 80.
Ejusdem argu-
menti cum e-
pistola 69.

Venerabilis frater noster Cardicensis Episcopus nobis humiliter supplicavit ut cum fratres Hospitalis Ierosolymitani, qui cum super causa quæ inter ipsos & eundem Episcopum vertebatur ad nostram audientiam appellarunt, nec venerint, nec miserint aliquem ad appellationem interpositam prosequendam, ipso Episcopo apud nos diutius post præfixum terminum expectante, sibi de damnis & expensis quas ex ipsius prosecutione appellationis incurrit satisfieri faceremus. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus vocatis qui fuerint evocandi, & auditis hinc inde propositis, quod iustum fuerit appellatione postposita statuatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani v. Kal. Iunii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

ABBATI SANCTI PAULI.

Epist. 81.
De divisione
parochiarum.
Vide lib. 13. ep.
197.

Ubi Lateranensem & sanctorum quatuor Coronatorum Ecclesiarum parochias certis duxerimus limitibus terminandas, & Ecclesia sancti Nicolai de Formis, quæ ad monasterium tuum spectat, inter hos limites parochiam possidere dicatur, auctoritate præsentium declaramus quod per limitationem huiusmodi nullum eidem Ecclesie in sua parochia volumus præjudicium generari: quia res inter alios acta præjudicare non debet aliis secundum legitimas sanctiones. Datum Laterani viii. Kal. Iunii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

HELENENSI EPISCOPO.

Epist. 82.
De negotio
Durandi de
Osca & Socio-
rum.
Vide infra epist.
90 & seq. 96.
137. & lib. 13.
epist. 77. 78.

Dilectus filius Durandus de Osca in nostra præsentia constitutus & D. de Naiaco & Guillelmus sancti Antonini & alij pauperes catholici suis nobis litteris intimarunt quod ad exhortationem eorum nonnulli tuæ diocesis de suis excessibus penitentiam agere cupientes, post confessionem peccatorum suorum, pro posse suo proposuerunt restituere quicquid possident minus iuste necnon male qualibet acquisita, non habendo proprium, sed omnia in communi, & nemini malum de cetero inferentes, castitatem seu virginitatem observare promittunt, à mendacio & iuramento illicito abstinendo, tunicis quoque

albis vel griseis uti proponunt sub disciplina & visitatione catholicorum pauperum permanfuri, in fuletris autem, nisi eos ad id infirmitas coegerit, non cubabunt, & à festo sanctorum omnium usque ad natiuitatem dominicam jejunantes in qualibet sexta feria, nisi fortè natalem Domini aut Epiphaniam seu aliud festum habens vigiliam evenire contingat, à piscibus abstinere, secunda verò, quarta feria, & sabbatho, nisi natalis Domini intervenerit, carnibus non vescentur, nec in quadragesima ante Pascha comedent pisces, dominicis diebus exceptis, octo diebus ante Pentecosten vacabunt jejuniis, & alia jejunia observabunt à sancta Romana Ecclesia instituta, singulis quoque diebus dominicis exhortationis verbum convenient audiri, & septies orantes in die, quindecies *Pater noster* & *Credo in Deum ac Misere mi Deus* qui litterati fuerint decantabunt, & Clerici, prout eis convenit, canonicas horas Domino Deo solvent. Et quoniam sex opera pietatis proficiunt ad salutem, proposuerunt pro Deo pauperibus deservire, quorum quidam in hereditate propria velle domum construere, in qua ex parte una viris, & ex alia mulieribus religiosis manfili competens habeatur, & juxta illam sit nihilominus xenodochium, in quo reficiantur fessi & pauperes recreentur, juventur infirmi, & nutriantur infantes à matribus derelicti, & mulieres pauperes laborantes in partu, donec abire valeant, sustententur in eo, ac juxta possibilitatem domus ipsius adveniente hieme præbeantur pauperibus indumenta, pannos quoque ad quinquaginta lectos de suis iustis rebus ministrabit ibidem, & Ecclesiam, ubi fratres domus ipsius possint audire divina, in honore Dei genitricis Mariæ juxta domum ipsam construam faciet, quæ in signum subjectionis apostolicæ sedi reddet unum Bisantium annuatim. Vnde nobis humiliter supplicarunt ut exequendi prædicta licentiam eis concedere dignaremur. Nos igitur attendentes quod hæc omnia sunt in se bona, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus, cum loci diocesanus existas, cognita plenius veritate, si ea emanare cognoveris de fonte catholice puritatis, ipsis assensum super his auctoritate nostra præbeas & favorem; proviso prudenter ut quod de verbo exhortationis singulis diebus dominicis audiendo prædicatur, taliter & à talibus fiat quod derogari non possit fidei orthodoxæ seu canonicæ disciplinæ, adhibita nihilominus prudenti

cautela inter viros & mulieres de quibus mentio est præmissa, ut utrorumque ad alteros accessus haberi nequeat illicitus vel suspectus. Illudque diligenter observa, quòd memorati viri dicuntur sub disciplina & visitatione catholicorum pauperum permanfuri, ut hujusmodi disciplina & visitatio sanæ doctrinæ convenient & ecclesiasticæ honestati. Datum Laterani vii. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

EPISCOPO, ET ABBATI sancti Victoris, & Cancellario Parisiensi.

Epist. 81. Scribitur pro Comite Nivernensi. Fol. 10. 14. 15. 16. 17. 18. 19.

Cum nuper vobis contra insolentiam nobilis viri Comitis Nivernensis Virziliacense monasterium opprimentis sub certa forma direxerimus scripta nostra, dilectus filius magister I. Clericus, diligens & fidelis procurator ipsius, formam ipsam intelligens, gravi fuit dolore turbatus, humiliter nobis supplicans, cautionem quam poterat offerendo, ut quod mandabamus in illis de inquisitione consanguinitatis inter eundem Comitem & Comitissam auctoritate apostolica faciendâ, de litteris illis adimere dignaremur, promittens quòd idem Comes, voluntate nostra plenius intellecta, cessabit ab indebita molestatione monasterij memorati. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus si nondum processistis ad inquisitionem hujusmodi faciendam, & ipse Comes satis fecerit competenter, sufficienter cavendo quòd à procuracionis immoderantia, quam ad justum reduci mandavimus moderamen, de cetero conquiescat, vos ad inquisitionem illam minimè procedatis. Alioquin mandatum apostolicum exequi procuretis prout videritis expedire. Quòd si non omnes &c. tu ea, frater Episcopo &c. Datum Laterani 11. Kalend. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

EPISCOPO ARIMINENSI.

Epist. 84. Scilicet Othonis decemum-tili scripta.

Cum ea omnia quæ Otho, non jam nominandus Imperator, sed impius persecutor, contra Clericos vel Ecclesias statuit aut statuerit, denuntiaverimus irrita & inania, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus si quis concessione, sententia, privilegio, vel mandato ejusdem Othonis uti voluerit in præjudicium vel damnum Ecclesiæ Ravennatis, tu ipsum ab hujusmodi præsumptione per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescas. Datum Laterani 1x.

kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto,

E I D E M.

Venerabilis frater noster * Linienfis Episcopus nobis significare curavit quòd cum O. dictus Imperator propter latam in se à nobis excommunicationis sententiam quasdam terras & res alias Linienfis episcopatus Comitibus & communi de castro Cario Linienfis diocesis concessisset, & secundum hoc privilegium suum dedisset eidem, ipsi Comites & commune facientes Liniensem Ecclesiam super his per iudices suos sententialiter condemnari, res occuparunt easdem, & distribuerunt pro velle aliis possidendas in enorme sui & Linienfis Ecclesiæ detrimentum. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus quicquid occasione privilegiorum prædicti excommunicati noveris attentatum in præjudicium Ecclesiæ Linienfis, auctoritate apostolica sublato appellationis obstaculo non differas irritare, & ne dicti Comes & commune privilegium ipsis utantur, eis firmiter inhibere procure, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Datum Laterani x. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Epist. 85. Eiusdem argumenti cum superiore. * Cod. Colbert. Linien. scribitur Lucen.

PRIORI ET CAPITULO Domini sepulchri Ierosolymitani.

Cum à nobis petitur &c. usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris iustis precibus grato concurrentes assensu, compositionem inter vos ex una parte & venerabilem fratrem nostrum Theſſalonicensem Archiepiscopum ex altera super Ecclesia sancti Demetrii Theſſalonicensis amicabiliter initam, sicut sine pravitate providè facta est & ab utraque parte sponte recepta, auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem autem cautelam, litterarum tenorem quas idem Archiepiscopus nobis transmisit de verbo ad verbum præsentis pagina duximus inserendum. **SANCTISSIMO** Patri & Domino Innocentio Dei gratia sacrosanctæ & universalis Ecclesiæ summo Pontifici G. ejusdem patientia & vestra Theſſalonicensis Ecclesiæ minister, licet indignus, se ipsum ad pedes cum obedientia filiali. Cum propter schismaticam inobedientiam summi Regis vindicta terram Græcorum correctionis funiculo flagellasset, & ipsam

Epist. 86. Confirmatur quedam compositio.

de secreto atque inestimabili consilio suo
 ad manus reduxisset Latinorum, multi re-
 ligiosi de diversis partibus accedentes di-
 versa beneficia tam per Dominos Cardina-
 les quam per Principes & Barones & alios
 fideles adepti sunt. Inter quos sacrosancti
 sepulchri Canonici Ecclesiam sancti De-
 metrii Thessalonicensis quoquo modo ga-
 visi sunt adipisci, quam usque ad inthroni-
 zationem meam cum multis laboribus &
 ut verum fatear, illi terræ multum neces-
 sarij possederunt. Sanè quamvis prædicta
 Ecclesia sancti Demetrii ad jurisdictionem
 meam pertinere noscatur, tamen ob reve-
 rentiam dominici sepulchri, ubi redemp-
 tio humani generis operata est, & ad cujus
 subventionem crucesignatorum exercitus
 terram Romania dicitur acquisisse, ne
 etiam dicti Canonici sua spe & laboribus
 penitus fraudarentur, & ut omnis quæstio
 & controversia, qualis inter me & ipsos
 super hoc exorta, quæ de facili ordine ju-
 dicario non poterat tempore instanti prop-
 ter causæ perplexitatem diffiniri, per pacem
 & æquitatem facilius sopiatur, præ-
 sertim cum in sæpedita Ecclesia tanti mar-
 tyris corpore decorata tam favorabilis Ec-
 clesie Canonici regulares honorificentius
 quam seculares valeant deservire, pruden-
 tum virorum fretus consilio, videlicet Ar-
 cermopilensis Episcopi Sarrensis postula-
 ti, W. Nazarocensis electi Philippensis
 postulati, & magistri R. Citrensis electi,
 mihi, quantum in me est, visum est utile
 pariter & honestum ut memorati Canonici
 dominici sepulchri de universis possessioni-
 bus, proventibus, fructibus, redditibus,
 legatis, & elemosynis quocunque justo
 modo ad dictam Ecclesiam sancti Deme-
 trii pertinentibus, sicut per instrumenta
 vel per testes idoneos sive alio justo modo
 probari legitimè poterit, insuper de om-
 nibus illis quæ aliquo tempore Archiepis-
 copis Thessalonicensibus nomine Ecclesie
 prædicti sancti Demetrii collata fuerunt,
 vel in posterum conferentur, sicut, ut su-
 præ dictum est, legitimè probari poterit,
 talem pro servitio sæpeditæ Ecclesie per-
 cipiant portionem qualem Canonici san-
 ctæ Sophiæ Thessalonicensis metropolis de
 possessionibus ejusdem percipient, cum
 eam contingerit ordinari. Domos siqui-
 dem quas Clerici sancti Demetrii tempo-
 re Græcorum intra Thessalonicam habe-
 bant, Canonici sancti sepulchri extra par-
 tem possidebunt, oblationes quoque ma-
 nuales & quæcunque eis legata fuerint no-
 minatim, sive nomine sancti sepulchri, si-

militer extra partem recipient. Ea verò
 quæ super tumbam sancti Demetrii offe-
 rentur, vel Ecclesie ejusdem nominatim
 legata fuerint, secundum supradictam di-
 visionem partientur. Adjuncto tantum,
 quòd cum dicti Canonici in Ecclesia illa
 Capellanos vel Clericos pro tempore insti-
 tuent, sub eadem fidei religione qua ipsi
 tenebuntur eis injungent quòd nullatenus
 aliquibus in testamento vel alijs persuade-
 bunt ut ipsi Canonicis magis quam Eccle-
 sia in præjudicium & damnum Archiepis-
 copi debeant erogare. Expensis, quantum
 ad facta recta vel luminare Ecclesie & jus-
 ta tumbæ custodia, de communi pro rata
 faciendis. Præterea Prior qui in Ecclesia
 sæpedita sancti Demetrii pro tempore à
 Patriarcha Ierosolymitano & Capitulo suo
 fuerit delegatus, mihi & successoribus
 meis canonicè intrantibus obedientiam &
 reverentiam tenebitur exhibere. Matrì
 insuper Ecclesie Thessalonicensi & mihi
 meisque successoribus in dicta Ecclesia om-
 ni jure & libertate nostra, sicut & in alijs
 Ecclesijs ejusmodi, plenariè reservatis. Sal-
 va Domini Patriarchæ Ierosolymitani &
 Capituli sui in omnibus obedientia in ip-
 sum Priorem & Canonicos & alios religio-
 sos ibidem commorantes. Igitur cum ordi-
 nationes Ecclesiarum quæ per inferiores
 Prælatos fieri nequeunt, Ecclesie Roma-
 næ, quæ disponente Domino omnium Ec-
 clesiarum mater est & magistra, debeant
 reservari, dictam compositionem sive dis-
 positionem, quam per me facere vel fir-
 mare non præsumpsi, sanctitati vestræ du-
 xi transmittendam, paternitatem vestram
 flexis genibus mentis exorans attentius &
 obnixè quatinus causa Dei & ob dominici
 sepulchri reverentiam & precum mearum
 interventu, si sanctitati vestræ competens
 & honestum videbitur, ipsam auctoritate
 vestra facere vel inceptam perficere digne-
 mini, & ut majorem habeat firmitatem,
 eandem auctoritate prædicta roborantes.
 Nulli ergo &c. confirmationis &c. *usque*
 contraire. Si quis autem &c. *usque incursum.*
 Datum Laterani VII. Kalen. Junij,
 pontificatus nostri anno decimo quinto.

DECANO, THESAURARIO,
 & magistro scholarum Nivernensibus.

Significavit nobis venerabilis frater no-
 ster Bituricensis Archiepiscopus quòd
 cum ex officij sui debito suam ducit pro-
 vinciam visitandam, nonnullæ Ecclesie me-
 tropolitico sibi jure subjectæ, procuratio-
 nem debitam sibi denegant exhibere, hoc
 ad

ad suæ negationem defensionem tantummodo allegantes, quòd non recordantur se procurationem hujusmodi ejus prædecessoribus exolvissè, sed nec ab eis aliquando fuisse petitam. Cùm igitur contra procurationem quæ ratione visitationis debetur præscribi non valeat, quemadmodum nec contra visitationem ipsam potest aliquò modo præscribi, etsi alius contra eum præscribere posset utramque, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus rectores Ecclesiarum ipsarum ut eidem Archiepiscopo ipsas ex officio debito visitanti procuraciones quæ sibi visitationis ratione debentur exhibeant, nisi aliud rationabile objectum fuerit & ostensum, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani v. Kalen. Iunij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

BITVRICENSI ARCHIEPISCOPO.

AD nostram noveris audientiam pervenisse quòd patroni parochialium Ecclesiarum tuæ diocesis tantum de preventibus sibi retinent earundem quòd sacerdotes ministrantes in eis non possunt de residuo sustentari. Propter quod nonnullæ remanent pastoribus destitutæ, eò quod non sunt qui curam velint recipere earundem. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus patronos Ecclesiarum ipsarum, ut de illarum preventibus sacerdotibus in eisdem ministrantibus congruam provisionem assignent, moneas & inducas, ipsos ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellens, cùm non ad opus patronorum, sed ad opus potius servientium in eisdem, fuerint Ecclesiis redditus deputati. Datum Laterani x. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

ABBATI DE MACENEIRA
Visensis diocesis, Cantori & P. Roderici
Canonico Colimbriensibus.

Diligenter auditis & perspicaciter intellectis quæ coram nobis propozita sunt à partibus super intrusione Prioris sancti Petri Auriensis diocesis in monasterio Cellæ novæ ac excommunicatione in ipsum à venerabili fratre nostro Episcopo Auriensi prolata, & delegatorum processu, qui eundem electum removerunt à monasterio Cellæ novæ, ac præscriptam excommunicationis sententiam confirmaverunt,
Tom. II.

penfatis nihilominus natura & qualitate negotij, quibus potius duximus inhærendum, ipsorum delegatorum sententiam ratam habentes, per apostolica vobis scripta mandamus quatinus eam auctoritate nostra faciatis inviolabiliter observari; contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quòd si non omnes &c. tu, frater Episcopo, cùm eorum altero &c. Datum Laterani v. Kalen. Iunij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

MASSILIENSI EPISCOPO.

Cum dilectus filius Durandus de Olca Acolythus & socij sui à secta Waldensium per nos reconciliati sint ecclesiasticæ unitati, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus ipsos infra catholicum gregem admittens, & benignè pertractans, ob notam quam de pristina conversatione contraxerant non permittas eos à quoquam temerè molestari, sed ab omni eos infamia & scandalo servans immunes, tam ex litteris testimonialibus quam aliis adminiculis ipsos misericorditer adjuves propter Deum. Datum Laterani III. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est Barchinonensi Episcopo. Cùm dilectus filius Durandus de Olca &c. usque propter Deum.

In eundem modum scriptum est Oscensi Episcopo. Cùm dilectus filius &c. usque propter Deum.

DVRANDO DE OSCA ET
Durando de Naiaco.

Cum quidam de fratribus vestris reconciliati ecclesiasticæ unitati, sicut nostris est auribus intimatum, interdum delinquant & vacent operibus inhonestis; discretiori vestræ, de qua firmam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus quatinus cùm ipsos contingit excedere, id loci Episcopo nuntietis, & de consensu & auctoritate ipsius delinquentium excessus salubriter appellatione postposita corrigatis. Quòd si non ambo &c. alter vestrum ea nihilominus exequatur. Datum Laterani I. v. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

ILLVSTRI REGI
Aragonensi.

VT illi complaceas in cuius miseratione regni gubernacula suscepisti, te convenit confovere humiles & devotos, &
L L I I

*Vide cap. Cùm
et off. De
participat.*

*Epist. 88.
De congrua
portione Pref.
Ipsorum par-
ochialium.*

*Epist. 89.
De remotione
Abbatia.*

*Epist. 89.
De procurato-
ne quæ debetur
pro visitato-
ne.*

*Epist. 50.
De negotio
Durandi de
Olca & socio-
rum.
Vide supra epist.
82. & lib. 12.
epist. 196.*

*Epist. 91.
Super eodem.*

*Epist. 92.
De eodem.*

excessus corrigere delinquentium. Inde est quod serenitatem tuam rogamus atque monemus quatinus pauperes catholicos & hospites eorundem in orthodoxa fide ac pia operatione manentes non permittas a quoquam temerè opprimi vel a iustitiariis tuis iniuste gravari. Datum Laterani v. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

*NARBONENSI ARCHIEPISCOPO
& Episcopo Vicensi apostolicae sedis
Legatis.*

*Epist. 93.
Super eodem.*

CVm catholici pauperes Durandus de Osca, Durandus de Naiaco, Guillelmus sancti Antonini, & socij sui reconciliati ecclesiasticae unitati, quasi nova planta sint benignè fovendi, per apostolica vobis scripta mandamus quatinus vos eis in fide catholica & pia operatione manentibus exhibeatis favorabiles & benignos, & non permittentes eosdem a quoquam indebitè molestari, in litteris testimonialibus & aliis adminiculis ipsos propter Deum misericorditer adjuvetis. Datum Laterani i v. kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

*IANVENSI ARCHIEPISCOPO
& suffraganeis eius.*

*Epist. 94.
Super eodem.*

CVm talis esse debeat ars eorum quibus regendae animae committuntur ut non solum a dominico grege subductas sollicitudine pastoralis reducere, verum etiam reductas ad ipsum paterna in eo studeant mansuetudine confovere, procul dubio nobis & vobis est sollicitè providendum ut dilecti filij Durandus de Osca & Guillelmus de sancto Antonino cum sociis suis reconciliatis ecclesiasticae unitati taliter foveantur in ipso quod cum ipsi se laetabuntur ibidem invenire favorem speratae dulcedinis, alij eorum inducantur exemplo errorem suae deserere cœcitatatis. Quapropter fraternitatem vestram monemus attentius & hortamur, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatinus ipsos procedentes secundum Deum caritative tractetis, nec permittatis eos aut illos qui suum ipsis intuitu caritatis impenderint beneficium in vestris diocesibus constitutos hujus occasionis prætextu a quoquam temerè molestari, contradictores censura ecclesiastica appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes & c. singuli vestrum in diocesi sua ea nihilominus exequantur. Datum Laterani i i. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

SANCTI MARTINI

** Canonicensis & sanctae Mariae Eleclensis
Abbatibus, & W. Decano in Consuetu,
Narbonensis & Helenensis dioecesium.*

AD nostram noveritis audientiam pervenisse quod B. Miles decimas quasdam, quas progenitores ac ipse haecenus ab Abbate sancti Genesij tenuerunt, hospitali quod ad sustentationem infirmorum pauperum aedificare proposuit desiderat assignare, si nostrae sedis beneplacito voluntatis. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatinus dictum Militem, ut decimas ipsas Ecclesiae illis ad quas noscuntur pertinere resignet, moneatis prudenter & efficaciter inducat, quod si ad id induci non poterit, & Abbatis praedicti & dioecesi Episcopi super hoc assensum quiverit obtinere ut eas conferat hospitali praefato, auctoritate nostra concedatis eidem liberam facultatem. Quod si non omnes & c. duo vestrum ea & c. Datum Laterani i v. kalen. Iunij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

*DURANDO DE OSCA,
& Durando de Naiaco, Guillelmo sancti
Antonini, Io. Narbonensi, & B. Biterrensi,
& aliis pauperibus catholicis.*

CVm a nobis petitur & c. usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris iustis postulationibus & c. usque assensu, personas vestras & specialium amicorum vestrorum in fide catholica & pia operatione manentes ac res eorum sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo & c. protectionis & c. usque incursum. Datum Laterani i v. kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

*EPISCOPO ET CAPITULO
Petragoricensi.*

SI circumspiciatis curaretis advertere quantum sit obedientiae bonum, quantumve ipsius contrarium detestandum, utpote idolatriae sceleri comparatum, mandatum nostrum forsitan citius studeretis effectui mancipare, ut exuto veteri homine, vos in illius transformaretis imaginem qui usque ad mortem factus est obediens Deo patri, nec vos excusaretis exceptionibus frivolis in ejusdem elusionem mandati. Sanè cum pro dilecto filio magistro I. de Veteri Morolio, qui diu cancellariae nostrae servitio laudabiliter insudavit, & labo-

ravit multotiens pro Ecclesiæ vestrae negotiis promovendis, vobis direxerimus scripta nostra, ut ob reverentiam apostolicae sedis & nostram ipsam in Canonicum reciperetis & fratrem, sibi stallum in choro & locum in Capitulo assignantes, vos mandatum nostrum surdis auribus transeuntes, sicut dilecti filij Prior Grandimontensis & G. Archidiaconus & S. Mauricij Canonicus Lemovicenses, quos eidem concessimus monitores, per suas nobis litteras intimarunt, quamquam vos monuerint diligenter, id efficere non curastis, per vestras litteras allegantes tenuitatem reddituum & Canonicorum numerum competentem & mandato nostro quosdam alios suscepisse ac prænominatum magistrum in dioecesi vestra redditus alios obtinere, proponendo quod ad recipiendum eundem vos nullatenus cogereamus si hæc ad nostram notitiam pervenissent; licet monitores præfati de plurium assertionem didicerint quod in Ecclesia vestra Canonicorum numerus non excesserat, quin potius alios proposueratis recipere in Canonicos & in fratres, & præfatus magister redditus sufficientes non habeat, & ipsius obsequium Ecclesiæ vestrae possit existere fructuosum. Nolentes igitur exceptionibus frivolis mandatum nostrum eludi, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatinus eundem magistrum juxta mandati nostri tenorem in fratrem & Canonicum Ecclesiæ vestrae liberaliter admittatis. Alioquin, cum sagitta Ionathæ non debeat redire retrorsum, sed dirigi potius in directum, venerabili fratri nostro Episcopo & dilectis filiis .. Subdiacono nostro Archidiacono Xanctonensi & Priori Sulbisiensi Xanctonensis diocesis damus nostris litteris in præceptis ut vos ad id, nisi ali-quod rationabile objectum fuerit & ostensum quare id fieri non debeat vel non possit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant. Datum Laterani v. r. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

In eundem serè modum scriptum est super hoc eisdem.

L A N D O N . C O L L I S D E
medio & G. filio eius.

C Vm inter vos & nobiles viros Philip-pum & Iordanum de Insula controversia verteretur super eo quod tu, fili Lande, eis irrequisitis emeras quasdam partes castri quod dicitur Prun. ab aliis ejusdem castri consortibus contra bonam

Tom. II.

consuetudinem, ut dicebant, in illis partibus approbatam, in eorum præjudicium & gravamen, & habitatores ipsius castri, qui prius eis & aliis consortibus tenebantur communiter juramento, vobis tantum feceratis jurare, & prohibebatis ne ipsos sequerentur in guerra sicut prius facere consueverant, domum insuper eorum, quam in castro habent eodem, per vestros feceratis destrui servientes, & in loco communi turrim ædificare inceperatis, in cuius ædificatione processeratis post prohibitionem factam vobis ex parte nostra, vos tandem & illi compromissistis nostris super his stare mandatis sub pœna ducentarum librarum, fidejussoribus inde datis, & post altercationes multiplices, testes produxistis utrinque numero quadraginta, quos per dilectum filium Petrum tituli sanctæ Cæcilie Presbyterum Cardinalem examinari fecimus diligenter: quorum attestationibus publicatis, cognovimus absque contradictione probatum quod consortes illius castri liberè & absolutè cuicumque volebant consueverant vendere partes suas, & quod habitatores ipsius castri eis & aliis consortibus tenebantur communiter juramento. Quidam verò testes ex parte ipsorum producti dixerunt quod omnes ipsius castri habitatores tam ipsos quam alios dominos sequi debebant in guerra; sed per testes longè plures ex parte vestra productos determinatum est manifestè quod utique tam eos quam alios dominos sequi debebant, nisi proprij eorum domini contradicerent. Dicitur est autem à quibusdam testibus eorundem quod vos ædificare cœperatis turrim in loco communi, sed testes multò plures ex parte vestra dixerunt quod turrim ædificare cœperatis in proprio vestro fundo, designantes personas à quibus quasdam fundi emeratis partes ipsius, & quod post prohibitionem factam vobis ex parte nostra ædificare cessaveratis omnino. Per quosdam etiam eorum est testes probatum quod quidam servientes vestri de domo eorum quasdam scandulas & quædam alia ligna dejecerant, quamvis asseratur per vestros testes quod fuerant dejecta per ventum. His igitur diligenter auditis, sententialiter diffinivimus, sub præscripta pœna mandantes quatinus faciatis homines vestros illis jurare secundum quod jurare consueverant consortibus in communi, & illi similiter homines suos vobis, & quod malitosè non prohibeatis hominibus vestris quò minus eos contra alios in eorum guerra sequantur, quod & ab

L L I I j

hominibus eorum similiter fiat vobis, quòdque vestris expensis domum reparari faciatis eorum, quatenus à vestris servientibus læsa fuit; ipsi autem super emptione ipsius castri vos de cetero non molestant, vosque ab impetitione ipsorum super ædificatione turris reddidimus absolutos. Ut igitur hæc nostra diffinitio perpetuam obtineat firmitatem, ipsam auctoritate apostolica confirmamus. Datum Laterani 14. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

NOBILIBVS VIRIS
R. & A. de Canosa.

Epist. 99.
Vt monasteriũ
S. Angeli resti-
tuatur Cruci-
feris.

Oblata nobis dilecti filij Prioris sanctæ Mariæ Cruciferorum Bononiensium conquestio declaravit quòd cum dilectus filius noster Benedictus tituli sanctæ Sufanæ Presbyter Cardinalis, tunc legationis officio fungens in partibus Romanæ, monasterium sancti Angeli de Saga cum pertinentiis suis ordini suo concesserit perpetuò possidendum, nosque concessionem ipsam duxerimus confirmandam, carissimus in Christo filius noster Imperator Constantinopolitanus illustris post mortem claræ memoriæ Marchionis Montisferrati dictum monasterium eidem abstulit pro suæ libito voluntatis, illudque vobis assignare curavit: quod vos in ipsius præjudicium detinentes, & juxta vestræ voluntatis arbitrium disponentes de ipso, consumitis nequiter bona sua. Cum igitur id non debeamus conniventibus oculis pertransire, per apostolica scripta mandamus quatinus dictum monasterium cum pertinentiis suis præfato Priori & ordini suo, prout tenemini, restituere procuretis. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Davaliensi, & Sidoniensi Episcopis & dilecto filio Archidiacono Davaliensi nostris damus litteris in mandatis ut vos ad id per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo compellant. Datum Laterani 11. kalend. Iunij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

Super hoc scriptum est in eundem serè modum eisdem. Oblata nobis &c. usque conniventibus oculis pertransire, præfatis nobilibus nostris dedimus litteris in mandatis ut dictum monasterium cum pertinentiis suis præfato Priori & ordini suo, prout tenentur, restituere non omittant. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus si dicti nobiles quod mandavimus super hoc neglexerint adimplere,

vos eos ad id per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo compellatis. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c.

In eundem serè modum scriptum est super hoc Imperatori Constantinopolitano. Oblata nobis &c. usque restituere non omittant. Quocirca serenitatem tuam rogandam duximus attentius & monendam quatinus monasterium ipsum cum pertinentiis suis eidem Priori & ordini suo sine difficultate facias resignari.

ARCHIEPISCOPO ATHENIENSI.

Scerivo ecclesiasticæ disciplinæ coësceri debet insolentia perversorum ut eo non opprimantur insontes, cum censura ecclesiastica non debeat esse innocentium oppressio, sed correctio potius delinquentium. Inde est quòd fraternitati tuæ auctoritate præsentium inhiemus ne in nobilem virum R. dominum insulæ Nigripontis vel terram ipsius sine manifesta & rationabili causa excommunicationis vel interdicti sententias proferre præsumas. Datum Laterani 10. kal. Iunij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

E I D E M.

Supplicavit nobis dilectus filius nobilis vir R. dominus Nigripontis ut cum pietatis intuitu quandam nobilem, quam ipsius viro vivente cognovit, velit modo ducere in uxorem, dignaremur cum eo super hoc misericorditer dispensare. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus præfato nobili, nisi forsan eidem vivente viro suo fidem dederit, seu mulierem ipsam in nece viri constitit machinatam, ut cum ipsa legitime contrahat, concedas auctoritate nostra liberam facultatem, dummodo aliud canonicum non obstat. Datum Laterani 11. kal. Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

RAIMUNDO VTICENS I
Episcopo & Narbonensi electo apostolicæ
sedis Legatus.

Licet Raimundus Tolosanus Comes in multis contra Deum & Ecclesiam culpabilis sit inventus, & pro eo quòd Legatis nostris inobediens extitit & rebellis, sit excommunicatus ab ipsis & exposita terra ejus, si fortè vel sic ei vexatio tribueret intellectum, unde jam ex parte non modica terram amisit, quia tamen nondum

est damnatus de heresi vel de nece sanctæ memoriæ Petri de castronovo, et si de illis sit valde suspectus, (quare mandavimus ut si contra eum infra certum tempus appareret legitimus acculator, indiceretur illi purgatio secundum formam in litteris nostris expressam, diffinitiva nobis sententia reservata, in qua necdum est ex mandato illo processum) non intelligimus qua ratione possemus adhuc alij concedere terram ejus, quæ sibi vel heredibus suis abjudicata non est; præsertim ne videremur in dolo castra nobis exhibita de suis manibus extorsisse, cum non solum à malo, sed ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere. Nam si super duobus articulis quos commisimus aliqua contra eum præter formam mandati nostri sententia lata fuisset, illa proculdubio non valeret. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus cum nondum sit locus illi petitioni quam de terra ejus alij concedenda fecistis, modis quibus honestè poteritis studetis prudenter & efficaciter laboretis ut negotium bene inceptum dissolvi non possit, sed in suo potius robore convalescat. Nos enim venerabili fratri nostro Regensi Episcopo & dilecto filio magistro Thediso Canonico Ianuensi nostris damus litteris in mandatis ut secundum formam sibi datam in negotio isto procedant, & si per Comitum steterit antedictum quò minus ipsum negotium possit habere processum, ei & aliis publicè protestentur quòd nos auctore Domino procedemus prout pacis & fidei causa requiret, ipsique nobis non differant meram & plenam rescribere veritatem. Datum.

In eundem ferè modum scriptum est illis usque in finem, sollicitè providentes ne in nostri executione mandati sitis tepidi & remissi, sicut hæcenus dicimini extitisse.

MILITIBVS ET POPVLO
castri Melgorij.

GAudemus plurimum, devotionem vestram & fidelitatem in Domino commendantes, quòd pari ac unanimi, prout accepimus, voluntate congratulamini vos & comitatum vestrum ad jus & proprietatem Ecclesiæ Romanæ ac nostram specialiter pertinere, suppliciter exorantes ne vos jurisdictioni alterius supponamus. Nos igitur vicem gerentes illius qui cum dilexisset suos, in finem dilexit eos, moneamus universitatem vestram & exhortamur attentius, & per apostolica vobis scripta mandamus quatinus in fidelitate ac devo-

tionem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ ac nostra firmiter ac unanimiter persistentes, tales in omnibus & per omnia vos exhibere curetis quòd de die in diem gratiam & benivolentiam sedis apostolicæ mereamini ampliolem, scituri quòd nos de pace ac statu vestro & terræ vestræ sollicitudinem cupimus gerere diligentem. Datum Laterani Non. Iunij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

MARIÆ ILLVSTRI REGINÆ
Aragonensi, & hominibus Montispeffulani.

GRavem dilecti filij nobilis viri Willelmi de Montispeffulano fratris tui, filia Regina, recepimus questionem quòd possessionem villæ Montispeffulani ac alterius terræ jure ad ipsum hereditario pertinentis, quam ipse pridem pacificè noscitur habuisse, contra justitiam detinetis & restituere denegatis eidem. Cum igitur terræ ipsius jurisdictione ad nos spectare noscatur, volentes prædicto Willelmo in suo jure adesse, qui sumus omnibus in justitia debitores, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus vel dictam possessionem restituatis eidem, vel usque ad festivitatem omnium sanctorum proximò venturam per responsales idoneos nostro vos conspectui præsentetis, exhibituri & recepturi justitiæ complementum. Alioquin ex tunc in ipso negotio, quantum de jure poterimus, auctore Domino procedemus. Datum Laterani v. 1111. Idus Iunij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

*Epist. 104.
De domino
Montispeffulani.*

ARCHIEPISCOPO TARANTASIENSI,
& Episcopo Gebennensi, & Abbati sancti Mauritiij de Cablasio.

Dilectus filius P. de sancto Albino in nostra proposuit præsentia constitutus quòd domus Montis Iovis, quæ olim sanctæ religionis effundebat odorem, facta mutatione dexteræ in sinistram, adeo miserabiliter in spiritualibus & temporalibus est collapsa quòd jam penè penitus corruit quæ multorum consueverat relevare ruinam, facta nunc scandali & dissensionis exemplum quæ quietis & pacis extiterat documentum. Cum igitur idem P. quem domus ipsius ruina gravabat, laborare dudum intenderet ut status reformaretur ejusdem, fratres existentes ibidem, qui regularis disciplinæ relaxatis habentis, correctionis onera non ferentes, per campum licentiæ vagabantur, suarum sequentes impetum voluntatum, dictum P. ab incepto minis, terroribus, & pactationibus illicitis re-

*Epist. 105.
De gravibus
monachorum
Montis Iovis.*

*Vide lib. 11.
de epistolarum
& capit.*

*Epist. 103.
Hocavimus eos
ad obedientiam
Vikentij epist.*

*Epist. 107.
De negotio
Comitis Tab.*

trahere nitebantur, bonum malum, correctionem vexationem, & iustitiam injuriam reputantes, & existentes ingrati cui tenebantur ad grates, ibi similitatis mendicabant indicia ubi religiosi propositi plenam habere poterant conjecturam. Quem demum blanditiarum fallacis interceptum, promittentes eidem videlicet quod expurgarent veteris corruptelæ fermentum & ad frugem melioris vitæ redirent, ad dictam domum secum pariter redierunt, & ut parerent de concepto dolore nequitiam, duos perditionis filios ad interneconem ipsius P. procurarunt induci. Qui, licet eidem P. mortis periculum metuens confugerit ad altare, credens quod saltem locum illum revererentur iniqui ubi hostia salutaris quotidie mactabatur, eum aggressum hostiliter, lethaliter vulnerarunt, semivivum, putantes eum mortuum, impij relinquentes. Fratres autem ad tam crudele convenientes spectaculum, vulneratoribus, nullum retinentes humanitatis vestigium, assistebant, plagas impositas terribilibus oculis intuentes. Cùmque demum à quibusdam secum misericordiam facientibus delatus Augustam, ope convalesceret medicorum, ac demum Vercellas venerit, memorati fratres, quorum crudelitas mitigari non poterat, in eum acrius sævientes, ore ipsius dormientis obstruso ne vocem redderet vel clamorem, eum ligatis manibus Yporegiam deduxerunt, extra quam postmodum ipsum sub silentio noctis educunt, præsumptione nimis damnabili, & omni humanitate postposita, fecerunt oculis exorbari. Quod cùm ad venerabilis fratris nostri Vercellensis Episcopi & dilecti filij Novariensis electi, qui ex delegatione nostra reformationi domus intendebant ejusdem, notitiam pervenisset, doloribus compatientes ipsius, statuerunt ei per supradictam domum in quadraginta libris Papiensis monete annis singulis providendum, quam provisionem idem P. sibi auctoritate petiit apostolica confirmari. Nos autem ipsius condolentes doloribus & miseria miserantes, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatinus quod circa ipsum per delegatos eosdem misericorditer est provisum, faciatis inviolabiliter observari, & apud Tarantasiensem Ecclesiam, in qua ei provideri mandamus, dictam pecuniæ quantitatem ipsi sine labore personæ ac expensarum incommodo annuatim absque diminutione persolvi. Ceterum quoniam ad nos sanguis clamat ip-

sius, ne tam enormis excessus transeat impunitus, auctores tanti sceleris & fautores excommunicationis vinculo innodamus, mandantes ut tam ipsos quàm Boninum & alios excommunicatos publicè nuntietis, & faciatis ab omnibus arctius evitari. Præterea quia vix aliquis de fratribus Montis Iovis à culpa vel negligentia est immunis, quorum quidam principaliter vulneratoribus assisterunt, quidam verò enormia quæ acciderant neglexerunt deferre ad nos aut ad nostrorum audientiam Legatorum, eorum Ecclesiam, si est ita, supponatis auctoritate apostolica interdictum, præcipientes interdictum in ea tamdiu firmiter observari donec fratres ipsi per excusatores vel potius per satisfactores idoneos nostro se conspexerint repræsentent. Inquiratis etiam nihilominus de statu ipsius Ecclesiæ veritatem, & reformatis tam in capite quàm in membris quæ inveneritis reformatas, & quæ statuenda videritis statim præpositum & alios quos in ea invenieritis pestilentes, omnino removens ab illa, & alios inducentes in ipsam, ut perditis inde malis, vinea Domini Sabaoth bonis locetur agricolis, qui gratum profert fructum in tempore opportuno, mandatum apostolicum sublato cujuscumque contradictionis & appellationis obstaculo fideliter & efficaciter exequentes. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani III. kal. Junij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

PHILIPPO ILLUSTRIS
Regi Francorum.

Diligenter auditis & perspicaciter intellectis quæ nobis ex parte regni dilecti filij Abbatis de Trapa & I. Clerici tui proponere curaverunt, & habito cum fratribus nostris studio tractatu, non occurrat nobis aliqua via per quam in his quæ ipsi pro te postulaverunt à nobis, tux secundum Deum possemus concurrere voluntati, sub obtestatione divini iudicii protestantes quod libentissimè, si possemus cum Deo, ab illo te curaremus vinculo expedire à quo desideras vehementer absolvi. Sed in carnali commercio inter te ac Reginam conjugem tuam adeo est processum quod si etiam illi tantum confessioni vellemus insistere quam nuper eadem Regina fecisse proponitur coram prædicto Abbate de Trapa & dilecto filio magistro Roberto de Corzon nunc tituli sancti Stephani in Cælio monte Presbytero Cardinale, non auderemus super hujusmodi ca-

FRATRI GVARINO.

fu de nostro sensu pro te aliquid diffinire, propter illam sententiam evangelicam quam ipse Christus expressit, videlicet, *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, cum absque dubio nec sanctorum exempla nec patrum decreta intentioni tuæ in hoc articulo suffragentur. Verum si super hoc absque generalis deliberatione Concilij determinare aliquid tentaremus, præter divinam offensam & mundanam infamiam, quam ex eo possemus incurrere, forsan ordinis & officij nobis periculum immineret, cum contra præmissam veritatis sententiam nostra non possit auctoritas dispensare. Quamvis & aliæ confessiones, sicut pro certo didicimus, ab eadem Regina sub iurjurando sint factæ, secundum quas conjugium declaratur carnali copula consummatum. Quocirca serenitatem regiam rogandam duximus & monendam quatinus ab eorum falsis insaniis avertas auditum qui caput tuum oleo peccatoris impinguant, & volentes tibi placere secundum hominem, Deo te faciunt displicere, cum aperire tibi non audeant veritatem, ne forte movearis graviter contra eos. Nos autem, qui de te coram Deo reddituri sumus in novissimo districti examinis die plenissimam rationem, falsis te nolumus circumveniri commentis, ne simul in unum & animam tuam perdamus & nostram, scientes quod juxta sententiam veritatis nihil prodest homini si mundum univrsum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur. Quare, prudentissime Rex, ab eo quæsumus proposito conquiescas quod perpetuum animæ tuæ periculum generaret, & Dominus justus iudex in eo te fortè puniret in quo contra ipsum tali modo peccares; ipsamque Reginam pro Deo & propter Deum habeas propensius commendatam, quæ pro servanda lege conjugij, quam Deus ante peccatum in paradiso constituit, longo est martyrio macerata. Nos quoque super hoc negotio gravius non molestes, ne propter instantem perfectionem quam patimur, ad extorquendum istud à nobis insistere videaris. Quia sicut nolumus tibi negare quod sit meritò concedendum, ita nolumus tibi concedere quod meritò sit negandum, præsertim hoc tempore, ne propter perfectionis instantiam declinare videamur à tramite veritatis. Datum Laterani v. Idus Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Illius testimonium invocamus qui scrutator est cordium & cognitor secretorum quod carissimum in Christo filium nostrum Philippum Regem Francorum illustrem tam sincera diligimus caritate ut nihil ei negare velimus quod esset alicui concedendum. Verum cum ea petit à nobis quæ in salutis suæ dispendium redundare noscuntur, quod sincerius illum diligimus, eò cautius eam negare debemus, ne videamur ipsum non diligere, sed odire. Cum ergo per quosdam adulatores veritatis & justitiæ inimicos in eum sit errorem inductus ut credat se licitè posse jurare quod Reginam uxorem suam carnaliter non cognovit, pro eo fortè quod etiam commixtio sexuum in eorum carnali commercio intercesserit, commixtio tamen femininum in vase muliebri non extitit subsecuta, nos confessiones ejusdem Reginæ sub iurjurando factas subtiliter attendentes, & salutem ipsius Regis paterno zelantes affectu, per nostras eum litteras exhortamur ut suum de cetero ab hujusmodi falsis insaniis avertat auditum & præfatam Reginam pro Deo & propter Deum habeat commendatam, quæ pro servata lege conjugij, quam Deus in paradiso ante peccatum constituit, longo est martyrio macerata, quam & tibi recomandatam esse volumus & mandamus, discretionem tuam monentes & obsecrantes in Domino quatinus in consilium & consensum iniquitatis non veniat ulterius anima tua, nec permittas, quantum in te fuerit, ipsam Regem falsis circumveniri commentis, eique contra ipsius salutem & tuam secundum hominem placere non quaras, ne ipsum Deo facias displicere, diligenter attendens quod juxta sententiam veritatis nihil prodest homini si mundum univrsum lucretur, & detrimentum animæ patiatur, eundem Regem, quem sincerum, quantum in ipso est, animum habere credimus & devotum, placare studeas & in bono fovere; ita quod divinam & apostolicam gratiam propter hoc uberius merearis; pro certo cognoscens quod si te juxta latus ipsius sano & salubri nõverimus consilio innitentem, ad honorem & profectum tuum efficaciter intendemus, cum te, quasi virum religiosum, non semper oporteat secularibus negotiis implicari. Datum Laterani v. Idus Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Epist. 107.
Super eodem.

Vide lib. 11.
epist. 181.

Vide lib. 4.
de concord.
sic. & imper.
cap. 17. § 4.

Vide lib. 11.
epist. 181. &
lib. 13. epist.
66.

Epist. 107.
De divinis
Philipp. Ro.
66.

PHILIPPO ILLVSTRI
Regi Francorum.

Epist. 108.
De negotio E-
piscopi Aure-
lianensis &
Antisiodorensis
Vide supra epist.
39. & infra
epist. 123.

DE prudentia Senonensis Archiepiscopi non possumus non mirari, qui post appellationem ad nos legitimè interpositam, & contra nostri formam mandati, perversè processit in causa quam ad petitionem tuam sibi duximus committendam, super relaxanda sententia interdicti quod in terram tuam venerabiles fratres nostri Antisiodorensis & Aurelianensis Episcopi protulerunt, si tu eis illud offerres quod esset meritò acceptandum, & licet ipsi iusserimus ut, si fieri posset, postposito utrinque iudicio ad amicabilem compositionem intenderet, ipse tamen, turbato negotio potius quam sedatos, nec compositionem facere studuit nec iudicium exercere. Vnde nisi tuè voluissimus serenitati deferre, taliter eum corripere curassimus quòd ejus profectò non remansisset impunitus excessus. Quòd igitur est ab eo inordinatè præsumptum non potuimus confirmare, cum ipso jure sit irritum & inanè, sed, sicut celsitudinem tuam sæpe rogavimus, ita nunc quoque rogamus, pro magno dono petentes quatinus pacem Ecclesie in tuo regno conserves, hoc maxime tempore quo ipsa in aliis multis regnis nimium perturbatur, ita quòd dictis Episcopis restituitis, & interdicti sententia relaxata, nisi hoc nobis velis ex toto donare, in curia tua de ipso negotio secundum approbatam consuetudinem cognoscatur; cumque aliis oporteat te intendere quæ ad tuum magis respiciunt commodum & honorem, expedias te ab istis quæ modicum tibi afferunt utilitatis & laudis, nec injuriosum reputes, sed potius gloriosum, prudenter corrigere si quid improvidè statuisti, quia non vivit homo sub cælo qui aliquando non excedat. Datum Laterani v. Idus Iunij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

Vide lib. 14.
epist. 153.

ANTISIODORENSI ET
Aurelianensi Episcopis.

Epist. 109.
Super eodem.

Licet processum Archiepiscopi Senonensis propter ordinem non servatum duxerimus irritandum, fraternitati tamen vestræ consiliis bona fide quatinus cum carissimo in Christo filio nostro Philippo Rege Francorum illustri quanto melius poteritis componere studeatis, quoniam arcus qui semper est tensus, vires amittit, nisi aliquotiens extendatur; & nonnunquam Reges & Principes melius vincuntur mansuetudine quam rigore. Nos enim media-

toris fungentes officio, sicut illum, sic & vos monitis & exhortationibus ad amabilem debemus concordiam invitare, quam utrique parti credimus expedire. Datum Laterani v. Idus Iunij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

BAIOCENSI ET CONSTANTIENSI
Episcopis, & Abbati de Persenia.

Contra Præfulem & Priorem Ecclesie Sagienfis tot & tanta sunt auribus nostris enormia inculcata ut ulterius non possumus dissimulare clamores qui ad nos de suis perversis actibus pervenerunt, cum non solum inutiles, verum etiam perniciosi esse dicantur. Ne igitur sanguis eorum de nostris manibus requiratur si eos in suis duraverimus perversitatibus tolerandos, discretionem vestram per apostolica scripta precipiendo mandamus quatinus inquisita plenius & cognita veritate, si tales eos esse noveritis, à suis eos removeatis officiis, & eis viros faciatis idoneos subrogari. Quòd si non omnes &c. duo vestrum sublato cuiuslibet contradictionis & appellationis obstaculo exequantur. Datum Laterani v. Idus Iunij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

BERNARDO ABBATI
monasterij sancti Petri Psalmodiensis, episcopi fratris tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum.

Quoniam ex commisso nobis divinitus apostolatus officio tam vicinis exitum quam longè positis debitores viris quidem religiosis tanto specialius adesse nos convenit quanto ipsi majori desiderant quiete potiri, & apostolicæ sedis præsidio noscuntur plenius indigere. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatum monasterium sancti Petri Psalmodiensis, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicitatis recordationis Stephani, Iohannis, Urbani, Paschalis, Honorij, & Innocentij prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum & beati Benedicti regulam &c. usque inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones &c. usque illibata permaneant, in quibus hæc &c. usque vocabulis. Locum ipsum &c. usque pertinentiis suis. In pago Ne-mausensi, in villa Cornelianica, Ecclesiam sancti

sancti Iuliani cum cellis suis, id est, sancti Salvatoris, & sancti Laurentij, sancti Felicis, sancti Clementis, sancti Vincentij de silva, cum ipsa silva, & plaia maris, sicut eidem coenobio à Regibus liberè concessum est. In villa Atascianica, Ecclesiam sanctæ Mariæ. In castro Salignano, Ecclesiam sancti Iuliani, cum Capella de Monte rotundo. In Asperas, Ecclesiam sancti Petri. In Andusenco, Ecclesiam sancti Andree. In Aquaviva, Ecclesiam sancti Petri. In Margines, Ecclesiam sancti Siricij. In Malaspelles, Ecclesiam sancti Romani cum suis appendiciis. In Telliano, Ecclesiam sancti Silvestri. In Ripa stagni, Ecclesiam sancti Sebastiani. In Tovenia, Ecclesiam sancti Thomæ. In Candiaco, Ecclesiam sancti Petri. In Vitrico, Ecclesiam sanctæ Mariæ. Item Ecclesiam sancti Boniti cum suis appendiciis. In Verunas, Ecclesiam sancti Salvatoris. In Venranico, Ecclesiam sancti Michaëlis. In Valle, Ecclesiam sanctæ Mariæ. In Porto villa, Ecclesiam sancti Petri. Item in alia Porto, * Ecclesiam sanctæ Mariæ. In villa Noveta, Ecclesiam sancti Sifunnij. In villa Angulari, Ecclesiam sancti Martini. In Codonniano, Ecclesiam sancti Andree. In Noceto, Ecclesiam sancti Iohannis. Inter vineas, Ecclesiam sancti Andree. In castro Albasio, Ecclesiam sancti Petri, & Ecclesiam sancti Nazarij de Marezanegues. In castro Salviniano, Ecclesiam sancti Andree. In pago Arelatensi, prioratum sancti Romani cum cellis suis, id est, Ecclesiam sancti Laurentij & sancti Vincentij & sancti Michaëlis de valle Iunceria & sancti Stephani de heremo, & Ecclesiam sancti Xisti de Rocca. Et in Avinionensi pago, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Urbana. Et in villa Terminio, Ecclesiam sancti Petri cum appendiciis suis. Et juxta Tarasconem, Ecclesiam sancti Vincentij, & Ecclesiam sancti Marcelli, & Ecclesiam sancti Petri de Limaifa, & Ecclesiam sanctæ Mariæ inter aquas & sancti Romani de Bellomonte & sancti Leodegarij, quæ sunt in Aquensi pago, & Ecclesiam sancti Salvatoris de Fossa cum suis appendiciis sitam in pago Silterico. In Sinauicis, Ecclesiam sancti Petri. In pago Avinionensi, Ecclesiam sancti Saturnini apud castrum Vellanis. In pago Aquensi, valle Amata, cellulam sancti Salvatoris cum suis appendiciis & Ecclesiam sancti Michaëlis de castro Cucurone, & Ecclesiam de Vergerio. In castro Ansis, Ecclesiam sancti Stephani, item Ecclesiam sancti Lamberti, & Ecclesiam san-

cti Petri de Pomairols. In pago Arrensi, Ecclesiam sancti Pauli, & Ecclesiam sancti Andree de Reclus, & Ecclesiam sancti Michaëlis extra civitatem Attensem. Apud Oppedam, Ecclesiam sancti Andree. In pago Sifterico, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Haulis, cum suis Capellis & appendiciis, id est, sanctæ Mariæ Magdalene de castro, & sancti Cannati, & sancti Saturnini. In castro Delfino Ecclesiam sancti Iacobi cum ipsa parrochia, & Ecclesiam sanctæ Mariæ de Camarlais. In pago Sufstantionensi, in villa Mutatione, Ecclesiam sancti Ascifeli. In Candelianicis, Ecclesiam sancti Damiani, & sanctæ Mariæ. In Mizanichas, Ecclesiam sanctæ Columbar. In Varrenicas, Ecclesiam sanctæ Agathæ. In Cercelles, Ecclesiam sanctæ Mariæ & sancti Matthæi. In Sofolcinas, Ecclesiam sancti Stephani, item Ecclesiam sancti Erigij cum suis pertinentiis. In villa Corni, Ecclesiam sancti Iohannis. In castro Lupiano, Ecclesiam sanctæ Cæcilie cum suis Capellis, id est, sanctæ Mariæ, & sanctæ Margarite. In Marignano, Biterrensi pago, Ecclesiam sancti Christophori cum omnibus ad eam pertinentibus. Et in Peirorio, Ecclesiam sancti Iohannis de Cassiano, & Ecclesiam sanctæ Eulalie, cum earum decimis, primitiis, & possessionibus. In pago Narbonensi, castro Anitiano, Ecclesiam sancti Saturnini, & Ecclesiam sanctæ Mariæ de Fulquiano. In pago Euletrico, in valle Cumbatis, Ecclesiam sancti Britij, item Ecclesiam sancti Petri de Taraus, cum omnibus ad eam pertinentibus. In territorio Gapinco, villa de Balma, Ecclesiam sancti Marcelli. Porro prædictum monasterium Psalmodiense nullius alterius Ecclesiæ juri ditionique subjaceat quàm Romanæ. Obeunte verò te nunc ejusdem loci Abbate &c. usque providerint eligendum. Cui nimirum à diocesano Episcopo, omni professione ac exactione seposita, benedictio impendatur. Sepulturam quoque ipsius loci &c. usque à quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo &c. usque utilibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum &c. usque districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco &c. usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Datum Laterani per manum Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij VIII. Idus Junij, Indictione xv. incarnationis dominicæ anno M C C X I I. pontificatus verò Domni Innocentij Papæ I I I. anno quintodecimo.

M M m m

* Illic habitans Concilium anno 1197.

Epil. et. De consuetudine parochiarum.

EPISCOPO, ET ABBATI
sancti Iohannis, & Archidiacono
Parmensibus.

Epist. 112.
De electione
Archiepiscopi
Mediolanen-
sis.

Ecclēsia Mediolanensis vacante, vota providere volentium eidem Ecclesie in pastore divisa sunt in tres partes, quibusdam venerabilem fratrem nostrum Vercellensem Episcopum postulantibus, aliis autem dilectum filium Mediolanensem Archidiaconum, & nonnullis Mediolanensem Archiepiscopum eligentibus in pastorem. Pro quibus procuratores partium ad sedem apostolicam destinati, non solum diversa, sed adversa, tam de consuetudine quam de pluribus aliis proponere curaverunt, sicut ea omnia vobis sub bulla nostra mittimus annotata. De quibus, cum non possent facere nobis fidem, inquisitionem eorum nos oportuit delegare. Quocirca discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatinus vocatis qui fuerint evocandi, & inquisita super omnibus diligentissime veritate, specialiter autem utrum de antiqua & approbata consuetudine omnes & singuli tam Abbates quam Præpositi ac etiam Capellani parem cum Ordinariis in electione Mediolanensis Archiepiscopi vocem habeant, & si nec omnes nec parem, qui & quantam, utrum videlicet non in singulis ordinum, sed in ordinibus singulorum, sit paritas attendenda, vel potius jus eligendi penes Ordinarios tantum residet, & ceteri propter honestatem solummodo vocari consueverint ad cautelam, utrumve omnes vocati fuerint, an aliqui prætermitti, quid etiam potestatis aut juris Episcopi suffraganei habeant in negotio memorato, & quæ inveneritis, per vestras nobis litteras fideliter intimetis, ut per relationem vestram instructi, commodius in ipso negotio procedamus, præfigentes partibus terminum competentem quo recepturae sententiam nostro se conspectui repræsentent. Quod si non omnes &c. tu ea, frater Episcope, cum eorum altero ea &c. Datum Laterani VII. Iunii, pontificatus nostri anno decimoquinto.

* Vide lib. 1.
epist. 369.

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS
per regnum Francia constitutis.

Epist. 113.
De concubina-
riis absolven-
dis.

Rigorem mansuetudine temperantes, præsentium vobis auctoritate concedimus ut transgressores statuti quod dilectus filius Guala tituli sancti Martini Presbyter Cardinalis tunc apostolicæ sedis Legatus in concubenarios promulgavit, & a

vinculo excommunicationis secundum formam Ecclesie absolvere valeatis & cum eis misericorditer dispensare, si urgens necessitas aut evidens utilitas postulaverint, qui hætenus præsumperunt aut amodo præsumperint excommunicati celebrare divina, injungendo eis poenitentiam competentem, attentissime provifuri quatinus in hoc articulo sic flectatis ut non rumpatis neruum ecclesiasticæ disciplinæ, ne facilitas veniæ peccandi tribuat incentivum. Volumus igitur & præcipimus ad cautelam ut dispensationem eorum sedi apostolicæ reserves qui publice delinquentes, non verentur in populo scandalum generare. Ne verò peccantes sua non audeant propter pecuniariam poenam confiteri peccata, fraternitatem vestram monemus & obsecramus in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes quatinus gratiam indulgentiæ in quæstum avaritiæ nullatenus convertatis, fines huius mandati fideliter observantes: quoniam si aliter egeritis, non solum divinam, verum etiam apostolicam incurretis offensam. Datum Laterani VII. Idus Iunii, pontificatus nostri anno decimoquinto.

NOBILI VIRO IACOBO
Consobriano & Marescalco nostro.

Cum ejus vices geramus in terris qui unicuique secundum sua merita legitur redditurus, his qui apostolicæ sedis obsequio & pro ea etiam periculis se exponunt magnificè debemus & volumus respondere, quatinus sic labores eorum remuneremus in ipsis ut alios ad nostrum servitium inducamus. Olim siquidem cum Marcualdus, Dei & Ecclesie inimicus, in devotos apostolicæ sedis & carissimi in Christo filij nostri Frederici Siciliae Regis illustris fideles quasi deserviret impune, ac Siciliam ex multa parte ferro flammaque vastaret, regnum sibi usurpare disponens, ut eidem Regi, quem inclite recordationis Constantia Imperatrix tutelæ nostræ commisit, & regno, cujus balium nobis testamento reliquit, necessarium & expectatum diutius subsidium præstaremus, militibus quos pecunia nostra conduximus te duximus præferendum, & in Siciliam curavimus destinare. Tu ergo de mandato nostro regnum ingressus, post multas anxietates, sollicitudines, & labores, de Frederico in Calabria & Marcualdo in Sicilia faciente Domino mirabiliter triumphasti, memoriale comparans nomen tibi, & famam apostolicæ sedis extollens, quam

Epist. 113.
Consobriano
in Sicilia
deus vobis
Exultatio
ma.

Vide p. 113.
Innoc. III.
cap. 17. 11.

EPISCOPO MYRANO.

prædictus iniquus nitebatur in illis partibus abolere. Cùmque per viarum discrimina, sub inclementia temporis & aëris intemperie, victor ad nostram præsentiam redi-
visses, eam gratiam in fratrum nostrorum oculis invenisti ut diligentius attendentes quantum pro te apostolicæ sedis accessisset honoris, laboribus tuis magnificè respondendum assererent, & non solum consulerent, sed cum instantia plurima postularent ut tibi curaremus magnificè respondere. Nos ergo tuis respondere laboribus & utilitatibus providere volentes, castrum Nimphæ, quod quondam inclitæ recordationis Cencio Fratapani & O. & C. ejus nepotibus bonæ memoriæ Eugenius Papa prædecessor noster pro octingentis libris denariorum Lucensium obligarat, & nos ab eorum heredibus jam pridem recollegimus, pecunia consignata, & apud nobilem virum Bononem Bonifilij de mandato senatus judiciaria auctoritate deposita, pro qua fuerat obligatum, cum omnibus pertinentiis & utilitatibus suis tibi pro summa mille librarum Proveniensium de senatu de fratrum nostrorum consilio obligavimus, tamdiu tam à te quam tuis heredibus detinendum donec prædicta pecunia tibi vel eis esset integrè persoluta ex tunc ad Romanam Ecclesiam liberè reversurum. Ne autem si fructus quos ex eodem castro perciperes computare cogereris in fortem, plus ad incommodum quam commodum tuum hæc obligatio redundaret, vel si aliud faceres, pro temporali luero animæ dispendium patereris, cùm sis obsequiis nostris in marescalciæ officio deputatus, prædictum castrum in feudum tibi tamquam Marescaleo nostro de solita sedis apostolicæ liberalitate concessimus, ita tamen quòd hæc nostra concessio nec nobis nec successoribus nostris præjudicium generaret quòd minus illud recolligere valeremus, feudo tamen tua vita durante. Cùm igitur tibi persolverimus pecuniam prætaxatam, & tu nobis legitimam refutationem feceris super ea, ne super feudo ipso propter hoc valeas molestari, illud tibi juxta prædictæ concessionis tenorem auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. concessionis & confirmationis &c. usque incursum. Datum Laterani v. t. Idus Junij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Circa radices infructuosæ arboris ster-
cora submissimus fodientes, & per
tempora plurima sustinimus si forsan fructum produceret exoptatum. Verùm quia non potest arbor mala bonos fructus facere juxta sententiam veritatis, arbor eadem sic fota stercoreibus, & tamdiu expectata, non solum fructum bonum non protulit, sed prorupit in spinas, quæ satis acriter pupugere cultorem. Hæc autem pro Episcopo Melfiensi proponimus, de quo nobis sunt sæpius nefanda & scelestæ suggesta. Et cùm in ipsum, propter suorum exigentiam meritorum, manum nostram debuerimus meritò aggravare, tanta erga eum patientia usi sumus quòd porrectum nobis suorum scelerum codicillum sibi duximus transcribendum; ut illud quasi suo admoventes aspectui, eum suis oculis monstrarem, ipseque videns in eo quibus & quantis sua foret facies obnubilata palloribus, de cujus hoc putredinis corruptela procederet, in latibulo conscientiæ scrutaretur. Acceperamus autem, & accepta rescripseramus eidem, qualiter habitus fuerat de bonæ memoriæ Jacobi prædecessoris sui morte suspectus, quid & qualiter post obitum successoris ejusdem Jacobi firmaverit juramento, qualiter contra id venerat quod jurarat, & quomodo tandem in sua fuerat electione processum, qualiter etiam vitula, in qua tunc arabat & arat adhuc ipsam publicè retinendo, sicut manifestum est suis civibus universis, fuerit die suæ consecrationis enixa, & quomodo qui post eum venerat & descendere ex eodem, ante ipsum fuerat factus Presbyter, & ante patrem accesserat filius ad altare. Cùm autem nobis annuntiata renuntiataque sibi eum corrigere debuissent, in tantum ipse nostros post sua projecit terga sermones quòd postmodum, sicut fuit nostris auribus intimatum, deposita penè penitus modestia pastorali, virtutibus hostis & vitii amicus effectus, licet in Ecclesia sua plures personæ honorabiles haberentur tam ætate, scientia, quam moribus idoneæ, ad officium cantoriæ dictum fecit filium in Ecclesia Melfiensi Cantorem: quo secum pariter in Choro sedente, mutua visione perpenditur quam carnaliter alter ab altero diligitur; præsertim cùm idem Cantor nullam dicatur gravitatem morum & disciplinæ modestiam in commissa sibi dignitate servare, sed discurrat potius levitate propria, tamquam

Epist. 115.
Scribitur ad
versus Episco-
pum Melfien-
sem.
Vide infra epist.
215.

Epist. 115.
Scribitur ad
versus Episco-
pum Melfien-
sem.

Vide gela
canon. 111
27. 14.

simplex clericus, in contemptum Ecclesie ac plurimorum scandalum jugiter per plateas. Insuper etiam Episcopus supradictus nepotibus suis in cunabulis vagientibus, in gravamen eorum qui Ecclesie famulantur, majores prebendas tribuit & beneficia meliora. Et licet super his à Capitulo suo conventus coram iudicibus & aliis probis viris pluribus civitatis, mensa & rationibus aliis quibus per eundem spoliati fuerant restituti, se promiserit premissa emendaturum omnia sub fidei sponcione, ipse tamen faciens ad pejora processum, mensam Canonicis subtraxit eandem, & tam ipsos quam Clericos prebendis & beneficiis spoliatos, juris ordine pratermissis, prebendas Ecclesie dividit contra Concilium Turonense, eas quibus vult conferens sic dividas, ipsis Canonicis inconsultis, & subripiens eis judicia mortuorum, poena pecuniaria Clericos suos multat contra sanctorum patrum canonicas sanctiones. Matrimonia insuper tam licita quam illicita passim prohibet, nisi pro quibus pecunia intercedit. Adulterorum quoque publica peccata dissimulat, quia non solum in talibus, verum etiam & in aliis, promisso munere vel oblato, redimentes se in errore dimittit, usque adeo deditus simoniace pravitati quod penes eum sine ipsa nec in Ecclesiis immolatur nec aliquod spirituale confertur. Appellationes etiam, quantumcunque rationabiliter ad sedem apostolicam interpositas, vilipendit. Licet autem super tantis excessibus eum duxerimus hactenus in patientia supportandum, nec exeruerimus ultorem gladium in eundem, expectantes ut, si forsitan poeniteret, sibi elementia nostra ignosceret ne periret, ipse tamen patientia nostrae benignitatis abusus, ut nos acrius provocaret, de reddenda civitate Melfie, quam in fidelitate regia per innovata juramenta primitus solidarat, ab Ottone maledicto & excommunicato pulsari precibus non sustinuit, sed prevenit eundem, & movens in ipsa civitate discordiam, & provocans bello cives, eis de prestanda fidelitate ipsi Ottone ab eodem communitis, & cur hoc faceret sciscitantibus, sic respondit, quod malebat honoris proprii quam rerum suarum incurere detrimentum, & reddi sibi faciens civitatem, ad exhibendam ei fidelitatem & hominum spontaneus & sine inductione alicujus accessit, ad idem suos concives, quos revocare debebat, inducens, & nec excommunicationis sententiam nec perjurij notam metuens, quam ex hoc in-

currere se sciebat, ei familiarius praeter ceteris Apuliae Praelatis adhaesit, sibi manifeste in nostram injuriam & regium dispendium obsequendo. Nolentes igitur ut dictus Episcopus ex eo quod malle se asseruit honoris proprii quam rerum suarum detrimentum incurere mentiat, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus & districtè precipimus quatinus eundem omni appellatione cessante ab officio pontificali suspendas, ex parte nostra firmiter injungens eidem ut infra tres menses nostro se conspectui repraesentet. Alioquin ipsum ex tunc vinculo excommunicationis innodans, mandes Capitulo Melfensi ut sibi provideant personam idoneam per electionem canonicam in pastorem. Datum Laterani Non. Iunij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

In eundem ferè modum scriptum est super hoc Capitulo Melfensi usque per electionem canonicam in pastorem. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus & districtè precipimus quatinus mandatum apostolicum per eundem Muranum Episcopum suscipiatis humiliter & fideliter observetis.

LVGDVNENSI ARCHIEPISCOPO

A Testationes quas nobis super monachatu dilecti filij P. de Boron Viennensis Canonici transmisisti legi fecimus coram nobis, & universa notavimus diligenter, & licet quidam de monachis deponerent contra ipsum quod eum ut monachum in monasterio de Insula in triplici statu viderint, in scholis videlicet, forma, & choro, & quod annum sextumdecimum cum ab eodem recessit monasterio complevisset, plures tamen pro eo quam contra de testibus faciebant. Probabatur etenim quod profiteri noluerit & à monasterio aufugerit memorato, se nolle respondens in monachum secundum consuetudinem monasterij benedicti & facere professionem ibidem, ex parte requisitus Abbatibus, quia ibi & positus fuerat & morabatur invitus, & quod Abbas etiam, hoc audito, illum invitum monachum se dixerit non facturum. Ad hæc mater ejus P. & . . . frater . . . soror, & alij consanguinei, qui de ipsius ætate notitiam habere poterant plenior, quod in monasterio invitus positus fuerit se scire firmiter asserentes, ipsum in mense Augusto proximo affuturo tricesimum tertium vel ad plus tricesimum quartum annum suæ completurum fatebantur ætatis, addentes jam annum vice-

mum effluxisse quòd à monasterio idem P. habitu abjecto recesserat, ad illud ulterius non reversus. Ex quorum depositione patebat eundem P. nondum annum quartumdecimum, cùm recessit ultimò à memorato monasterio, complevisse. Nos insuper ad cautelam super investiganda plenius veritate ipsum conscientia propria committentes, ex ejus responsione tenuimus quòd invitus in monasterio positus, nec in medio consenserat, nec in fine. Cùm igitur cautum reperitur in canone ut minoris ætatis filius, qui oblati monasterio fuerint, suscipientes habitum vel tonsuram, si à Prælati suis anno quintodecimo requisiti, se in assumptæ religionis proposito consenserint permanuros, peenitendi licentia præcludatur, alioquin eis non adimatur ad seculum redeundi facultas, ne coacta præstare Deo servitia videantur, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quantum sæpeditum P. occasione monachatus illius à nemine molestari permittas, quem ob hoc nolumus temerè impediri quò minus ecclesiasticum valeat beneficium obtinere, si quis aliàs illud sibi duxerit canonicè conferendum. Datum Laterani Idibus Iunij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

G. ABBATI MONASTERII
sanc'ti Angeli de Plano Firmanæ diocesis.

Cum dilectus filius B. venerabilis fratris nostri Firmani Episcopi procurator tecum ad sedem apostolicam accessisset, & dilectum filium G. Subdiaconum & Capellanum nostrum vobis concessissemus pariter auditorem, coram eo proponere procurasti quòd cùm idem Episcopus te amoverit absque causâ rationabili à regimine abbatiæ, post appellationem ad nos legitimè interpositam te carceri mancipato, Theobaldum monachum ejusdem Ecclesiæ ibidem intrusit per simoniacam pravitatem. Verùm cùm venerabilibus fratribus nostris Esculano primò & demum Anconitano Episcopis causam ipsam terminandam commiserimus singillatim, & idem Anconitanus, cognitis causæ meritis, te auctoritate nostra sententialiter ad dictam restituendum decreverit abbatiam, dando H. Farfensi monacho in mandatis ut ad locum accedens personaliter, executioni mandaret sententiam promulgatam, idem monachus id non potuit adimplere, pro eo quòd præfatus Theobaldus manu sibi restituit violenta. Quare dicti Episcopi Anconitani sententiam petebas à nobis sup-

plicationibus attentis confirmari. Ex parte verò altera responsum ad hæc extitit ex adverso quòd cùm ab eadem sententia per ipsius Firmani procuratorem ad nostram fuerit audientiam provocatum, & nos, pro eo quòd nobis de ipso non poterat fieri plena fides, Abbati Clarevallesi de Flastra nostris dederimus litteras in præceptis ut inquisita super hoc plenius veritate, quod inveniret nobis per suas litteras fideliter intimaret, idem Abbas testibus super appellatione receptis, ipsorum depositiones nobis postmodum destinavit, ex quibus probari videbatur apertè quòd Philippus, qui probabatur procurator fuisse per publicum instrumentum Theobaldi præmissi, qui etiam inveniebatur per jamdictum Firmanum Episcopum in ipsum monasterium intrusus, appellaverat à sententia memorata: quamvis tu tam contra ipsum Philippum quàm etiam contra productos testes objecisses quamplura, & dicta nitereris ipsorum testium multipliciter impugnare. Veruntamen an dictus Philippus fuerit Firmani Episcopi procurator, & ob quam causam ad nos extiterit appellatum, nec ex depositionibus illis nec aliquo etiam modo alio monstrabatur. Subjungens ipsius Firmani Episcopi procurator in ejusdem præsentia Capellani sententiam fuisse iniquam, præsertim cùm coram antedicto Anconitano Episcopo ex parte Firmani Episcopi evidenter extitisset probatum te tam appellationi objectæ quàm etiam renuntiasse regimini abbatiæ, ac jurasse te suis omnino jussionibus pariturum, sicut ex depositionibus ab eodem Anconitano Episcopo constare videbatur testium receptorum. Propter quod supplicabat nobis humiliter præfatum sententiam infirmari. Ad hoc verò replicando ex opposito respondisti quòd à jamdicto Episcopo extitisti carceri mancipatus, & ab ipsius servientibus detentus tamdiu donec tam appellationi quàm ipsi etiam abbatiæ renuntiasse compellus, & idem Episcopus Theobaldum præmissum intrusit ibidem vitio simoniæ, sicut hæc clarebant ex depositionibus ipsorum testium evidenter. Propter quod postulabas instanter intrusum jamdictum à memorata Ecclesia penitus amoveri, & executioni mandari sententiam nominatam; præsertim cùm non inveniretur probatum procuratorem Firmani Episcopi ab ipsa sententia provocasse. quod, sicut superius est expressum, idem Episcopus coram Abbate Clarevallesi prædicto probare debebat, & is qui appellaverat, vide-

M M m iij

Cap. 10. d. 10.

Episc. 117. Eum restituit hæc abbatiæ.

Episc. 117. Nemo cogit eum intrusum à monacho.

licet Theobaldus, nunquam fuisset appellationem interpositam profecutus. Intellectis igitur his & aliis Capellanus præmissus quæ à partibus proposita fuerant coram eo, & nobis fideliter recitatis, de mandato nostro sæpèfati Episcopi Anconitani sententiam confirmavit, decernens omnes illos auctoritate apostolica compescendos qui hujusmodi sententiæ contradictores inventi fuerint vel rebelles, Theobaldo præfato profusus amoto à monasterio memorato. Volentes igitur quod per Capellanum prædictum auctoritate nostra definitum est in hac parte robor obtinere debitæ firmitatis, sententiam ipsam auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. usque incursum. Datum Laterani v. Idus Iunij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

In eandem ferè modum scriptum est super hoc Abbati Farsensi usque robor obtinere debitæ firmitatis, sententiam ipsam auctoritate duxerimus apostolica confirmandam, discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus eandem facias per censuram ecclesiasticam appellatione postposita firmiter observari; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles censura simili sublato appellationis obstaculo compescendo.

LINGONENSI EPISCOPO.

Postulasti per sedem apostolicam edoceri qualiter contra Iudæum procedere debeas qui manus injecit in quendam Presbyterum violentas. Ad quod fraternitati tuæ breviter respondemus quod si dictus Iudæus tuæ jurisdictionis existit, ipsum pœna pecuniaria punias vel alia, secundum quod convenit, temporali, faciens percussio satisfactionem congruam exhiberi. Alioquin dominum ejus moneas & inducas ut passo injuriam & Ecclesiæ ab eo satisfieri faciat competenter. Quod si dominus ejus id neglexerit adimplere, tu Christianis per censuram ecclesiasticam interdicas ne cum ipso Iudæo, antequam satisfaciatur, præsumant commercia exercere. Consequenter quæstisti quid [facere] debeas de quodam captivo, qui se falsò Episcopum asserens, altaria consecravit, & alia plura exercuit quæ ad officium pertinent præsulatus. Ad quod tibi taliter respondemus, ut illa quæ taliter egit irrita nunties, & ipsum perpetuo carceri facias sustentandum. Tertiò quæstivisti utrum illi qui in annis minoribus constituti novitio-

rum habitum susceperunt, & infra annum postmodum facta professione ad seculum sunt reversi, & ab Episcopis suis hoc scientibus ad sacros ordines sunt promoti, sustineri debeant in illis Ecclesiis ministrare in quibus fuerint ab eisdem Episcopis instituti. Nos ergo fraternitati tuæ breviter respondemus quod propter hoc non sunt ab ipsis Ecclesiis amovendi, sed in eis possunt liberè ministrare; nisi fortè prudentia superaverit in illis ætatem, ut saltem transire debeant ad regulam laxiorem, cum ipsi absque protestatione religionis habitum assumendo vitam præsumantur proponisse mutare. Datum Laterani v. 11. Idus Iunij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

DECANO, ET MAGISTRO
Henrico Canonico Trecentibus, & The-
saurario Ville Mauri Trecentis diocesis.

Constitutus in præsentia nostra dilectus filius I. Presbyter Ecclesiæ sancti Christophori de Sessiacio lachrymabiliter nobis conquestione monstravit quod quia contra Priorem ejusdem loci Antihodorensis diocesis, qui tantum percipiebat de proventus Ecclesiæ memorata quod de residuo nullatenus poterat sustentari, rostris ad venerabilem fratrem nostrum Aurelianensem Episcopum & conjudices suos litteras impetravit, idem Prior sic ei fecit in ipsa villa commercia denegari ut à domo quam conduxerat, cum propriam non haberet, fuerit exire compulsus ac in ipsa Ecclesia diutius habitare, cunctis ei humanitatis officia ob metum Prioris & monachorum timentibus exhibere. Denique cum in solemnitate omnium sanctorum pro necessitatibus suis à præfata Ecclesia paululum discessisset, à D. & aliis familiaribus memorati Prioris ita fuit lapidibus impetitus quod mortis, ut credit, non evasisset periculum nisi in eandem Ecclesiam se subito recepisset. Porrò cum præfati Episcopus & conjudices sui mandatum nostrum volentes exequi statuisent ut de proventus ipsius Ecclesiæ æstimationem decem librarum Parisiensis monete omnibus computatis perciperet annuatim, & in terram Prioris ac homines, quia factò se opponebant ipsorum, promulgassent sententiam interdicti, I. monachus, S. Cellerarius, Cle. & quidam alij servientes Prioris, cum in ipso dominicæ nativitatis die durissime verberatum, demum adeo graviter in capite vulnerarent ut præter dolores alios & læsuras, irremediabilem auditus incurrent læsionem: qui ad eundem Priorem senti-

Epist. 118.
Respondetur
ad ejus con-
sulta.
Cap. Postulasti.
De Iudæis.

Vide lib. 16.
epist. 10.
Cap. Postulasti.
De regulari.

vivus adductus, ut vel sic posset evadere, juramento firmavit quod sibi vel suis præterquam I. monacho & Constant. quæstionem super iis de cetero non moveret. Propter cuius enormitatem excessus venerabilis frater noster Antisiodorensis Episcopus, qui loci diocesanus existit, Ecclesiam & villam Sessiacensem supposuit interdicto. Postmodum verò eum idem Presbyter jam convaluisse utcuque, Abbas sancti Germani, ad quem Sessiacensis pertinet prioratus, auctoritate quarundam generalium litterarum obtentorum antequam dictus Presbyter præfatam Ecclesiam habuisset, coram iudicibus Aurelianensibus eundem traxit in causam; sæpe dicto Priore occasione aliarum litterarum similiter generalium ipsum nihilominus citari Bituricas faciente, ut sic jugibus deficeret laboribus & expensis. Vnde consumpto modico patrimonio quod habebat, necessaria tandem coactus est mendicare. Et licet constaret eum malitiosè vexatum, iudices tamen ei cum instantia postulanti expensas restitui non fecerunt. Ceterum Prior à jamdicto Aurelianensi Episcopo & conjudicibus suis auctoritate nostra excommunicationis sententia innodatus pro eo quod pertinaciter veniebat contra ordinationem eorum factam super provisione Presbyteri memorati, per nuntium suum nobis suggerere procuravit quod idem iudices post appellationem ad nos legitime interpositam supposuerant terram suam & homines interdicto; & sic de lata in eum excommunicationis sententia, diocesanus etiam interdicto, ac ordinatione provisionis, dicti Presbyteri non habita mentione, nostras ad Abbatem sancti Benigni Divionensis & conjudices suos litteras impetravit. Qui eidem Presbytero personaliter coram eis præfixo sibi termino comparenti petitas deliberandi inducias denegarunt & legitimas exceptiones ipsius, quas tam super excommunicatione Prioris quam suspitione litterarum, quarum filium ruptum certius videbatur, ac etiam interdicto diocesanus Episcopi opponebat, admittere recusantes, post appellationem ad nos his & aliis causis à prædicto Presbytero interpositam, sententiam interdicti, quam Aurelianensis Episcopus & conjudices ejus interram Prioris protulerant, in ejus præjudicium revocarunt. Quo prætextu jamdictus Prior, licet excommunicationis sententia, quam idem Aurelianensis Episcopus & conjudices sui protulerant in eundem, remanserit innodatus, & in-

terdictum in Ecclesiam & villam de Sessiacò à diocesanò Episcopo pro verberatione dicti Presbyteri promulgatum relaxatum non fuerit, divina tamen celebrare præsumit, & per se ac monachos suos parrochianis sæpètati Presbyteri ecclesiastica sacramenta ministrans, oblationes pertinentes ad ipsum in proprios usus convertere non veretur. Quia igitur hæc, si vera sunt, sub dissimulatione transire nec volumus nec debemus, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus si vobis constiterit de præmissis, revocato in statutum debitum quicquid per dictos Abbatem sancti Benigni & conjudices ejus post appellationem ad nos legitime interpositam in præjudicium præfati Presbyteri extitit attentatum, interdicti & excommunicationis sententias tam à sæpètato Episcopo Aurelianensi & conjudicibus suis quam à loci diocesanò in villam & homines de Sessiacò promulgatas faciatis usque ad satisfactionem condignam firmiter observari. Illos verò quos in sæpètatum Presbyterum constiterit manus temerarias injecisse tamdiu excommunicatos publicè nuntiatis & faciatis ab omnibus arctius evitari donec passo injuriam satisfecerint competenter, & cum vestrarum testimonio litterarum ad sedem venerint apostolicam absolvendi, non obstantibus litteris quas à venerabili fratre nostro Episcopo Tusculano super absolutione sua obtinuisse dicuntur tacita veritate. Priorem verò, si eum in hoc constiterit fuisse culpabilem vel excommunicatum celebrasse divina, ab officio beneficioque suspensum ad nostram præsentiam cum vestræ litteris veritatem plenius continentibus transmittatis. Expensas autem quas eundem Presbyterum fecisse constiterit per malitiosam vexationem Abbatis sancti Germani & antedicti Prioris, sicut justum fuerit, restitui faciatis eidem; in præmissis omnibus sublato appellationis obstaculo processuri. Testes autem, &c. usque subtraxerint, per censuram ecclesiasticam appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani 1v. Idus Junij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

*ABBATI SANCTI COSMÆ
de Vicovario, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum.*

Quotiens postulatur à nobis quod religioni & honestati convenire dinosc-

*Epist. 110.
Recipiuntur*

sub protectio-
ne sedis aposto-
licae.

citur, animo nos decet libenti concedere & juxta petentium voluntatem consentaneum rationi congruum suffragium imperitari. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & monasterium ipsum sancti Cosmae, quod ad jus & proprietatem beati Petri specialiter pertinet, ad exemplar felicitatis memoriae Celestini Papae praedecessoris nostri sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & praesentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuente ut ordo monasticus &c. usque illibata permaneant, in quibus haec &c. usque vocabulis Locum ipsum in quo praefatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, Ecclesiam sancti Viti de Vicovaro cum omnibus pertinentiis suis, sanctae Mariae de Marcianello, sancti Petri de Ferrata, sanctae Mariae de Cantalupo, & sancti Felicis Ecclesias, cum omnibus pertinentiis suis, jus quod habetis in Ecclesiis sancti Salvatoris & sancti Nicolai de Cantalupo, Ecclesiam sancti Angeli de Rocca Iovere, quatuor denarios Papienses pro pensione ab eadem Rocca, in Vicovaro Ecclesiam sanctae Luciae cum pertinentiis suis, Ecclesiam sancti Januarij de Catania, cum pertinentiis suis, Ecclesiam sanctae Eugeniae cum pertinentiis suis, quinque denarios Papienses quos a monasterio sancti Clementis Tiburtini percipere debetis, casalem Cerriti Plani, & casalem in Martianello cum pertinentiis suis. Ad haec statuimus ut idem monasterium vestrum nulli nisi Romano Pontifici sit subiectum, nec ab eo quicquam ab alio aliquo Clerico seu laico exigatur, excepto uno prandio quod Tiburtino Episcopo cum septem tantum personis semel in anno, si ipsum ad monasterium vestrum forte venire contigerit, persolvatis. Chrisma verò, oleum sanctum &c. usque quod postulatur impendat. Praeterea quatuor molendina de Precis, quae sedent in pede ripae sanctorum Cosmae & Damiani, molendinum quod sedet sub fonte Piccaroli, sedium molendini in rivo de Runci, molendinum in eodem loco quod habetis cum Iohanne de Runci, & terram quam habetis in tenimento Sambuci, vobis nihilominus auctoritate apostolica confirmamus. Sepulturam praeterea ipsius loci &c. usque nullus obsistat. Salva tamen iustitia illarum Ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo &c. usque usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicae auctoritate. Ad iudicium autem hujus perceptae a sede

apostolica libertatis duas libras cere nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvatis. Si qua igitur in futurum &c. usque districtae subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco &c. usque praemia aeternae pacis inveniant. Amen. Datum Laterani per manum Iohannis sanctae Mariae in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij Idibus Junij, Indictione xv. incarnationis dominicae anno M C C X I I. pontificatus vero Domini Innocentij Papae III. anno decimo quinto.

GLASGVENSI ET BRECHINENSI
Episcopis.

Dilecti filij H. Archidiaconus & Capitululum Ecclesiae Dunkeldensis, & Abbas de Scona, Prior de Insula, & universus clerus Dunkeldensis diocesis suis nobis litteris intimarunt quod bonae memoriae R. Episcopi eorundem viam universae carnis ingresso, ipsi convenientes in unum de substitutione Pontificis tractaturi, dilectum filium Iohannem Archidiaconum Laodoniae, invocata spiritus sancti gratia, in Episcopum sibi concorditer elegerunt, & carissimus in Christo filius noster Willelmus Scotiae Rex illustris electioni eorum benignum assensum praebuit, sicut ipsius litterae testantur. Unde dilecti filij R. & R. nuntij eorundem nobis humiliter supplicarunt ut cum praefata Ecclesia sedem apostolicam nullo mediante respiciat, electionem ipsam auctoritate apostolica confirmantes, ipsum faceremus in Episcopum consecrari. Verum P. nuntius venerabilis fratris nostri Episcopi sancti Andreae in nostra praesentia constitutus postulavit instanter ut cum de consuetudine hactenus observata idem Episcopus, ut dicebat, Episcopos Scotiae debeat consecrare, praefatum electum consecrandum ad eum mittere dignaremur. At nuntij memorati, bonae memoriae Celestini Papae ac nostrum privilegium allegantes, in quo continetur expressè quod omnes episcopatus Scotiae immediate apostolicae sedi subsunt, inter quos connumeratur & iste, asseruerunt quod praefatus Episcopus id sibi de jure non poterat vindicare. Sed & nuntius supradictus proposuit quod idem Episcopus super hoc apostolicae sedis erat scripto munitus. Quia igitur idem nuntius intentionem suam fundare non potuit, & Ecclesiae memoratae tamdiu differre consecrationem electi sui posset esse valde damnosum, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatinus examina-

nata electione pariter & electo, si eam inveneritis de persona idonea canonicè celebratam, ipsam sublato appellationis obstaculo auctoritate apostolica confirmetis, & sine utriusque partis præjudicio alter vestrum, si ambo nequiveritis interesse, accersitis sibi duobus vicinis Episcopis, ipsum in Præsulem studeat consecrare, ac juramentum fidelitatis nomine nostro recipiat ab eodem sub forma quam vobis sub bulla nostra mittimus interclusam. Datum Laterani Idibus Junij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

*POPULO MEDIOLANENSI,
spiritum consilij sanioris.*

M Irari cogimur & moveri quòd præteritorum immemores & improvidi futurorum, conversi estis in arcum perversum & in reprobum sensum dati, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matri vestræ devotionem & obedientiam subtrahendo, quæ vos multis beneficiavit honoribus & magnis beneficiis honoravit, & ei pertinaciter adherendo qui suis benefactoribus consuevit retribuere mala pro bonis, offensam pro gratia, & injuriam pro honore, sicut ex his quæ contra nos egisse dinoscitur potuistis pendere manifestè. An fortè putatis quòd alia vobis retibuet quàm reddidit ipse nobis? Nam si hoc fecit in viridi, quid in arido est facturus? Licet autem ex his quæ nunc agitis gratia nostra vos reddatis indignos, quia tamen mater oblivisci non potest filiorum utriusque sui, universitatem vestram monemus & exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus saniori utentes consilio revertamini ad devotionem & obedientiam matris vestræ, super excessibus vestris, & specialiter super eo quòd dilectos filios Ordinarios Mediolanensis Ecclesiæ nuper eicere præsumpsistis, Deo & nobis taliter satisfacere satagentes ut penam vitare possitis & gratiam adipisci. Datum Laterani Idibus Junij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

*TRECENSI EPISCOPO, ET
Abbati Clarevallens Cisterciensis ordinis
Lingonensis diocesis, & magistro Henrico
Canonico Trecenti.*

DE prudentia Senonensis Archiepiscopi non possumus non mirari, qui post appellationem ad nos legitime interpositam, & contra nostri formam mandati, perversè processit in causa quam ad petitionem carissimi in Christo filij nostri Phi-

Tom. II.

lippi Francorum Regis illustris sibi duximus committendam super relaxanda sententia interdicti quod in terram ejus venerabiles fratres nostri Aurelianensis & Antifidiorensis Episcopi protulerunt, si prædictus Rex eis illud offerret quod esset merito acceptandum, & licet ipsi jusserimus ut, si fieri posset, postposito utrinque iudicio ad amicabilem compositionem tenderet, ipse tamen, turbato negotio potius quàm sedato, nec compositionem facere studuit nec iudicium exercere. Unde, nisi regis voluissimus serenitati deferre, taliter eum corripere curassemus quòd ejus profectò non remansisset impunitus excessus. Cum igitur quod ab eo est inordinatè præsumptum, ipso jure sit irritum & inane, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatinus ejus processum & quicquid occasione ipsius inveneritis attentatum, sublato cujlibet contradictionis & appellationis obstaculo irritum nuntietis, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quòd si non omnes &c. tu ea, frater Episcopo, cum eorum altero &c. Datum Laterani Idibus Junij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

ATREBATENSI EPISCOPO.

D Vdum dilectis filiis Majore, Juratis, Scabinis, & universitate communie Laudunensis conquerentibus nostro est apostolatu referatum quòd dilecti filij electus & clerus Laudunensis alique viri ecclesiastici saepe in eos & in terras ac familias eorum excommunicationis & interdicti sententias sine causa rationabili ac juris ordine prætermisso promulgant, ipsos per hujusmodi sententias multipliciter contra justitiam aggravantes, licet super his de quibus impetuntur à quoquam sint exhibere parati quod postulat ordo juris. Nolentes igitur eosdem ecclesiastica distinctione indebitè prægravari, cum ex apostolicæ servitutis officio sublevare teneamur injustè depressos, eis & aliis auctoritate apostolica curavimus districtius inhibere ne in ipsos vel eorum quemlibet seu terras aut familias eorundem sine manifesta & rationabili causa excommunicationis vel interdicti sententias promulgarent, decernentes hujusmodi sententias, si quæ post appellationem ad nos propter hoc legitime interpositam fuerint promulgatæ, penitus non tenere. Quia verò eisdem conquerentibus intelleximus quòd præfati electus &

NNn

clerus, inhibitione nostra contempta, nituntur eis modis omnibus obviare, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatinus si forsan illi vel alij contra formam inhibitionis praemissae praesumpserint eos indebitè molestare, tu sententias in eos temerè promulgatas secundum formam Ecclesiae auctoritate nostra relaxes, ita quòd conquerentibus satisfaciant competenter, quia dissolvi nolumus nervum ecclesiasticae disciplinae. Hanc autem jurisdictionem tibi concessam usque ad triennium volumus prorogari, ut interim cognoscamus utrum illi temerè contra istos, an illi contra illos indebitè moveantur. Salvis semper sententiis ex delegatione apostolica promulgatis. Datum Laterani 11. Idus Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

NOBILI VIRO W. MILITI
de Tigne.

Ep. ff. 115.
De jure patro-
natus.

Cum causam quae inter te ex parte una & Andegavensè Capitulum ex altera super jure patronatus Ecclesiae de Tigne vertebatur felicis memoriae Celestinus Papa praedecessor noster venerabili fratri nostro Mauricio quondam Nannetensi, nunc verò Pictavensi Episcopo & conjugibus suis duxerit committendam, ipsi partem citantes utramque, quia dictum Capitulum termino constituto non comparuit coram eis, te causa rei servandae in possessionem ejusdem Ecclesiae induxerunt, & licet idem Capitulum infra annum cautionem exposuerit standi juri, non tamen possessionem ejusdem Ecclesiae potuit adipisci, te super hoc violentiam inferente. Unde cum utriusque partis procuratores demum ad nostram praesentiam accessissent, dilectum filium nostrum Benedictum tituli sanctae Susannae Presbyterum Cardinalem eis concessimus auditorem. Qui auditis & intellectis partis rationibus utriusque, te de mandato nostro ad restituendam Ecclesiam Andegavensi Capitulo condemnavit. Cujus executionem sententiae venerabili fratri nostro Episcopo Nannetensi & conjugibus suis commisimus; salvis rationibus tuis, si quas coram ipsis duceres proponendas. Super quibus iidem iudices te audire nullatenus voluerunt nisi prius fructus ipsius Ecclesiae, quos nec tu nec alius nomine tuo perceperat, sicut firmiter asserbas, dicto Capitulo refarcires, te nihilominus ad restitutionem quinque milium solidorum post appellationem ad nos legitime interpositam nomine fructuum con-

demnantes. Sed postmodum ad Priorem sancti Hilarij de Cella & collegas suos delegari nostras obtinuisti litteras sub hac forma, ut si constaret te post appellationem ad nos legitime interpositam ab Episcopo Nannetensi & conjugibus suis condemnatum fuisse, ipsorum revocato processu, de negotio cognoscerent principali, alioquin partes per eos ad priorum iudicium remitterentur examen. Coram quibus cum in tantum fuerit litigatum quòd jam sola sententia deberet proferri, placuit partibus ut priorum processu iudicium remanente interim in suspenso, iidem iudices de principali cognoscerent, & tota demum causa fideliter ad nos remitteretur instructa. Testibus igitur productis ab utralibet partium coram eis, & de consensu ipsorum postmodum publicatis, post disputationem diutinam, tam eorum quam etiam priorum processum iudicium sub sigillis ad nos propriis iidem iudices remiserunt. Post haec verò tibi ac procuratori dicti Capituli in nostra praesentia constitutis dilectum filium nostrum Petrum tituli sanctae Cruxis Presbyterum Cardinalem concessimus auditorem. Coram quo interrogari petisti procuratorem praedictum utrum in villa tua sita esset Ecclesia memorata, super cuius patronatu inter te ac praemissum Capitulum quaestio vertebatur. quòd utique dictus concessit procurator de plano. Et secundo interrogatus ac tertio utrum crederet progenitores tuos aliquid juris habuisse in Ecclesia memorata, vel ab eisdem fuisse fundatam, utrumque credere se respondit, protestans te audiendum non esse nec ad diffinitivam sententiam procedendum nisi prius restitueres Andegavensi Capitulo quinque millia solidorum in quibus eisdem per dictum Nannetensem Episcopum & suos collegas fueras condemnatus; praesertim cum appellationem quam te ab eisdem interposuisse dicebat legitimo tempore non fueris prosecutus, quo suppresso, apostolicas litteras obtinuisti ad Priorem sancti Hilarij de Cella & suos conjudices delegari. Quorum processum nullum asserbat omnino pro eo quòd fines apostolici mandati transgressi, priusquam eis constaret de appellatione legitima, de proprietate cognoscere praesumpserunt, cum aliter jurisdictioni ordinariae non praesent, ratione cuius in eos posset à partibus contestari. Nec factas confessiones coram auditore Capitulo praedictum dicebat, cum in eo processu, qui subsistere non poterat, constitutus fuerit procurator, & si etiam

processus teneret, quod tamen instructa remissa fuerat causa ipsa, interrogationes ulterius fieri non debebant, sed esset potius ad diffinitivam sententiam procedendum. Ad hæc autem per ordinem respondisti non esse tibi aliquatenus imputandum si infra annum appellationem non fuisti profecutus objectam, cum eo tempore captus fueris, sed quam citò fuisti redditus libertati, appellationem fuisti interpositam profecutus, sicut tuis probatur testibus evidenter, ad restitutionem dictorum quinque millium solidorum te asserens non teneri, tum quia post appellationem ad nos legitimè interpositam sententia lata fuit, tum quia fructus ipsius Ecclesie ad sæpessatum Capitulum minime pertinebant, & si etiam pertinerent, non tamen probatum extitit te vel alium tuo nomine ipsis idem Capitulum spoliasse vel fructus aliquos ex eadem Ecclesia per te vel per alium percepisse. Ad id verò quod dictum est contra processum judicum ultimum, videlicet quod formam apostolici rescripti transgressi, prius de proprietate quam de appellatione cognoverant, nec aliter iidem iudices jurisdictioni præerant ut in eos posset de consensu partium consentiri, frivolum est omnino, cum de partium voluntate, priorum judicum remanente processu, jurisdictione fuerit prorogata. Quod fit quandoque, de tempore ad tempus, de quantitate ad quantitatem, de re ad rem, de persona ad personam, de contractu etiam ad contractum, sed alio modo, prout tam in jure canonico quam civili colligitur evidenter. Quorum aliquis etsi aliter jurisdictioni forsitan non præficeret, constabat tamen eos ex nostra delegatione jurisdictionem habere. Nec obstat quod pars adversa dicebat interrogationes ulterius fieri non debere postquam instructa remittitur ipsa causa, cum contrarium obtineat tam de consuetudine Romanæ Ecclesie, quæ usque ad diffinitivam sententiam quotiens expedit partes interrogat, quam de jure. Nos igitur intellectis per auditorem prædictum quæ proposita fuerant coram eo, quia nobis constitit ex confessionibus procuratoris Capituli sæpessati intentionem tuam fuisse fundatam, & etiam usum, qualemcunque probasti, nec ex parte Capituli quicquam de proprietate, neque aliquid probatum fuit sufficienter de usu, jus patronatus tibi adjudicamus Ecclesie memoratæ, perpetuum super hoc silentium Andegavensi Capitulo imponentes. Ad hæc, ab impetitione

Tom. II.

ejusdem Capituli super quinque millibus solidorum te duximus absolvendum, cum non probaverint de fructibus ejusdem Ecclesie te aliquid percepisse. Nulli ergo &c. usque diffinitionis &c. Datum Laterani 11. Idus Junij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem ferè modum scriptum est super hoc dilectis filiis Anice vallis, sancti Lanni Toharcentis & de Ferraria Abbatibus Pictavenfis diocesis usque aliquid percepisse. Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus quod à nobis est ratione prævia diffinitum, faciatis per censuram ecclesiasticam appellatione remota observari. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c.

BITURICENSI ARCHIEPISCOPO.

Cum inter te ex parte una & dilectos filios Abbatem & conventum Dolensis monasterij ex altera super ecclesiastica jurisdictione quam in Clericos & laicos burgi Dolensis tam de jure communi quam ex privilegiis Bituricensis Ecclesie ab apostolica sede concessis tibi competere proponebas, asserendo quod Abbas & conventus prædicti te super eadem præsumperant molestare, parte monasterij in contrarium proponente jurisdictionem eandem ad se per privilegia multorum Romanorum Pontificum pertinere, & quod tu super ipsa idem monasterium molestabas, controversia coram nobis & etiam coram iudicibus delegatis fuerit diutius agitata, & ab eisdem ad nos causa remissa sufficienter instructa, nos tandem te ac ipsius monasterij procuratoribus componendi plenariam habentibus potestatem in nostra præsentia constitutis, pro bono pacis, de consensu vestro & fratrum nostrorum consilio sic duximus providendum, ut videlicet cum in burgo Dolensi tres sint parochiales Ecclesie, una illarum, scilicet Ecclesia sancti Stephani, cum Capellano inibi serviente ad Dolense monasterium pertineat pleno jure, ac omnes homines ipsius monasterij manentes in præsentiarum in burgo Dolensi, & etiam homines monasterij qui aliunde ad burgum ipsum accesserint habitandum, necnon & alij quilibet qui homines monasterij fient & inhabitaverint burgum, cum omni posteritate sua ad ejusdem dominium pertinente ac manente in burgo, Clerici quoque qui sunt vel fuerunt vel fuerint filij hominum monasterij, manentes in burgo, erunt parochiani Ecclesie suprascriptæ, & Abbas

NNnn ij

*Epist. 126.
De jurisdictione ecclesiastica
burgi Dolensis.
Vide quintam compilationem
lib. 1. tit. 1. c. 6.*

monasterij memorati in eos omnimodam jurisdictionem ecclesiasticam in casu quolibet obtinebit, ita quod tu ac ministri tui in eadem Ecclesia, Capellano, & aliis hominibus tam Clericis quam laicis, qui juxta determinationem nostrae provisionis existunt vel erunt parochiani ejusdem, quando in eodem burgo manserint, nullam habebitis jurisdictionem omnino, & eosdem vobis excommunicare seu absolvere non licebit; super his Abbati à nobis plenaria potestate concessa. Quòd si Clerici filij hominum monasterij extra burgum manentium ad ipsum inhabitandum accesserint, & in domibus parochianorum monasterij manserint, vel ad manendum domos emerint, vel conduxerint ab eisdem, parochiani erunt Ecclesiae supradictae, alioquin iidem erunt tuae jurisdictioni subiecti. In reliquis verò duabus Ecclesiis, videlicet sancti Germani, & sanctae Mariae parvae, Abbas & monachi monasterij supradicti praesentationem Capellanorum habebunt tantummodo & census ac obventiones quas in eis habentus habuerunt; in quibus & Capellanis earum, Clericis, & omnibus aliis hominibus tam Clericis quam laicis in ipso burgo vel extra manentibus, praeter illos qui secundum determinationem praefatam pertinent ad ecclesiasticam jurisdictionem Abbatis, omnimodam jurisdictionem episcopalem & consuetudines tam in denariis Pentecostalibus quam in treuga, communia, & ipsa sequenda jurandis, ac in aliis, necnon procurationibus tuis Archidiaconi & Archipresbyteri & omnimoda obedientia, sicut habes in aliqua Ecclesia vel persona Bituriae, obtinebis. Quòd si homo monasterij alterius domini feminam vel alterius domini homo monasterij feminam duxerit in uxorem, quando legi viri fuerit alligata, cum liberis susceptis ex eo foris sequetur & parochiam viri sui; cum autem à lege viri soluta, ad jurisdictionem ecclesiasticam & parochiam ad quam pertinebat primitus revertetur. Praeterea si monasterium alterius hominem in burgo manentem quomodolibet acquisierit, vel homo Abbatis ad alterius dominium transferatur, homo ille sub illius jurisdictione ecclesiastica sub cujus in burgo primitus fuerat remanebit, nec propter mutationem domini temporalem ecclesiasticam jurisdictionem mutabit. Si verò aliquis monasterij & alterius domini homo communis existat, in uno anno tuus, & in alio sit parochianus Abbatis; nisi forsan per exaurationem tuam & Abbatis ipsius aliter statua-

tur. Cum autem Abbas Clericum ad suam jurisdictionem ecclesiasticam pertinentem tibi ad Ecclesiam aliquam praesentarit, ipse ad eandem admittus ex toto tuae jurisdictioni ecclesiasticae subiacebit; salvo jure Abbatis in rebus patrimonialibus, si quae habet. In repraesentando verò quemlibet Clericum ad vacantem Ecclesiam dicit Abbas: *Clericum istum ad Ecclesiam illam vacantem elegi, & eundem tibi praesento.* Homines verò Abbatis vel alterius extra burgum manentes, qui fuerant parochiani Ecclesiae sancti Stephani supradictae, parochiani alterius illarum Ecclesiarum quae tibi subsunt existent. Sed Ecclesia sancti Germani, quia in ipsa majorem quam in Ecclesia beatae Mariae parvae monasterium habet censum, plures quam illa parochianos habebit. Quòd si fortè homo aliunde in burgo veniens pro aliqua causa, priusquam maneret in burgo, à te vel à tuis citatus fuerit, vel excommunicationis vinculo seu alia sententia innodatus, quantum ad jurisdictionem ecclesiasticam coram te causa hujusmodi decidetur; & eadem forma de homine monasterij manente in burgo, si se transtulerit alias, servabitur pro Abbate. Ceterum homines monasterij in illa parte burgi manentes quae Raschaz dicitur, erunt parochiani Ecclesiae sancti Dionysij, sicut primitus extiterunt, & tuae in omnibus jurisdictioni subiecti, sicut alij ejusdem parochiae qui habitant extra burgum. Et sic tota illa parochia sancti Dionysij cum omnibus hominibus habitantibus in eadem, cujuscunque domini sit, sive monasterij, sive alterius, tuae jurisdictioni ecclesiasticae in omnibus, sicut alia quilibet de Bituria, de cetero subiacebit. Tu verò pro illis hominibus monasterij qui ad praesens in eadem parte burgi morantur, de hominibus Militum vel aliorum tuae jurisdictioni subiectis in burgo manentibus totidem homines aequipollentes eidem juxta bonorum virorum arbitrium recompensabis monasterio memorato, qui cum omni posteritate sua tam Clericis quam laicis de cetero Ecclesiae sancti Stephani parochiani existant, & in ecclesiastica jurisdictione omnimodo, sicut ejus homines, ipsi monasterio sunt subiecti, & super his ejusdem loci Abbati tuas litteras assignabis. Si verò in Capella de Petrina monachus sacerdos vel Clericus prius ad jurisdictionem Abbatis pertinens ministra verit, ejusdem Abbatis jurisdictioni ecclesiasticae subiacebit, alioquin tuae jurisdictionis existet. In eadem quoque Capella in praecipuis se-

stivitibus & beatæ Mariæ ac Apostolorum necnon diebus dominicis non admit-
tetur quispiam ad divina, nisi infirmi tan-
tummodo ibidem manentes, & fervientes
eorum. In privatis verò diebus, si quis in
ea divina ex devotione audire voluerit,
non vetetur. Præterea si quando tu vel of-
ficiales tui Ecclesiam sancti Germani sup-
posueritis interdicto, in eadem Capella ce-
lebrabitur voce submissa, clausis januis,
non pulsatis campanis, & nullo admisso
nisi pauperibus & infirmis & fervientibus
eorundem. Ceterum si forsan terra domi-
ni Castri Radulfi interdicto supposita ge-
nerali fuerit, in Ecclesia sancti Stephani
submissa voce, clausis januis, & non pulsa-
tis campanis, celebrabuntur divina; dum-
modo interdictum illud in aliis duabus Ec-
clesiis, videlicet sancti Germani & sanctæ
Mariæ parvæ, facias observari. De quæ-
tionibus verò ad invicem motis super his
quæ sunt extra burgum taliter est provi-
sum, ut Capellani Ecclesiarum quarum ad
monasterium jus pertinet patronatus, om-
nia mobilia sive immobilia specialiter sibi
legata integrè sine percunctatione perci-
piant, & Priores faciant illud idem de his
quæ sibi specialiter legabuntur. Illud au-
tem quod legatum fuerit Ecclesiæ, ac de-
terminatum extiterit ad usum aliquem, ut
pote ad fabricam, luminare, vel hujusmo-
di, usui illi cedit, si verò simpliciter Ec-
clesiæ legatum fuerit, inter Priorem & Ca-
pellanum æqualiter dividetur. In Ecclesia
verò illa in qua Prior non residet, in usum
capellanæ convertetur totaliter, nisi fue-
rit specialiter Priori legatum. Bona quo-
que Capellanorum decedentium per Ec-
clesias acquisita penes capellanas, sive
condiderint testamentum, sive intestati
decefferint, remanebunt. Determinari
etiam debet quid ad Capellanum & quid
ad Priorem pertineat, ac super hoc scrip-
tum authenticum fieri, quod tuo sigillo
signabitur & Abbatis. Et si forsan inter
Priorem & Capellanum super jure capel-
lanæ vel Ecclesiarum proventibus tempo-
ralibus quæstio aliqua oriatur, Prior co-
ram Abbate, Capellanus verò in tua vel
officialium tuorum curia respondebit. Por-
rò Capellæ beatæ Mariæ de Cullene ma-
jor Capellanus, qui est de Praa, à te totam
curam recipiet, & onus illius pariter susti-
nebit, ac officiiabit eandem vel officiiari fa-
ciet per idoneum sacerdotem, ita quòd
cultus divini nominis ibidem nullatenus mi-
nuetur, & illius Vicarius præstito juramen-
to promittet se tua jura & sententias ser-

vaturum. Insuper domus de Chamín de
Cloys, cum illa de Perer Crocet ac illa de
Cloys & quolibet alio jure suo, tibi libe-
rè remanebit. Domum etiam de Oblin-
quo, quæ in cimiterio dicitur esse constru-
cta, voluntati & provisioni Abbatis & ejul-
dem loci Prioris relinques, nec ipsum Prio-
rem super eadem per te vel aliquem minis-
trorum tuorum de cetero molestabis. Ad
hæc autem est renuntiatum hinc inde qui-
buslibet privilegiis & indulgentiis utrinque
super præmissis omnibus à sede apostolica
impetratis, & nos ipsa, quantum ad præ-
missa omnia, viribus carere decernimus.
Salva tamen temporali jurisdictione Ab-
batis in omnibus quæ infra cruces burgi
consistunt. Ut igitur hæc nostra provisio
robore perpetuæ obtineat firmitatis, ipsam
auctoritate apostolica confirmamus & præ-
sentis scripti patrocinio communimus. De-
cernimus ergo &c. usque incursum. Da-
tum Laterani xvi. Kal. Julij, pontifica-
tus nostri anno quintodecimo.

ARCHIEPISCOPO BITVRICENSI,
& Episcopo Lemovicensi, & Abbati Da-
lonensi Cisterciensis ordinis Lemovicensis dia-
cesis.

Diligenter auditis & perspicaciter in-
tellectis quæ coram nobis propo-
sita sunt à partibus super duabus electionibus
in Tutelleni monasterio celebratis, & de-
legatorum processu, qui unam cassantes,
aliam confirmarunt, pensatis nihilominus
natura & qualitate negotij, quibus potius
duximus inhaerendum, ipsorum delegato-
rum sententiam ratam habentes, per apo-
stolica vobis scripta mandamus quatinus
eam auctoritate nostra faciatis inviolabili-
ter observari, contradictores, si qui fue-
rint, vel rebelles per censuram ecclesiasti-
cam appellatione postposita compescendo.
Nullis litteris veritati & justitiæ præjudi-
cantibus à sede apostolica impetratis. Quòd
si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum
Laterani Idibus Junij, pontificatus nostri
anno decimoquinto.

ANGELO ABBATI ET
conventui sancti Alexij de Vrbe.

Oram dilecto filio nostro Petro titu-
li sanctæ Cæcilie Presbytero Cardi-
nale, quem syndico Ecclesie sanctæ Pris-
cæ ac yconomo monasterij vestri concessi-
mus auditorem, idem syndicus nomine Ec-
clesie sanctæ Priscæ omnes vineas in mon-
te Aventino positas, quas idem monaste-
rium possidebat, ab yconomo ipso petebat,
NN n n ij

Epist. 117.
De electione
Abbatis Tutel-
lenis.

Epist. 118.
Confirmat il-
lis vineas mo-
nasterii Aven-
tini.

Vide lib. 11.
epist. 106.

quas pertinere ad Ecclesiam sanctæ Priscæ per instrumenta donationum Philippi & Epiphaniij ostendere nitebatur. Verum pars vestra respondens dictas vineas juris esse monasterij sancti Alexij, prout per instrumentum donationis Eufimiani, cujus donatio prædictorum Philippi & Epiphaniij donationem tempore longo præcellerat, liquido apparebat, possessionem insuper longissimam allegabat, quam per instrumenta locationum & privilegia Pontificum Romanorum & testes plurimos manifestè probavit. His igitur nobis per Cardinalem eundem fideliter explicatis, nos visis & auditis instrumentis ac confessionibus utriusque partis, & attestationibus & allegationibus intellectis, de fratrum nostrorum consilio yconomum vestrum nomine ipsius monasterij ab impetitione syndici sanctæ Priscæ super dictis vineis sententia liter duximus absolvendum. Nulli ergo &c. diffinitionis &c. usque incursum. Datum Laterani Idibus Iunij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

*MAGISTRO ET FRATRIBVS
militie templi.*

*Epist. 129.
De violenta
manuum injec-
tione in Cle-
ricos.*

EA quæ pro defensione nominis Christiani sustinetis discrimina nos inducunt ut vos & ordinem vestrum favore continuo prosequentes, quieti vestra propensius intendamus, & studeamus auferre vobis materiam gravaminis & laboris. Hinc est quod vobis auctoritate præsentium indulgemus ut si qui è fratribus vestris in se invicem, sive in alios religiosos quoslibet, seu etiam in Clericos seculares manus injecerint violentas, per diocesanos Episcopos absolutionis beneficiū assequantur, etiam si eorum aliqui prius quam habitum vestrum susciperent tale aliquid commiserint propter quod ipso actu excommunicationis sententiam incurrisent, nisi excessus ipsorum esset difficilis & enormis, ut pote si esset ad mutilationem membri vel sanguinis effusionem processum, aut violenta manus in Episcopum vel Abbatem injecta, cum excessus tales & similes sine scandalo nequeant præteriri. Nulli ergo &c. concessionis &c. usque incursum. Datum Signiæ ix. Kalend. Julij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

BITVRICENSI ARCHIEPISCOPO.

*Epist. 130.
Adversus Ar-
chiepiscopum
Burdegalen-
sem.*

Diligenter auditis & perspicaciter intellectis quæ tu & dilectus filius magister Amaneus procurator venerabilis fratris nostri Burdegalensis Archiepiscopi cõ-

ram nobis proponere voluistis super sententia quam auctoritate primatiae in eundem Archiepiscopum promulgasti, suspendendo ipsum ab officio metropolitana dignitate pro eo quod ad tuum vocatus Concilium accedere non curavit nec pro se aliquem idoneum destinare, de communi fratrum nostrorum consilio sententiam ipsam ratam habuimus & usque ad satisfactionem idoneam præcepimus observari, hoc ad cautelam expresso, quod lis coram nobis non de primatia, sed de sententia, extitit ventilata. Credentes igitur ad satisfactionem sufficere competentem prædicta sententia relaxanda ut memoratus Archiepiscopus per se ipsum aut alium virum idoneum ad tuam accedat præsentiam, relaxationem ejusdem sententia humiliter petiturus, & promissuras firmiter sub suarum, si necesse fuerit, testimonio litterarum quod ad tuum Concilium vocatus accedet, facturus quod de jure fuerit faciendum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus cum ab eo fueris taliter requisitus, sententiam ipsam non differas relaxare, nullam ei poenam infligens, si forè ipsam sententiam non servabit, antequam per nos fuerit declaratum an eadem esset sententia observanda, cum hoc apostolicæ providentiæ duxerimus reservandum. Alioquin venerabili fratri nostro Turonensi Archiepiscopo & dilectis filiis Decano & Subdecano Pictavensibus dedimus in mandatis ut illam appellatione remota relaxent absque præjudicio juris tui. Datum Signiæ v. Idus Julij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Scriptum est super hoc eisdem in eundem fere modum usque duxerimus reservandum. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus si dictus Archiepiscopus mandatum nostrum neglexerit adimplere, vos illam appellatione postposita relaxetis absque præjudicio juris Archiepiscopi memorati. Quod si non omnes &c. tu ea, frater Archiepiscope, cum eorum altero &c.

*FRATRIBVS IEROSOLYMITANI
hospitalis & militie templi in Remensi
diocesi constitutis.*

Religionis intuitu, & etiam devotionis obtentu quam circa nos geritis, vos & domos vestras sincera caritate diligimus. Sed quantumcunque vos diligamus & prompta vobis velimus benignitate deferre, sustinere non possumus nec debemus ut si quid interdum contra Deum &

justitiam attentatis, remaneat incorre-
ctum. Audivimus autem, & audientes non
potuimus non moveri, quòd parrochianos
Corbeiensis Ecclesie, quæ specialiter beati
Petri juris existit, sub prætextu confrater-
nitatis, etiam si vinculo teneantur excom-
municationis astricti, ecclesiastica præsu-
mitis tradere sepulturæ. Quoniam igitur
tanto id gravius ferimus quanto vobis am-
plius indecens reputamus & vestræ saluti
contrarium, per apostolica vobis scripta
mandamus & distictè præcipimus quatinus
de cetero parrochianos Corbeiensis
Ecclesie qui vinculo teneantur excommu-
nicationis astricti ad sepulturam recipere
nullatenus præsumatis, scituri quòd si ip-
sos vel alios excommunicatos sepulturæ
tradere præsumperitis, honestati domus
vestræ gravissimè derogabit, & tandem
non sine indignatione nostra hujus præ-
sumptionis correctionem auctore Domino
sentietis. Datum Signiæ Kal. Iulij, ponti-
ficatus nostri anno decimoquinto.

RODVLPHO PRESBYTERO.

Epist. 132.
Dicitur ei mo-
nita.

Diligenter auditis & perspicaciter in-
tellectis quæ circa te super voto ac
professione monastici ordinis per inquisi-
tionem delegatorum nostrorum reperta
fuerunt, te ad observantiam regulæ mona-
chalis decernimus non cogendum: quam-
quam saluti tuæ magis expedire credamus
ut ad illud regnum feliciter obtinendum
vim tibi facias & bellum indicas de quo le-
gitur quòd à diebus Iohannis Baptiste reg-
num cælorum vim patitur, & illud diripi-
unt violenti. Tu ergo, sive licentia in
seculo remanendi, sive providentia exeun-
di de seculo usus fueris, divinæ te subicias
servituti, & per mandatorum Dei semitas
gradiaris, ne fortè, si secus egeris, te ip-
sum decepsisse proberis. Datum Signiæ v. i.
Nonas Iulij, pontificatus nostri anno de-
cimoquinto.

FRATRIBVS IEROSOLYMITANI
hospitales in Ybernia constitutis.

Epist. 133.
Confirmantur
eis quedam
possessiones.

Cum à nobis petitur &c. usque perdu-
catur effectum. Eapropter, dilecti
in Domino filij, vestris iustis precibus in-
clinati, de Killemainan, de villa Turmor,
de Yfoude, sancti Michaëlis de Krevach,
sancti Clementis Dublinensis, de Tave-
rach, de Dovenachpatie, de Kilteltan,
de Legno, de Moylbochen, de Moylach,
de terra Adæ Dullart & Pagani fratris sui,
de Cluchihunche, de Knocduine, de Clu-
nif, de Bernemeche Adæ de Lenz, de

Dunler, de Ken, de Cloch, de terra A-
mauri de Feypo juxta Laveche, sanctæ
Mariæ in Arch. de terra quæ fuit R. filij
W. sancti Iohannis Arch. de Rathmulin,
de Incheme Kargi, de Maniblos, de terra
Walteri de Logan, de terra W. Foresta-
rij in Magelin, sancti Iohannis Evangeli-
stæ in Crafferg, de Bruach, de Glorie, de
Batmolin, de Kilhiele, de Killuvarin, de
Ratenans, de Tachfixan, de Rathfuln,
de terra Philippi Vituli, de terra Thomæ
Vituli, de terra Iohannis de Peinkoyt, de
Adcor, de villa Aufrid. in Ardrie, sancti
David de Nas. de terra Ricc. filij Alvered.
de villa W. de Keldif, de Clane, de Lu-
the, de Killebech, de terra W. Cirence-
stre, de Dunig, de Kernach, de Mara-
chem, de villa Sirloc, de Tuly, de Kille-
melin, de Rathbrid, de Kilros, de terra
quæ fuit Radulfi de Offali, de Dunheve,
de Finovere, de Oream, de terra Tho-
mæ filij Maur. de Killergi, de Struhan, de
Dorric, de Foder, de villa David de Du-
metham, de villa David Boch, de terra
Ricc. Pmcne, de Gillachnefcop. in Obuy,
de Archimen. Triech. de tota terra Reug.
Poherij in Lagen. de Archemang, de Ca-
velmuy, de terra Ricc. de Hemfort, sancti
Petri de Selescar, sancti Michaëlis de We-
sefort, sancti Iohannis, sancti Patricij,
sanctæ Brigide, sanctæ Mariæ Magdalene
Weseford, sancti Iohannis de Balischauc,
de Incheferch, sancti Iohannis de terra
Helæ de Pondlg, de Duser, sanctæ Ma-
riæ de Slescultre, de terra Rog. Valen. de
terra Osberti God. de terra W. Bruse-
lanc. de Senerah, de Kildium, sancti Iohan-
nis Wateford, de Drukun, de Kesslivor,
sanctæ Mariæ de Tibh. de Arfinan, de Ra-
dron, de Magdevuin, de Stangenach, de
terra W. Auguill. de terra Adæ Martel. de
Obrid. de terra Alex. Carpentar. de Du-
mercth, de Typar, de Karketel, de Hu-
les, de Cathan, de Kilguban, de terra
Roberti Sivvim. de Lunc. de Kilkallan, de
Catcorchin, de terra Ricc. de Mora, de
terra Thomæ filij Rad. de terra Henrici
Pmcn. de feudo decem militum in honore
Cathan. de Addar. de terra Galf. de Exle.
de terra Tancardcor. sancti Marchach.
Linurin. sanctæ Brigid. Linurin. de terra
Godeberti de Rupe. de imo Gantard. In-
ker. de Lachmecher. de Holegr. de toto
tuedo de Amerit, de toto tuedo de Tula-
chleys, de toto tuedo de Horr. de toto
tuedo de Maycr. sancti Iohannis de Cor-
cang. de Roskelan. & de Senegart, Clen-
can, Ecclesias cum omnibus villis, decimis,

656 Epistolarum Innocentij III.

Capellis, pertinentiis, & appendiciis suis, necnon & alia bona vestra, sicut ea iuste ac pacifice possidetis, vobis & per vos domui Hospitalis auctoritate apostolica confirmamus & presentis scripti patrocinio communitimus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. usque incursum. Datum Signia XII. Kalend. Augusti, pontificatus nostri anno decimoquinto.

IOANNI REDOSTONENSI Episcopo.

Epist. 134. De Graeco Episcopo ad Ecclesiam unitatem reverso.

CVm ad obedientiam sacrosanctae Romanae Ecclesiae redieris, sicut ex parte tua fuit propositum coram nobis, auctoritate tibi praesentium indulgemus ut in apostolica sedis devotione persistens, illa gaudeas libertate qua gaudent Latini Episcopi Romaniae, illamque iurisdictionem in subditos tuos obtineas quam & ipsi in diocesis suis habent. Nulli ergo &c. concessionis &c. usque incursum. Datum Signia XI. Idus Iulij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

E I D E M.

Epist. 135. De Graecos hortetur ad unitatem Ecclesiae.

CVm ad obedientiam apostolicae sedis redieris, ut quod audisti alij dicas Veni, & trahas quasi cortina cortinam, fraternitati tuae praesentium auctoritate mandamus quatinus coepiscopos tuos necnon monachos & Clericos Graecos, ut ad obedientiam sedis apostolicae revertantur, exhortationibus sedulis efficaciter moneas & prudenter inducas, ita quod diligentia tua clareat in effectu, & gratiam postquam merearis plenius & favorem. Datum Signia XI. Idus Iulij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

BOIANENSI EPISCOPO.

Epist. 136. De quodam instrumento coroso.

Significante venerabili fratre nostro Episcopo Venafrano ad nostram noveris audientiam pervenisse quod Ecclesia sua ignis incendio devastata, ipsius privilegia coactus est aliis deponere conservanda: inter quae privilegium quoddam, quod inter Ecclesiam Venafranam & Hospitalarios civitatis eiusdem compositionis & pacis foedera continebat, repertum est ex conservatorum incautela corrosum. Vnde quia ex ipsius abolitione magnum posset Ecclesiae Venafranae dispendium provenire, ac nonnulli, qui dum idem conderetur privilegium interfuerant, dictos Hospitalarios simile habere privilegium asseverent, nobis humiliter supplicavit ut inducere dictos Hospitalarios ad exhibendum idem

privilegium dignaremur. Volentes igitur Ecclesiae Venafranae dispendiis praecavere, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatinus Hospitalarios antedictos ad praefatum privilegium exhibendum, secundum quod Ecclesiae antedictae privilegium reformetur, moneas efficaciter & inducas. Alioquin depositiones praedictorum testium audiens, efficias & procures ut eorum dicta in scripturam publicam ad perpetuam memoriam redigantur. Datum Signia XII. Kal. Augusti, pontificatus nostri anno decimoquinto.

BERNARDO PRIMO ET fratribus eius.

NE quis de cetero vestrum valeat calumniari propositum, sicut olim diligenter examinavimus fidem vestram, ita nunc conversationem vestram prudenter investigare curavimus, & utramque litteris apostolicis fecimus comprehendi, ut illas in testimonium habeatis. Conversationis ergo vestrae propositum tale est. IN NOMINE patris & filij & spiritus sancti & beatissimae semper virginis Mariae, ad adificationem universalis sanctae Dei Ecclesiae, & ad salutem animarum nostrarum & omnium ad quorum aures pervenerit. Sicut fideliter credimus corde, fidem catholicam per omnia & in omnibus integram & inviolatam, quemadmodum in litteris nostrae examinationis expressum est, ore firmiter confiteri & nuntiare & praedicare prosumus & usque ad animam & sanguinem adversus omnes sectas haeresum defendere viriliter promissimus, consistentes sub magisterio & regimine unius & veri magistri Domini nostri Iesu Christi ac pissimi Vicarij eius Papae Innocentij & successorum eius, semper permanentes tam corpore quam spiritu in communione sanctae Romanae ac universalis Ecclesiae, quam sanctam & catholicam & apostolicam semper & ubique confitemur & praedicamus, extra quam neminem salvari fatemur. Sed quia fides sine operibus mortua est, seculo abrenuntiamus, & quae habebamus, velut a Domino consultum est, pauperibus erogavimus, & pauperes esse decrevimus, ita quod solliciti esse de crastino non curamus, nec aurum vel argentum vel aliquid tale, praeter vestimentum & victum quotidianum, a quoquam accepturi sumus. Consilia quoque evangelica velut praecipua servare proposuimus. Et quamquam officium nostrum sit praecipue ut omnes dicant scripturas sacras & omnes idonei exhortentur,

» tamen, dum tempus ingruit, propriis ma-
 » nibus laboramus, ita duntaxat ne pretium
 » accipiamus conventum. Nam cum ex
 » magna parte Clerici simus, & penè omnes
 » litterati, lectioni, exhortationi, doctrinæ,
 » disputationi contra omnes errorum sectas
 » decrevimus desudare, disputationes tamen
 » à doctioribus fratribus in fide catholica
 » comprobatis & instructis in lege Domini
 » dispensari, ut adversarij catholicæ & apo-
 » stolicæ fidei cognoscant veritatem, & re-
 » spiscant à laqueis diabolici erroris, quibus
 » tenentur capti. Cum Prælatorum verò li-
 » centia & veneratione debita per idoneos
 » fratres & in sacra pagina instructos, qui
 » potentes sint in sana doctrina arguere gen-
 » tem errantem, & ad fidem modis omnibus
 » trahere, & in gremio sacrosanctæ Roma-
 » næ Ecclesiæ studebimus revocare. Deni-
 » que licet dicat Christus, *Oportet semper*
 » *orare & non deficere*, & Apostolus, *Sine in-*
 » *termissione orate*, tamen quidam nostrorum
 » per viginti quatuor vices inter diem & no-
 » ctem, alij quindecies, alij duodecies, qui
 » autem minus septies, pro omnibus homi-
 » nibus secundum eorum gradus orant.
 » Continentiam perpetuam & castimoniam
 » vel virginitatem inviolabiliter conservan-
 » do, suspectum mulierum consortium de-
 » vitando, ut nemo nostrum solus ad solam,
 » nec etiam ad loquendum, nisi audientibus
 » aut videntibus legitimis testibus & certis
 » personis, accedat. Nunquam in una do-
 » mo fratres & sorores præsumant dormire,
 » nunquam ad unam mensam residere. Ec-
 » clesiastica sacramenta suscipiemus ab Epif-
 » copis & sacerdotibus in quorum diocesis
 » & parrochiis commorabimur, & eis obe-
 » dientiam debitam & reverentiam exhi-
 » bebimus. Per honestiores autem & instru-
 » ctiores in lege Domini & in sanctorum pa-
 » trum sententiis verbum Domini censuimus
 » proponendum, de Prælatorum Ecclesiæ
 » conscientia & consensu, fratribus & ami-
 » cis, Clericis & laicis, ut discant necessaria
 » pro hæreticis convertendis. In omnibus
 » verò episcopatibus, diocesis, vel parro-
 » chiis in quibus sumus vel fuerimus, dispo-
 » suimus jejunare secundum morem & con-
 » suetudinem Prælatorum & catholicorum
 » virorum orthodoxorum illarum provincia-
 » rum, tam in vigiliis, quam in jejniis qua-
 » tuor temporum & quadragesimæ. Ad men-
 » sam quoque semper legendum in domo
 » qua fuerimus conversati, ex quo nume-
 » rum excedimus octonarum. Silentium si-
 » militer data benedictione usque ad pera-
 » gendas gratias observandum, nisi ob cor-

rectionem lectoris aut ob explanationem
 lectionis. Qui verò secularium nobis cre-
 dunt, à quibuscunque aliquid per aliquam
 fraudem habuerint, necesse est, si potue-
 rint & nobis acquiescere voluerint, ut ipsis
 & non aliis restituant. Decimas siquidem
 & primitias & oblationes & cetera secun-
 dum usum locorum servitia Prælati & aliis
 Clericis sub quorum diocesis vel parro-
 chiis vicitaverint fideliter persolvant quod
 omnibus fidelibus Christianis efficaciter
 suademus. Religiosum & modestum habi-
 tum ferre decrevimus, qualem ex voto
 consuevimus deportare; utendo de cetero
 calciamentis communibus, ad consilium &
 mandatum summi Pontificis, pro tollendo
 scandalo quod contra nos movebatur de
 calciamentis desuper apertis, quibus uti
 hæcenus solebamus.] Vos ergo præscrip-
 tum conversationis propositum de corde
 puro & conscientia bona & fide non ficta
 taliter observetis ut Deo gratum obse-
 quium & hominibus utile præbeatis exem-
 plum. Datum Signæ x. Kalend. Augusti,
 pontificatus nostri anno decimoquinto.

POPVLO ALEXANDRINO,
Spiritum consilij Sanioris.

A Postolica sedis erga vos ab ipsis civi-
 tatis vestræ primordiis gratiam & fa-
 vorem ipsius quoque civitatis vocabulum
 protestatur, quam felicitis memoriæ Ale-
 xander Papa prædecessor noster, utpote
 novam plantationem Ecclesiæ, tanta ca-
 ritatis prerogativa dilexit ut in perpetuam
 suæ gratiæ ac vestræ devotionis in memoriam,
 eam suo curaverit nomine insignire. Quali-
 ter autem nos ejus in vestra exaltatione ves-
 tigia non solum imitati fuerimus, verum
 etiam supergressi, licet operibus vos exhi-
 beatis immemores, in vestris tamen cordi-
 bus memores, sicut credimus, permane-
 tis; quippe cum talia sint quæ vobis con-
 tulimus ut eorum nullo debueritis tempore
 oblivisci. Miramur igitur, nec satis admi-
 rantes sufficimus admirari, quod conversi
 in arcum perversum, & in reprobum sen-
 sum dati, sic citò recessistis à fidelitate nos-
 tra & sanctæ Romanæ Ecclesiæ matris ves-
 træ, cui non solum debita minimè præsti-
 tistis, verum & in impiorum consilium
 abeuntes, facti estis inimici ejus, in capite
 impugnantes eam unà cum persecutoribus
 ejus, & Ottoni tyranno & excommunicato
 & maledicto in nostram injuriam & ani-
 marum ac rerum vestrarum periculum ad-
 hærentes. Quamquam igitur merita vestra
 non exigant ut vos patris mansuetudine

*Epist. 138.
 Ut ab Ottonē
 Imp. recedant.
 Vnde infra à epist.
 189. & Baron.
 ad an. 1168.
 §. 83.*

revochemus, sed potius severitate iudicis puniamus, quia tamen pater filium diligit etiam offendentem, imitantes longanimitatem illius cujus patientia, quantum in ipso est, ad veniam peccatores adducit, univrsitatem vestram exhortamur attentius, per apostolica vobis scripta mandantes quatinus à præfato tyranno, qui, sicut per ea quæ circa nos egit, nisi esset cor vestrum insipiens obscuratum, advertere potuistis, benefactoribus suis mala pro bonis retribuit, atque ab ejus complicitibus sano utentes consilio recedatis, & redeatis humiliter ad sinum sanctæ Romanæ Ecclesiæ matris vestræ, offensam præteritam obsequiis subsequenter expiantes. Alioquin indubitanter noveritis vos privilegiis omnibus vobis ab eadem indultis perpetuò spoliandos, cum propter ingratitude vitium libertas in servitutis compedem revocetur. Datum Signiæ 111. Idus Julij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

CREMONENSI EPISCOPO
apostolicæ sedis Legato.

*Epist. 139.
Confirmat depositionem Episcopi Vicentini.
Vide lib. 16.
epist. 15.*

PER tuas nobis litteras intimasti quòd cum contra Episcopum Vicentinum tam per publicam famam quam per Canonicos ipsius Ecclesiæ multa tuis fuissent auribus inculcata, licet notorium esset eundem Episcopum clamorem qui de ipso ascenderat opere complevisse, ad cautelam tamen eidem terminum præfixisti quo se tuo conspectui præsentaret, suam super objectis, si posset, innocentiam ostensurus. Quo demum pluribus sibi terminis assignatis in tua comparere præsentia non curante, in eum depositionis sententiam promulgasti, Capitulo Vicentino alium eligendi liberam tribuens facultatem. Quamvis igitur ad id sine nostro speciali mandato procedere non debuisti, cum hoc sit unum ex illis quod sibi sedes apostolica specialiter reservavit, quia tamen nota est ejus enormis dilapidatio, & deformis insufficientia non ignota, & antequam tuas litteras acceperimus, nos super ipsius depositione nostras feceramus litteras jam notari, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus eundem facias ab Ecclesiæ Vicentinæ regimine perpetuò remanere remotum, monens idem Capitulum diligenter ut in nullo de cetero eidem intendens, personam idoneam & Ecclesiæ Romanæ devotam sibi per electionem canonicam infra mensem præficiant in pastorem. Alioquin tu id auctoritate nostra sublatò cujuslibet contradictionis & appella-

tionis obstaculo exequaris; nihilominus dictum Episcopum per centuram ecclesiasticam districtissimè cogens ut pecuniam quam de alienatis Ecclesiæ possessionibus congregavit refundat in ejusdem Ecclesiæ debita persolvenda. Datum Signiæ Non. Julij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Super hoc scriptum est Capitulo Vicentino.

EPISCOPO AVRASICENSI.

EX tuarum perpendimus serie litterarum F. mulierem Aurasicensem coram te fuisse conquestam quòd cum B. Garinus parrochianus tuus eam duxisset legitime in uxorem, eandem non curabat maritali affectione tractare; cumque partes ad tuam præsentiam convocasset, dicta mulier juramento firmavit quòd idem B. per verba de præsentibus contraxerat cum eadem; testibus nihilominus ad hoc probandum productis, quorum depositiones eidem duxisti litteris inferendas. E contra verò B. memoratus juravit se nunquam contraxisse cum muliere jam dicta, nec eandem anulo subarrasse, producens nihilominus testes ad reprobationem testium productorum ab ipsa, dicta quorum eidem inferere litteris procurasti. Proposuit etiam B. prædictus quòd eadem mulier cum Stephano in Ecclesiæ facie fuerat matrimonialiter copulata, qui carnaliter eandem cognoverat, & eam tenebat in domo propria ut uxorem; quod in jure confessus fuit mulier sæpè dicta, asserens tamen se cum B. sæpè dicto primitus contraxisse. Cumque postmodum mulier eadem ad testes interim producendos diem sibi peteret assignari, dictus B. asserens eandem audivisse dicta testium productorum ab ipso, ac propter hoc non debere rursus ad testium productionem admitti, sedem apostolicam appellavit, octavas sancti Martini proximò venturas terminum suæ appellationi præfigens: quem terminum arctans ad festum Ascensionis proximò tunc futurum, nobis humiliter supplicasti ut causam eandem sine terminare debito dignaremur. Nos igitur iis tam per litteras tuas quam per relationem dilecti filij G. Subdiaconi & Capellani nostri, quem eidem B. concessimus auditorem, plenius intellectis, easdem litteras tuas sub bulla nostra tibi remittentes inclusas, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus si de hoc principaliter coram te actum fuerit, quòd videlicet sæpè nominatus B. memoratam F. maritali non curabat affectione

tractare, & vera sunt quæ in præfatis tuis litteris continentur, dictum B. ab impetitione prædictæ mulieris absolvas. Quia sive ipsa mulier primò cum Stephano quàm cum B. sæpedito contraxit, primùm factum debet præjudicare secundo; sive constet eam primò cum B. postmodum cum Stephano contraxisse, nihilominus ejus petitioni obviat adulterium de quo est manifestè confessà. Si verò de hoc principaliter fuit actum, utrum scilicet inter dictum B. ac mulierem præfatam legitimum fuerit matrimonium, cum super hoc causa non fuerit sufficienter instructa, eam plenius audias, & siue canonico appellatione remota decidas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Datum Signæ 11. Idus Julij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

*NORWINCENSI IN
Hibernia commoranti, Cluanferiensis
& Enactunensis Episcopi.*

*Epist. 147.
Adversus Episcopum
Vvaterfordensem.*

Cum causam quæ inter venerabilem fratrem nostrum Lefmorensis & Davidem quondam Waterfordensem Episcopos vertebatur venerabilibus fratribus Laoniensibus & Corcagiensibus Episcopis & dilecto filio Archidiacono Cassellensi sub certa forma duxerimus committendam, ipsi mandatum nostrum, tamquam obedientiæ filij, diligenter, sicut ex litteris eorum accepimus, exequi cupientes, ad instantiam ipsius Lefmorensis Episcopi eundem Waterfordensem Episcopum citaverunt ut juxta mandati apostolici formam in jure dicto Episcopo responderet. Sed eo postmodum in eorum præsentia comparente, idem Vvaterfordensis præfatum Lefmorensis Episcopum ob quâdam adulterinas litteras nomine bonæ memoriæ Iohannis tituli sancti Stephani in Cælio monte Presbyteri Cardinalis tunc in partibus Hiberniæ apostolicæ sedis Legati confectas, quas idem Lefmorensis per collationem aliarum litterarum ipsius Cardinalis veracium eorum eisdem iudicibus apertè redarguit falsitatis, probare nitentur excommunicationis nexibus irretitum. Sed cum nec hanc nec etiam alias exceptiones objectas dictus Vvaterfordensis probare aliquatenus potuisset, lite super principali præsentibus partibus contestata, diem ipsis dicti iudices statuerunt infra quatuor dies dictus Vvaterfordensis à quibusdam Sathanae satellitibus instigante diabolo exiit immaniter trucidatus. Postmodum autem cum Robertus Clericus

fuisse ad Ecclesiam Vvaterfordensem electus, & venerabilis frater noster Cassellensis Archiepiscopus vellet imponere sibi manus, quia dictus electus, sequens sui prædecessoris vestigia, occupatas possessiones invaserat per potentiam laicalem; præfatus Lefmorensis Episcopus pro sui juris tuitione adversus eundem reclamavit electum. Sed antefato Archiepiscopo respondente quòd ipsum tantum ad Vvaterfordensem & non ad Lefmorensis Ecclesiam consecrabat, præfati iudices præmissum Robertum jam in Episcopum consecratum suis citatoris litteris ad eorum præsentiam evocarunt, super possessionibus à prædecessore suo nequiter occupatis eidem Episcopo responsurum. Eo itaque coram ipsis ad præfixum sibi terminum comparente, citationem ipsam non fuisse canonicam his rationibus allegavit; tum quia eadem non nisi viginti & septem dies à terminò continebat, tum etiam quòd tantum ab uno ipsorum iudicum & quodam Abbate alio, cui prænominatus Corcagiensis commiserat vices suas, extiterat evocatus. Verum cum dictis iudicibus constitisset quòd triginta & novem dierum fuerat citatio prænotata, & quòd etiam licet iudici delegato citationis officium cuiuslibet committere ac punire ratione prævia contemptorem, exceptionem illam esse frivolam decreverunt. Quæ de re dictus Waterfordensis accensus, sedem apostolicam appellavit; & suæ appellationis terminum aliquatenus non præfigens, & nullam aliam rationabilem causam objectæ appellationis allegans, recessit contumaciter à præsentia eorumdem. Iudices autem appellationem huiusmodi, pro eo quòd in litteris commissoriis fuerat remedium appellationis sublatum, frustratoriam attendentes, & advertentes etiam quòd per sui prædecessoris procuratores & per ipsum Episcopum demum in eorum præsentia lis fuerat contestata, testes ipsius Lefmorensis Episcopi super duobus articulis eisdem ab apostolica sede commissis, videlicet quòd Ecclesia Lefmorensis à tempore cuius non extat memoria fuerat cathedralis; & super ipsius electione canonica receperunt; tertio articulo prætermisso, videlicet quòd excommunicatus extiterat præfati Vvaterfordensis Episcopi prædecessor, cum inhumanum sit persequi odio jam defunctum. Testes etiam super violenta manuum injectione ipsius Lefmorensis Episcopi de novo præsumpta post factam illis commissionem recipere decreverunt, cum ad eorum spe-

claret officium corrigere malè acta circa negotium sibi ab apostolica sede commissum. Testibus itaque sic receptis & attestationibus publicatis, dicti iudices attestationes ipsas Vvaterfordensi Episcopo transmiserunt, diem præfigentes eidem quo in eorum præsentia compareret, in testes, si vellent, aut dicta testium aliquid objecturus. Eodem itaque Waterfordensi minimè comparente, nec mittente aliquem idoneum responsalem, iidem iudices tam attestationibus à nobis sibi transmissis quàm etiam aliis quas ipsi receperant fideliter publicatis, cum per inspectionem earum & litteras venerabilium fratrum nostrorum Archiepiscopi Tuamensis & Episcopi Duacensis, qui super eodem negotio à nobis iudices fuerant instituti, & restitutionem Lesmorensis Ecclesiæ adjudicarant eidem, & in possessionem induxerant corporalem, de intentione præfati Lesmorensis Episcopi plenissimè constitisset, communicato virorum prudentum & jurisperitorum consilio, possessionem Lesmorensis Ecclesiæ cum suis omnibus pertinentiis adjudicarunt auctoritate nostra Episcopo memorato, sæpefatam Waterfordensem Episcopum ad solutionem centum & sexaginta marcarum argenti, taxatione ab ipsis ultra dimidiam partem quantitatis providè facta, expensarum & ablatorum nomine condemnantes, & caritate fraterna, quæ cum scandalizatis uritur & cum patientibus infirmatur, exilio diutino & miseris compatiens continuis Episcopi sæpefati, dictus Corcagiensis Episcopus & dilectus filius Laoniensis Decanus loco alterius iudicis in corporalem possessionem ipsius Lesmorensis Ecclesiæ ipsum Episcopum induxerunt. Ceterum cum paulò post idem Lesmorensis Episcopus in sabbatho quo *Sitientes* cantatur celebraret solemniter ordines in eadem, quidam familiares dicti Vvaterfordensis Episcopi unà cum Rog. Christophori ipsius Episcopi Senescalco ab ipso specialiter destinato dictum Episcopum aliquandiu in ipsa Ecclesia obsidentes, demum in eundem ab Ecclesia sacris indutum vestibus exeuntem actu nefario irrurunt & Ecclesiam ipsam bonis tam intrinsecis quàm extrinsecis per violentiam spoliantes, & ab ipso Episcopo indumenta pontificalia vili ter manu sacrilega extrahentes, cum duobus Presbyteris de loco ad locum per invia usque ad castrum de Dungarvan, in quo erat Vvaterfordensis Episcopus, captivum immaniter abduxerunt eundem. Cujus pe-

dibus idem Vvaterfordensis, deponens modestiam Pontificis, & induens nequiter carnificis feritatem, compedes tradens ferreos manu sua, & juvenis fabrum clavos ipsis compedibus defigentem, sic ipsum carceris ergastulo mancipavit. Post hæc autem dicti iudices apud Castellum unà cum dicto Castellensi Archiepiscopo in majori Ecclesia convenientes in unum, hujus iniquitatis auctores & etiam consentientes eidem, præfente Vvaterfordensi Episcopo & pariter assentiente, accensis candelis, excommunicationis vinculo solemniter innodarunt. Evadentes itaque post septem hebdomadas Lesmorensi Episcopo Dei auxilio carcerem supradictum, in quo siti, fame, ac penuria multiplici acriter fuerat maceratus, iidem iudices præfatum Vvaterfordensem Episcopum ut eidem Lesmorensi Episcopo satisfaceret de injuriis irrogatis suis duxerunt citandum litteris iterato. Quo in die statuto in ipsorum præsentia comparente, ac post comminationes quamplurimas ex parte Regis Angliæ intentatas temerè in eisdem contumaciter ab ipsorum auditorio recedente, ipsi iudices, licet hujus facti enormitas esset notoria & ferè omnibus manifesta, quia tamen idem Vvaterfordensis patratum scelus de assensu ipsius factum fuisse negabat, testes contra ipsum, utpote licet super hoc articulo contestata, cum solemnitate debita receperunt, quorum depositionibus publicatis, & transmissis etiam ad Waterfordensem Episcopum supradictum, diem sibi & locum denuo præfixerunt, ut si duceret in testes aut eorum depositiones aliquid opponendum, ad ipsorum præsentiam accederet id acturus. Qui comparens in statuto termino coram eis, minas comminationibus & convitiis præmissis injuriis aggregavit, parans instinctu diaboli eidem Episcopo latenter insidias per Thomam suum Clericum in cimiterio Limiricensi, cumque Lesmorensis prædictus esset in ostio Limiricensis Ecclesiæ constitutus, dictus Thomas Dei timore postposito manus iniecit temerarias in eundem, & sibi litteris jamdictorum Archiepiscopi Tuamensis & Episcopi Duacensis à manibus ipsi violenter avulsis, evaginato gladio sic ipsum conatus est decollare quòd idtus asperè ferientis, à quo divina potentia ipsum Episcopum liberavit, in ostium defluens memoratum, ibidem perennis memoriæ vestigia dereliquit. Quem, quia id præsumperat ipsis iudicibus astantibus & cernentibus tantum scelus, denuntia-

runt publicè anathemati subiacere; ipsi Vwaterfordensi Episcopo artius inhi-
 bentes ne communicare in aliquo præsumeret
 Clerico memorato. Sed idem Episcopus
 inhibitionem huiusmodi vilipendens, tam
 in corporali quàm in spiritali mensa ead-
 em die ac deinceps ipsi Thomæ commu-
 nicare non metuit, quemadmodum per
 testes didicerant iudices supradicti. Et li-
 cèt idem Episcopus in testes & eorum tes-
 tificata eadem die obicere noluisse, ac ab
 ipsorum conspectu contumax discessisset,
 ad ipsius malitiam convincendam non so-
 lum ei alterum, sed etiam tertium & quar-
 tum diem ad ultimum eadem perempto-
 rium indixerunt. Quo nullatenus compa-
 rante, nec sufficientem ad eos responsalem
 mittente, dum ipsis per attestaciones quas
 nobis sub sigillis suis dicti iudices destina-
 runt, de violentia ipsi Lesmorensi à Vva-
 terfordensi Episcopo irrogata & injectio-
 ne violentarum manuum constitisset, assi-
 dentibus eis viris prudentibus & discretis,
 tam ipsum in canonem latæ sententiæ inci-
 disse quàm omnes fautores suos candelis
 accensis & pulsatis campanis excommuni-
 cationis publicè nuntiarunt, auctoritate nos-
 tra præmissa Archiepiscopo injungentes
 ut ipsum excommunicatum per suam fa-
 ceret provinciam nuntiarum, & sibi rerum
 spiritalium curam, donec in sententia per-
 durandum duceret, interdicens, sepefa-
 tum Lesmorensis Episcopum in corpora-
 lem possessionem auctoritate nostra indu-
 ceret Ecclesiæ Lesmorensis, adicientes ei-
 dem ut tam clero quàm populo Vwater-
 fordensi sub interminatione anathematis
 districtius inhiberet ne ipsi Episcopo in ex-
 cōmunicatione pertinaciter existenti præ-
 sumerent in aliquibus obedire, sed potius
 ipsi Metropolitanò reverentiam omnimo-
 dàm exhiberent. Sed ipsi Clerici facti salu-
 tis propriæ contemptores, dicto Episcopo
 participare ausu temerario præsumentes,
 eidem Archiepiscopo injunctam ipsis reve-
 rentiam impendere noluerunt. Propter
 quod idem Archiepiscopus in ipsos excom-
 municationis sententiam promulgavit,
 quam ipsi iudices duxerunt postmodum au-
 thoritate apostolica confirmandam. Quo-
 circa fraternitati vestræ per apostolica
 scripta præcipiendo mandamus quatinus
 prædictas sententias, sicut rationabiliter
 sunt prolatae, faciatis usque ad satisfactio-
 nem condignam per censuram ecclesiasti-
 cam appellatione remota inviolabiliter ob-
 servari, contradictores, si qui fuerint, vel
 rebelles per subtractionem beneficiorum,

si necesse fuerit, sublato appellationis ob-
 staculo compescendo. Ut autem dictus
 Vwaterfordensis Episcopus de sua non pos-
 sit malitia gloriam, eundem cum litteris
 vestris ad nostram præsentiam dirigatis,
 Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c.
 Datum Signiæ vi. Kal. Iulij, anno xv.

CREMONENSI ET VERCELLENSI
 Episcopis apostolicæ sedis Legatis, &
 Regimeni electo.

Licèt secundum Apostolum, qui epif-
 copatum desiderat, bonum opus de-
 siderat, si tamen Episcopus nominis non
 exequatur effectum, unde dolere possit in-
 venit, quia de primatu quem in terris ob-
 tinet, confusionem expectat in cælis. Cùm
 enim esse debeat ut oliva fructifera in do-
 mo Domini, & tamquam lignum planta-
 tum secus decursus aquarum, reddere fru-
 ctum tempore suo, si non fructificat, non
 absurdè comparatur ficulneæ quæ fructus
 non edit acceptos, & terram sterilem red-
 dit sub umbra nociva inutiliter occupa-
 tam. Talis Episcopus tanto gravius cadit
 interiùs apud Deum quanto altius videtur
 exteriùs apud homines ascendisse. Pericu-
 losus est talibus ad episcopatum ascensus;
 sed tanto periculosior est episcopatus re-
 tentio, cùm quis sollicitudini non sufficit
 pastorali, quanto efficacius per experien-
 tiam suæ insufficientiæ didicit onera præ-
 sulatus, & retinentem accusat ambitio
 quem recipientem exactio debuerat excu-
 sare; cùm in talibus adesse debeat co-
 acta voluntas & voluntaria coactio non deesse,
 ut se cogi non renuat & velle non au-
 deat ni cogatur. Expediit ergo Prælato qui
 nequit in pralatione proficere quòd effi-
 ciatur unus de parvulis, & descendat exte-
 riùs ut intùs ascendat, & in minori profi-
 ciat qui deficit in majori: quia non in su-
 blimitate graduum, sed in amplitudine ca-
 ritatis acquiritur regnum Dei, apud quem
 non gradus elegantior, sed vitæ melioris
 actio comprobatur. Vnde prudenter ani-
 mæ suæ consulat & honori * [Iohannes]
 Brixienfis Episcopus, si episcopatu corpore
 cederet cui videtur utilitate cessasse. Cùm
 enim, sicut ex litteris vestris accepimus,
 linguæ sit officio destitutus, & lingua Præ-
 lati esse non debeat alligata, exequi non
 poterit prædicatoris officium mutus & an-
 nuntiare populo scelera sua, cuius sangui-
 nem Deus de manu Prælati requiret; cùm
 etiàm grandævus ætate, confectus senio,
 & præ longæ infirmitatis angustia sit effec-
 tus inutilis Ecclesiæ Brixienfi, nequit as-

Epist. 144.
 Ut Brixienfis
 Episcopus ad
 cessionem cogatur.

cendere ut in die belli pro domo Domini se murum opponat ascendentibus ex adverso. Si sic est, sponsi caret amplexibus, licet habere sponsum videatur, Ecclesia memorata, cum sponso carere tolerabilius sit quam sub inutili sponsi nomine incommoda viduæ sustinere. Ne igitur sub umbra matrimonij diu portet onera viduitatis Ecclesia supradicta, cum sit providendum non tam Prælati in Ecclesiis quam Ecclesiis in Prælati, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus, si præmissis veritas suffragatur, supradictum Episcopum ad resignationem episcopatus moneatis prudenter & efficaciter inducat. Qui si prudenti meditatione prævidere voluerit quid expediat, voluntate præveniet cessionem, & cessio longæ monitionis instantiam nullatenus expectabit, ut non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi quærere videatur, & voluntaria cessio notam ambitionis excludat. Sed si cedere sponte noluerit, cum frequenter petierit à cura & sollicitudine per nos Ecclesiæ Brixienfis absolvi, & in manu bonæ memoriæ Geraldii Albanensis electi tunc apostolicæ sedis Legati ordinationem posuerit Ecclesiæ supradictæ, nec liberum sit suæ voluntatis arbitrium in superioris iudicium jam translatum, quia frequenter nobis illuderetur à subditis si deambulatoria esset subditorum voluntas ad examen cognitionis nostræ delata, ab eodem Episcopo Ecclesia sæpedita soluta, faciatis eidem iuxta formam prioris mandati nostri de tali persona per electionem canonicam provideri per quam auferatur temporis iactura præteriti & futuri commoditas conferatur, ipsaque nobis & Ecclesiæ Romanæ manifeste fidelis sit & devota, providentes nihilominus eidem Episcopo in certis redditibus, de quibus competenter valeat sustentari. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Signæ 11. Non. Augusti, anno xv.

*ABBATI MONASTERII
sanctæ Mariæ Dolensis, ejusque fratribus
tam presentibus quam futuris regularem vitam
professis in perpetuum.*

*Epist. 143.
De confirmatione privilegiorum.*

Effectum iusta postulantibus indulgere non solum vigor æquitatis, verum etiam ordo exigit rationis, præsertim quando petentium voluntates & pietas adjuvat & veritas non relinquit. Quocirca, dilecti in Domino filij, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & ad exemplar prædecessorum nostrorum felicitis recordationis Raschais, Calixti, Anastasij, Adria-

ni, Alexandri, Lucij, & Celestini Romanorum Pontificum præfatum monasterium sanctæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ Dolensis, quod ad jus & proprietatem beati Petri pertinere dinoscitur, in quo divino mancipati estis obsequio, cum omnibus ad ipsum pertinentibus apostolicæ sedis privilegio roboramus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium &c. usque omnino consistant, in quibus hæc propriis duximus vocabulis exprimenda. Ecclesiam videlicet sancti Martialis, Ecclesiam sancti Andreæ Apostoli, & sancti Martini sitas apud castrum Radulphi. Ecclesiam sancti Dionysij extra castrum prædictum, cum sexaginta solidis censualibus ab altero Capellanorum ipsius Ecclesiæ reddendis. Ecclesiam sancti Stephani protomartyris, sancti Germani confessoris, & aliam Ecclesiam beatæ Mariæ in burgo Dolensi. In episcopatu Bituricensi, Vodolensè monasterium cum pertinentiis suis, videlicet Ecclesiam parrochiam beati Petri de Bonnet, Ecclesiam de Ambras, Ecclesiam de Chodac, Ecclesiam de Conde, cum aliis suis appendentiis, monasterium de Cella cum parrochia sua, & Capellam sancti Petri de Brioria, Capellam sancti Germani cum pertinentiis, Ecclesiam de Meulent cum Capella sancti Romuli, monasterium de Vriaco cum Ecclesiis & Capellis suis sancti Martini de castro, sancti Nicolai, sancti Christophori, sancti Martiniani, sancti Silvei, Ecclesiam de Olcas, & novam Ecclesiam, Ecclesiam de curte sancti Victoris cum parrochia sua, Ecclesiam de Sargiaco cum appendiciis suis, Ecclesiam de Mesples, Ecclesiam de Ortenay, Ecclesiam de Arfolio, Ecclesiam de Parnay, Ecclesiam de Sotbers, Ecclesiam de Arconcio. Capellam sanctæ Mariæ & sancti Hilarij, Ecclesiam de Fargines, Ecclesiam sancti Pauli extra muros civitatis Bituricensis cum parrochia sua, Ecclesiam de Vorle, Ecclesiam de Prada cum Capellis de Cusienc, sanctæ Mariæ, sancti Ursini & sancti Christophori, cum Ecclesiis de Visdon, Ecclesiam sancti Stephani de castro Melani cum Ecclesiis & Capellis suis, & Capellam sanctæ Mariæ, sancti Silvani, sancti Petri, & sancti Martini, Ecclesiam sancti Ianuarij, Ecclesiam de Vriaco, Ecclesiam de Vico cum Capella de Albeis, Ecclesiam sancti Petri de Bosco, Ecclesiam sancti Hilarij de Bornois cum Capellis suis sanctæ Mariæ de castro Lineris, sancti Martini de Bornois.

Capellam de Cosnee, Ecclesiam de Re-
ciaco cum Capella sancti Iuliani, Ecclesiam
sancti Karterij, Ecclesiam de Noent, Ec-
clesiam de Vico iuxta sanctum Karterium.
Ecclesiam sancti Aigulphi, Ecclesiam san-
cti Salvatoris de Masulio cum appendiciis
suis, Ecclesiam sancti Stephani de Cassag-
nolis, Ecclesiam de Maesio cum Capel-
lis suis & parrochia, Ecclesias de Ardentia,
Ecclesiam de Campiliaco, Ecclesiam san-
cti Symphoriani de Creiffac, Ecclesiam de
Novo vico paludosa, Ecclesiam de lau-
geth, Ecclesiam de Duno, Ecclesiam san-
ctae Sericlerae, & Capellam de Cumps,
Ecclesiam de Bussolio cum Capella de A-
zeis, Ecclesiam de Baudra, Ecclesiam de
Roura, Ecclesiam de Polignet, Ecclesiam
de Britannia, Ecclesiam de Briona, Ec-
clesiam de monasterio Caufina, Ecclesiam
de Vilers, Ecclesiam de Diors, Ecclesiam
de Nuce, Ecclesiam de Fioriaco, Ecce-
lesias & Capellas omnes utriusque Clofis,
Ecclesiam de Martoniaco, necnon Ecce-
lesiam de Grunay, Ecclesiam de Bessalgia,
Ecclesias de Challac cum parrochiis suis,
Ecclesiam de Vigo, Ecclesiam de Celon,
Ecclesiam de Luserich, Ecclesiam de Mus-
nay cum Capella Ivernali, Ecclesiam de
Nierri cum Capella de Surtin, Ecclesiam
de Chambona cum parrochia sua, Ecce-
lesiam de Claudioniaco cum Capella de
Cambonio, Ecclesiam de Taufiliaco cum
parrochia sua, Ecclesiam sancti Sigiranni
de Chambot, Ecclesiam sancti Laurentij
de Gargelossa, Ecclesiam de Cuzuin, Ec-
clesiam de Bairezia, Ecclesiam de Dam-
per, Ecclesiam de Ortena, Ecclesiam san-
cti Pantaleonis cum Capellis suis de Fero
& de Bonavilla, Ecclesiam de Pomerio,
Ecclesiam de Crofent cum Capellis suis,
Ecclesiam de Aguzun, Ecclesiam de Cop-
dallia, Ecclesiam de Capellula, Capellam
sancti Eligij cum appendiciis suis, Ecclesiam
de Amuclero, Ecclesiam sancti Austregi-
sili de Castellonovo, Ecclesiam sancti Ge-
nitoris de Oblinquo, Capellam sanctae
Mariae, sancti Petri, & sancti Sigiranni in
eodem castro, Ecclesiam de Tremfals,
Ecclesiam de Artaim, Ecclesiam de Ora-
torio, Ecclesiam sancti Severi cum Ecce-
lesiis & Capellis suis. Ecclesiam sancti Mar-
tini, Capellam sancti Petri, sancti Iohan-
nis, Ecclesiam sanctae Mariae de Polinic,
Ecclesiam sancti Martini de Polinic, Ec-
clesiam de Sazerech, Ecclesiam de Paira-
ziaco, Ecclesiam sancti Proiecti, Ecce-
lesiam Vigionensem, Ecclesiam de Cre-
vent, monasterium de Spinocolero cum

appendiciis suis, pro quo singulis annis
duodecim denarios Romanae Ecclesiae per-
solvetis, sicut est antiquitus constitutum.
Praeterea Virfionensem monasterium vobis
vestrisque successoribus perpetuo provi-
dendum & regendum committimus. Do-
num quoque & concessionem Emenonis
Exoldunen, senioris quas fecit Emenoni &
Alberto Abbatibus Dolensibus de mona-
sterio beatae Mariae apud castrum Exoldu-
ni sito, quemadmodum praedicti prae-
decessoris nostri pia recordationis Calixti
Papae privilegio continetur, vobis nihilominus
confirmamus. Adicientes insuper
Ecclesias de Brivis, Ecclesiam de Plancis,
Ecclesiam de Maron, Ecclesiam sancti Au-
stregisili de Turre clerici, Capellam sancti
Michaëlis, & Ecclesiam sancti Desiderij
eiusdem castri, Ecclesiam de Vigevilla
cum parrochia sua, monasterium de Pra-
dellis cum parrochia sua, Capellam de
Bortiac, Ecclesiam de Noent, Ecclesiam
de Magniaco cum appendiciis suis, Ecce-
lesiam sancti Petri de Duno, Ecclesiam de
Latapetra, Ecclesiam de Nozelio, Ecce-
lesiam de Mosterio, Ecclesiam de Moste-
rol, Ecclesiam de Cercillat, Ecclesiam
de Linars, Ecclesiam de Genollac cum
capellis suis sancti Martialis, sanctae Mariae
de Capellula, monasterium de Pontiac
cum Capella sanctae Mariae, Ecclesiam san-
cti Martini, sancti Desiderij, Ecclesiam
de Nozerolis, Ecclesiam de Meanis, Ec-
clesiam de Oratorio sancti Michaeëlis, Ec-
clesias de Salgiaco, Ecclesiam de Bonis
cum Ecclesia parrochiali, Ecclesiam de
Fortio cum Ecclesiis & appendiciis suis,
Ecclesiam de Artreio, Ecclesias de Roca
cerveria, de Graula, de Lorge, de Vete-
ri vinea, de Garineria, Ecclesiam de Ma-
laval, Ecclesiam de Cosdra, Ecclesiam
de Brennaio, Ecclesiam de Ligolio, Ec-
clesiam sancti Flodovei, Insulam de An-
dria cum Ecclesia, Capellam de castro
Begonis, Ecclesiam de Boia, Ecclesiam
de Musterles cum Capella sua, Ecclesiam
sancti Gereonis Aureliensis, Ecclesiam
sancti Vincentij, Ecclesiam sancti Leo-
nardi de insula Bucardi, cum Ecclesia de
Lamere, Ecclesiam de domo Faginea cum
Capellis sancti Petri & sancti Michaeëlis de
Duno, cum terra, hominibus, burgo,
libertate & immunitate ipsius, & cum om-
nibus ad eandem Ecclesiam pertinentibus.
Praeterea Andezemensem Ecclesiam cum
Ecclesiis & Capellis suis, quae utique bea-
ti Petri juris esse cognoscitur, ex apostoli-
cae sedis benignitate vobis & successoribus

vestris regendam disponendamque concedimus, quemadmodum à supradictis Romanis Pontificibus Paschali, Calixto, Adriano, Alexandro, Lucio, & Celestino noscitur institutum eorumque privilegiis confirmatum; ut videlicet ex eadem Ecclesia duos solidos, ex Dolensi verò monasterio unum Lateranensi palatio persolvatis. Ad hæc, felicitis memoriæ Eugenij, Adriani, Alexandri, Lucij, & Celestini prædecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, sententiam quam bonæ memoriæ Galfridus Burdegalenis Archiepiscopus & Lambertus Engolismensis Episcopus super Capella sancti Nicolai de Rocella, super qua inter vos & Cluniacenses monachos controversia vertebatur, ex mandato ipsius Eugenij Papæ rationabiliter protulerunt & scripti sui pagina roborarunt, auctoritate apostolica confirmamus, & sicut ab eis judicatum est, Capellam ipsam à vobis vestrisque successoribus inconcussè perpetuò decernimus possidendam. Capellam quoque sancti Thomæ Martyris Cantuariensis Archiepiscopi juxta præfatam Capellam sancti Nicolai de novo constructam nihilominus vobis duximus confirmandam. Decernimus etiam ut quod idem Dolense monasterium ab initio foundationis suæ privilegiis prædecessorum nostrorum obtinuit, perpetuis futuris temporibus inviolabili obtineat firmitate; ut scilicet nullus Episcoporum, nec etiam Bituricensis Archiepiscopus, in cujus parrochia idem monasterium situm est, Abbatem seu etiam monachos suspendere vel excommunicare vel ad synodum vocare judiciaria potestate, aut divinum officium interdicere præsumat ibidem; sed si necesse fuerit eidem Præsuli totum comitatum Bituricensem interdictione subicere, omnes monachi & familia ejusdem monasterij immunes ab eodem interdictione semper existant, liceatque illic Deo famulantibus monachis divina officia celebrare & jamdictam familiam tumulare; ita tamen ut excommunicati vel interdictioni ad ea nullatenus admittantur. Chrisma verò, oleum sanctum, consecrationes altarium, basilicarum dedicationes, benedictiones Abbatum, ordinationes quoque monachorum & Clericorum vestrorum burgi Dolensis ceteraque ecclesiastica sacramenta à quocunque malueritis catholico suscipietis Episcopo gratiam & communionem apostolicæ sedis habente, qui nostra fretus auctoritate sine cuiuslibet contradictionis vel appellationis objectu quod postulabitur non differat ex-

hibere; sicut à præfato Celestino Papa vobis dinoscitur esse concessum. Præterea compositionem quæ inter monasterium vestrum & bonæ memoriæ Stephanum Bituricensem Archiepiscopum super Ecclesiis & decimis de quibus quaestio vertebatur facta est, & hinc inde recepta, & in scriptis authenticis prædicti Archiepiscopi necnon Decani & Capituli sancti Stephani Bituricensis continetur expressa, auctoritate apostolica confirmamus. Provisionem quoque inter vos & venerabilem fratrem nostrum G. Bituricensem Archiepiscopum nobis mediantibus factam super Ecclesiis, Clericis, & aliis hominibus burgi Dolensis necnon pluribus aliis, sicut in nostro continetur authentico, per hujus privilegij paginam auctoritate apostolica confirmamus, & in perpetuū ratam manere censemus. In parrochialibus verò Ecclesiis vestris vacantibus liceat vobis personas eligere & Episcopo præsentare; quibus, si idonei fuerint, Episcopus animarum curam committat, ut de plebis quidem cura Episcopo, vobis autem de temporalibus debeant respondere; quibus nullo modo permittimus, sed sicut antiquis canonibus constat inhibendum nihilominus inhibemus, ut bona per Ecclesias acquisita in alio transferre nulla ratione præsumant; sed si in testati decesserint, siue considerint testamentum, penes capellanas suas debeant modis omnibus remanere. Liceat autem vobis Clericos vel laicos è seculo fugientes liberos & absolutos ad conversionem recipere, & eos absque contradictione aliqua retinere. Sepulturam quoque illius loci & usque à quibus mortuorum corpora assumuntur. Prohibemus insuper ne cui liceat infra parrochias Ecclesiarum vestrarum sine assensu diocesani Episcopi & vestro Ecclesias vel oratoria de novo construere seu etiam cimiteria benedicere. Salvis tamen scriptis apostolicæ sedis, Decernimus ergo & c. usque usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate & in præscriptis Ecclesiis diocesanorum Episcoporum canonica iustitia. Si qua igitur & c. usque divina subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco & c. usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Datum Signæ per manum Iohannis sanctæ Mariæ in Colmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij Indictione xv. incarnationis dominicæ anno MCCXII. pontificatus verò domini Innocentij Papæ III. anno quinto decimo.

TRECENSI ET MELDENSI
Episcopis, & Abbati Latiniacensi
Parisiensis diocesis.

EX parte dilecti filij Cluniacensis Ab-
batis fuit propositum coram nobis
quod cum ipse ad probandam coram di-
lecto filio Abbate sanctæ Genovesæ Pari-
siensis ac judicibus suis monasterij de
Caritate læsionem enormem, quam in alic-
natione possessionum suarum incurrerat,
& inveniendam pecuniam Templariis re-
fundendam diligenter & sollicitè labora-
ret, jamque magnam partem pecuniæ sine
ipsius monasterij gravamine invenisset, ac
spem concepisset de inveniendo residuo
meliolem, Gaufridus tunc Prior ejusdem
monasterij Antisiodorensis diocesis, ne ip-
sius Abbatis studium super hoc fortiretur
effectum, nequiter studuit impedire. Nam
cum Abbas præcepisset eidem ut de his &
aliis quæ ad ordinem pertinent tractaturus
ad Capitulum generale accederet, quod
instabat, ipse quendam Clericum alienigenam
& ignotum post eundem Abbatem
apud Sezanniam ad appellandum transmi-
sit, sicut idem Clericus assererat. Tunc
Abbas prædictus per hujusmodi machina-
tiones & studia videns super probatione
læsionis enormis & solutione Templariis
facienda necnon & aliis utilibus procuran-
dis impediri processum, disciplinamque
monasticam dissolvi penitus & elidi, ver-
sus idem monasterium, licet jam instaret
dies celebrandi Capituli generalis, duxit
celeritè festinandum, volens super hoc
cum ejusdem loci conventu habere trac-
tatum ac de mandato nostro corrigenda
corrigeri ac statuere statuenda, præsertim
cum de novo nostris fuisset litteris * redar-
gutus quod se in corrigendis excessibus
subditorum in abbatibus & prioratibus sibi
subjectis exhiberet tepidum & remissum,
ac nos mandassemus eidem ut appellatio-
ne remota corrigeret & reformaret in illis
quæ correctionis & reformationis officio
cerneret indigere. Verùm Gaufridus præ-
dictus captato favore servientium nobilis
viri Comitis Nivernensis prævenit Abba-
tem, & conventum suis mendaciis circum-
venit, in Capitulo asserens quod Abbas de
monasterio ipso omnes proponebat eicere
& de Cluniaco inducere alios numero pau-
ciores. Cum ergo Abbas prædictus per
servientem quem præmiserat suum ipsis an-
nuntiasset adventum, iidem servientem ip-
sum cum injuria expellentes, villæ & clau-
stri portas firmiter obserrarunt, & cum il-

lic Abbas postmodum advenisset, ipsi &
aliis viris religiosis qui comitabantur eun-
dem villæ impudenter & claustrum denega-
runt ingressum. Veruntamen quidam de
monachis monasterij antedicti zelo devo-
tionis accensus quandam portam villæ,
postquam Abbas & socij ipsam & alios cir-
cumierant, reverenter referavit eidem;
quam iidem ingressi primam partem clau-
stri, quam quidam monachi eodem zelo
ducti aperire curarunt, secundum consue-
tudinem ordinis intraverunt. Hoc comper-
to Gaufridus & mortachi ac servientes ar-
mati, quos idem Gaufridus ad hanc præ-
paraverat victimam, de campanilibus &
eminentioribus locis in Abbatem & socios
lapides grandes & densos crudeliter proje-
cerunt. Veruntamen misericors Dominus
miraculosè Abbatem servavit illæsum, li-
cèt in equum ejusdem plures magni pon-
deris projecti lapides extitissent, adeo quod
idem equus in quatuor locis apparuit vul-
neratus. Tunc Abbas tam atrocibus affec-
tus injuriis, cum illi projicere lapides non
cessarent, censuit furori cedendum, &
equo laxato fugam petiit, & se recepit in
villam, quem quidam burgenfis errantem
inveniens, & quasi de mortis periculo eru-
tum trementem totis artibus & pallentem,
misericordia motus duxit in domum suam,
& curam ejus egit filialiter & devotè. In
illo autem conspectu, quando Abbatem &
socios lapidibus voluerunt obruere, qui-
dam servientes & monachi majorem por-
tam cum gladiis & fustibus exeuntes, far-
cinulis oneratos retinere tres equos, uno
de Abbatis servientibus vulnerato. Sed &
iis Gaufridus & ejus complices non con-
tenti, quinimmo malis adicientes pejora,
Balivos Comitis memorati in grave præju-
diciam monasterij atque villæ ad suorum
defensionem facinorum & juris oppressio-
nem necnon Abbatis & ordinis advoca-
runt, quorum præsentia & favore campa-
nilia & alia loca editiora armis, arcibus,
ballistis, & lapidibus munerunt de nocte,
ira celebrantes excubias cornibus, canti-
lenis, fistulis, & clamore ac si castrum ob-
sessum ab hostibus custodirent; quam-
quam Abbas per violentiam irrupere
claustrum, etsi posset, nullatenus noluisset,
sed nobis vindictam potius reservare.
Attendens igitur idem Abbas quod Gau-
fridus & sui nullam admonitionem admit-
terent, semper claustrum, curia, ac majoris
Ecclesiæ, necnon omnibus aditibus obser-
vatis per quos ad eos haberi posset accessus,
habito virorum religiosorum consilio,

PPpp

Tom. II.

Epist. 144.
Confirmatur
littera lata
contra Gaufridum
Priorem
de Caritate.
Vide infra epist.
135.

* Supra epist.
6.

ipsius Gaufridi & complicum ejus culpis clarescentibus evidenter, ipsum tamquam inobedientem, rebellem, contumacem, & dilapidatorem sententialiter amovit à regimine prioratus, & tam ipsum quam omnes sibi taliter adhærentes vinculo excommunicationis innodans, Ecclesiam supposuit interdicto, donec redeuntes ad eorundem condignè satisfacerent de tam enormibus excessibus & offensis. Ipsi verò semper proniores ad pejus, sententias in eos sic laticè rationabiliter non servantes, pulsatis campanis divina præsumunt solemniter celebrare. Ceterum cum equi Abbatis ducerentur ad aquam, ab hominibus Comitum antedicti, quos introduxerunt in villam contra ipsius & monasterij libertatem, septem ex eis capti fuerunt, reliquis effugatis. Iidem etiam ceperunt servientes Abbatis in villa, in qua Comes præfatus nullam habet justitiam, licet in nullo præfati excesserint servientes; omnes præterea villæ portas & aditus, per quos intratur in eam, postmodum obstruxerunt, non patientes intrare quempiam peditem vel equitem ad Abbatem. Quod si quisquam portam ingrederetur ignotus, custodes perquirebant ipsarum ne ferret litteras vel mandatum. Abbas igitur taliter impeditus, & affectus tædio ac languore, quoniam Cluniaci Capitulum annuum non poterat celebrare, in quo de sæpediti monasterij reformatione potissimum & pecunia Templariis refundenda tractare ac ordinare cum Abbatibus & Prioribus disposuerat, ne tunc Abbates & Priores inaniter laborassent, neve propositum ejus circa relevationem ejusdem monasterij suo privaretur effectu, vocatis ad se Abbatibus & Prioribus idem Capitulum apud Caritatem celebrare decrevit, credens auctoritate ac præsentia tantorum virorum posse præfatos rebelles à sua pertinacia revocari. Venerabilis quoque frater noster Gebennensis Episcopus & H. Remensis Archidiaconus, sicut suis nobis litteris intimarunt, accesserunt Cluniacum ad Capitulum generale, sed cum Abbas se per suas litteras excusasset quod illuc ire nequiverat à Priore ac monachis de Caritate, quos inobedientes & rebelles invenerat, graviter impeditus, & diffinitores Capituli ad Caritatem cum congregatis ibidem Prioribus evocasset, ut ibi tam de rebellionem Prioris & monachorum quam de aliis agendis communiter tractaretur, iidem diffinitores cum Prioribus ad mandatum Abbatis, & Episcopus & Archidiaconus ad

preces ipsorum, cum ipsis usque ad castrum quod Marchia dicitur accesserunt. Iidem diffinitores & Prioribus remanentibus, iidem Episcopus & Archidiaconus ad præfatum villam iverunt, de pace cum sæpedito Abbate & Priore ac monachis ipsius monasterij locuturi, sed invenerunt januas obseratas. Rogaverunt autem eos quos viderant supra muros ut ipsos permitterent introire. Qui responderunt eisdem quod sine Prioris mandato nullatenus ipsis pateret ingressus. Cum ergo quidam serviens Comitum memorati interrogasset qui essent, & ipsis respondentibus didicisset, rogatus ab eis ad Priorem accessit ut ipsis ingrediendi licentiam impetraret. Quo moram diutius protrahente, idem Archidiaconus divertit ad aliam villæ portam, tentans si alium ingressum possent habere; sed nihil omnino profecit. Ad ultimum verò post expectationem non modicam serviens Comitum responsum hujusmodi reportavit, quod non ingrederentur ullo modo, cò quod ad Capitulum accesserant generale. Sic ergo passi repulsam, ad Marchiam redierunt. Die verò sequenti præfatus Episcopus magistrum Philippum officialem Nivernensem rogavit ut Priorem adiret, & sibi & Archidiacono impetraret ingressum, quia loqui de pace cum eo & suis fratribus affectabant. Ipse verò cum Priore locutus, sic respondit eisdem, quod Prior ipsos nullo modo intrare permitteret, nec ipse ad Episcopum iret, neque loqueretur cum eo. Tertia quoque die cum diffinitores & Priores ad sæpeditam villam simul proposuissent accedere, tentaturi si cum Priore ac monachis possent loqui & habere ad Abbatem accessum, servientes sæpediti Comitum advenerunt, inhibentes eisdem ne ad villam accederent sæpeditam, in personis & equis eorum gravia pericula intentando. Adjecerunt etiam quod, si possent, eosdem Episcopum & Archidiaconum introducerent, sed si cum diffinitoribus & Prioribus irent, nullo modo permitterentur intrare. Ipsi igitur illic venientibus occurrit Thesaurarius Turonensis, & ad quandam portam duxit eosdem; ad quam post expectationem non modicam cum difficultate maxima stipatus militibus & servientibus, equis armatis, & monachis magnos ferentibus baculos, venit Prior, cui proposuerunt, præsentibus Thesaurario supradicto, Bituricensi Cantore, Antisiodorensi Archidiacono, & aliis pluribus, verbum pacis, ostendentes clamma quæ poterant ex hac discordia provenire,

& quam gravis infamia occasione diffensionis ipsius, non solum eis, sed & religionis aliis imminerebat. Ad hæc obtulerunt eisdem ex parte diffinitorum ipsorum quod parati erant corrigere si qua essent tam circa ipsum Abbatem quam eosdem Priorem & monachos corrigenda, cum auctoritate Capituli generalis per sedem apostolicam approbati potestatem haberent corrigendi excessus tam in capite quam in membris. Ipse vero respondit quod de diffinitorum correctione vel generalis Capituli non curabat, cum non nisi coram nobis, ad quem appellaverat, ut dicebat, de spiritualibus responderet, & de temporalibus non nisi coram Comite memorato, in cuius erat custodia constitutus, nec aliquod verbum pacis aut compositionis alicujus admitteret quandiu Abbas in eadem villa maneret. Afferuit enim quod monasterium Cluniacense aliquando gravarat eosdem, & ipsi Priori extiterat nuntiatum quod Abbas illum a prioratu proposuerat amovere & monachos in domibus aliis collocare, propter quod ipsum illic noluerunt recipere venientem. Ad hæc autem rogaverunt eundem ut ipsos loqui permitteret cum Abbate. Qui post multa consilia dixit eis quod ipsum Episcopum solum loqui cum eo presentibus suis & Comitis servientibus pateretur, ita quod quocumque ipsi vellet exiret. Porro extra villam præfato Archidiacono remanente, ad Abbatem Episcopus solus accessit, proponens eidem quæ sibi videbantur in factu hujusmodi expedire. Abbas vero respondit quod monachos ejusdem monasterij tamquam bonus pater in spiritu mansuetudinis paratus erat recipere, si tamquam boni filij venirent ad ipsum, & cum eis, quantum secundum Deum posset, cum religiosorum virorum consilio dispensaret, atroces injurias quas eidem intulerant remisurus. Cum enim pro ipsorum utilitate ad eorum accesserit monasterium, portas villæ sibi clausurunt, quibus per quosdam ex fratribus referatis, cum monasterium sicut pastor Ecclesiæ ac villæ dominus ingredi voluisset, violenter à monachis est repulsus, qui equos capientes ipsius, & à turribus monasterij in eum ingentes lapides jacientes, equum suum graviter vulnerarunt, ipsum divina misericordia protegente, ac tres servientes capti à servientibus Comitis villam cum monachis observantibus extiterunt: unde ad domum cujusdam burgenfis, in qua manebat, declinaverat necessitate compulsus. Præterea afferuit plurimum se dolere quod

Tom. II.

executio mandati apostolici de alienatis possessionibus revocandis extiterat impedita, cum propter hoc ad deliberandum & tractandum cum ipsis specialiter accessisset, proponens se jam magnam partem pecuniæ, nisi staret per eos, sine difficultate ac damno monasterij invenisse. Audito igitur Abbatis responso, ad Priorem & monachos rediit in curia monachorum, & verbum pacis illis proposuit diligenter, dicens quod benignum responsum receperat ab Abbate, ac ex parte generalis Capituli dixit eis quod libenter corrigerent circa eundem Abbatem vel ipsos si esset aliquid corrigendum. Monachi vero dixerunt quod de Abbate vel diffinitoribus seu generali Capitulo non curabant, nec pacem ipsorum vel per eos etiam requirebant. Prior vero addidit sicut prius quod quandiu Abbas esset in villa, sive in prioratu officio remaneret, sive removeretur ab illo, nullum admitteret verbum pacis. Cum igitur aliud à Priore ac monachis responsum habere dictus Episcopus nequivisset, Priorem interrogavit eundem si ab ipso & suis essent securi ad suum Abbatem monachi venientes. Ipse vero respondit quod guerram nemini faciebat. Et cum idem Episcopus insistisset ut sibi plenius responderet, sic ait, quod securitatem alicui non præstabat. Et statim Lethericus serviens Comitis antedicti, ipso Priore presente nec contradicente, subjunxit quod si Cluniacenses monachi de cetero tangerent villæ portas, & equos amitterent & personis periculum immineret, prohibens nihilominus ne amplius apud Marchiam ejusdem Comitis castrum, in quo prius hospitati fuerant, remanerent. Egressus igitur villam Episcopus antedictus, ad diffinidores & Priores rediit cum Archidiacono memorato, à quibus interrogati si boni aliquid invenissent aut profecissent in aliquo commonendo, exposuerunt eisdem quod fecerant diligenter. Ipsi vero juxta muros villæ sedentes suum Capitulum ordinarunt, & habito diligenti tractatu suam sententiam formaverunt, quam diffinidores redactam in scriptis, præfatis Episcopo & Archidiacono convocatis & audientibus promulgarunt, Gaufridum Priorem ejusdem monasterij, quia vocatus ad generale Capitulum venire contempsit, & Abbatem suum accedentem ad idem monasterium non admisit, sed cum armis violenter rejecit, & eosdem illuc correctionis gratia properantes portis turpiter repulit obferatis, auctoritate Dei

Ppp ij

& sua necnon & generalis Capituli propter inobedientiam, rebellionem, & contumaciam manifestam, ac causas alias excommunicationis vinculo innodantes, & deponentes à regimine prioratus, sigilla ejusdem G. pariter & conventus ejusdem monasterij condemnando, & omnes complices suos pari excommunicationis sententia involvendo nisi infra septem dies à præsumptione hujusmodi non respiscerent & regulariter emendarent. Et ne ipsius monasterij negotia deperirent, dilectum filium W. Cluniacensem Priorem præfecerunt eidem, ipsius sibi administratione concessa. Ne igitur tantæ præsumptionis excessus remaneant incorrecti, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ad locum ipsum personaliter accedentes, & inquisita super iis plenius & cognita veritate, si rem invenitis ita esse, prolatam in sæpeditum G. depositionis sententiam à regimine prioratus auctoritate apostolica confirmantes, & approbantes nihilominus quod de substitutione Prioris & sigillorum damnatione per præfatos diffinitores est factum, excommunicationis sententiam in præfatum G. ac ejus complices promulgatam faciatis appellatione postposita usque ad satisfactionem condignam firmiter observari, contradictores quoslibet aut rebelles, sive monachi vel Clerici fuerint, sive laici, per censuram ecclesiasticam sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo compescendo. Et quoniam audivimus præfatum Gaufridum multas sibi pecunias congregasse, volumus nihilominus & mandamus quatenus ad resignationem earum per distractionem ecclesiasticam appellatione remota compellatis eundem, facientes ipsas pecunias in solutionem debitorum converti vel in aliam utilitatem monasterij memorati. Eos verò quos excommunicatos consiterit temerè celebrasse divina pœna canonica percussis. Testes autem qui fuerint nominati &c. usque subtraxerint, per censuram eandem appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris veritati & justitiæ præjudicantibus à sede apostolica impetratis. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Signiæ i v. Kal. Julij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

*ASTORICENSI EPISCOPO
& Paleniniensi electo.*

Cum decisæ in nostra præsentia quaestiones pati non valeant recidivam, quæ interdum gravius litigantes affligit, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus venerabili fratri nostro Legionensi Episcopo & dilecto filio Abbati sancti Facundi Legionensis dicto, quorum causam super burgo & cauto Ecclesiis interdicto & rebus aliis venerabilibus fratribus nostris Overensi & Burgensi Episcopis & conjugibus eorum duximus committendam, peremptorium terminum præfigatis quo per se vel procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent, causam eandem in nostra præsentia tractari. Quòd si forsan lis jam contestata exitit coram ipsis, vos eisdem auctoritate nostra diligenter monere curetis ut in causa juxta primi mandati nostri tenorem usque ad diffinitivam sententiam ratione prævia procedentes, ipsam ad nos sufficienter instructam remittant, præfigentes partibus terminum quo compareant coram nobis justam auctore Domino sententiam receptorum. Datum Signiæ i r. Kal. Augusti, pontificatus nostri anno decimoquinto.

EPISCOPO CREMONENSI.

Silij summi patris intrare non solum vitandi sunt, sed etiam compellendi, multo fortius illi qui ad illas properant per se ipsos, repellendi non sunt ullatenus ab eisdem. Hæc utique attendentes, cum olim dilectus filius Bernardus Primus & socij ejus, qui super hæresis crimine fuerant infamati, ad magisterium sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ confugissent, proponentes se fore paratos nostræ correctionis disciplinam recipere humiliter ac devotè, fidem eorum examinavimus diligenter, ac deum investigavimus perspicaciter propositum eorum, & sic ordinatis prudenter quæ super iis vidimus ordinanda, utrumque fecimus apostolicis litteris comprehendendi, ut essent illis in testimonium, ne quis eos calumniaretur de cetero sine causa, sub protectione beati Petri & nostra suscipientes eosdem in fide catholica & devotione apostolica persistentes. Cum igitur membra capiti & partes debeant congruere suo toti, fraternitatem tuam monemus & exhortamur attentius, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus habens eos propensius commendatos, ipsis tamquam

viris fidelibus & verè catholicis impendas consilium & auxilium & favorem secundum præscriptam formam in domo Domini ambulantis cum consensu. Datum Signiæ Kal. Augusti, pontificatus nostri anno quintodecimo.

*VNIVERSIS ABBATIBVS
in generali Cisterciensi Capitulo constitutis.*

Dilecti filij Christianus, Philippus, ac eorum socij vestri ordinis fratres advertentes eos appellari beatos qui seminant super aquas, & eos qui frumentum abscondunt in propriis maledici, faciente illo qui ubi vult spirat, & nemo scit unde veniat aut quò vadat, olim de nostra licentia inceperunt seminare in partibus Prussiae verbum Dei, ut eundo & stendo mittentes semina sua, demum possent cum exultatione venire portantes manipulos suos, confisi quòd ille qui venit saluum facere quod perierat, in inferiores partes terræ descendens ut hominem ad regna caelestia revocaret, qui omni creaturæ suam iussit evangelium prædicari, sicut per Prophetam promiserat, in virtute multa evangelizantibus daret verbum, & ora in portis filiae Sion laudantium adimpleret. Benedictus autem Deus, qui sperantes in sua misericordia non relinquens, speciosos fecit pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona, & expandens manus suas ad populum non credentem, non solum usque in Idumæam, verum etiam usque in Prussiam suum calciamentum extendit, dans gratiam fratribus memoratis ut sint ministri Christi Iesu in gentibus, sanctificantes evangelium Dei, ut fiat oblatio gentium accepta & sanctificata in spiritu sancto. Sicut enim comperimus veridica relatione multorum, Dominus eisdem fratribus aperuit ostium; ita ut per ministerium eorundem intelligentibus qui non audierant & videntibus quibus non fuerat nuntiatum, multi ad agnitionem pervenerint veritatis. Licet autem eorum opera de ipsis perhibeant testimonium, quia tamen vos eos, sicut accepimus, acephalos reputatis, quidam vestri ordinis fratres in illis partibus constituti eisdem in hospitibus & aliis debita humanitatis solatia non impendunt, quinimmo adeo verbis exasperatis eosdem ut propter increpationes vestras multiplices nonnulli eorum dicantur ab illis partibus abcessisse. Volentes igitur juxta pastoralis officij debitum eam in his adhibere cautelam ut nec sub specie prædicantium valeant subintrare girovagi aut fi-

dei subverfores, nec propter suspicionem hujusmodi evangelio Dei offendiculum præbeatur, venerabili fratri nostro Gnesnensi Archiepiscopo, de cujus discretione fiduciam gerimus plenioram, nostris damus litteris in mandatis ut non subito credens omni spiritui, sed probans spiritus si ex Deo sunt, eos quos noverit esse idoneos ad prædicandum gentibus verbum Dei & ad id studio veræ caritatis inductos, vobis & vestri ordinis fratribus aliisque fidelibus Christi constitutis per Pomeraniam & Poloniam recommendet & suarum muniat testimonio litterarum. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eos quos præfatus Archiepiscopus vobis per litteras suas duxerit commendandos non impediat ullatenus vel ab aliis ordinis vestri fratribus permittatis aliquatenus impediri quò minus in evangelij prædicatione procedant, ut bajulantibus ipsis, currat velociter sermo ejus qui emittit eloquium suum terræ. Datum Signiæ 1v. Idus Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem fere modum scriptum est super hoc monachis Cisterciensis ordinis per Poloniam & Pomeraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi Archiepiscopo.

*NOBILIBVS VIRIS DVCEBVS
Poloniae & Pomeraniae.*

Licet teste Apostolo impossibile sit Deo sine fide placere, ad placendum tamen ei fides sola non sufficit, sed caritas est præcipue necessaria, de qua idem testatur Apostolus quòd si quis linguis hominum & angelorum loquatur, etsi habeat omnem fidem ita ut montes transferat, & in cibos pauperum omnes suas distribuatur facultates, caritatem autem non habeat, ei penitus nihil profit. Cum autem hæc exercenda sit sollicitè circa omnes, utpote mandatum Domini latum nimis, quod etiam ad inimicos extenditur, circa eos tamen qui nuper relicto gentiliter errore ad cognitionem veritatis, quæ Christus est, pervenerunt, eò debet propensius exerceri quòd facilius retro aspicerent inhumanè tractati. Hoc utique quidam vestrum, sicut accepimus, minimè attendentes, & quærentes quæ sua sunt, non quæ Christi, quàm citò intelligunt aliquos è gentilibus per Prussiam constitutis novæ regenerationis gratiam suscepisse, statim oneribus eos servilibus aggravant, & venientes ad Christianæ fidei libertatem deterioris conditionis efficiunt quàm essent

P P P P iij

Epist. 147.
De libera prædicatione verbi Dei in Prussia.

Epist. 148.
De eadem re.

Epist. 148.
De eadem re.

dum sub jugo servitutis pristinae permanserunt, per hoc multorum impediens salutem qui fuerant credituri, & temporale commodum angelorum gaudiis preferentes, qui super penitentiam agentibus gloriantur. Ideoque universitatem vestram monendo rogamus & exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus intuitu ejus qui venit saluum facere quod perierat & dare animam suam redemptionem pro multis, hujusmodi novellae plantationis filios non gravetis, sed agatis tantò clementius cum eisdem quantò memoria pristinae conversationis infirmi facilius in antiquum relaberentur errorem, cum veteres utres vix novum vinum contineant juxta evangelicam veritatem. Nos enim venerabili fratri nostro H. Gnesnensi Archiepiscopo nostris damus litteris in mandatis ut tales foveat propensius propter Deum, & defendat eosdem à molestiis indebitis & pressuris, oppressores eorum indebitos monitione praemissa per censuram ecclesiasticam sublato appellationis impedimento compescens. Datum Signiae Idibus Augusti, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Scriptum est super hoc Archiepiscopo Gnesnensi.

CAMERACENSI EPISCOPO.

*Epist. 149.
De decimis Ecclesiae constitutis.*

Significavit nobis N. Miles quòd ad sublevandam inopiam capellaniarum de Gellen & Bialluel Ecclesiarum, quae multa paupertate gravantur, quasdam eis decimas conferre desiderat, si ad hoc favor apostolicae benignitatis accedat. Volentes itaque in Ecclesiis praedictis adesse quòd in suo jure alij deesse minimè videamur, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus eundem Militem, ut illi Ecclesiae reddat decimas cui debentur, diligenter inducas. Quòd si ad hoc induci non poterit, & tales decimae sunt quae juxta consuetudinem regionis in feudum perpetuum à laicis detinentur, conferendi eas ipsis capellaniis tribuas facultatem. Datum Signiae xiv. Kalend. Septembris, pontificatus nostri anno decimoquinto.

EPISCOPO ET DECANO
& Cantori Atrebatenfis.

*Epist. 150.
Causae cognitionem ad eos remittit.*

Cum causam quae inter B. viduam & Lambertum laicum Morinensis diocesis super dotalitio ipsius viduae vertitur dilectis filiis Ph. G. & G. Canonicis Morinensibus olim duxerimus committendam, ac ipsi receptis testibus & attesta-

tionibus publicatis, disputationes hinc inde propositas audivissent, tandem, sicut ex relatione comperimus judicum eorundem, tam ab Episcopo Morinensi quam à praefato Lamberto ne ipsi ad sententiam procederent extitit appellatum, eò quòd cum res quae ducebatur in judicium esset feudalis, & ad jurisdictionem spectaret Episcopi, non ecclesiastico jure, sed potius seculari, ejus forum praedicta viduae declinare non poterat, cum esset paratus eidem justitiae plenitudinem exhibere. Dilecti quoque judices appellationibus deferentes, causam cum utriusque partis attestacionibus & allegacionibus suis sigillis inclusis ad nostram praesentiam remiserunt. Verum quia per relationes judicum, attestaciones & allegaciones partium, & alia per nuntium viduae memorata coram dilecto filio nostro Angelo sancti Adriani Diacono Cardinale sibi à nobis auditore concessio proposita, quae idem Cardinalis in praesentia nostra fideliter retulit, nequimus plenè de causae meritis instrui, cum causarum merita partium assertione pandantur, & pro neutra parte comparere aliquis procurator, multa quoque fortassis in partibus ipsis sunt nota quae nobis sunt prorsus incognita, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, non obstantibus appellationibus praenotatis, quia etiam res de qua agitur dicatur esse feudalis, de ipsa tamen non tamquam feudali, sed dotali, tractatur, attestacionibus & allegacionibus quas sub bulla nostra transmittimus vobis inclusas & aliis rationibus utriusque partis inspectis, causam ipsam appellatione remota sine debito terminetis, facientes quòd decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem &c. subtraxerint, per censuram eandem cessante appellatione &c. usque perhibere. Quòd si non omnes &c. tu ea, frater Episcope, cum eorum altero &c. Datum Signiae xv. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno decimoquinto.

PRAEPOSITO SANCTI
Laurentij Laudensis & I. & A. Canonicis
de Cavennacho diocesis Laudensis.

Dilectus filius magister Ambrosius de Canturio Diaconus plebis de Gal. lian, constitutus in praesentia dilecti filii nostri Angeli sancti Adriani Diaconi Cardinalis, quem sibi dedimus auditorem, proposuit coram ipso quòd cum ad mandatum sedis apostolicae per venerabilem fratrem

nostrum Hierosolymitanum Patriarcham, tunc Episcopum Vercellensem, de canonicatu Ecclesie sancti Vincentij de Gallian. Mediolanensis diocesis fuerit investitus, & idem Patriarcha Præposito & fratribus ejusdem Ecclesie mandaverit ut dicto A. quantum uni de residentibus ibidem de communibus proventibus assignarent, ac ipsi per eundem, pro eo quod ejus parere mandato contumaciter recusabant, fuissent ab officio beneficioque suspensi, & excommunicationis demum vinculo innodati, licet postmodum investituram ejusdem ratam asseruerint se habere, partem tamen ei debitam subtraxerunt; quibus cum postmodum per venerabilem fratrem nostrum Laudensem Episcopum & conjudices suos delegatos à nobis sententialiter fuisset injunctum ut eidem tantum de proventibus Ecclesie præfate conferrent quantum perciperet unus ex aliis in eadem, ipsi, ut eum fatigarent laboribus & expensis, ad sedem apostolicam appellarunt, dicentes se nihil daturus eidem nisi continuè in Ecclesia resideret, ex eo sub specie justæ causæ materiam malignandi sumentes quod ibidem ei mora periculosa nimis exiit occasione banni cujusdam, cui eum Mediolanenses Consules subjecerunt. Propter quod idem ad sedem apostolicam iteratò laborans, ad dilectos filios Abbatem de Capite lacus & collegam suum nostras litteras reportavit. Qui secundum tenorem litterarum ipsarum Præposito & Capitulo prænotatis sententialiter injunxerunt ut ipsi Ambrosio quantum uni ex residentibus assignarent de communibus proventibus Ecclesie sæpefate, ubicunque maneret, donec prædicta necessitate cessante tutè residere valeret ibidem, & nihilominus de subtractis satisfacerent competenter: in quos, quia mandatum eorum furdis auribus pertransibant, judices excommunicationis sententiam promulgarunt; sicut per instrumenta coram auditore memorato exhibita liquidò edocebat. Unde idem Ambrosius nobis humiliter supplicavit ut finem suis laboribus imponentes, ipsas sententias dignaremur apostolico munimine roborare. Nos autem auditis iis & aliis quæ idem Cardinalis fideliter retulit coram nobis, communicato fratrum nostrorum consilio, prædictas sententias confirmantes, discretiõem vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ipsas faciatis sublato appellationis obstaculo firmiter observari. Quod si Præpositus & Clerici supradicti contraire

præsumperint, ipsos auctoritate nostra per subtractionem beneficiorum appellatione remota parere sententiæ compellatis. Nullis litteris harum expressa mentione non habita obsistentibus, si quæ apparuerint à sede apostolica impetratæ. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Signiæ xii. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno decimoquinto.

PRIORI ET CONVENTUI
Lateranensi.

Oram dilecto filio Petro tituli sanctæ Cæciliæ Presbytero Cardinale, quem vobis & Clericis basilicæ sancti Laurentij de Palatio dedimus auditorem, yconomus ejusdem basilicæ petit vos arceri ab inquisitione quam dictis Clericis circa spiritualium administrationem in sua parrochia præsumebatis inferre, ab arcu videlicet sancti Danielis usque ad domum Iohannis Matij citra & extra formam ex utraque parte viæ, & à scala Episcopi Albanensis usque ad domum Iohannis de Mutina, & à domo Iordanis Petri Leonis usque ad hospitale sanctæ Mariæ in Spaczolaria tam ex una quam ex altera parte viæ; qui ut de jure posset basilicæ supradictæ docere, decem testes induxit, per quos ostendit Clericos sancti Laurentij habitantibus infra prædictos terminos spiritualia ministrasse. Ad hæc yconomus vester respondit quod cum præfata parrochia juris esset Lateranensis Ecclesie, prout per privilegium felicis memoriæ Calixti Papæ prædecessoris nostri continens fines parrochiæ vestræ probabat, & à longissimo tempore Lateranensis Ecclesia eandem parrochiam possederit sine lite, vos possessioni legitimæ incumbentes non videbamini aliquos indebitè molestare, cum non intelligatur injuriam facere qui utitur jure suo; & ad probandum usum longissimum & præsentem testes induxit, per quos sufficienter edocuit Lateranensem Ecclesiam à quadraginta sex annis usque ad tempus mortis litis & post exercuisse jura spiritualia in parrochia sæpedicta. Dicebat etiam quod si medio tempore infra fines prædictos pars altera præsumpsisset aliqua parrochialia exercere, cum nihil de proprietate doceret, & ex parte vestra longissima & continua possessio probaretur, & duo in solidum eandem rem simul & eodem modo possidere non possint, convincebantur adversarij prædicta clanculò usurpasse. Contra tenorem verò cujusdam scripti sub nomine bonæ memoriæ Alexandri prædecessoris

Episc. 152.
De limitibus
Ecclesie Late-
ranensis.

nostri coram eodem Cardinali à parte ad-
versa exhibita respondebat quòd non erat
authenticum, cum nec esset bulla muni-
tum, & haberetur meritò in stylo suspec-
tum. Verùm cum Ecclesia Lateranensis
inveniretur in possessione parrochiæ su-
pradictæ, & actore non probante, reus, etsi
nihil præstiterit, debeat obtinere, cum in-
stantia postulabat parti adversæ imponi si-
lentium & compesci ne super possessione
præfate parrochiæ vestram Ecclesiam ul-
terius molestaret; præsertim cum nomine
præfate basilicæ, in qua solus Romanus
Pontifex celebrat Missarum solemnias, &
intra suum palatium est constructa, parro-
chiam vendicare non possent, nec etiam
nomine inferioris Ecclesiæ, quam ipsi de
quadam crypta vel stabulo in oratorium à
non longo tempore converterunt. Nos
autem auditis iis & aliis quæ idem Cardi-
nalis fideliter retulit coram nobis, & ha-
bito fratrum nostrorum consilio, ycono-
mum vestrum nomine Lateranensis Eccle-
siæ ab impetitione prædicta, quam contra
vos yconomus præfate basilicæ movit, de-
crevimus absolvendum. Nulli ergo &c. dif-
finitionis &c. usque incursum. Datum
Signiæ Idibus Augusti, pontificatus nostri
anno decimoquinto.

MAGISTRO MAXIMO
Notario nostro.

Epist. 133.
Vi possit ab-
solvere excom-
municatos.

Non nisi testimonio laudabilis famæ
notis vel experimento viræ commen-
dabilis approbatis consuevit sedes aposto-
lica committere vices suas in iis quæ sibi
specialiter reservavit. Cum igitur pruden-
tiam tuam officij executione fideli & longa
conversazione simus experti, volentes per
te obviare periculis quæ incidentibus in
canonem sententiæ promulgatæ necessitas
posset inferre, de gratia speciali auctorita-
te tibi præsentium indulgemus ut illis quos
pro injectione manuum violenta inveneris
vinculo excommunicationis astrictos in
partibus Romanicæ auctoritate sedis apos-
tolicæ juxta formam Ecclesiæ beneficium
absolutionis impendas; nisi excessus eo-
rum fuerint adeo difficiles & enormes ut
meritò sint ad sedem apostolicam desti-
nandi. Datum Signiæ xi. Kal. Septemb.
pontificatus nostri anno quintodecimo.

UNIVERSO CLERO
Constantinopolitano.

Epist. 134.
Vi pareant
Notario Lega-
te apostolico

Et si dilectum filium magistrum Maxi-
mum Notarium nostrum pro negotio
patriarchalis Ecclesiæ specialiter destine-

mus, volentes tamen ut in vobis fructum
faciat generaleni, qui nunc & Patriarcha
panter & Legato caretis, vices nostras ei
duximus committendas ut quandiu apud
vos pro illo speciali negotio moram cum
facere oportuerit, necessitatibus & utilita-
tibus vestris studeat providere. Quocirca
universitati vestræ per apostolica scripta
mandamus quatenus super iis ad ipsum re-
cursum habentes, rectis ipsius dispositioni-
bus obedire curetis, quas ratas haberi vo-
lumus & jubemus. Vnde sententias quas
rationabiliter tulerit in rebelles usque ad
satisfactionem condignam præcipimus in-
violabiliter observari. Datum Signiæ xi.
Kal. Septemb. pontificatus nostri anno de-
cimoquinto.

ILLVSTRI CONSTANTINOPOLITANO
Imperatori.

Liçet secundum Apostolum instantia
nostra sit omnium Ecclesiarum sollicitudo
continua, ad illas tamen Ecclesias
præcipue debemus aciem nostræ provisio-
nis extendere quæ viciniores sunt aposto-
licæ sedi, etsi non loco, privilegio digni-
tatis. Sanè cum Ecclesia Constantinopo-
litana secundum locum obtineat post Ro-
manam, ejus provisioni libenter intendi-
mus, ut non sit à cura remotior cum sit
vicinior dignitate. Vnde ipsius negotium
tam super electione quam postulatione ce-
lebrata de novo personæ non duximus
committendum ignota; sed à nobis mit-
timus hominem longa conversatione no-
tum & officij sui fideli executione proba-
tum, magistrum videlicet Maximum No-
tarium nostrum, nobis ac fratribus nostris
merito suæ probitatis & fidei carum ad-
modum & acceptum: in quo & honori tuo
prospeximus, & utilitati providimus Ec-
clesiæ memoratæ; quem etiam quanto cari-
orem habemus, tanto attentius tuæ mag-
nificentia commendamus, rogantes qua-
tenus sic eum ob reverentiam apostolicæ
sedis & nostram habeas commendatum
quòd in ipso tuæ serenitatis affectum,
quem probaris ad nos gerere, sentiamus,
adhibens ei fidem super iis quæ à nobis
accepit tuæ imperiali prudentiæ propo-
nenda. Datum Signiæ xi. Kal. Septemb.
pontificatus nostri anno decimoquinto.

MAGISTRO MAXIMO
Notario nostro.

Scriptum est in Apocalypsi Iohannis
quòd in medio sedis & in circuito se-
dis erant quatuor animalia plena oculis
ante

antè & retro. Primum animal simile leoni, secundum animal simile vitulo, tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartum animal simile aquilæ volanti; & quatuor animalia singula eorum alas fenas habebant. Sedes ista Romana Ecclesia intelligitur, quæ usitato vocabulo sedes apostolica nuncupatur, utique sedes agni, sedes viventis in secula seculorum; in medio cujus quasi filix in gremio resident & in circuitu astant quasi famulæ in obsequio quatuor patriarchales Ecclesiæ, Alexandrina, Antiochena, Ierosolymitana, & Constantinopolitana, quæ per illa quatuor animalia designantur. Marcus enim Alexandrinam fundavit & rexit Ecclesiam, qui secundum visionem Ezechielis accipitur per leonem, eò quod evangelium in ceperit à rugitu dicendo, *Vox clamantis in deserto*, & quia quemadmodum leo catulum suum post diem tertium suo asseritur excitare rugitu, sic Deus pater filium suum, qui leo de tribu Iuda esse describitur, de cuius resurrectione principaliter tractat Marcus, divinitatis suæ potentia post triduum à mortuis suscitavit. Vnde in die resurrectionis dominicæ ipsius evangelium antonomasticè in Ecclesia recitatur. Lucas autem fuit natione Antiochenus; qui propterea in vituli figura describitur, in quo sacerdotalis hostia designatur, quoniam à sacerdotio inchoans evangelium, de immolatione tractavit præcipuè summi sacerdotis & veri, qui est hostia salutaris, vitulus videlicet saginatus, quem pater iussit occidi pro filio prodigo redeunte. Vnde bene per ipsum Antiochena Ecclesia designatur, in qua primum Apostolorum princeps in summi sacerdotij cathedram à fidelibus extitit sublimatus. Matthæus quidem fuit natione Iudæus, & evangelium primus descripsit etiam Hebræicè in Iudæa, & ob hoc per hominis speciem designatur, quod ab incarnatione Christi suum inchoans evangelium, principaliter humanam ejus nativitatem ostendit, quam ipse Christus de Iudæis & in Iudæa pro nobis assumens, Hierosolymitanam Ecclesiam metropolim Iudæorum sua humana præsentia consecravit, de qua dictum fuerat per Prophetam: *Homo factus est in ea, & ipse fundavit eam altissimus*. Iohannes verò Asianam fundavit Ecclesiam, & Apocalypsim septem Ecclesiis quæ sunt in Asia ipse descripsit, quibus & ceteris Græcorum Ecclesiis Constantinopolitana tandem præferri meruit & præponi per aquilam meritò designata: quia

Tom. II.

sicut aquila volatu omnes aves excellit, & oculorum ejus intuitum solis radius non offendit, sic Iohannes tribus aliis animalibus in terra relictis, supra cælos cælorum ascendens, veram lucem oculis inreverberatis aspexit, & à divina verbi nativitate suum evangelium inchoavit: qui licet inter universos Evangelistas fuerit ultimus tempore, præcipuus tamen extitit dignitate: quoniam in cœna supra pectus Christi recumbens, fluentia doctrinæ de ipso sacri dominici pectoris fonte potavit. Sic Constantinopolitana Ecclesia licet posterior tempore, postmodum propter honorificentiam piissimi Constantini prælata est aliis dignitate, sicque facti sunt primi novissimi, & novissimi primi. Ut meritò ipsi dicatur: *Multa filie congregaverunt divitias, sed tu sola supergressa es universas*, ad cuius Ecclesiæ regimen talis est Pontifex assumendus qui ad similitudinem illorum quatuor animalium antè & retro plenus sit oculis, ut pleno lumine veteris & novi testamenti mysteria contempletur, per experientiam videns præterita, & futura prævidens per cautelam. Debet etiam habere sex alas, scilicet sex legum notitiam, naturalis, Mosaicæ, & propheticæ, evangelicæ, apostolicæ, & canonicæ, quibus perfecto libramine inter cælum volans & terram, de terris ad cælestia & de temporalibus tranvolet ad æterna. Sanè ad hanc Ecclesiam duo quædam animalia sunt vocata, utinam plena oculis & alas habentia, videlicet venerabilis frater noster Heraclienfis Archiepiscopus & dilectus filius Plebanus sancti Pauli de Venetiis, sicut per procuratores tam postulantium Archiepiscopum quàm eligentium Plebanum fuit propositum coram nobis. Proposuerunt siquidem procuratores electorum Plebani quòd cum Ecclesia Constantinopolitana vacante Canonici Ph. Decanum suum sibi elegerint in pastorem, & nos cassaverimus electionem eandem, quia quibusdam exclusis qui adesse debuerant extitit celebrata, ne diù gregi fidelium deesseret cura pastoris, tam Canonici quàm quidam alij qui se in electione Constantinopolitani Patriarchæ jus habere dicebant, ut de electione tractarent, adinvicem convenerunt. Cumque septem personæ pro septem Præpositis se offerrent, & quidam alij pro ceteris Prælati se tractatui electionis ingererent, post multam concertationem tam illas septem personas quàm duas alias ad universitatis instantiam, quæ tamen duas tantum voces haberent, salvo in omnibus jure suo,

tam in præfenti quàm in futuro, pro bono concordia receptorum. Sed factum est quòd humani generis inimico, qui unitatem Ecclesie scindere nititur, superseminante zizania messi dominicæ, in duas partes sunt vota divisa, novem de Canonicis & novem aliis prænominatis personis postulantibus Archiepiscopum memoratum, & quindecim Canonicis & Præposito sanctorum Apostolorum Plebanum eligentibus supradictum; cujus electioni Cantor, qui pro utilitate absens erat Ecclesie, & ante tractatum electionis per litteras suas consensum expresserat de Plebano, si aliis complaceret, & octo alij Canonici, qui electionis tempore non fuere præfentes, suum præstiterunt consensum; & sic in Plebanum prædictum vota viginti quatuor Canonicorum & unius Præpositi conveniunt. Dicebant ergo postulantium numerum esse minorem, cum decem & octo tantum Archiepiscopum postularent; de quibus quosdam eorum, quos cum præfata protestatione sui juris admiserant, excludere nitentur, duos videlicet de Blaker. na & Buccaleone Præpositos; quia cum per exemptionis privilegium à sede apostolica impetratum se subtraxerint oneri, tacite renuntiasse videbantur honori, ut ad electionem non pertinerent illius cui electo nullatenus subjacerent. Alij quatuor non erant Præpositi, sed aliarum Ecclesiarum clerici, qui se tractatui electionis suorum Præpositorum nomine ingerebant, quia eorum domini adeo erant absentes quòd ad tractatum electionis vocari commodè nec poterant nec debebant; quoniam si absentes possent per procuratores adesse, vix jura devolverent absentium ad præfentes, cum raro contingeret quòd per se vel per alios interesse non possent. Septimus autem qui præfens extiterat, jam electus & confirmatus in Archiepiscopum Verricensis & translatus ad suam Ecclesiam possessionem ejusdem adeptus fuerat corporalem. Et licet universitas clericorum quatuor prius pro se postulare admitti, quia tamen pars Canonicorum tot nolebat admittere, ne numerus aliorum nimis excreceret, ita tandem pro bono pacis extitit ordinatum, ut duo tantum admitterentur ex illis cum protestatione prædicta; & ideo eligentes asserunt illos duas tantum voces & non ceterorum habere; maximè cum triginta præposituræ fuerint ad septem redactæ, quæ tamen nondum fuerunt auctoritate sui iudicis approbatæ. Conventuales autem Ecclesias

ultra quinque vel sex tunc temporis esse negabant, & si plures fuissent, tempore tamen electionis prædictæ Prælatos eorum dicebant non fuisse præfentes. De malo denique zelo intendebant arguere postulantes, eò quòd, ut proponebant, illiteratum & impudicum ex certa scientia postularant; cujus incontinentiam dicebant per filium in monachatu genitum paternæ libidinis testem posse probari. Eundem etiam Archiepiscopum de ambitione notabant, eò quòd in vigilia nativitate dominicæ se suæ traxit Ecclesie, ut esset in urbe regia, ubi tunc erat postulatio celebranda, & passus est cum hymno *Te Deum laudamus* se in sede locari in qua profestis diebus residere consueverat Patriarcha. Qui etiam auctoritate propria bona patriarchatus post mortem Patriarchæ distribuens, ejusdem sigillo violenter arrepto de scrinio Camerarij, litteras quasdam quibus illud impressit misit Ravennam, & quandam pecuniæ summam ibi depositam auctoritate litterarum illarum sibi fecit afferri, eandemque distribuit pro suæ voluntatis arbitrio in Ecclesie Constantinopolitane præjudicium & gravamen. quòd totum & alia in Capitulo fuere proposita cum quidam de ipso postulando tractarent. Vnde petebant ut cum pars postulantium Archiepiscopum esset numero minor, inferior zelo, & à suo jure ceciderit postulando scienter indignum, electionem confirmare factam de dicto Plebano canonice dignemur; maximè cum ipsi usi fuerint jure communi personam eligibilem eligendo, quòd ordinarij juris existit, & alij juris communis contempto beneficio, ad extraordinarium auxilium transvolarint. Ad hæc procuratores partis alterius responderunt quòd universi Prælati conventualium Ecclesiarum apud Constantinopolim existentium per nostram constitutionem in electione Constantinopolitani Patriarchæ jus habent. Vnde universitas prælatorum, de qua in eadem constitutione cavetur expressè, restringi non debet ad septem, cum ratione suæ dignitatis in hoc bene fuerit Ecclesie memoratæ provisum; tum ut sanior haberetur super electione tractatus, cum integrum sit iudicium plurimorum sententiis confirmatum; tum etiam ut per numerum prælatorum illis possit occurrere qui Dei sanctuarium jure volebant hereditario possidere. Addebant etiam quòd præfata constitutionis beneficium duo exempti Præpositi per exemptionis privilegium nullatenus amiserunt, cum ea quæ in fa-

vorem alicujus introducta sunt, in ejus laesionem non debeant redundare, & per privilegia Pontificum Romanorum addi, non subtrahi, consueverit illis quibus specialiter indulgentur, propter prædictam maxime rationem, ut illis obfisterent prudenter qui Domini sanctuarium moliantur in jus hereditarium usurpare. Vnde iidem excludi non poterant nec debebant, ea etiam ratione quòd septem nomine septem præpositorum & duo vice ac nomine vigintium prælatorum pro ipsa universitate fuerint à Canonicis ad tractatum electionis admissi; & sic cum in postulatam vota septem Præpositorum & decem & octo prælatorum præsentium & aliorum sex absentium, quorum procuratores erant in civitate præsentis, consensu mediante illorum duorum concurrerint, pro parte sua ultra duplo majorem numerum allegabant, cum in Plebanum quindecim tantum Canonici & unus Præpositus à principio consensissent, nec aliquid ei juris acceverit in hoc casu per subsequenter consensum novem Canoniorum, qui electionis tempore non fuere præsentis, nec vocari potuerint commodè nec deberent; præsertim cum octo ex illis tanto tempore fuissent absentes quòd secundum constitutionem Patriarchæ ac Capituli Constantinopolitano- rum pro Canonicis nullatenus haberentur. Auctoritatem etiam introducebant pro se, cum regulariter majoris auctoritatis prælatum quam simplex Canonicus habeatur. Bonum verò zelum ea ratione probabant quòd Venetum pro virando scandalo longa conversatione notum, laudabili administratione probatum, carum Clericis, & acceptum laicis postularant; in quem assensus Principis, suffraganeorum vota, plebisque desiderium concurrerant; nec debebant aliquid sinistrum de illo præsumere quem & excellentia dignitatis & communis reddebat fama præclarum. Nec etiam erant adversarii audiendi qui promotionis ejus tempore tacuerunt, nisi forte aliquid novum proponerent vel quod postmodum didicissent, maxime cum objectam notam incontinentiæ, si qua forsitan præcessisset in ipso, quod tamen inficiabantur omnino, subsequens longæ conversationis delevisset honestas. Proposuerunt etiam quòd nisi pars altera se ab injuriis temperaret, intendebant quædam proponere tam in personas eligentium quam electi. Ad excusationem verò ejusdem Archiepiscopi super objectione ambitus proponebant quòd idem ex honesta &

Tom. II.

probabili causa Constantinopolim venerat, & habebat necesse frequenter accedere, tum propter negotia patriarchalis Ecclesiæ, tam etiam propter executionem ultimæ voluntatis Patriarchæ defuncti suæ discretionis commissa; qui licet interfuerit vespers & matutinis in patriarchali Ecclesia ob solemnitatem diei, in loco tamen Decani resedit, nec aliquid de patriarchalibus usurpavit. Ipsum etiam litteratum, etsi non eminenter, competenter tamen esse dicebant, sufficientem intelligentiam & eloquentiam de scripturis & in scripturis habentem; nihilominus allegantes quòd etsi quædam conventuales Ecclesiæ tunc vacarent, aut forsitan propter pauperiem non haberent numerum Clericorum, ipsum Capitulum, aut etiam unus qui vicem Capituli retineret, ad electionem pro prælato deberet admitti, cum in talibus sæpe Capitulum vicem consueverit supplere prælati, & nomen ac jus universitatis multoties devoluatur ad unum & retineatur in uno. De malo nihilominus zelo arguebantur electores Plebani, eò quòd hominem elegerant quem electionis tempore credebant in minoribus ordinibus constitutum, asserentes quòd in vigilia natiuitatis dominicæ altera pars apud Constantinopolim consenserat in Plebanum, qui se paulò ante apud Venetias fecerat in

* Subdiaconum promoveri. Ex quo inferre-
batur quòd si hoc actum fuerit ex con-

* Vide lib. 10.
capit. 104.

dicto, non poterat ambitione carere. Si verò præordinatum non extitit, cum propter locorum distantiam hoc ad eligentes tam brevi tempore nequiverit pervenisse, sequitur quòd secundum conscientias suas ineligibilem eligebant; vel si error ad excusationem accusatione non vacuum allegetur, in confessionem negligentia veniet, quæ super iis non multum distat à culpa. Adiciebant etiam quòd magis erat extraordinarium consentire in hominem, non solum extra totum patriarchatum, verum etiam extra totum imperium constitutum quam in vicinum & familiarem, suffraganeum ejusdem Ecclesiæ de cujus pastoris electione tractatur. Personam quoque Plebani de vehementi ambitione notabant, dicentes quòd ipse per litteras suas quosdam Constantinopolitanos Canonicos expressè rogaverat ut eum in suum eligerent Patriarcham. quod pars adversa negabat. Vnde petebant postulatores Archiepiscopi sapiedicti, ut cum esset pars altera zelo, auctoritate, ac numero minor, cassato quod factum fuerat de Plebano, postula-

QQ99j

tionem ipsorum admittere dignemur. Verum quia de iis quæ per assertiones partium in iudicium deducta fuerunt nobis non potuit fieri plena fides, quamvis super iis quæ de numero dicta sunt postulatum per quoddam publicum instrumentum & litteras Constantinopolitani Vicarij, necnon confessionem procuratoris partis adversæ, in iudicio quidem factam, sed postea revocatam, pars altera suam intentionem assereret esse fundatam, causam ipsam discretioni tuæ duximus committendam, per apostolica scripta mandantes quatenus super iis & aliis inquiras, sublato cujuscumque appellationis obstaculo, diligentissimè veritatem de meritis electi & postulati apud Venetias, ubi nati fuerunt & diutius conversati, de studiis autem eligentium & postulantium & omnibus generaliter quæ causam possint instruere apud Constantinopolim, ubi hujusmodi postulatio & electio celebrata fuerunt, & si partes consenserint, procedas hoc modo, ut si constiterit de mutuo convenisse consensu quod ad electionem Patriarchæ septem admitterentur Præpositi, sive per se ipsos, sive per alios, & duo alij ex parte universitatis pro ceteris conventualium Ecclesiarum Prælati, totque tunc temporis conventuales Ecclesias habuissent Prælatos quod cum septem Præpositis & novem Canonicis, quos quidem Canonicos constat in postulatione præfati Archiepiscopi convenisse, duplo majorem facerent numerum quam sedecim electores Plebani, tu vice nostra postulationem admittas, nisi probatum fuerit postulato aliquid obviare de canonicis institutis quod promotionem ipsius debeat impedire, ac Plebani electione cassata, ipsum Archiepiscopum absolvas à vinculo quo Heraclensi tenetur Ecclesiæ, concedendo ipsum Constantinopolitanæ Ecclesiæ in pastorem, & faciendum ipsi per censuram ecclesiasticam appellatione remota reverentiam & obedientiam debitam exhiberi. Quod si ad faciendum duplo majorem numerum simul omnes prædicti minimè suffecerunt, sive dignus sive indignus sit postulatus, tu postulatione repulsa, electionem Plebani auctoritate nostra confirmes, dummodo nihil obstat eidem quod ipsum tanto præfultu reddat indignum, ad impendendum sibi reverentiam & obedientiam sibi debitam ac devotam quoslibet sibi subjectos, si necesse fuerit, sublato appellationis obstaculo canonica distinctione compellens. Si verò numerus postulantium inventus

fuerit duplo major, quemadmodum est prædictum, & persona postulata indigna reperta fuerit, tu tam postulationem quam electionem non differas reprobare, nisi forsitan omnes aut major pars postulantium præsumptione damnabili postulaverint scienter indignum, ut hac vice merito debeant eligendi seu postulandi potestate privari; & in hoc quoque casu electionem confirmes, si de persona idonea constiterit celebratam. Porro si tam electionem quam postulationem cassari contigerit, aut altera partium postulante causam ad nos instructam referri, tu ex parte nostra districtè præcipias Canonicis & Prælati ut procuratores idoneos ad apostolicam sedem studeant destinare, per quos aut unum ex istis, si contigerit approbari, aut alium quem nos eis duxerimus præferendum, aut quem ipsi fortè postulaverint vel elegerint, si eis de benignitate nostra fuerit postulandi vel eligendi concessa potestas, in Patriarcham recipiant, cum tantam Ecclesiam nolimus manere diutius pastoris solatio destitutam, & ad hæc & alia quæ ipsorum consensum desiderant, eis vices suas plenè committant. Tu ergo Deum solum habens præ oculis, cum omni studio & secundum præscriptam formam procedas in negotio memorato, nisi forsitan apostolice sedis Legatus prævenierit, per quem unà tecum ipsum negotium expediri secundum præscriptam formam volumus & mandamus. Datum Signiæ xv. Kalend. Septemb. pontificatus nostri anno quinto-decimo.

ABBATI ET CONVENTUI
monasterij sancti Michaelis Clajini.

His quæ ad Ecclesiarum utilitatem & statum pertinere creduntur tanto libentius apostolicum favorem impendimus requisiti quanto earum sollicitudo continua nobis propensius noscitur imminere. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, unionem monasterij sancti Solutoris Taurinensis & vestri, consentientibus venerabili fratre nostro Episcopo & dilectis filijs Capitulo Taurinensibus factam, sicut sine pravitate providè facta est, & per bonæ memoriæ Gerardum electum Novariensem auctoritate nostra extitit approbata, prout in ipsius litteris plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem autem evidentiam rei gestæ litteras prædicti electi de verbo ad verbum

huic nostræ pagine fecimus annotari. IN
 NOMINE Domini. Gerardus divina gra-
 tia Novariensis electus omnibus ad quos
 litteræ istæ pervenerint in vero salutari sa-
 lute. Divina providentia, quæ nec fallit
 nec fallitur, humanæ conditionis mobili-
 tati compatiens, post Apostolorum prin-
 cipem in Romanæ sedis cathedra lucernam
 & speculum summum Pontificem ordina-
 vit, per quem & lapsa reparari & destituta
 restitui mereantur. Residentis itaque san-
 ctissimi patris Innocentij III. super unio-
 ne abbatiæ sancti Solutoris Taurinensis ad
 Clusinum monasterium mandatum acce-
 pit in hac forma. INNOCENTIUS
 Episcopus servus servorum Dei dilecto fi-
 lio electo Novariensi salutem & apostoli-
 cam benedictionem. Ex tenore litterarum
 venerabilis fratris nostri Episcopi & dilec-
 torum filiorum Capituli Taurinensium ac-
 cepimus quod cum olim venerabili fratri
 nostro Mediolanensi Archiepiscopo & ei-
 dem Episcopo dederimus in mandatis ut
 reparationi monasterij sancti Solutoris
 Taurinensis, quod ita in temporalibus &
 spiritualibus collapsum fuerat & attritum
 ut desolatam sine levaminis spe jaceret,
 intendere prout melius possent & plenius
 procurarent, illud, si ejus aliter restaura-
 tioni providere non possent, translaturi
 in canonicam Ripaltensem, ipsi pruden-
 tum plurimum requisitis consilio, cum ca-
 nonicam supradictam minus sufficientem
 ad hoc variis impedimentis emergentibus
 invenirent, modico tandem monachorum
 grege qui in jamdicto monasterio supere-
 rant cum lacrymis postulante, sub discipli-
 na & regimine Clusinae Ecclesie, per quam
 plenarie poterat respirare, dictum monas-
 terium in præfatam Clusinam Ecclesiam,
 jure Taurinensis Ecclesie, ad quam perti-
 net nullo medio, & exemptione Clusini
 monasterij per omnia illæsis manentibus,
 memoratus Episcopus & Taurinense Capi-
 tulum transfulerunt. Cum igitur in sol-
 vendis debitis quibus præfatum sancti So-
 lutoris monasterium detinetur manum ap-
 ponere Clusina Ecclesia contradicat nisi
 factum hujusmodi apostolico munimine
 roboretur, nos id tuæ discretionis pru-
 dentie committentes, per apostolica tibi
 scripta mandamus quatinus inquisita super
 his omnibus diligentius veritate, quod uti-
 litati Ecclesie utriusque secundum Deum
 noveris expedire, nostra fretus auctorita-
 te, appellatione remota statuas, & facias
 quod statueris per censuram ecclesiasticam
 firmiter observari. Datum Laterani VIII.

Kal. Januarij, pontificatus nostri anno ter-
 tiodecimo. Nos igitur mandatis apostoli-
 cis in omnibus & per omnia, sicut conde-
 cet, parere volentes, præfatæ unionis in-
 trumento viso & diligenter inspecto, quod
 per Bartholomæum imperialis aulae Nota-
 rium confectum esse constabat, quæ in eo
 continentur canonicè & legitime facta ap-
 probantes, sicut inter contrahentes sanc-
 tum est & statutum, præfati instrumenti re-
 norem auctoritate apostolica, qua fungi-
 mur in hac parte, confirmamus, adicien-
 tes & statuentes ut duodecim fratres &
 Prior cum eis sub regula beati Benedicti
 & sub disciplina & regimine Clusini mo-
 nasterij ibidem Deo servituri perpetuo
 maneat; ita quod Abbas Clusinus præfa-
 tum Priorem in ordinatione spiritualium &
 observatione ordinis ibi instituat & desti-
 tuat, sicut per alias Ecclesias seu cellas
 Clusino monasterio subditas consuevit. Ve-
 rum quia refectio quædam quam Tauri-
 nense capitulum à præfato sancti Solutoris
 monasterio in solemnitate martyrum Solu-
 toris, Adventoris, & Octavij recipere con-
 suevit, in ordinis præjudicium & jacturam
 regulæ nobis cedere videtur, ordinamus &
 statuimus ut pro præfata refectioe jamdi-
 ctum Taurinense Capitulum à memorato
 monasterio viginti solidos Segusien-
 veterum, si ad processionem venerit die
 festo, recipiat annuatim, & sic à refectio-
 ne tacitum maneat & contentum. & hæc
 de profectis diebus dicta intelligantur. Si
 tamen die dominico festum prædictum ve-
 nire contigerit, sicut à longis retro ter-
 poribus inter Taurinensem Ecclesiam &
 jamdictum monasterium constat esse statu-
 tum & consuetum, aut Canonici intersint
 processionem, aut non, censum vice refec-
 tionis recipiant supradictum. Adicimus
 etiam & statuimus quod si Taurinensis E-
 piscopus electo Clusino post collatam sibi
 confirmationem Clusini monasterij, secun-
 da & tertia requisitione per intervalla de-
 cem & decem dierum præcedente sæpedi-
 ctam abbatiæ sancti Solutoris quovis in-
 genio confirmare distulerit, non obstante
 tali dilatione electus Clusinus tam in spi-
 ritualibus quam temporalibus & tam in ca-
 pite quam in membris sancti Solutoris ge-
 neraliter administret. Nulli ergo omnino
 hominum liceat hanc paginam nostræ con-
 firmationis sive constitutionis infringere
 vel ei ausu temerario contraire. Quod si
 quis attentare præsumperit, indignatio-
 nem omnipotentis Dei & beatorum Petri
 & Pauli Apostolorum ejus & summi Pon-

„ tificis se noverit incursum. Contradictio-
 „ res verò & à præfata forma resilientes, si-
 „ cut in mandatis accepimus, appellatione
 „ cessante excommunicationis vinculo inno-
 „ damus. Vnde actum est hoc anno incarna-
 „ tionis dominicæ M C C X I. Indictione X I V.
 „ die sexto exeunte mense Ianuarij. Inter-
 „ fuerunt Dominus Albertus Brusatus No-
 „ variensis Canonicus, Dominus Raynerius
 „ Abbas Fructuariensis, Dominus Willel-
 „ mus de Fabinis monachus Tiheti, & Dom-
 „ nus Johannes monachus Casanova, &
 „ alij plures. Vnde plura instrumenta idem
 „ Dominus electus uno tenore, sicut neces-
 „ se fuerit, fieri præcepit. Ego Guala Mu-
 „ rricula sacri palatij Notarius hanc chartu-
 „ lam de mandato prædicti Domini electi
 „ scripsi & subscripsi.] Nulli ergo &c. con-
 „ firmationis &c. usque incursum. Datum
 „ Signæ v i. Kal. Septembris, pontificatus
 „ nostri anno decimoquinto.

R A I N E R I O M I L I T I
 de Vico.

Epist. 158.
 Remittitur ei
 infamia.

C Vm te à Bartholomæo injuriarum
 actione conventum, eò quòd dixeris
 equum tuum non esse minoris pretij quàm
 capillos ipsius, Iacobus de Guarino & L.
 de Vico iudices, qui super hoc cognosce-
 bant, in decem solidis condemnassent, tu
 timens ne ipsorum sententia te notaret in-
 famia, pro beneficio restitutionis ad fa-
 mam sedem apostolicam implorasti. Nos
 autem considerantes quòd penè nulla vel
 minima fuerit injuria supradicta, volumus
 & concedimus te ob hoc nota infamiae non
 teneri. Datum Signæ v i. Idus Septem-
 bris, pontificatus nostri anno decimo-
 quinto.

E P I S C O P O E T P. E T A.
 Archidiaconi Auriensibus.

Epist. 159.
 Eis committit-
 tur quedam
 causa.
 Vide lib. 22.
 epist. 59.

C Onquerentibus olim dilectis filiis M.
 & I. Presbyteris, G. I. P. & M. Dia-
 conis, P. I. & M. ac quibusdam aliis Cle-
 ricis Capellæ monasterij sancti crucis Co-
 limbriensis se à Priore ac fratribus ejusdem
 monasterij debita provisione fraudari,
 Prior sanctæ Mariæ Montis majoris & con-
 iudices ejus, qui super hoc receperant scrip-
 ta nostra, eosdem ad quoddam benefi-
 cium quo fuerant spoliati restituendos sen-
 tentialiter decreverunt, eadem Capella,
 nisi præfata sententiæ pareretur, supposita
 interdicto. Priore autem & conventu
 dictas restitutionis & interdicti sententias
 contemnentibus, & procurantibus etiam
 ut iidem Clerici suam persequi justitiam

non auderent, venerabili fratri nostro
 Episcopo & dilectis filiis Decano & Can-
 tori Zamorensibus dedimus in mandatis ut
 easdem facientes usque ad satisfactionem
 condignam inviolabiliter observari, super
 aliis causam audirent & sine canonico ter-
 minarent. Qui rationibus partium plenius
 intellectis, jamdictas sententias confirma-
 runt, Io. Salvati cum duodecim aliis Ca-
 nonicis & Clericis sanctæ crucis ab officio
 & beneficio suspendentes si post interdicti
 sententiam in præfata Capella divina con-
 vincerentur officia celebrasse, Priore nihil-
 ominus & conventu ad restitutionem jam-
 dictæ Capellæ centum & quinque modio-
 rum frumenti, centum vigintiquinque
 quinalium vini, quinque milium & octo-
 ginta quatuor solidorum, & quingentarum
 oblatarum, quinque almudarum vini,
 sexcentarum oblatarum, trecentarum &
 sexaginta candelarum, quatuor maraboti-
 norum, cujusdam domus, & duorum lec-
 torum, quibus omnibus iidem Clerici fue-
 rant spoliati, necnon quinquaginta mara-
 butinorum, quos suam justitiam perse-
 quendo expenderant, condemnatis, & re-
 probatis quibusdam litteris quasi supradic-
 torum iudicum nomine ad nos missis, in
 quibus iidem iudices proprium circa pro-
 cessum suum confitebantur errorem, &
 Priorem ac conventum excusare propen-
 sitis nitentur. Porro cum Prior & con-
 ventus jamdicti litteras quasdam Colim-
 briensis Episcopi à duobus è Clericis me-
 moratis, P. Bartholomæi & I. Nunonis
 videlicet, coram iudicibus ipsis exhibitas
 allegarent nunquam de conscientia Epil-
 scopi emanasse, in hoc tandem partes pa-
 riter convenerunt ut abrenuntiantes omni-
 bus quæ gesta erant in causa, si Colim-
 briensis Episcopus tenorem recognosceret
 litterarum, ipsi iudices juxta suam volunta-
 tis arbitrium Clericis pro quibus prædicta
 sententia lata erat in monasterio ipso face-
 rent provideri, alioquin Priorem & con-
 ventum ab impetitionibus absolverent co-
 rundem. Cum ergo iidem iudices litteras
 Colimbriensis Episcopi, per quem super
 hoc certiorari petierant, recepissent, eis-
 dem diligenter inspectis, de peritorum
 consilio sententiando dixerunt sapienter
 Episcopum litterarum recognovisse teno-
 rem, Priori & fratribus injungentes ut
 prædictis duobus Clericis providerent jux-
 ta formam in authentico earundem exprel-
 sam, pro ceteris sententiam confirmatio-
 nis quam tulerant super jamdicta restitu-
 tionis sententia, sed ad tempus se suspen-

dissefatebantur, eandem in statum pristinum reducendo, & præcipiendo eam inviolabiliter observari. Quorum sententiam cum magister I. monasterij procurator postmodum apud sedem apostolicam constitutus, coram dilecto filio nostro Petro tituli sanctæ Lucie ad septa solis Diacono, nunc verò tituli sanctæ Cæcilie Presbytero Cardinale, quem ipsi & prædicto Iohanni Nunonis procuratori Clericorum ipsorum concessimus auditorem, peteret revocari, & coram eodem tam super quibusdam litteris Colimbriensis Episcopi, quas idem procurator falsatas esse dicebat à Clericis memoratis, quam super aliis fuisset diutius litigatum, nos iis quæ coram eodem Cardinale fuere proposita plenius intellectis, de fratrum nostrum consilio sententiam prædictorum iudicum Zamorensium approbantes, illam auctoritate apostolica confirmavimus, dantes venerabili fratri nostro Episcopo Salamantiniensi & ejus conjudicibus in præceptis ut eandem inviolabiliter facerent observari. Qui cum ad locum propter impedimenta evidèntia personaliter accedere non valerent, præfatis Priori & conventui sub anathematis pœna & suspensione officij & beneficij dederunt districtius in præceptis ut eandem sententiam, sicut per nos fuerat confirmata, inviolabiliter observarent, denuntiantes quoslibet qui à tempore quo eadem sententia lata fuit in monasterio sanctæ crucis vel ejus Capella præsumpserant vel etiam tunc temporis præsumebant celebrare divina, officio beneficioque privatos, excommunicationis sententiæ subjacere, & præcipientes nihilominus exhumari corpora defunctorum quæ in dictis monasterio vel Capella fuerant tumulata; concedentes insuper executores Clericis memoratis, per quos expensæ quas litigando fecerant restituerentur eisdem cum fructibus qui à tempore latæ sententiæ ab eisdem percipi debuerunt, & denuntiantes etiam omnes Ecclesias de Lairena & terminis ejus, ac omnes Ecclesias in Portugallia constitutas, pertinentes ad monasterium sæpedictum, à festo nativitatibus beatæ Mariæ proximè tunc futuro suppositas interdicto, si sæpedictæ sententiæ obviare in aliquo attentarent. Quibus demum jamdictam sententiam temerè contemnentibus, iidem iudices omnibus Episcopis & Prælati in regno Portugallie constitutis ea qua fugebantur auctoritate præcipiendo mandaverunt ut diebus dominicis ac festivis, candidis accensis, & pulsatis campanis, eof-

dem excommunicatos publicè nuntiarent, & ab omnibus facerent arctius evitari, in omnes qui præsumerent impedire similem sententiam proferentes. Ad hæc, cum sæpedictus I. Nunonis in procinctu esset pro se ac sociis suis ad sedem apostolicam veniendi, eo juxta præfatum monasterium transitum faciente, quidam iniquitatis filij crudeliter irruentes in eum, & ipsum funestis gladiis configentes, eodem semivivo relicto ad monasterium confugere præfatum; quos cum officarij civitatis vellent juxta terræ consuetudinem trahere ad vindictam, Prior & conventus jamdicti eos corporaliter defendere præsumpserunt. Denique cum idem Iohannes gravibus afflictus vulneribus camisiam suam infectam sanguine & signatam ictibus cultellorum sub sigillis Episcopi & aliorum Prælatorum Colimbriensium cum testimonialibus litteris eorundem per P. Bartholomæi & Iohannem Suerij Clericos tam ad persequendam corporalem injuriam ejus quam ad causam communem sibi & aliis promovendam procuratores à se ac aliis constitutos oculis nostris transmitteret intuendam, uno eorum, Petro Bartholomæi videlicet, apud sedem apostolicam decedente, reliquus contra proprium veniens juramentum, communi causæ penitus derelicta, camisiam & litteras antedictas suis adversariis triginta aureorum pretio vendere non expavit. Vnde idem I. pro se ac sociis supplicavit nobis humiliter & devotè ut finem eorum angustiis imponentes, prædictorum Prioris & fratrum rebellionem & contumaciam pœna castigare debita dignaremur, & præfato Iohanni pro fide violata pœnam canonicam infligentes, tam ea quæ de camisia memorata recepit, quam illa quæ ad opus itineris & causæ prosecutionem ei ab ipsis assignata fuerunt, faceremus sibi restitui ab eodem. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, & quæ super his & aliis utrinque duxerint proponenda plenius intellectis, causam ad nos remittatis sufficienter instructam, præfigentes partibus terminum competentem quo se nostro conspectui repræsentent justam auctore Domino sententiam recepturæ. Quia verò prædicta, cum nimis sint gravia, relinquere nolumus indiscussa, volumus & mandamus ut si etiam per colludium vel aliam fortè causam actores desisterent aut deficerent, vos nihilominus ad inquirendam diligenter super omnibus veritatem sublato

cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo procedatis, eos qui se gratia, odio vel timore subtraxerint per censuram ecclesiasticam compellentes veritati testimonium perhibere; ut per relationem vestram certificati de ipsis, sine personarum acceptione quod justum fuerit auctore Domino statuamus. Nullis litteris obstantibus hæcenus à sede apostolica impetratis. Quod si non omnes &c. tu, frater Episcopo, cum eorum altero &c. Datum Signiæ 11. Non. Septemb. pontificatus nostri anno decimoquinto.

ABBATI DE TILieto.

Epist. 160.
Vt Albiganenses reverentiam exhibeant Archiepiscopo Ianuensi.

Cum dilectis filiis electo & Clericis Albiganensibus nostris dederimus litteris in mandatis ut venerabili fratri nostro Ianuensi Archiepiscopo tamquam suo Metropolitanò impendant obedientiam & reverentiam debitam ac devotam, sicut à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus est statutum, devotioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus eos ad hoc diligenter moneas & inducas &, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo prævia ratione compellas. Datum Signiæ VIII. Idus Julij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

XANTONENSI EPISCOPO,
& Priori Sulbisiensi Xantonensis diocesis.

Epist. 161.
De ordinanda Ecclesia Sulbisiensi.

Sicut tu, fili Prior, transmissio nobis peritorio intimasti, cum Ecclesia Sulbisiensis ob guerrarum discrimina cum suis omnibus ædificiis olim fuerit devastata, consumptis penitus bonis ejus, sic ipsam de bonis tuis obtentu retributionis æternæ tam in ædificiis quam aliis necessariis procurasti salubri studio postmodum reparare quod in ea requiri potest hodie non immerito cultus Dei. Propter quod à te nobis extitit humiliter supplicatum ut ibidem faceremus personas idoneas ordinari, quæ in eadem præstarent Domino devotum jugiter famulatum; maximè cum eadem Ecclesiæ vix octo Canonici serviant, cui solebant dudum viginti & amplius personali residentia deservire, ac quidam non residentes ibidem ipsius ordinationem nitantur nequiter impedire. Nos igitur, fili Prior, tuas preces humiles admittentes, & cultum etiam zelantes domus Dei, discretionem vestram præsentium auctoritate mandamus quatenus tot in præfata Ecclesia Canonicos idoneos ordinare sagaci providentia studeatis quot ipsius expetunt fa-

cultates, & qui possint ibidem per jugem residentiam impendere Domino tam gratum obsequium quam devotum; contraditores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione positam compellentes. Verum cum dilectus filius W. de sancto Albino Clericus propter in eadem Ecclesia ordinari, devotionem vestram rogandam duximus & monendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus ob reverentiam apostolicæ sedis & nostram ipsum cum aliis ordinandis, si fuerit idoneus, admittatis in Canonicum & in fratrem ipsi Ecclesiæ servitutum. Datum Signiæ XI. Kal. Octob. pontificatus nostri anno quintodecimo.

EPISCOPO ET CAPITULO
Tripolitani.

Petiistis per sedem apostolicam edoceri utrum cum propter Hospitalarios vel Templarios civitas vestra generaliter supponitur interdicto, eisdem non servantibus, vos illud teneamini observare. Ad quod sic duximus respondendum, quod illorum excessus vobis non præbet licentiam excedendi; sed si præfati Hospitalarii vel Templarii privilegiorum suorum fines exceßerint, violando temerè interdictum quod pro illis fuerit promulgatum, ne ipsi videantur de aliorum fletu ridere, vos in pœnam præsumptionis eorum, quandiu ipsi violaverint interdictum, de nostra licentia celebretis. Datum Signiæ XI. Kal. Octob. pontificatus nostri anno quintodecimo.

E I S D E M.

Significantibus vobis ad audientiam apostolatus nostri pervenit quod cum olim in Ecclesia vestra duodecim Canonico-
rum numerus & totidem præbendarum fuerit rationabiliter institutus, & vos, quorundam induciti precibus, sex Canonicos receperitis ultra numerum constitutum in ejusdem Ecclesiæ non modicam læsionem, ut possitis hujusmodi relevare gravamen & excludere materiam concedendi beneficia vacatura, antiquum numerum duodecim Canonicorum & præbendarum in eadem servari Ecclesia de cetero statuitis, quod petiistis humiliter apostolico munimine roborari. Nos igitur vestris precibus inclinati, statutum ipsum, sicut absque præjudicio alieno utiliter & providè factum est, præsentium auctoritate præcipimus inviolabiliter observari, nisi adeo excreverint ejusdem Ecclesiæ facultates quod pluribus

pluribus possint sufficere competenter. Nulli ergo &c. usque incursum. Datum Laterani 1 v. Kal. Octob. pontificatus nostri anno decimoquinto.

SIDONIENSI ET ACCONENSI
Episcopis, & *Theaurario Acconenfi.*

Epist. 164.
De eadem re.

AD petitionem dilecti filij I. Theaurarii & W. Canonici Tripolitanorum, quos venerabilis frater noster Episcopus & dilecti filij Capitulum Tripolitanum ad sedem apostolicam transmiserunt, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatinus si quid contra statutum de servando numero in Tripolitana Ecclesia duodecim Canonicorum & totidem prebendarum utiliter & providè factum ab Episcopo & Capitulo memoratis post appellationem ad nos à nuntiis prædictis legitime interpositam & à Capitulo in communi receptam antequam iter arriperent ad sedem apostolicam veniendi fuit temerè attentatum, cognita legitime veritate, decernatis auctoritate nostra carere robore firmitatis. Quòd si non omnes &c. Datum Laterani 1 v. Kal. Octob. pontificatus nostri anno decimoquinto.

LEONARDO PRESBYTERO
de sancto Elia & fratribus ejus.

Epist. 165.
Confirmat immunitatem.

CVM à nobis petitur &c. usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filij &c. usque assensu, libertatem & immunitatem quas domus vestra obtinuit ab antiquo, & dilectus filius A. Casinensis electus de consensu fratrum suorum vobis providè confirmavit, sicut in ipsius confirmationis authentico plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio cõmunimus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. usque incursum. Datum Laterani 111. Non. Octob. pontificatus nostri anno quintodecimo.

ARCHIEPISCOPO
& *Capitulo Bisuntinensibus.*

Epist. 166.
Responde ad eorum consulti.
Cap. Lignecis.
De consecr. Eccles.

Ligneis ædificiis Ecclesie vestrae casu quodam igne consumptis, parietibus tamen illæsis, ac mensa principalis altaris in sui extremitate modicam passâ fracturam, quæsiivistis per sedem apostolicam edoceri si propter hoc ipsius altaris vel etiam totius Ecclesie deberet consecratio innovari. Ad quod sic duximus respondendum, quòd cum parietes in sua integritate permanerint, & altaris tabula mota vel enormiter læsa non fuerit, ob casum præ-

dictum nec Ecclesia nec altare debet de novo consecrari. Datum Laterani Non. Octob. pontificatus nostri anno quintodecimo.

NOBILI VIRO SIMONI
de Monteforti Comiti Leicestrie &
Vicecomiti Biterrensi.

Epist. 167.
Vt P. Marcum cancellariæ suæ præficere possit.
Vide hist. Albig. cap. 66.

CVM dilectum filium magistrum Petrum Marcum Subdiaconum nostrum correctorem litterarum nostrarum pro colligendis Ecclesie Romanæ censibus aliisque negotiis destinemus, nobilitatem tuam, de qua plenè confidimus, rogamus attentius & monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus ipsi ob reverentiam apostolicæ sedis & nostram diligenter assistens, consilium ei efficax & auxilium opportunum impendas ut & ipse iuncta sibi negotia ope tua suffultus valeat auctore Deo feliciter consummare, ac nos sollicitudini tuæ grata debeamus exinde vicissitudine respondere. Verùm quia dilectus filius frater Constantinus conversus Carthusiensis nos ex parte tua suppliciter exoravit ut dictum magistrum, quem pro eo quòd in cancellaria nostra laudabiliter conversatus, per diutinum exercitium in hujusmodi plenius est instructus, cancellariæ tuæ præficere cupiebas, tibi concedere dignaremur, nos devota fidei tuæ ac devotionis fidelis sinceritatem perspicuam sicut convenit attendentes, quæ personam tuam tamquam specialis apostolicæ sedis filij & fidelis nobis advenit specialiter diligendam, & preces tuas persuadet quantum cum Deo possumus efficaciter exaudire, ipsum magistrum, quamquam non solum plurimum utilis, verùm etiam valde necessarius nobis extiterit & existat, utpote cujus fidei puritatem & discretionis prudentiam jamdiu in multis experti, negotia nostra parva & magna eidem committimus incunctanter, devotioni tuæ duximus liberaliter concedendum, discretionem tuam rogantes affectuosius & monentes quatenus ipsum, quem propriae probitatis merita recommendant, habens propensius commendatum, taliter eum studeas honorare quòd & nos, qui honorari reputamus in ipso, ad honorem & profectum tuum magis intendere debeamus, & idem, cujus obsequium tibi ac terræ tuæ quamplurimum credimus profuturum, ad devotionem tuam fortius astringatur. Datum Signæ 111. Idus Septemb. pontificatus nostri anno quintodecimo.

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO
& Episcopo Vticensi apostolicæ
sedis Legatis.

Epist. 168.
Commendat
eis eundem
Marcum.

ET si minimè dubitemus quin nuntios nostros quoslibet & in quibus convenit honoretis, quia tamen illos volumus propensius honorari quos pro suorum exigentia meritorum habemus inter alios cariores, pro iis affectuosius vos rogamus. Hinc est quòd eum dilectum filium magistrum Petrum Marcum Subdiaconum nostrum correctorem litterarum nostrarum pro colligendis censibus Ecclesiæ Romanæ ac aliis negotiis destinemus, ipsum tanto vobis attentius duximus commendandum quanto & personam ipsius probitatis suæ merito carius amplexamur & negotia ipsi committimus potiora. Ideoque fraternitatem vestram rogamus attentius & monemus, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus eundem magistrum ob reverentiam apostolicæ sedis & nostram tanquam specialem nuntium nostrum habentes propensius commendatum, impendatis ipsi consilium efficax & auxilium opportunum, ut ipse injuncta sibi negotia ope vestra suffultus valeat auctore Domino feliciter consummare, ac nos devotionem vestram meritò commendare possimus. Datum ut supra.

UNIVERSIS PRÆLATIS
Ecclesiarum Ecclesiæ Romanæ censualium
per Narbonensem, Arelatensem, Aquensem,
& Ebrudunensem provincias, & Albiensem,
Rutenensem, Caturcensem, & Agen-
nensem dioceses constitutis.

Epist. 169.
De eadem re.

Cum dilectum filium magistrum Petrum Marcum Subdiaconum nostrum pro colligendis Ecclesiæ Romanæ censibus & aliis negotiis destinemus, universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ipsum, qui suæ merito probitatis nobis & fratribus nostris carus & acceptus existit, ob reverentiam apostolicæ sedis & nostram tanquam specialem nuntium nostrum recipientes benignè ac honorificè pertractantes, census nobis debitos fideliter exsolvatis eidem; ita quòd gratiam vobis ex debito comparetis, & nos id meritò gerere debeamus acceptum. Datum ut supra.

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO
apostolicæ sedis Legato & suffraganeis ejus.

Epist. 170.
Super eodem.

Licet summi patris familias exemplo, cujus vicem immeriti eodem gerimus

disponente, quod uni ex minimis nostris fit, nobis factum rationabiliter reputemus, illos tamen volentes propensius honorari quos propriæ merita probitatis nobis advehunt carius amplexandos & honore constituunt digniores, pro iis specialius devotis nostris, cum expedit, preces dirigimus & mandata. Cum igitur dilectum filium magistrum Petrum Marcum &c. ut supra usque destinemus, fraternitatem vestram rogamus attentius & monemus, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus ipsum, qui suæ merito probitatis nobis & fratribus nostris carus & acceptus existit, ob reverentiam apostolicæ sedis & nostram tanquam specialem nuntium nostrum recipientes benignè ac honorificè pertractantes, de censibus vestris faciatis eidem in diocesis vestris fideliter responderi; ita quòd sollicitudinis vestræ studium pareat in effectu, & nos devotionem vestram debeamus exinde meritò commendare. Datum ut supra.

In eundem modum scriptum est Archiepiscopo Arelatensi & suffraganeis ejus, Aquensi Archiepiscopo & suffraganeis ejus. In eundem modum suffraganeis & Capitulo Ebrudunensis Ecclesiæ.

NOBILI VIRO SIMONI
de Monteforti Comiti Leicestræ,
Vicecomiti Biterrensi.

Nobilitati tuæ gratiarum dignas referimus actiones quòd, sicut dilectus filius frater Constantinus conversus Curusienensis nobis exposuit, tu volens nobis in mille marcis argenti liberaliter subvenire, Raimundum & eliam de Caturcio fecisti juramento præstito corporaliter obligari ut eas cui voluerimus nomine nostro persolvant. Ideoque devotionem tuam rogamus attentius & monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus dilecto filio magistro Petro Marco Subdiacono nostro correctori litterarum nostrarum, cui hoc duximus committendum, sine difficultate facias nostro nomine assignari. Datum ut supra.

TOTIUS PROVINCIE ET
Montispeffulani, sancti Egidij, & Arelatensis domorum militie templi magistris.

Devoitionem vestram monemus attentè, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus cum à dilecto filio magistro Petro Marco Subdiacono nostro correctore litterarum nostrarum fueritis requisiti, pecuniam quam vo-

rebelles ratam & firmam habebimus, & eam auctore Domino faciemus firmiter observari. Datum Laterani III. Idus Octobr. pontificatus nostri anno quintodecimo.

In eundem ferè modum scriptum est Capitulo & populo Troianis usque terminetur. Eisdem autem Fogetanis nostris damus litteris in mandatis ut ipsi Episcopo humiliter intendentes, obedientiam & reverentiam exhibeant tam debitam quàm devotam. Alioquin sententiam quam idem Episcopus rationabiliter tulerit in rebelles ratam & firmam habebimus, & eam auctore Domino faciemus firmiter observari.

PATRIARCHÆ ANTIOCHENO

Epist. 181.
De querelis adversus eum excitatis.

E Am gerimus de tua religione fiduciam ut te nullum ex certa scientia gravare contra justitiam arbitremur, nec credamus quòd propter incrementum quantumlibet temporalium, aeternorum velis incurere detrimentum, cum Dominus in te dudum ignem accenderit caritatis, ut non querat quæ tua sunt, sed quæ Christi, atque ad suscipiendum Antiochena Ecclesiæ regimen non respectus temporalis commodi te induxerit aut patriarchalis ambitio dignitatis, sed caritatis & obedientiæ virtus, & zelus ac devotio nominis Christiani, cupientem prodesse potius quàm præesse, ac memorem quòd secundum testimonium veritatis nihil prodest homini si cum detrimento animæ mundum lucratus fuerit universum. Si ergo querela de te aliquando proponitur coram nobis, aut injustam fore credimus querimoniam, aut innocentiam tuam per ignorantiam facti seu modo alio circumventam. Unde nulli fiducialius facta tua committimus discutienda quàm tibi, qui ut futurum securus possis expectare iudicium, in præsentem, consilio utens Apostoli, sollicitè iudicas te metipsum. Noveris autem dilectum filium Iterium Ecclesiæ tuæ Canonicum nobis humiliter intimasse quòd cum felicis memoriæ Petrus avunculus ejus prædecessor tuus, qui propter justitiam non solum persecutionem passus est, sed & mortem, sibi & fratri suo mille Bisantios Sarracenos dedisset in studiis scholasticis expendendos, tu ipsos à magistro recipiens Hospitalis, penes quem cum rebus aliis depositi fuerant, eos dicto Canonico & ejus fratri hæcenus restituere non curasti, eundem Iterium quadam quarta, quam Patriarcha prædictus in augmentum præbendæ suæ sibi de consensu Capi-

tuli Antiocheni contulerat, & quadam gasta quæ Naria vulgariter appellatur, pro tuæ voluntatis arbitrio spoliando. Insuper cum idem Patriarcha redditus sui fratris & suos, quos ante captionem suam tempore longo perceperat, restitui præcepisset eisdem, tu redditus ipsos de castro Cursarij, ubi repositi fuerant, faciens asportari, tam illos quàm proventus qui de beneficiis suis post captivitatem & mortem ejusdem Patriarchæ biennio provenerunt ad mille aureorum valentiam, ac etiam coopertorium quoddam & alia quæ custodia bonæ memoriæ. . . Decani Antiocheni deputata fuerant, in ejusdem & fratris sui detinens detrimentum, ea sibi restituere contradicis. Unde nobis humiliter supplicavit ut super hoc eorum gravaminibus succurrere dignaremur. Credentes igitur quòd eis justitiam suam melius conservare non possumus quàm si prædicta providentiæ tuæ iudicio committamus, fraternitatem tuam monendam duximus attentius & rogandam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus super præmissis sollicitè studeas inquirere veritatem, & si querelam eorum inveneris esse justam, cum super iis decipi potueris tamquam homo, taliter eis satisfacias de prædictis quòd ex hoc tua, quod absit, apud homines non lædatur opinio, nec apud Deum gloria tua, quæ est tuæ conscientiæ testimonium, minuat; nos quoque, quos susceptæ servitutis officium universis constituit debitores, eisdem super his querimoniam replicantibus alium non cogamur concedere cognitorem. Datum Laterani VI. Idus Octobr. pontificatus nostri anno XV.

In eundem ferè modum scriptum est super hoc Patriarchæ Ierosolymitano apostolicæ sedis Legato usque cogamur concedere cognitorem. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ipsum ad id diligenter moneas & inducas. Datum ut supra.

INDICITVR SUPPLICATIO generalis.

IN nomine patris & filij & spiritus sancti. Amen. Quarta feria infra octavam Pentecostes fiat generalis processio virorum ac mulierum pro pace universalis Ecclesiæ ac populi Christiani, specialiter autem ut Deus propitius sit illis in bello quod inter ipsos & Sarracenos dicitur in Hispania committendum; ne det hereditatem suam in opprobrium, ut dominantur eis nationes. Et ad hanc processionem omnes omnino moneantur venire, nec ab ea se quisquam excuset præter illos qui habent inimicitias capitales. Summo itaque mane conveniant mulieres apud sanctam Mariam

R R r r iij

*Vide lib. 10.
cap. 114. &
lib. 11. cap. 45.

majorem; Clerici verò apud basilicam duodecim Apostolorum, & laici apud sanctam Anastasiam; & post collectas, pulsatis simul istarum Ecclesiarum campanis, procedant omnes in campum Lateranensem hoc ordine. Mulieres omnes & solas præcedat crux dominica sanctæ Mariæ majoris; & in prima parte processionis sint sanctimoniales, in ultima verò reliquæ mulieres; quæ sine auro & gemmis & fericis indumentis procedant, orando cum devotione ac humilitate, in fletu & gemitu, nudis pedibus omnes quæ possunt; & per Merulam. & ante sanctum Bartholomæum veniant in campum Lateranensem, & collocent se ante Felloniam, in silentio permanentes. Clericos autem crux fraternitatis præcedat; & in prima processionis parte sint monachi & Canonici regulares, in ultima verò Rectores & ceteri Clerici procedentes prædicto modo, & per viam majorem & arcum Basilij veniant ante palatium Episcopi Albanensis, & ibi directè in medio campi se collocent. Laicos autem præcedat crux dominica sancti Petri; & post illam sequantur primi Hospitalarij, & postremi ceteri laici, sicut præscriptum est incedentes, & per sanctos Iohannem & Paulum & ante sanctum Nicolaum de Formis in campum veniant, & collocent se ab altera parte. Interim verò Romanus Pontifex cum Episcopis & Cardinalibus & Capellanis ingrediatur basilicam quæ dicitur sancta sanctorum; & inde reverenter assumpto ligno vivificæ crucis, processionaliter veniat ante palatium Episcopi Albanensis, & sedens in scalis exhortatorium faciat sermonem ad populum universum. Quo finito, mulieres, sicut processionaliter venerant, ita procedant ad basilicam sanctæ crucis; & ibi præstò sit Presbyter Cardinalis, qui celebret eis Missam dicendo illam orationem. *Omnipotens sempiternus Deus, in cujus manu sunt omnium potestates &c.* Et sic ipsæ mulieres in pace ad propria revertantur. Romanus autem Pontifex cum Episcopis & Cardinalibus & Capellanis per palatium descendat in Lateranensem basilicam. Clerici verò per porticum, & laici per burgum, ingrediatur in illam; & celebrata venerabiliter Missa, ipse cum omnibus nudis pedibus procedat ad sanctam crucem, ita quòd eum præcedant Clerici & laici subsequantur; & facta oratione unusquisque revertatur ad sua. Iejunetur autem ab omnibus, ita ut nemo, præter infirmos, comedat pisces aut quodcumque pulmentum; sed qui possunt, pane sint & aqua contenti; qui verò non possunt, bibant vinum bene lymphatum & modicè sumptum, & vescantur herbis & fructibus aut etiam leguminibus; omnesque aperiant manus & viscera indigentibus; ut per orationem, jejunium, & elemosynam misericordia conditoris reddatur populo Christiano placata.

DOMINO PAPÆ.

Epist. 181.
De bello Sar-
racenico in
Hispania.
Vide lib. 13.
epist. 183.

S Anctissimo Patri ac Domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici Aldephonsus eadem Rex Castellæ & Toleti, cum osculo manuum atque pedum, salutem. A sanctitate vestra credimus non excidisse propositum impugnandi Sarraçenæ gentis perfidiam vobis per nostros nuntios devotè & humiliter intimasse, in omnibus tamquam patris & domini vestrum subsidium expe-

rentes, quod sicut à patre pio nos recognoscimus benignè & piè pariter impetrasse. Quocirca cum litteris vestris nuntios nostros, quos ad hoc exequendum idoneos reputavimus, ad partes Franciæ non distulimus destinare; addentes etiam ut omnibus militibus venientibus ad bellum & omnibus ferventibus, prout decebat, expensas victui necessarias largiremur, quibus possent commode sustentari. Vnde fuit quòd audita remissione peccatorum quam vos venientibus indulxistis, venit magna multitudo militum de transmontanis partibus, necnon & Archiepiscopi Narbonensis & Berdegalensis & Episcopus Nannetensis. Fuerunt qui venerunt usque ad duo millia militum cum suis armigeris, & usque ad decem millia ferventium in equis, & usque ad quinquaginta millia ferventium sine equis, quibus omnibus nos oportuit in victualibus providere. Venerunt etiam illustres amici nostri & consanguinei Rex Aragonum & Rex Navarræ cum potentatu suo in fidei catholice auxilium & juvamen; quibus nobiscum aliquanto tempore apud Toletum facientibus moram, expectabamus quippe homines nostros qui venturi erant ad bellum, omnia necessaria, prout per nuntios nostros promissimus, non defecissimus ministrare, licet expensæ essent propter sui multitudinem nobis & regno nostro ferè importabiles & onerosæ. Non enim solum in his quæ promissimus, verum etiam in pecuniis specialiter & in dextrariis, quibus ferè omnes tam milites quam ferventibus pariter indigebant, nos oportuit providere. Sed Dominus, qui multiplicat incrementa fragum justitiæ, ministravit nobis abundè secundum suæ gratiæ largitatem, & dedit omnia posse perficere perfectè pariter & abundè. Congregata itaque nostra & suorum multitudo, viam Domini cepimus proficisci; & venientes ad turrim quandam quæ Magalon nuncupatur satis munitam, ultramontani antè quàm nos pervenirent per unum diem, & illam cum Dei auxilio impugnantes in continenti ceperunt. Licet autem nos eis in omnibus necessariis largissimè provideremus, ipsi tamen attendentes laborem terræ, quæ deserta erat & aliquantulum calida, voluerunt à cæpto proposito retroire & ad propria remeare. Tandem ad magnam instantiam nostram & Regis Aragonum processerunt usque ad Calatravam, quæ non distabat à prædicto castro nisi per duas leugas; eamque nos ex parte nostra, & Rex Aragonum ex sua, & ipsi ex sua in Dei nomine cepimus expugnare. Sarraçeni autem qui intus erant, attendentes se Dei exercitui non posse resistere, disposuerunt villam nobis tradere, ita quòd personæ eorum salvæ discederent, veruntamen sine rebus; cumque nos istud nulla ratione vellemus acceptare, Rex Aragonum & transmontani habentes super hoc consilium, viderunt villam esse munitam muris & antemuralibus, profundis fossatis, & excelsis turribus, & quòd non posset capi nisi suffoderentur muri, & sic rærent, quod cederet in grave damnum fratribus Salvæteræ, quorum fuerat, & non posset, si necessitas incumberet, retineri. Vnde apud nos institerunt firmissimè ut villa salva & integra cum armis & magna copia victualium quæ ibi erant, quibus satis indigebat exercitus, nobis redderetur, & personæ Sarraçenorum vacuæ & inermes recedere permit-

bis nostro nomine duxerit assignandam, dilecto filio fratri Aymaro Thesaurario domus militiae templi Parisiensis securè mittere procuretis, vestras super hoc eidem magistro litteras in testimonium assignantes. Quòd si non omnes &c. quilibet vestrum ea nihilominus exequatur. Datum ut supra.

MAGALONENSI EPISCOPO.

Epist. 173. De comitatu Melgorij.
Dilectus filius frater Constantinus conversus Cartusienfis nobis proposuit quòd tu quingentas marcas pro comitatu Melgorienfi tibi & Ecclesie tue à nobis sub annua pensione viginti marcarum locando ei nostro nomine obtulisti. Cum igitur dilecto filio magistro Petro Marco Subdiacono nostro correctori litterarum nostrarum super hoc mandatum dederimus speciale, volumus ut cum ipso tractatum super eo habeas diligentem. Quicquid enim idem secundum mandatum nostrum providè tecum duxerit faciendum, nos ratum habentes volumus firmiter observari. Datum ut supra.

RAYMVNDO ET HELIÆ de Caturcio.

Epist. 174. Eisdem argumenti cum epistola 171.
Dilectus filius frater Constantinus conversus Carthusienfis nobis exposuit quòd vos de mandato dilecti filij Simonis Montisfortis Comitis Leicestrie iuramento corporaliter prestito mille marcas ad pondus Trecentense cui voluerimus nomine nostro solvere promisistis. Ideoque devotionem vestram monemus attentius, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus eas dilecto filio magistro Petro Marco Subdiacono nostro correctori litterarum nostrarum latori presentium nomine nostro sine qualibet difficultate solvatis, ita quòd devotionem vestram debeamus merito commendare. Datum ut supra.

MAGISTRO PETRO MARCO Subdiacono nostro.

Epist. 175. Super eodem. Vide supra epist. 172.
Devotioni tue presentium auctoritate mandamus quatenus à dilectis filijs Raymundo & Heliæ de Caturcio mille marcas argenti ad pondus Trecentense recipias, & receptas dilecto filio fratri Aymaro Thesaurario domus militiae templi Parisiensis securè transmittas, nostro nomine deponendas. Datum ut supra.

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO & Episcopo Vicensi apostolice sedis Legatis.

Epist. 176. De censu Simonis de Monteforti. Vide lib. 12. epist. 108. 122.
Presentium vobis auctoritate precipiendo mandamus quatenus omnia scripta super censu terræ dilecti filij nobilis viri Simonis de Monteforti Comitis Leicestrie & alia nobis à bonæ memoriæ magistro Milone olim transmissa, quæ vobis meminimus postmodum remisisse, dilecto filio magistro Petro Marco Subdiacono nostro correctori litterarum nostrarum liberè assignetis. Datum Laterani v. Idus Octobris, pontificatus nostri anno decimoquinto.

EPISCOPO GEBENNENSI.

Epist. 177. Eum transfert ad Ecclesiam Ebredunensem.
Scientiæ donum tibi à patrefamilias quasi talentum negotiaturo commisum nequaquam in terra cum servo inutili fodiens, in sollicitudinem pastorem assumptus, sic secundum Apostolum opus implens Pontificis, tuum honorificare ministerium & præesse in sollicitudine studuisti ut, sicut credimus, verè possis dicere cum Propheta, *Super speculam Domini ego sum stans jugiter per diem, & super custodiam meam ego sum stans totis noctibus*, ita te fidelem exhibens super pauca ut merearis constitui super multa. Quod dilecti filij Canonici Ebredunensis Ecclesie providè attendentes, cum bonæ memoriæ eorum Archiepiscopo ab hac luce subtracto de substitutione Pontificis tractatum diuturnum habuissent, tandem operante illo qui facit utraque unum, cleri, populi, & suffraganeorum desiderijs concurrentibus, te in suum Archiepiscopum & pastorem unanimi postulavere consensu, supplicantes nobis humiliter & instanter ut cum Episcoporum translatio fieri non possit vel debeat absque sedis apostolice licentia speciali, te, per cujus circumspersionem sollicitam & sollicitudinem circumspertam multa credunt Ecclesie sue commoda proventura, ipsis in pastorem concedere dignaremur. Licet autem in litteris quas olim nobis super hoc tua fraternitas destinavit expresseris aliquos à postulatione hujusmodi primitus dissensisse, quia tamen per litteras eorundem ipsos in postulatione jamdicta nunc unanimes esse cognovimus & concordēs, eandem, ipsorum inclinati precibus, duximus admittendam; teque à regimine Gebennensis Ecclesie absolventes, ipsis concessimus in pastorem. Ideoque fraternitati tue per apostolica scripta mandamus atque precipimus qua-

tenus vocationem recipiens de te factam, ne divinæ dispositioni resistere videaris, ad præfatam Ecclesiam Ebredunensem accedas, eidem ita sollicitè curam studens impendere pastoralem ut ejusdem status juxta ipsius expectationem & nostram per tuæ sollicitudinis providentiam temporaliter & spiritualiter augeatur, & tu, sicut de gradu ad gradum, ita de virtute in virtutem proficere videaris. Palleum quoque, plenitudinem scilicet pontificalis officij, per dilectum filium magistrum Petrum Marcum Subdiaconum nostrum correctorem litterarum nostrarum, Ecclesiæ jamdictæ Canonicum, virum utique litteratum, providum & discretum, tuæ fraternitati transmittimus, sub ea forma tibi tradendum ab ipso quam eidem sub bulla nostra dedimus interclusam.

In eundem ferè modum scriptum est Capitulo Ebredunensi usque interclusam. Quocirca mandamus quatenus ei sicut Archiepiscopo vestro humiliter intendentes, obedientiam & reverentiam exhibeatis eidem tam debitam quam devotam.

In eundem ferè modum clero & populo Ebredunensi. In eundem modum suffraganeis Ebredunensis Ecclesiæ, tamquam Metropolitanis vestro.

GERENNENSI EPISCOPO
in Archiepiscopum Ebredunensem electo.

*Epist. 178.
De stato numero Canonico-*

Dilecti filij Capitulum Ebredunense nobis humiliter supplicarunt ut statutum de non excedendo duodenario Canonico numero in eorum Ecclesia dudum factum, & à bonæ memoriæ Clemente Papa prædecessore nostro postmodum confirmatum, apostolico dignemur munimine roborare. Volentes igitur ut ea quæ rationabiliter statuuntur robur obtineant firmitatis, mandamus quatenus statutum ipsum, salvo in omnibus apostolicæ sedis mandato, faciatis appellatione remota firmiter observari.

CAPITULO, CLERO, ET
populo Troianis.

*Epist. 179.
De electione Episcopi Troiani.*

Licet præsentia venerabilis fratris nostri Philippi Episcopi vestri tanto esset nobis acceptior quanto ipsum ad obsequia nostra longa consuetudo aptiorem reddiderat, & suæ devotionis ac fidei puritatis nobis & fratribus nostris effecerat cariorum, ex quo tamen vestra in eum desideria convenerunt, ipsum vobis paternâ benignitate duximus concedendum, sperantes quòd per ejus sollicitudinem cir-

cumspectam grata sint vobis & Ecclesiæ vestræ commoda proventura. Ut autem ipsum in nostris esse oculis gratiosum exhibita sibi specialis gratia demonstraret, eum in Lateranensi basilica demonstrare propriis consecravimus, vos quoque in hoc, si diligenter attenditis, honorantes. Quocirca universitatem vestram monemus & exhortamur attentius & per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus ei sicut pastori & Episcopo animarum vestrarum humiliter intendentes, obedientiam & reverentiam exhibeatis eidem tam debitam quam devotam, ejus salubria monita & statuta suscipientes humiliter & devotè servantes. Nos enim eidem dedimus in mandatis ut in contradictores, si qui fuerint, vel rebelles censuram curer ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo exercere. Datum Laterani 11. Idus Octobris, pontificatus nostri anno quintodecimo.

CLERO ET POPULO
Troianis.

DE dissensione inter vos & clerum ac populum Troianum exorta & illo dolemus debito generali quo inter omnes Ecclesiæ filios desiderare ac procurare tenemur unitatem & pacem, & affectu etiam speciali, quo cupimus ut venerabilis frater noster Philippus Episcopus vester populum obsequentem habeat & concordem. Nuper igitur, Archiepresbytero & quibusdam Clericis vestris ac Decano & quibusdam Ecclesiæ Troianæ Canonicis apud sedem apostolicam constitutis, ad procurandam concordiam inter vos & clerum ac populum antedictos interponere volumus partes nostras; sed dictis Decano & Canonicis respondentibus se super hoc non habere mandatum, nec etiam propter hoc fuisse vocatos, finalem super iis non potuimus habere processum. Volentes autem ut prædicta dissensio per nostræ sollicitudinis studium sopiatur, vobis & ipsis proximum festum Epiphaniæ terminum peremptorium assignamus; per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus eodem termino procuratores vestros sufficienter instructos ad nostram curiæ præsentiam destinare, ut hujusmodi quaestio per nos compositione amicabile vel judiciali calculo terminetur. Interim autem eidem Episcopo vestro humiliter intendentes, obedientiam & reverentiam exhibeatis tam debitam quam devotam. Alioquin sententiam quam rationabiliter tulerit in

terentur. Nos autem attendentes eorum in hoc firmam voluntatem, votis eorum annuimus, ita quod medietas omnium eorum quæ intus habebantur cederet in partem Regis Aragonum, & alia medietas in partem ultramontanorum, & nec nobis nec nostris aliquid volumus retinere. Ipsi autem propositum repatriandi apud se retinentes, licet Dominus Deus nobis exhiberet gratiam & honorem, & nos velleimus omnibus eis sufficientissimè necessaria ministrare, desiderio patriæ coacti, omnes pariter signo crucis relicto cum Archiepiscopo Bardegalensi & Episcopo Nannetensi, licet certitudinem de bello Sarracenorum habereamus, ad propria redierunt; exceptis admodum paucis, qui remanserunt cum Archiepiscopo Narbonensi & Tibaldo de Blazon, qui naturalis noster erat, cum suis & quibusdam aliis militibus qui erant de Piclavia; & ij omnes qui remanserunt, vix erant inter milites & servientes centum quinquaginta; de peditibus autem eorum nullus remansit. Cùmque Rex Aragonum apud Calatravam moram faceret expectando quosdam milites suos & Regem Navarra, qui nondum ad nos pervenerat, nos cum nostris processimus, & pervenimus ad quoddam castrum eorum quod Alarcos dicitur. Illud castrum, licet bene munitum esset, cepimus, & alia tria castra, quorum unum dicitur Caracovia, aliud Benaventum, & aliud Petrabona. Inde procedentes pervenimus ad Salvamterram; ibique pervenimus ad nos Rex Aragonum, qui de suis hominibus non duxit in exercitum nisi tantum milites generosos, & Rex Navarra, qui similiter vix fuit in exercitu de suis plursquam ducentis militibus comitatus. Et quia Rex Sarracenorum in vicino erat nobis, Salvamterram nolimus expugnare; sed procedentes contra Sarracenorum multitudinem, pervenimus ad quædam montana in quibus non erat transitus aliquis, nisi in certis locis. Cùmque nos essemus ad pedem illius montis ex parte nostra, Sarraceni venientes ex parte alia obtinuerunt summitatem montis, volentes nobis transitum impedire. Sed milites nostri ascendentes viriliter, quia adhuc pauci Sarraceni ad locum illum pervenerant, eos cum Dei auxilio viriliter expulerunt, & castrum quoddam munitum, quod propter transitum impediendum Sarracenorum Rex construxerat, ceperunt, quod Ferrat dicitur; quo occupato, exercitus Domini securè potuit ad cacamina montis ascendere, ubi multum laboravit propter defectum aquarum & loci ariditatem. Sarraceni autem videntes quod transitum illum occupare non possent, alium transitum qui erat in descensu montis arctissimum & invium occuparunt. Talis quippe erat quod mille homines possent defendere omnibus hominibus qui sub cælo sunt, & juxta transitum illum ex altera parte erat totus Sarracenorum exercitus, & sua tentoria jam fixa. Cùmque nos ibi facere moram ob defectum aquæ non possemus, nec procedere propter transitus difficultatem, quidam ex nostris consuluerunt quod iterum ad pedem montis descenderemus, & alium transitum ad duas vel tres dietas quaereremus. Nos autem attendentes fidei periculum & personæ nostræ dedecus, nolimus huic parere consilio, eligentes potius in difficultate transitus mori proinde quam faciliorem transitum quaerendo quali-

tercunque in fidei negotio retroire. Cùmque jam quidem propositum firmassetis, ad indicium cuiusdam rustici, quem Deus nobis ex imperato misit, in eodem loco alium transitum satis facilem magnates nostri, qui primos ictus in bello habituri erant, invenerunt, & in quodam loco exercitui eorum vicino, licet aridus esset & siccus, Sarracenis hunc transitum ignorantibus; tentoria posuerunt. Quod cum Sarracenorum exercitus attendisset, processit ut mansionem illam impediret. Nostris autem, licet pauci essent, se viciliter defenderunt. Nos autem & Rex Aragonum & Rex Navarra armati cum militibus nostris in loco primæ mansionis, quæ erat in summitate montis, expectavimus donec totus exercitus Domini pervenit securè ad locum ubi anteriores nostri castrametati sunt; & ita dante Domino factum est quod licet via esset invia & inagnosa, lapidosa & nemorosa, nihil de nostris amisimus. Hoc autem factum est die sabbathi xv 111. Kal. mensis Augusti. Circa serotinam verò horam Sarraceni attendentes quod omnia tentoria nostra tunc fixeramus, dispositis aciebus suis venerunt ante loca castrorum, & ibidem quædam præludia belli in modum torneamenti cum nostris exercuerunt. Attendentes autem ipsi quod nos illa die nollemus habere bellum, ad castra sua reversi sunt. Sequenti autem die dominica summo mane venit Sarracenis cum infinita multitudine dispositis aciebus suis. Nos autem volentes considerare multitudinem gentis suæ, & dispositionem & statum & qualiter in omnibus se haberent, habito prudentum virorum consilio & in iis exercitatorum, expectavimus usque ad sequentem diem lunæ. Ipsi autem sic existentibus, posuimus milites nostros cum peditibus, ut extremos agminis nostri non possent in aliquo molestare, quod quidem divina operante gratia sic evenit. Sequenti die, scilicet secunda feria, omnes in Dei nomine armati processimus, dispositis aciebus, cum eis pro fide catholica pugnaturi. Ipsi autem promontoria quædam obtinuerunt valde ardua & ad ascendendum difficilia propter nemora quæ inter nos & ipsos erant, & propter alveos torrentium profundissimos, quæ omnia nobis erant magno impedimento, ipsis verò maximo expedimento. Veruntamen ille a quo omnia, in quo omnia, per quem omnia, fecit mirabiliter, & direxit manus sui exercitus contra inimicos suos, & anteriores nostri necnon & medij multas acies eorum, quæ in minoribus promontoriis existebant, in virtute crucis dominicæ prostraverunt. Cùm autem pervenissent ad extremam aciem eorum, infinitæ siquidem multitudinis, in qua Rex Carthaginis erat, ibidem difficillimos conflictus militum, peditum, & sagittariorum invenerunt; quos sub maximo periculo & vix, immo etiam jam non poterant tolerare. Nos autem attendentes bellum illud eis omnino importabile, impetu equorum processimus, signo crucis dominicæ præeunte, & vexillo nostro, in quo erat imago beate virginis & filij sui in signis nostris super posita. Cùmque nos jam pro fide Christi mori constanter eligeremus, attendentes crucis Christi & imaginis suæ matris ignominiam, quas lapidibus & sagittis irrere impetebant, in arma fidentes aciem illorum infinitæ multitudinis divisimus; & licet ipsi essent constantes in bello & firmi super domino suo,

Roder. Tolet.
lib. 3. c. 7. §.

Roder. Tolet.
lib. 3. c. 10.

* id est, natione Hispani, ut scribit Rodericus Tolet. lib. 3. c. 6.

* Ferrat apud Rodericum.

Domini illorum infinitam multitudinem crucis suæ gladio trucidavit; & sic Rex Sarracenorum cum paucis in fugam conversus fuit. Sui autem impetus nostros interim sustinebant, sed statim post maximam stragem suorum reliqui in fugam conversi sunt. Nos autem insequentes eos usque ad noctem, plures tamen insequendo interfecimus quàm in bello; & sic bellum Domini à solo Domino & per solum Dominum est feliciter consummatum. Deo autem honor & gloria, qui cruci suæ dedit victoriam per Iesum Christum Dominum nostrum. Fuerunt autem milites Sarraceni, ut postea vera relatione didicimus à quibusdam domesticis Regis Sarracenorum, quos captivos cepimus, cxxxv. milia, perditum verò non erat numerus. Occubuerunt autem in bello ex parte sua centum milia armatorum & amplius secundum æstimationem Sarracenorum quos postea cepimus. De exercitu autem Domini, quod non sine grandi gratiarum actione recitandum est, & quod incredibile est, nisi quia miraculum est, vix viginti quinque Christiani aut triginta de toto nostro exercitu occubuerunt. O quanta lætitia! O quot gratiarum actiones! nisi de hoc dolendum sit quòd tam pauci martyres de tanto exercitu ad Christum martyrio pervenerunt. Ut autem magna eorum multitudo credatur, cum exercitus noster in castris eorù post bellum per bidduum fecerit morà, ad omnia incendia quæ necessaria erant in coquendis cibis & pane & aliis non composuerunt aliqua ligna nisi de sagittis & lanceis eorum quæ remanserant, & vix potuerunt comburere medietatem. Cumque dicti exercitus propter longam moram factam in locis heremis & incultis deficeret in victualibus & aliis, ibidem tantam invenerunt tam ciborum quàm armorum necnon etiam dextrariorum & aliorum jumentorum copiam quòd accipientes ad suam unusquisque de iis omnibus voluntatem, plus ibi dimiserunt ex magna abundantia quàm ceperunt. Tertio autem die procedentes venimus ad quædam castra eorum, scilicet Bilche, Baños, Tolosa, quæ incontinenti cepimus. Tandem pervenimus ad duas civitates, quarum altera dicitur Biacia, altera Vbeda; quibus non erant majores citra mare præter Cordubam & Hispalim; quarum alteram, scilicet Biaciam, destructam invenimus; ad alteram verò, scilicet Vbedam, quia situloci & artificio fortissima erat, confugerat multitudo hominum infinita ex omnibus villis adjacentibus. Cum enim villa illa nunquam ab Imperatore vel ab aliquo Regum Hispaniæ expugnata sciretur vel subjugata, in eadem posse salvam suam corpora se credebant. Sed & hanc in brevi divina gratia faciente cepimus & funditus destruximus, quia non possemus habere tantam multitudinem gentium quæ ad illas populandas sufficere possent. & bene perierant ibi sexaginta milia Sarracenorum; quorum quosdam interfecimus, quosdam captivos duximus ad servitium Christianorum & monasteriorum quæ sunt in marchia reparanda. Hæc igitur, sanctissime Pater, vobis scribenda decrevimus, pro auxilio toti Christianitati impero gratias quas possumus exhibentes, & humiliter supplicantes ut vos, quem Dominus ad summi sacerdotij gradum elegit, ei cum sacrificio laudis pro salute populi inmolatis vitulos laborum.

Roder. Tolce
ibid. c. 11.

O R A T I O.

Omnipotens & misericors Deus, qui superbia resistis, humilibus autem das gratiam, digna tibi laudem præconia & detotas gratiarum referimus actiones quòd antiqua innovando miracula gloriosam tribuisti victoriam de perfidis gentibus populo Christiano, te suppliciter exorantes ut quod mirabiliter incepisti, misericorditer prosequere ad laudem & gloriam nominis tui sancti, quod super nos famulos tuos fideliter invocatur. Per Dominum nostrum &c.

ILLVSTRI REGI CASTELLÆ.

Procedor in se sperantium Deus, sine quo nihil est validum, nihil firmum, multiplicans misericordiam suam super te ac populum Christianum, & effundens iram suam in gentes quæ Dominum non noverunt & in regna quæ non invocaverunt sanctissimum nomen ejus, juxta quod dudum fuerat spiritu sancto prædictum, irrisit gentes quæ temerè fremuerant contra eum, & subannavit populos inania meditados, humiliando arrogantiam sortium, & infidelium superbiam quiescere faciendo; qui sperantes in equis, quia multi sunt, & equitibus, quia prævalidi nimis, super sanctum Israël non fuere confisi, & Dominum exquirere contempserunt; quinimmo Deo vivo & vero ausi sunt exprobrare, exaltantes contra eum tumidè vocem suam & suorum levantes altitudinem oculorum. Benedictus autem Deus, qui posuit in eorum naribus circumum & in labiis suis firmum, dans eis secundum opera eorumdem, & ipsis retribuens secundum suorum nequitiam studiorum; ut cognoscat Moyses quoniam major est ejus indignatio & superbia quàm fortitudo & virtus, & sperent in Domino cuncti qui diligunt nomen ejus, videntes quòd in sua sperantes misericordia non relinquit, sed propè est omnibus ipsum in veritate vocantibus, dans lapsis fortitudinem, & robur multiplicans; ut jam non dubitent verum esse quod legitur, quoniam qui sperant in Domino habebunt fortitudinem, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient: quia Dominus virtutem populo suo dabit. Nos autem per tuam serenitatis litteras plenè intellecto qualiter is qui docet manus suorum ad prælium & digitos eorum ad bellum, instauratis veteris testamenti miraculis, in tanto & tam horribili prælio salvum fecit populum humilem, & humiliavit oculos superborum, exultavimus Domino adjutori nostro, & ei quantum sua donavit gratia jubilantes, gavisi fuimus gaudio magno valde

valde. Convocantes ergo urbis clerum & populum univ[er]sum, ei qui facit mirabilia magna solus, etsi non quantas debuimus, quantas tamen potuimus, unà cum illis gratiarum exsolvimus actiones, ipsas tuæ celsitudinis litteras legi coram univ[er]sa multitudine facientes, & ore proprio exponentes eisdem; in quo, post divinæ virtutis magnalia, quantum magnificentiæ tuæ præconia extulerimus, ab aliis potius quàm à nobis regali excellentiæ volumus intimari. De cetero, fili carissime, prudentiam tuam monemus, rogamus, & exhortamur in Domino quatenus datam tibi & populo Christiano victoriam Domino exercituum reverenter adscribas, ore simul & corde humiliter confitendo quòd non manus tua excelsa, sed Dominus fecit hæc omnia, juxta quòd in lege divina præcipitur. Ne dicas in corde tuo, fortitudo mea & potentia manus meæ fecit mihi virtutem hanc magnam; sed memoreris Domini Dei tui, quia ipse tibi dat facere præcipientem & virtutem. Ista enim victoria proculdubio non humani operis extitit, sed divini; & gladius Dei, non hominis, immo verit[er] Dei hominis inimicos crucis dominicæ devoravit. Quis enim dedit eos in direptionem & prædam ut unus mille & duo decem millia effugarent nisi Deus, qui subdidit illos & tradidit, suam super eos indignationem effundens pro eo quòd peccaverunt eidem & in ejus noluerunt semitis ambulare? Non igitur tibi venit pes superbiæ, quæ ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem. Sed affer Domino gloriam & honorem, dicens humiliter cum Propheta: *Zelus Domini exercituum fecit istud*, ut aliis exultantibus in curribus & in equis, tu exultes & glorieris in nomine Domini Dei tui, & considerans vindictam impiorum factam à Domino, laves manus tuas in sanguine peccatorum. De nobis autem pro certo cognosceas quòd personam tuam semper de corde puro & conscientia bona & fide non ficta dileximus, & jugiter in tua crescimus caritate, in cunctis negotiis tuis tuæ serenitati adesse, quantum cum Deo & honestate poterimus, proponentes. Tu ergo ea semper agere studeas quæ apostolicum promereantur favorem, & per quæ gloriam temporalis regni transitoriam & caducam in aeterni regni beatitudinem, quæ nunquam deficiet, valeas commutare. Quod utinam ore prophetante dixerimus, & eventum rei tetigerimus immobili veritate. Datum Laterani v i i . Kalend. Novemb. pontificatus nostri anno x v.

Tom. I I.

EPISCOPO BELVACENSI.

Cum in tua diocesi quædam monasteria & conventuales Ecclesiæ in multis parrochiis majores decimas percipiant & minutas, & de quibusdam fructibus annuatim perceptis decimæ non fuerint persolutæ; quæ tamen modò solvuntur, quæ sivist per sedem apostolicam edoceri utrû decimæ fructuum prædictorum ad parrochiales Ecclesiæ, quæ nec majores percipiunt nec minutas, an ad monasteria & illas Ecclesiæ conventuales, quæ decimas alias percipiunt ab antiquo, debeant pertinere. Ad quòd sic duximus respondendum, quòd si fructus prædicti de illis terris proveniunt de quibus monasteria seu conventuales Ecclesiæ aliquos percipiunt ratione decimarum proventus, eis proculdubio debentur decimæ fructuum eorundem, cum ipsis ab antiquo terra illa fuerit decimata, & non debeat una eademque substantia diverso jure censer[er]. Alioquin parrochialibus Ecclesiis exsolvantur, ad quas de jure communi spectat perceptio decimarum. Sanè quia contingit interdum quòd aliquibus volentibus matrimonium contrahere, bannis, ut tuis verbis utamur, in Ecclesiis editis secundum consuetudinem Ecclesiæ Gallicanæ, ac nullo contradicteore publicè comparente, licet fama privatim impedimentum deferat parentelæ, cum ex parte contrahentium juramenta majorum de sua propinquitate, ut suspitionis tollatur materia, offerantur, quid tibi sit faciendum in casibus hujusmodi quæ sivist. Ad hæc taliter respondemus, quòd si persona gravis, cui fides sit adhibenda, fraternitati tuæ denuntiet quòd ij qui sunt matrimonio copulandi se propinquitate contingant, & de fama vel scandalo doceat, aut etiam per te ipsum possis certificari de plano, non solum debes juramenta parentum sponte oblata recipere, verum etiam eos qui contrahere sic nituntur, si monitis induci nequiverint, compellere ut vel à tali contractu desistant, vel contra famam hujusmodi secundum tuæ discretionis arbitrium juramenta exhibeant propinquorum. Alioquin, si persona denuntians non extiterit talis ut duximus, & de fama vel scandalo non poterit edoceri, ad desistendum monere poteris, non compellere, contrahentes. Si verò post contractum matrimonium aliquis appareat accusator, cum non prodierit in publicum quando banni secundum præfatam consuetudinem in Ecclesiis ede-

S S I I

Epist. 184.
Responder ad
ejus consulta.
Cap. Cum in
tua. De decimis.
Vide sup. Cum
contingat De
decimis.

* In quart. coll.
Ecclesiæ, etiam
in cod. Colbert.
Cap. Cum in
tua. De sponsali.

Vide Reginoz
nem lib. 1. c. 231.

Cap. Cum in
tua. Qui ma-
trim. accus.
possint.

Deuter. 8.

bantur, utrum vox debeat suæ accusationis admitti meritò quæri potest. Super quo sic duximus distinguendum, quòd si tempore denuntiationis præmissæ is qui jam conjunctos impetit extra diocesim existeret, vel aliàs denuntiatio non potuit ad ejus notitiam pervenire, ut puta si nimis infirmitatis fervore laborans, sanæ mentis patiebatur exilium, vel in annis erat tam teneris constitutus quòd ad comprehensionem talium ejus ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerat impeditus, ejus accusatio debet audiri. Alioquin, cum rationabiliter præsumatur quòd denuntiationem publicè factam idem existens in ipsa diocesi minimè ignorarit, tamquam suspectus est proculdubio repellendus, nisi proprio firmaverit juramento quòd postea didicerit ea quæ obicit, & ad hoc ex malitia non procedat: quia tunc, etiamsi didicisset ab illis qui denuntiationis tempore siluerunt, claudi non deberet eidem aditus accusandi, quoniam etsi ab impetitione hujusmodi culpa de silentio tali contracta illos excluderet, iste tamen amoveri nequiret cum culpabilis non existat. Vtrum autem, si accusatore idoneo comparente, per tres vel quatuor testes inter jam conjunctos parentela probetur, per depositiones eorundem posteriorum testium derogetur fidei, sex vel duodecim propinquorum, qui antiquiores tempore ac præstantiores meritis ante contractum matrimonium in contrarium juraverunt, distinguendo personas & gradus à quibus directè ij de quorum agitur copula descenderunt, an primi posterioribus præferantur, non immeritò quæri posset, quamquam ad aliud & ob aliud juraverint illi quàm isti. Si tamen in secundo judicio priores personæ juratæ deponerent illa eadem quæ primò dixerunt, absque dubio eorum testimonia prævalerent, nec eo possent pretextu repelli quòd partes testificata didicerint, cum talis exceptio locum non habeat in hoc casu. Datum Laterani 1 v. Kalend. Novembris, pontificatus nostri anno decimoquinto.

P A T R I A R C H Æ
Ierosolymitano apostolicæ sedis
Legato.

Cum felicitis recordationis Alexander Papa prædecessor noster Simoni quondam Priori sancti Georgij de Xisto quotidianum usum anuli, virgæ quoque pastoralis, & mitræ infra Missarum solemniam concesserit, sicut accepimus, de in-

dulgentia speciali, ac postmodum idem locus Ecclesiæ sancti Thomæ martyris Acconensis ceperit esse subjectus & quandoque cum illa unum solum habere Priorem, is qui nunc habet in eisdem Ecclesiis prioratum, cum à nobis obtinuerit ipsam indulgentiam confirmari, etiam in Ecclesia supradicta sancti Thomæ uti nitebatur eadem, eò quòd Priori sancti Thomæ martyris Acconensis & sancti Georgij de Xisto confirmationis nostræ pagina mittebatur. Cui se opposuit obicem venerabilis frater noster Episcopus Acconensis, proponens quòd ad hoc per confirmationem nostram extendi usus memoratæ indulgentiæ non valebat. Vnde ad petitionem partium questionem ipsam ad examen sedis apostolicæ transtulisti. Nos igitur attendentes quòd præfatus prædecessor noster Priori sancti Georgij de Xisto, prioratum ipsum tantummodo exprimendo, indulsit supradicta, ipsius vestigiis inhærentes, habendo ratum quòd factum extitit per eundem, prædictæ indulgentiæ de novo nihil addidimus, sed quòd competebar ex illa duximus confirmandum. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus supradictum Priorem abuti prætata indulgentia non permittas. Datum Laterani VIII. Kal. Novembris, pontificatus nostri anno decimoquinto.

EPISCOPO PICTAVENSI,

Non est Deus in conspectu tuo, nec via tuæ rectæ sunt coram eo, si clamoribus de te ad nostram audientiam ascendentibus facta respondent, quæ presentibus duximus annotanda, ipsa tuis oculis admoventes, ut te contra tuam faciem statuendo, qui te ipsum abjecisti post terga, famæ contemptu & consuetudine, sicut dicitur, delinquendi, qualis sis, & utrum ascensum pares subditis ad virtutes, an descensum ad vitia per exemplum, accusationi operum conscientia respondeat, tibi tuo judicio demonstramus. Ecce audivimus quòd anno præterito antequam ordines celebrares, per magistrum I. Gabart officialem tuum à ducentis ferè clericis ordinandis in elusionem constitutionis apostolicæ, qua ordinatis sine titulo per ordinatores vel representantes aut successores eorum volumus provideri, fecisti exigi & recipi juramentum quòd nullam à te provisionem exigerent ratione ordinationis illius. In quo cum non habueris iudicium nec justitiam, sed juri & sedi apostolicæ injuriam feceris manifestam, transgressio-

Cap. Cui in tua. De testib.

Epist. 185.
Quòd indulgentia sit stricto modo accipienda.

ni canonum adaperiens aditum, & nitens claudere viam provisioni pauperum clericorum, quam eis per constitutionem nostram misericorditer curavimus aperire, inspicere ac despicere temetipsum, eò quòd hujusmodi exegeris juramenta quæ sponte oblata recipere minimè debuisses, nisi fortè laudetur exactio ubi receptio condemnatur. Accepimus etiam quòd excommunicatis indifferenter communicans, G. pro injectione manuum in clericum violenta vinculo excommunicationis astrictum de factò absolvere auctoritate immo potiùs temeritate propria præsumpsisti, & laicis in præjudicium clericorum tam favorabilis esse factus quòd filios quorundam burgensium de Mirebello subtraxisti servitio clericali militiæ, ut occasione hujusmodi factos laicos sub servitute redigeres laicorum. Clericis verò tyrannus, decimas eis debitas laicis adjudicas contra jura, & ab Abbatibus, Prioribus, & aliis Ecclesiarum Prælatibus tuæ ditioni subiectis indebitas procuraciones extorques, si quando tibi non visitanti parrochiam pretium expensarum quas in tua procuracione facerent, si eorum visitares Ecclesias, non exsolvent, paratas ad omnem impetum tuum excommunicationis & interdicti sententias illico fulminas in eosdem, vel cum tam onerosa multitudine, non ut ædifices & plantes, sed ut si qua congregata sunt dissipet & disperdas, ad defectum, non ad profectum, talis eis hospes accedis quòd * longi temporis victum hora brevi consumens, tuos mendicare cogis post exitum receptores, & ut manus tuas in Pictavensi diocesi nulla possit exactio præterire, Archidiaconis, Archipresbyteris, & Decanis quosdam de novo præponis vicarios, usurpans officia singula ut commoda sentias singulorum & facilius te tuorum manibus ad turpia lucra & infames exactiones extendas, aliarumque gravium exactionum novus inventor, sicut fertur, ad te & aliquos simplices tibi collegas adversus eos quos offendere nitentis nostras facis litteras impetrari quorundam nomine, ipsis omnino irrequisitis ac insciis, qui nullam habent causam agendi, & cum nullus appareat actor vel accusator seu denunciator contra eos quorum nomina nostris litteris inferuntur, tu tamen in ipsos & alios qui nominatim non exprimentur in litteris, occasione illius clausulæ *Quidam alij*, quæ in litteris nostris sæpe solet apponi, collegis tuis ad excogitatum malitiam præ simplicitate nimia inclinatis sententias jacularis, non qualis vigor ext-

git rationis, sed quales motus ingerit voluntatis. Cum autem aliqui ex delegacione nostra aliquam sententiam proferunt quæ tibi displiceat, statim eos tamquam inimicos persequeris capitales, & inferis eis per te & tuos quæseunque potes injurias & jacturas, inhibens subditis ne sententias delegatorum nostrorum observent. Illud inter alia non duximus omittendam, quòd cum excommunicaveris quendam Presbyterum & omnes qui fuerunt præsentibus quando Helias de Vernia Miles cum filia R. de Cella contraxit, qui se proxima consanguinitatis linea contingebant, mutato judicio receptione pecuniæ, tamquam impedimentum evanuerit parentelæ adveniente qui manum judicantis implevit, contractum quem debito justitiæ reprobasti, non erubisti per injustitiam tibi contrarius approbare. In his quidem & aliis quæ de tua conversatione frequenter audivimus nostram non videris patientiam agnovisse, quam in te de gratia multa & speciali habuimus super aliquibus quæ tempore inquisitionis factæ adversus personam tuam videbantur esse probata: sed expectavimus tunc, & adhuc illius sequentes exemplum qui misericors & miserator existens, peccatoris querit reditum, & neminem vult perire, misericorditer expectamus, si fortè reversus ad cor, actus tuos reformes in bonum. Tu igitur aperi oculos tuos, & vide quæ feceris, ac tuo commissus examini sic corrigas temetipsum quòd non oporteat te sentire dexteram apostolicæ disciplinæ, quia tanto severius tunc delinquentis corrigemus excessus quanto benignius expectamus longiori tempore corrigendum. Dilectis filiis Abbati Nucariensi Turonensis dioecesis & Subdecano & magistro Stephano de Castro Ayraldi Canonico Pictavensibus nostris damus litteras in mādatis ut te ad hoc diligenter ex parte nostra moneant & inducant, & qualiter admonitiones nostras admiseris nobis rescribere non omittant. Datum Laterani xvi. Kalend. Novembris, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Illis scriptum est super hoc.

CONRADO METENSI
Episcopo, imperialis aulae Cancellario.

Tanto in hoc tempestatis articulo efficacius nos oportet fratribus & coepiscopis nostris adesse quanto pro sedis apostolicæ reverentia majoribus se pressuris & jacturis exponunt. Eapropter, venerabilis frater in Christo, tuis cupientes

Vide lib. 10.
epist. 191. &
lib. 13. epist.
91. 95.

Epist. 187.
Conceduntur
sibi plura privilegia.

necessitatibus providere, auctoritate presentium tibi personaliter indulgemus ut tuæ malefactores Ecclesiæ, cujuscunque diocesis, ut ab ipsis & tam Clericorum quam laicorum ad ipsam spectantium indubitata molestatione desistant, si diocesani Episcopi eos compescere neglexerint requisiti, tu legitima monitione præmissa per censuram ecclesiasticam valeas coercere, quam usque ad satisfactionem condignam volumus & præcipimus inviolabiliter observari; proviso prudenter ut in hoc prævia ratione procedas. Præterea prohibemus ne Treverensis Archiepiscopus inconsulto Romano Pontifice in te suspensionis vel excommunicationis sententiam jaculetur; ita tamen ut tu ei debitam reverentiam exhibere procures. Nec cuiquam liceat castra tua subicere interdicto, quandiu conquerentibus justitiæ plenitudinem feceris exhiberi. Hanc autem durare volumus indulgentiam dum imminens imperij tempestas duraverit; quia cessante causa, cessare debet effectus. Nulli ergo &c. concessionis &c. usque incursum. Datum Laterani xv. Kal. Novemb. pontificatus nostri anno decimoquinto.

NOBILIBVS VIRIS VIVIANO, Gaillardo, & alijs dominis Scuriensis castri.

*Epist. 188.
Eis concedit
multa privilegia.*

Manifestum est castrum quod Scuria dicitur temporibus sanctæ memoriæ Sylvestri Papæ, sicut ex inspectione litterarum antecessoris nostri felicis recordationis Sergij Papæ cognovimus, regia liberalitate per manus ejusdem beato Petro quondam fuisse collatum, & à Vediano quondam ejusdem castri domino memorato prædecessori nostro Papæ Sergio per innovationem sub annuo censu decem solidorum Raymundensis monetæ fuisse recognitum & oblatum. Idem etiam castrum Humbertus, Raymundus, & Sicardus domini ipsius loci prædecessori nostro beatæ memoriæ Papæ Calixto & per manum ipsius beato Petro & sanctæ Romanæ Ecclesiæ recognoverunt & obtulerunt. Nos itaque eorundem antecessorum nostrorum Sergij, Calixti, Innocentij, & etiam Adriani Romanorum Pontificum, qui castrum ipsum ad jus & proprietatem beati Petri pertinens sub apostolicæ sedis protectione ac munimine receperunt, vestigiis inherentes, præfatum castrum sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & presentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut neque Comiti neque alicui personæ facultas sit ipsum castrum aufer-

re, minuere, infestare, vel suis usibus vendicare; sed quietum & integrum vobis in fide catholica & fidelitate apostolica permanentibus, sicut à jamdictis prædecessoribus nostris & à nobis concessum est, sub beati Petri jure ac defensione consistat. Sanè si quis vestrum gravius aliquid, quod absit, fortè commiserit, pro ejus culpa, sicut à præfato prædecessore nostro Alexandro Papa statutum est, nisi & alij ejusdem iniquitatis participes fuerint, ipsi & honores eorum minimè à divinis interdicantur officiis, quod & de subiectis militibus vestris præcipimus observari. Statuimus etiam ut nulli nisi dominis & hominibus ejusdem castri liceat infra terminos tenimenti vestri castrum ædificare vel munitionem construere. Si qua verò ecclesiastica secularisve persona adversus homines ejusdem castri querimoniam deposuerit, apud Metropolitanum vestrum vel Legatum à latere Romani Pontificis destinatum quod justum fuerit experiri procuret. Nos autem à dilecto filio nobili viro Ademaro uno dominorum ejusdem castri, ad nostram præsentiam accedente, pro ipso castro fidelitatis recepimus juramentum, & ab alijs per manum dilecti filij magistri Petri Marci Subdiaconi nostri, olim correctoris litterarum nostrarum, & Archidiaconi Foro-Julienensis, recipi viva voce mandamus. Si quis igitur Clericus sive laicus temerè, quod absit, adversus ista venire tentaverit, secundò tertiove communitus si non satisfactione congrua emendaverit, honoris & officij sui patiatur periculum, aut excommunicationis ultione plectatur. Qui verò conservator extiterit, omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus gratiam consequatur. Datum Laterani 1111. Idus Novemb. pontificatus nostri anno decimoquinto.

CONSULIBVS ET POPVLO Mediolanensibus, spiritum consilij saniorum.

Cvm illam recolimus exuberantiam caritatis & gratiæ specialis qua sedes apostolica Mediolanensem ab antiquo dilexit & extulit civitatem, quaque nos specialiter eam tuimus hæcenus amplexati, cumque illum reverentiæ ac devotionis fervorem quem civitas eadem ad apostolicam sedem & personam nostram usque ad hæc habuit tempora cogitamus, meditantes quantum utraque per reliquam in negotiis suis proficere consuevit, vehementer angimur & turbamur, ita ut sit nobis tristitia magna & dolor continuus cordi nostro, eò

** In hujus
epistola
Episcopi
et
clericorum
etiam
episcopi
et
clericorum*

** id
ne
cal
epi*

*Epist. 189.
Reverentiam
de civitate
Mediolanensis*

quòd dum hujus unitatis vinculum vestra rumpitur imprudentia, hæc prorsus in contrarium cernimus esse versa, in tantum ut vobis devotionem pristinam subtrahentibus, immo erigentibus vos temerè ad injuriam, non modò gratiam vobis subtrahere, verùm etiam accingi compellamur ad pœnam, ad quam non sine magno dolore, Deo teste, procedimus, cùm præteritis vestris obsequiis & presentibus, quibus lacessimur, injuriis concertatione quadam in pectore nostro sibi adinvicem occurrentibus, hæc mentem nostram infringant interdum ad veniam, illæ verò è contrà provocent ad vindictam, quam alienam non esse ab apostolicis viris manifestè demonstrat Apostolus, qui ad ulciscendam omnem inobedientiam, sicut ipso testante didicimus, promptus erat. Licet autem fateamur vos non parva nobis & apostolicæ sedis obsequia præstitisse, beneficia tamen quæ recepistis ab ea ipsis minor obsequiis non fuerunt. Quare si vos illa spiritualis devotio qua cuncti fideles apostolicam sedem reverendè suspiciunt non induceret, temporalis saltem prudentia, qua præcipuè pollere solebatis, inducere vos deberet ne pro quodam reprobo & ingrato, immo Deo & hominibus odioso, qui nunquam nisi mala pro bonis retribuit, quique, cùm impij non dimittent dies suos, cras fortè sicut pulvis quem proicit ventus à facie terræ aliquo turbine auferetur è medio, eos qui pertinaciter ruituro adhæserint tracturus secum pariter in ruinam, opponeretis vos Ecclesiæ matri vestræ, adversus quam prævalere non poterunt portæ mortis, cùm eam Dominus super se petra stabili firmitate fundaverit, & usque ad consummationem sæculi cum eadem promiserit se mansurum. Timemus autem, & utinam vos etiam timeretis, ne in vobis impletum sit quod legitur in Propheta: *Excaca cor populi hujus, & aures ejus aggravata, & oculos ejus claudet, ne forte videat oculos suos, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & convertatur, & sanem eum.* Vobis enim videtur Dominus miscuisse calicem vertiginis & soporis, ut erretis in cunctis vestris operibus, contra Dominum consilia cogitantes, quæ proculdubio nequibitis stabilire: quia non est consilium, non est sapientia, non est prudentia contra Deum. Licet autem multipliciter contra vos divinæ majestatis oculos provocetis, in tribus tamen præcipuè thesaurizatis vobis confusionem & iram in die revelationis justis judicij magni Dei, &

in præfenti non solum nos, quibus Petri gladius est commissus, ut vindictam in nationibus & increpationes in populis faciamus, verùm etiam cunctos Christianæ fidei zelatores ad vestrum & vestræ civitatis excidium incitatis. Primò enim cùm scriptura præcipiat capi vulpeculas quæ dominicam volunt vineam demoliri, hæreticos scilicet, qui ob dolositates multiplices vulpium nomine designantur, vos spiritibus attendentes erroris, facti estis hæreticæ pravitatis præcipui defensores. Nec solum vulpeculas memoratas non capitis, verùm usque adeo fovetis & defenditis easdem ut apud vos mutata sint de vulpibus in leones & de locustis in equos ad prælium præparatos, dum, vobis faventibus, doctrinæ suæ fermentum publicè prædicare non metuunt, & in messè dominicam jam non occultè zizania seminare non præsumunt. Vnde cùm de aliis mundi partibus à zelatoribus fidei expelluntur, ad civitatem vestram quasi quandam erroris sentinam confugiunt, ubi pro religione suscipitur quicquid discordare à fide catholica demonstratur. Porro iidem felle draconis vobis in aureo Babylonis calice propinato inebriantur adeo mentes vestras ut Mediolanensem Ecclesiam matrem vestram, quæ divina vobis exhibens sacramenta genuerat vos in hereditatem æternam, irreverenter & impiè conculcantes, eam in servitutis opprobrium deducere studeatis, fancientes impiè contra eam pessima instituta, eamque duris angariis affligentes, ut nunc apud vos longè pejoris conditionis existat quàm olim populus Israël sub Pharaone fuerat in Ægypto. Postremò à devotione apostolicæ sedis, cujus nomen reverendum est etiam apud gentes quæ Dominum non noverunt, vos penitus subtraxistis. Immo sicut filij alieni manifestè vos opposuistis eidem, & eam vobis contrariam posuistis, facti graves utique vobis ipsis, dum per hoc eum vobis reddidistis offensum qui eam super omnem terram principatum voluit obtinere. Ecce funiculus triplex, qui difficile rumpitur, & utinam vos illum vel cum difficultate rumpatis, ut aliquando possitis dicere cum Propheta: *Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.* Verùm vos de die in diem magis ac magis in eo pedes vestros irretire nitimini, qui, quasi aliæ quas nobis intuleratis injuriæ non sufficerent, nuper cùm dilecti filij cives Papienses carissimum in Christo filium nostrum Fredericum Sicilia Regem illustrem de nostro mandato conducerent, immo jam

conduxiſſent & reſceſſiſſent ab eo, vos offenſam cumulantes offenſæ, rupto vinculo fœderis atque pacis quæ olim procurante Priore Camaldulenſi à nobis propter hoc ſpecialiter deſtinato inter vos & eoſdem celebrata extitit & juramento firmata, abjecta denique reverentia noſtra prorsùs, qui per Legatum noſtrum, qui noſtram in partibus illis repræſentat perſonam, præſentes eramus, dictos cives nequiter invaſiſtis, & quosdam eorum, utpote qui bellum non ſuſpicantes in pace fuerant imparati, cepiſtis & detinetis captivos, ipſos indecenter, ut dicitur, & inhumanè tradentes. In quo licèt ipſi quidem gravamina ſentiant, nos tamen diſſimulare non poſſumus injuriam eſſe noſtram. Nec vos excuſare poteſtis, tamquam ad hoc inducți fueritis ex debito fidelitatis quo præſato reprobo teneamini, cùm ab ejus fidelitate ſitis per conſtitutionem canonicam & denuntiationem apoſtolicam abſoluti; quoniam ei qui Deo & Eccleſiæ fidem non ſervat, fidelitas ſervanda non eſt à communione fidelium ſeparato. Quamquam ergo merita veſtra non exigant ut vos paterna revocare dulcedine ſtudeamus, cùm ſit veſter furor adeo contumax & indignatio veſtra dura ut non fovenda oleo ſed potiùs urenda cauterio videatur, quia tamen pater paternum nequit affectum deponere, licèt provocatus à filiis & offenſus, univerſitatem veſtram adhuc etiam commonendam duximus & obſecrandam in Domino, per apoſtolica vobis ſcripta diſtictè præcipiendo mandantes quatenus expulſis hæreticis maniſeſtis, & reformatis quæ contra Mediolanenſem Eccleſiam attentaviſtis, redeuntes ad ſacroſanctam Romanam Eccleſiam matrem veſtram, & tot offenſarum injurias aliquo devotionis indicio redimentes, ſi qua remanſit in vobis devotionis ſcintillula in præſenti, ſi ullam habetis præteritorum memoriam, ſi denique apud nos ſpem aliquam vobis reſervare cupitis in futurum, nobis cives reſtituatis jam dictos, immo nos ipſos dimittatis in ipſis; ut per hoc animus noſter efficiatur proclivior ad dandam vobis pœnitentibus ſuper aliis indulgentiam, & vobis detur fiducia plenior ad petendam. Alioquin noveritis nos excommunicationis ſententiam in vos, Conſules, & conſiliarios veſtros ac alios hujus iniquitatis actores à Legato noſtro, licèt ex alia cauſa ſimili aſtricti ſint vinculo, promulgatam auctoritate apoſtolica roborare, ac dare univerſis Episcopis Lombardiæ fir-

miter in præceptis ut eam candelis accenſis, & pulſatis campanis, ſingulis diebus dominicis & feſtivis faciant ſinguli per ſuas dioceſes publicari; dantes nihilominus ca- riſſimo in Chriſto filio noſtro Philippo Re- gi Francorum illuſtri & aliis Galliarum ac Italiæ Principibus & Baronibus necnon univerſis Lombardiæ civibus in mandatis ut nullum vobiſcum faciant colloquium vel contractum, nec præſumentes aliquem veſtrum in Potestatem aſſumere vel rectorem, res mercatorum veſtrorum & veſtras, ubicunque fuerint inventæ, detineant & faciant detineri, & ſolvi vobis debita non permittant, cùm ſit dignum & juſtum ut qui non ſinitis alios requieſcere, apud eos non poſſitis requiem invenire. Ut autem metropolis veſtra obedientiam, quam vos ſuperiori veſtro ſubtrahitis, in ſibi ſubditis non inveniatur, univerſis Episcopis eidem ſubjectis metropoli noſtris damus literis in præceptis ut in pœnam veſtram ipſi omnem obedientiam & reverentiam ſubtrahentes, eidem in aliquo non intendant. Denique cùm non ſolum honore metropolitico, ſed etiam pontificali vos reddatis indignos, quoniam ad præſens generale Concilium commodè convocare non poſſumus, per Ianuenſem, Gradenſem, Remenſem, Senonenſem, Rotomagenſem, Turonenſem, Bituricenſem, & Burdegalenſem provincias dirigitur ſcripta noſtra, ut habito ſuper his Archiepiſcoporum & Episcoporum, quos propter hoc congregari mandamus, conſilio, in tanto negotio cum maturitate debita procedamus. Ad ultimum pro certo noveritis quòd clamor qui de vobis ſuper facto hæreticæ pravitate aſcendit adeo concuſſit aures & animos populorum ut clamatum fuerit jam frequenter quatenus ſicut eos in Provinciam miſimus ad peſtem hujusmodi extirpandam, ſic eoſdem Chriſti charactere inſignitos ad exterminium terræ veſtræ in ſuorum remiſſionem peccaminum transmittamus. Vnde vobis eſt meritò formidandum ne is qui civitati ſanctæ Hieruſalem, ejus provocatus iniquitatibus, non peperit, ſuper veſtris vos diſponat malitiis viſitare, cùm peccatorum veſtrorum turris proculdubio aſcenderit jam in cœlum. Nec vos decipiat magnificentia cordis veſtri, ut noſtra hæc verba, quæ non abſque mentis dolore proferimus, deliramenta putetis, in virtute veſtra & multitudine gloriantes; ſed potiùs cogitetis quòd Domino exercituum nulla poteſt reſiſtere multitudo; qui, ut exempla teſtamenti veteris taceamus, ſicut

Romani Pontificis Lib. XV. 695

* Vide supra
epist. 182. 183.

in Provincia nuper hæreticos & in Hispania fidelium exercitui tam mirabiliter quam misericorditer innumeros dignatus est subdere Agarenos, sic potens est vestram ad nihilum deducere civitatem. Inspiret ergo Dominus vobis consilium salutare, ne inducatis vos ipsos in illum necessitatis articulum quòd mox frustra clamantes exaudire denique non possimus, & sic fera poenitentia post ruinam. Datum Laterani xii. Kalen. Novembris, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Scriptum est in eundem fere modum illis omnibus super hoc. In eundem fere modum Archiepiscopo Remensi scriptum est & Suffraganeis eius usque civitatem. Quocirca monemus atque præcipimus quatenus convenientes in unum, & habito super iis diligenti tractatu, vestrum nobis consilium rescribatis.

Vide supra
epist. 178.

In eundem fere modum scriptum est populo Alexandrino & Spiritum consilij sanioris. Cum illam recolimus &c. usque convertatur & sanem eum. Cum enim nuper paterna vos curaverimus benignitate monere ut à sequela Othonis & ejus sequacium penitus recedentes, ad devotionem rediretis Ecclesie matris vestre, alioquin privilegiis vobis ab eadem concessis sciretis vos perpetuò spoliandos, cum propter ingratitude vitium libertus in servitutis compedem revocetur, vos monitis nostris prorsus contraria facientes, offensam cumulatam offensæ, & injuriam injuriæ addidistis, contra dilectos filios cives Papienses, quibus ecclesiastica unitati, sicut lucis filii, adhærentibus adhærere pro nostra reverentia deberetis, insurgere præsumentes. Cum igitur ex utraque parte fuerint quidam capti, volentes, sicut ad nostrum officium spectat, ut suæ parti restituantur utrique, universitatem vestram monemus attentius & rogamus, sub debito fidelitatis quo nobis tenemini vobis districtè præcipiendo mandantes quatenus si qua remansit in vobis devotionis scintilla in præsentem, si ullam habetis præteritorum memoriam, si denique apud nos spem aliquam vobis reservare cupitis in futurum, ad sinum Ecclesie matris vestre humiliter redeuntes, concives suos sine difficultate restituantis eisdem, vestros ab eis mutuò recepturi, ita ut plena fiat restitutio hinc & inde, mandatum nostrum taliter adimplentes ut vobis offensas vestras hoc devotionis indicio redimentibus, nobis fiat proclivior animus ad dandam super aliis veniam, & vobis detur fiducia plenior ad pe-

tendam. Alioquin, si super præmissis de cetero inobedientes nobis & rebelles fueritis, noveritis nos venerabili fratri nostro Episcopo & Archidiacono Parmensibus nostris dare litteras in mandatis ut unio- nem Ecclesie Aquensis & vestre nostra fulti auctoritate dissolvant, vestramque terram pontificali dignitate denuntient perpetuò esse privatam. Quòd si nec sic vestra poterit rebellio edomari, manum apostolicam aliàs super vos taliter aggravare curabimus quòd eam abbreviatam non esse, vexatione intellectum dante auditui, cognoscetis. Datum Laterani iv. Kalen. Novembris, pontificatus nostri anno decimoquinto.

EPISCOPO PARMENSI.

Iohanne laico & G. muliere in tertio affinitatis gradu distantibus, idem Iohannes volens filiam ipsius G. natam ex secundis nuptiis ducere in uxorem, ac timens ne hujusmodi copula alicui possit calumniæ subjacere, nobis humiliter supplicavit ut pro bono pacis, quam ex eorum matrimonio asserit proventuram, eandem ducendi sibi licentiam concedere dignemur. Quocirca mandamus quatenus, si aliud impedimentum canonicum non obstitit, ipsis licentiam tribuas contrahendi. Datum Laterani xi. Kalen. Novembris, pontificatus nostri anno quintodecimo.

EPISCOPO GEBENNENSI, & Viennensi Sacriste.

Inquisitionis negotium quam de venerabili fratre nostro Episcopo & Canonicis Valentinesibus vobis commisimus faciendam sine conscientie scrupulo exequi cupientes, apostolico petistis oraculo edoceri utrum eorum publicanda sint dicta & nomina quos interrogari contingit, prout de testibus in publicis causis fieri consuevit, an sola dicta eorumdem publicari sufficiat, cum idem Episcopus & Canonicus manifestè sciant qui fuerint inquisiti & utrum contra dicta eadem debeant exceptiones seu replicationes admitti, cum contra personas dicentium admittantur. Ad quod breviter respondemus, non solum dicta, sed etiam ipsa nomina, ut quid à quo sit dictum appareat, publicanda, & exceptiones seu replicationes legitimas admittendas, ne per suppressionem nominum infamandi, per exceptionum verò exclusionem deponendi falsum audacia præbeat. Secundò quaesistis quid à vobis sit statuendum si contra quempiam per inquisitio-

* Vide tom. 19.
Italiae sacre
pag. 447. &
1099.

Epist. 190.
Dispensat sum
per cognatio-
nem.

Epist. 191.
Responder ad
eorum consul-
ta.
Cap. Inquisi-
tionis. De ac-
cusat.

* In quart. cod.
additur, no-
minibus tacitis

nem probatum fuerit tale crimen quod deponeret accusatum criminaliter & convictum. In quo quidem duximus distinguendum, utrum videlicet tale crimen contingat adversus aliquem inveniri quod ordinis executionem suscepti aut retentionem beneficij etiam post peractam poenitentiam impediret, puta si homicidium commisset, vel adeptus esset ordinem aut beneficium vitio simoniae. quo casu erit sicut in accusationis iudicio procedendum. Alioquin secundum personae merita & qualitatem excessus poenam poterit iudicantis discretio moderari. Tertiae dubitationis articulus continebat utrum cum duo vel tres jurati affirmant alium crimen aliquod eisdem videntibus commississe, de quo tamen aliqua infamia non laborat, aliquam illi poenam infligere debeatis, & utrum ad petitionem quorundam quasdam scedulas vobis occulte tradentium infamationem Episcopi continentem sit ad inquisitionem eorum quae in ipsis continentur scedulis procedendum, & an fides eorum dictis debeat adhiberi qui post iuramentum interrogati secreto utrum sint eorum de quibus inquiritur inimici, respondent quod non diligunt illos, vel directe inimicos se asserunt eorumdem, aut etiam ante iuramentum id publice confitentur, nullas tamen inimicitiarum causas probabiles ostendentes. Ad haec autem pariter respondemus, nullum esse pro crimine super quo aliqua non laborat infamia, seu clamorosa insinuatio non praecessit, propter dicta huiusmodi puniendum, quinimmo super hoc depositiones contra eum recipi non debere, cum inquisitio fieri debeat solummodo super illis de quibus clamores aliqui praecesserunt, nec ad petitionem eorum qui libellum infamationis porrigunt in occulto procedendum esse ad inquisitionem super contentis ibidem criminibus faciendam, aut etiam adversus eos contra quos fit inquisitio fidem dictis adhibendam illorum qui post iuramentum vel ante tacite vel expresse inimicos se asserunt eorumdem, nisi forsitan ante iuramentum in fraudem id facere praesumantur. Quae si sitis praeterea quid statui debeat si nihil per certam scientiam, sed tantum per famam & eorum qui fuerint inquisiti credulitatem * iurata contigerit inveniri, utrumne aliquis super eo crimine reputari debeat infamatus de quo ipsum duo vel tres aut plures dixerint infamatum, licet de ipso nihil fidei in publico audiat. * Ad quod est nostra responsio, quod propter famam &

* Sequuntur vox
descripta in codice
& Remigij Rem.

* Cod. S. Remigij: Ad quae etiam certa responsio est,

deponentium credulitatem duntaxat non erit ad depositionis sententiam procedendum, sed infamato canonica poterit indicari purgatio secundum arbitrium iudicantis, qui propter dicta paucorum cum infamatum reputare non debet cuius apud bonos & graves laesa opinio non existit. Tu denique, frater Episcope, super te ipso & credito tibi grege taliter vigilare procures, extirpando vitia, & plantando virtutes, ut in novissimo districti examinis die coram tremendo iudice, qui reddet unicuique iuxta opera sua, dignam possis reddere rationem. Datum Laterani xlii. Kal. Ianuarij, pontificatus nostri anno quinto decimo.

EPISCOPO ET ABBATI
sancti Vedasti Atrebatensis, & magistro
H. de Atrebato Canonico Atrebatensi.

Accedens ad nostram praesentiam dilectus filius magister A. venerabilis fratris nostri Noviomensis Episcopi procurator, vir providus & discretus, proposuit coram nobis quod cum olim causam quae inter eundem Episcopum ex parte una & dilectos filios Capitulum Ecclesiae sancti Quintini Noviomensis diocesis super subiectione ipsius Ecclesiae, quam idem Episcopus asserit dioecese sibi iure subesse, ac propter hoc ipsum Capitulum ad obediendum ei ut Episcopo proprio interdicti & aliis debere compelli, ex altera vertitur, lite prius in nostra praesentia contestata, vobis, frater Episcope, & dilectis filiis Abbati sancti Vedasti Atrebatensis ac magistro scholarum Tornacensi duxerimus committendam, vos, quia pars Capituli iurisdictionem vestram eludere ac processum impedire iudicij frivolis exceptionibus super contestatione litis oppositis nitebatur, ipsum Capitulum pro sua contumacia interdicti sententiae subiectionis, quam cum iidem temere violarent, petebat Episcopi procurator ut faceremus eandem firmiter observari, violatores ipsius poena canonica percellentes, ut in eis poena cresceret in quibus crevisse contumaciam assererat. Procurator autem ejusdem Capituli litem fuisse contestatam inficiens ex adverso respondit quod cum tu, frater Episcope, ac filii Abbas, se conjudice tertio excusante, exceptiones legitimas pro sua parte propositas nolletis admittere, tamquam ab evidenti gravamine ad sedem fuit apostolicam pro ipso Capitulo appellatum. Vnde praedictam dicebat sententiam penitus nullam esse, nec etiam sententiae

tentia nomen habere mereri, cum præter rationabilium exceptionum & legitimæ appellationis obstaculum fuerit promulgata. Propter quod humiliter supplicabat eandem irritam nuntiari. Auditis igitur & intellectis iis & aliis quæ fuere proposita coram nobis, pronuntiavimus litem per procuratores partium alia vice propter idem negotium nostro conspectui præsentatos fuisse legitimè contestatam, & decernentes appellationem ad sedem apostolicam super hoc interpositam ex parte supradicti Capituli non tenere, præfatam interdicti sententiam duximus approbandam, ipsius violationem nostræ reservando censuræ, si forsitan eam dictum Capitulum non servavit; teque, fili magister H. subrogato loco prænominati magistri scholarum, eandem causam vobis committimus terminandam, per apostolica scripta mandantes quatenus ex parte Capituli supradicti quod juri pareat sufficienti cautione recepta, memoratam interdicti sententiam relaxetis, & in aliis juxta formam prioris nostri mandati ratione prævia procedentes, causam ipsam, si de partium processerit voluntate, sine canonico terminetis. Alioquin eam sufficienter instructam ad nostram præsentiam remittatis, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsentent justam dante Domino sententiam recepturæ. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Vos denique, frater Episcopo, & fili Abbas &c. Datum Laterani xiv. Kal. Januarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

PRVLIACENSI CISTERCIENSIS ordinis & sanctæ Columbe & sancti Sazii Abbatibus Senonensis & Bituricensis diocesum.

Epist. 191. Eisdem argumenti cum epistola 144.

Cum olim grandes & graves, deformes & enormes injuriæ quas Gaufridus tunc Prior & conventus monasterij de Caritate dilecto filio Cluniacensi Abbati dicebantur temerè irrogasse seriatim fuissent expositæ coram nobis, nos eisdem in apostolicis literis per ordinem comprehensis, venerabilibus fratribus nostris Trecenti & Meldensi Episcopis ac dilecto filio Latiniacensi Abbati per ipsas dedimus litteras in præceptis ut ad locum ipsum personaliter accedentes, & inquirentes super iis plenius veritatem, si rem invenirent taliter se habere, latam propter hoc in dictum Gaufridum depositionis à regimine prioratus sententiam auctoritate apostolica confirmantes, & approbantes nihilominus sub-

stitutionem de Willelmo in ipsius loci Priorem & damnationem sigillorum eorundem Gaufridi ac conventus per diffinitores generalis Capituli factam, excommunicationis sententiam in jamdictum Gaufridum ac ejus complices promulgatam ab ipsis facerent usque ad satisfactionem condignam firmiter observari, contraditores quoslibet aut rebelles, sive monachi sive clerici seu laici essent, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Cum igitur iidem judices ad prædictum monasterium accessissent mandatum apostolicum impleturi, monachi loci ejusdem, sicut nuper Helias monachus & magister Guido procuratores Cluniacenses in nostro auditorio recitarunt, ipsis januas monasterij, quemadmodum Abbati Cluniacensi fecerant, obserantes, eosdem ingredi nullatenus permiserunt. Ipsi verò mandatum nostrum exequi cupientes, in villa ipsius loci curaverunt super propositis inquirere sollicitè veritatem, & cum plenè constitisset eisdem præfatos monachos ea quæ de ipsis nobis insinuata fuerant & graviora etiam commisisse, dictam depositionis sententiam, ac substitutionem Prioris, damnationem etiam sigillorum, appellatione cujusdam qui se pro conventu procuratore gerebat reputata frivola, confirmarunt, excommunicationis sententiam in jamdictum Gaufridum ac ejus complices promulgatam præcipientes firmiter observari. Sed ipsis divina nihilominus officia celebrantibus, iidem judices attendentes quòd per distinctionem canonicam eorum emollire duritiam non valebant, carissimum in Christo filium nostrum Philippum Regem Francorum illustrem per suas litteras rogaverunt ut nobilem virum Comitem Nivernensem, qui dictos monachos in hujusmodi fovere malitia videbatur, ab ipsorum injusto favore compescens, regali potentia insolentiam comprimeret eorundem. Cum ergo idem Rex præfato Comiti præcepisset ut substituto Priori temporalia faciens assignari, dictos monachos in sua ulterius malitia non foveret, ac idem mandatum differret regium adimplere, Rex zelo justitiæ ac fervore nostræ devotionis accensus, contra dictum Comitem, cujus fulti potentia monachi memorati latis auctoritate nostra sententiis temerè obviabant, præcepit exercitum congregari, cujus metu licet temporalia dicto Priori per præfatum Comitem fuerint assignata, monachi tamen in sua nihilominus contumacia persistentes, tam ipsi Priori quam

T T t t

Cluniacensi Abbati debitam exhibere obedientiam contradicunt. Vnde nobis humiliter supplicarunt ut ad rebellionem hujusmodi edomandam apostolicam manum apponere dignemur. Pro monachis verò de Caritate fuit à Iohanne & Nicolao monachis procuratoribus eorundem ex adverso responsum quòd iamdictis sententiis in eorum Priorem & ipsos post appellationem ad nos legitimè interpositam promulgatis, Cluniacenses nuntij prævenientes terminum qui fuerat ad prosequendam appellationem præfixus, nostras ad præfatos iudices litteras impetrarunt, multis expressis mendaciis, & suppresso quòd ipsi Episcopi, nostro non expectato mandato, quod in litteris continebatur eisdem iamdudum auctoritate propria fuerant executi. Licet autem dicti Prior & monachi non solum suspectos haberent iudices memoratos, verùm etiam manifestos adversarios reputarent, pro reverentia tamen apostolicæ sedis ipsos in monasterio cum moderato numero sociorum benignè ac devotè recipere voluerunt. Sed quia ipsis à pluribus fuerat nuntiatum quòd Abbas & monachi Cluniacenses, qui non parva multitudo stipati advenerant, monasterium per violentiam decreverant occupare, iidem volentes huiusmodi obviare periculo, præfatis iudicibus humiliter supplicarunt & obtinuerunt ab eis ut in eorum Ecclesia sancti Petri sita juxta idem monasterium convenirent. Partibus igitur ibidem in eorum præsentia constitutis, monachorum proposuit procurator quòd dicti iudices litterarum nostrarum auctoritate procedere non debebant, quia si nobis reseratum fuisset eisdem quòd mandabamus in ipsis auctoritate jam esse propria executos, causam nullatenus commissemus eisdem. Vnde cum impetratores ipsarum talem suppresserint veritatem qua expressa jam dictas litteras ad ipsos minimè impetrassent, eis non erat auctoritate illarum ullatenus procedendum, præsertim cum ejusdem monasterij nuntij propter hoc dudum ad sedem apostolicam accessissent, opponens nihilominus alias exceptiones legitimas, & multiplices contra eos causas suspitionis allegans, ad quas probandas arbitros postulavit instanter, quibus, contempto jure canonico pariter & civili, sibi penitus denegatis, nostram audientiam appellavit, personas & bona monasterij sæpèdicti apostolicæ protectioni supponens. Sed iidem nihilominus uno eodemque die ad receptionem & publicationem testium,

deliberationem consilij, & decisionem regotij temerè properantes, quod per Abbatem & diffinitores prædictos factum extiterat pro suæ voluntatis libito confirmarunt. Ad hæc apostolici mandati finibus non contenti, cum Comitem supradictum ad oppressionem monasterij, utpote qui processus iniquitatem noverat, inculcatis precibus & præceptis inducere nequivilent, ad Regem se convertere prædictum, & regiam puritatem circumvenire multipliciter præsumserunt, suggerentes eisdem veritati contraria, & ipsum quasi ex parte nostra precibus onerantes. Qui credens eisdem accensos zelo justitiæ sic instare, Comiti memorato præcepit ut substituto W. prædicta temporalia faceret assignari. Sed viris peritis, quorum consilium idem Comes accedens Parisius sollicitè requisivit, processum judicium prædictorum extitisse iniquum concorditer respondentibus, eodemque Comite propter hoc mandatum regium exequi differente, Rex ipsorum judicium & Cluniacensis Abbatis suggestionibus iterum circumventus, contra Comitem sæpèdictum præcepit exercitum congregari, & sic Comes vi metuque compulsus ad monasterium accessit cum regio Marefcalco circa mandatum Regis quàm propriam voluntatem & conscientiam expleturus. Monachi verò subito visa multitudo armatorum conterriti, se vestibus ecclesiasticis induerunt, & sic induti occurrunt ad monasterij portas, opposcentes armatis imagines crucifixi & reverendas sanctorum reliquias, ac ipsum Christi corpus sanctissimum obtinentes, ac ex parte Dei & nostra prohibentes eisdem ne monasterium apostolicæ protectioni suppositum præsumerent violare. Qui licet primò facinus exhorruerint, postea tamen per alium competentiore aditum calcata reverentia irruentes, sacras Ecclesiæ valvas ausu nefario confregerunt, & infano tumultu singula perfrutantes, præfato W. assignaverunt granarium, cellarium, dormitorium, & officinas monasterij universas, fratres loci ejusdem vix in oratorio claustrum, quò stupèfacti confugerant, relinquentes, ubi necessariis nova eis inhumanitate subactis, & prohibito ne quisquam ipsis audeat aliquid ministrare, in tantæ sunt necessitatis articulo constituti ut ad vitæ sustentamentum non habeant nisi quod quidam boni viri eisdem misericordia moti furtim porrigunt per fenestras. Vnde nobis fuit ex parte ipsorum humiliter supplicatum ut

tam gravi calamitati & calamitofa gravamini secundum confuetam apostolicam sedis clementiam succurrere dignemur. Nos igitur iis & aliis quae a partibus fuere proposita plenius intellectis, quia manifeste cognovimus praedictos iudices perperam processisse, cum, ut exceptiones alias taceamus, causam nullatenus commissemus eisdem si nobis revelatum fuisset quod ea quae per ipsos exequenda mandavimus auctoritate propria publice denuntiaverant per dioeceses suas, & districtè mandaverant observari, unde occasione rescripti per talem subreptionem obtenti nequam procedere debuissent, quia etiam fines nostri excedentes mandati, brachij secularis auxilium invocarunt, dum eorum ad nos appellatione pendente partes super ipsorum processu in nostro auditorio litigabant, cum etiam graviter posset impediri ecclesiastica utilitas & libertas, si quolibet iudice imperito forsitan aut etiam malitioso temerè jaculante sententiam, Rex seu quicumque alius Princeps ad ecclesiastica bona manum extenderet, quasi eandem executioni sententiam mandaturus, ac etiam ex hoc grave posset inter sacerdotium atque regnum scandalum generari, quicquid ab eisdem iudicibus taliter factum est vel ab aliis per studium eorundem, de fratrum nostrorum consilio irritum decrevimus & inane. Verum quia per expressam confessionem monachorum de Caritate nobis constitit evidenter Cluniacensem Abbatem possessionem instituendi ac destituendi pro sua libito voluntatis in monasterio de Caritate Priores, & corrigendi ac ordinandi quae corrigenda vel ordinanda vidisset, per viginti annos, licet ipsi monachi de Caritate eandem usurpatam asserant, habuisse, nos exigente iustitia sibi eiusdem possessionis commodum conservantes, tam destitutionem dicti Gaufridi a regimine prioratus quam substitutionem praefati W. & sigillorum damnationem iamdictam, excommunicationis quoque sententiam quam in eundem Gaufridum & eius complices idem Abbas propter rebellionem huiusmodi promulgavit, auctoritate apostolica duximus confirmandas. Ideoque monemus quatenus praemissas destitutionis & institutionis ac damnationis sigillorum sententias facientes per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo firmiter observari, ac thesaurum, privilegia, libros, chartas, & universa ecclesiastica ornamenta, a quibuscunque alienata fuerint vel subtracta, monasterio restitui

Tom. II.

memorato, dicto Abbati ex parte nostra firmiter injungatis ut possessionibus & aliis quibus monachi memorati per dictos Comitum & Marescalcum seu quoscunque alios spoliati fuerunt, eorum Priori ac ipsis plenarie restituitis, eisdem beneficium absolutionis impendat, & paterna ipsos benignitate pertractet, ac possessiones alienatas in enormem ejusdem monasterij laesionem ad jus & proprietatem ipsius secundum formam in nostris litteris comprehensam, juxta quod in nostra praesentia ejus monachi anno praeterito promiserunt, studeat revocare. Ceterum si dicti Prior & monachi de Caritate omnes, vel major aut sanior pars eorum, super libertate monasterij sui de jure voluerint experiri, nos eos benignè, cum requisiti fuerimus, audiemus, sicut videbimus expedire. Taliter autem satagat ipse Abbas pacificare ac reformare statum monasterij memorati, conservando rationes & immunitates ipsius, ne nos propter ejus negligentiam aut insolentiam compellamur de ipso monasterio aliud ordinare. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Vos denique, filij Abbates &c. Datum Laterani xlv. Kalend. Januarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

NOBILI MULIERI
Mathilde quondam uxori Philippi
Comitis Flandrensis.

Etsi precibus tuis favorem praestare secundum Deum benevolum intendamus, eas tamen quas repellit iustitia nos admittere non debemus, cum ejus locum qui iustus est & iustitiam diligit, licet immenti, teneamus in terris. Oblata quidem nobis ex tua parte petitio continebat quod cum in quodam loco tui dotalitij, Nepa nomine, ad honorem Dei Ecclesiam fundare proponas & de bonis tuis sic plena manu dotare quod Canonicis qui Deo ibidem pro tempore servient necessaria vitae non desint, jus patronatus & praebendarum collationem in ea tibi ac successoribus tuis reservari petebas. Quorum primum admittimus. Secundum verò non duximus concedendum, cum tuae non expediat saluti concedi. Quia cum ex devotione te asseras assumpsisse propositum in loco praedicto Ecclesiam construendi, acquiesce plus animae quod minus in ea corpori reservabis. Vnde devotionem tuam exhortamur in Domino quatenus illud perficere studeas quod ad tuam salutem & ecclesiasticam pertinere dinoscitur honestatem.

TTt ij

Epist. 194.
Ius patronatus
concedit, praebendarum collationem negat.

Datum Laterani 11. Nonas Ianuarij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

EPISCOPO TERVISINO.

Epist. 195.
Ei concedit
admi. istratio-
nem tempora-
lium.
Vide infra epist.
197. & lib. 16.
epist. 19. 100.

Licet venerabilis frater noster Episcopus Cremonensis apostolicae sedis Legatus te ab administratione temporali propter dilapidationis suspicionem duxerit suspendendum, quia tamen mandatum ipsius nondum ad te pervenisse proponitur, praesentium tibi auctoritate concedimus ut donec super hoc mandatum recipias Episcopi memorati, dummodo non impedias quod minus idem ad te possit pervenire mandatum, Ecclesiae tuae negotia fideliter administres; fraternitati tuae nihilominus injungentes quatenus contra Guertium & quoslibet alios possessionum ejusdem Ecclesiae invasores pro ipsarum defensione te opponas efficaciter & prudenter. Tu denique, frater Episcope, super te ipso &c. Datum Laterani v. 1. Idus Ianuarij, pontificatus nostri anno quinto-decimo.

ABBATI SANCTI REMIGII,
H. Archidiacono & magistro G. Canonico
Remensibus.

Epist. 196.
De electione
Episcopi Vir-
dunensis.
Vide lib. 11.
epist. 161.

Constitutis in nostra praesentia dilecto filio Anselmo Abbate sanctae Mariae de Stanno Praemonstratensis ordinis procuratore venerabilis fratris nostri Viridunensis Episcopi ex parte una, & magistris H. & G. Canonicis Ecclesiae Viridunensis ex altera, pro parte fuit Episcopi propositum coram nobis quod cum causam quae inter eundem Episcopum super electione ipsius & dictos Canonicos ac A. eorum confocium vertebatur venerabili fratri nostro Meldensi Episcopo & suis conjudicibus sub certa forma duxerimus committendam, ac coram eisdem iudicibus in negotio procederetur eodem, quibusdam viris religiosi interponentibus partes suas ut ad honorem Dei & utilitatem Ecclesiae Viridunensis inter eos posset concordia reformari, bonorum virorum consilio habito, salva in omnibus apostolicae sedis auctoritate, in venerabiles fratres nostros Catalaunensem, Lingonensem, & Trecentensem Episcopos ac dilectum filium Abbatem Trium fontium compromiserint juramento interposito sub hac forma, videlicet quod ea quae super illo negotio dicti Episcopi cum Abbate simul & concorditer usque ad festum Purificationis statuerent, ipsae partes firmiter observarent, ita tamen si usque ad festum Pentecostes quod

illi decernerent impleretur, alioquin liceret litigantibus ad causae munimenta reverti, Episcopi vero & Abbas jamdicti procedere noluerunt quousque intellexerunt nostro speciali responso nos in patientia sustinere ut juxta quod in eos fuerat a partibus compromissum, dummodo nihil penitus attentaretur contra Deum & canonicas sanctiones, in negotio procederent supradicto. Qui tandem concorditer decreverunt ut in episcopatu Viridunensi Episcopus remaneret ac magistrum I. de Vitreio usque ad festum Pentecostes in spiritualibus assumeret adiutorem. Sed licet illum diligentissimè requisitum Episcopus habere non possit, cum alium idoneum recipere sit paratus, petebat procurator ejusdem ut quod praefati Episcopi cum Abbate decreverant dignemur apostolico munimine roborare. Ad haec vero dicti Canonici responderunt praescriptum compromissum minimè tenuisse, quia sicut de famoso delicto vel eare de qua publicum est iudicium constitutum non est eundem ad arbitrium secundum legalia instituta, sic & in hujusmodi spiritualibus de jure non potuit in arbitros compromitti, qui minus idoneum nec per dispensationis gratiam tolerare nec amovere per rigorem iustitiae potuissent, cum ista in talibus sedes apostolica sibi specialiter reservavit. Allegabant praeterea quod etiam si compromissum tenuisset, cum tamen arbitrium infra diem praefixum latum non fuerit nec constituto tempore adimpletum, conditione non existente apposita, stare arbitrio minimè tenebantur, praesertim cum fuerit, ut dicebant, evidenter iniquum, eò quod cum in talento scientiae specialiter debeat Domino negotiari Praelatus, ac nimium patiar litteraturae defectum Episcopus supradictus, aliisque de causis electio eius caruerit robore firmitatis, eum sub spe auxilij alieni, coadjutoris videlicet, in honore ac onere pastoralis officij tolerari & Deo fuit contrarium & honestati ecclesiae inimicum. Pro tertio quidem socio adjece- runt ipsum nec arbitros compromissum praedictos, nec ratum ipsorum arbitrium habuisse, cujus ad minus nomine procuratores existentes ipsius, dicta testium quae memorati Meldensis Episcopus & sui conjudices ad sedem apostolicam destinarent publicari petebant, ut idem posset negotium in nostra praesentia terminari. Pars autem adversa respondit quod haec causa, licet spiritualis existeret, satis tamen canonicè potuit per dictorum ordinationem de-

cidi, quos non ut arbitros, sed pacis provi-
 siores, viris religiosis mediantibus elegerunt;
 qui approbare poterant electionem ac consecrationem
 Episcopi cui nihil obviabat de canonicis institutis,
 & etiam si forte minus idoneum invenissent, tacite
 reprobare, mandantes eidem sub debito præstiti
 juramenti ut cedendi licentiam à sede apostolica
 postulare. Diem quoque prædictorum ordinationi
 præfixum dicebat fuisse de voluntate partium prorogatum
 eo ipso quòd suspendi processum negotij voluerunt
 donec super eo sedem apostolicam ordinatorum
 consulere præfati, quod infra diem statutum fieri
 non valebat; præsertim cum utraque pars etiam post
 terminum instanter petierit à provisoribus antedictis
 ut ordinationis suæ beneplacitum promulgarent.
 Ex eo autem quòd ordinatum ab illis de coadjutore
 præfato non fuit impletum tempore quo debuit
 adimpleri, proponebat idem procurator nullum
 Episcopo præjudicium generari, quòd nec fuit in
 mora nec aliqua negligentia laboravit, dans operam
 juxta posse ut memoratum assumeret adiutorem.
 Vnde cum verisimile minimè videatur ut partes ad id quod
 suæ possibilitatis fines excederet se intellexerint
 obligare, nec imputari debeat voluntas alterius
 ei cui propria voluntas non defuit, quoad ipsum
 pro impleto debebat haberi, ad instar ejus qui
 ea conditione institutus est heres, si dederit decem,
 quo dare parato, si accipere nolit cui jussus est
 solvere, habetur conditio pro impleta; nec per
 hoc quòd ei provisus est coadjutor, insufficientis
 quoad scientiam esse probatur, sed cum propter
 imminentis temporis tempestatem oporteat eum
 mundanis necessitatibus occupari, ac per hoc
 minus sufficiat spiritualium sollicitudinem exercere,
 quod per se ipsum non poterat, utile videbatur
 & erat ut per alium expediret; cum & Apostolus
 coadjutorem suum asserat fuisse Clementem,
 qui tamen ob hoc non præsumitur insufficientis
 extitisse. Quare petebat Episcopi procurator
 imponi adversæ parti silentium, ne per contentiones
 hujusmodi fatigaretur diutius Ecclesia Vir-
 dundenfis; ad cujus commodum & quietem
 ut plenè dissensionis & jurgia sedarentur,
 quæ tunc eidem Ecclesiæ immincebant, pars
 habuit utraque respectum tempore compromissi,
 sicut ab ipsis accepimus in nostra præsentia
 constitutis. Auditis igitur iis & aliis quæ
 fuere proposita coram nobis, sic duximus
 providendum; ut vos, quibus in hac parte
 vices nostras committimus, in-

quiratis diligentissimè veritatem, & si vobis
 constiterit quòd ex ea causa & in eo casu
 provisus fuit eidem Episcopo coadjutor ex
 qua & in quo dari debuit secundum Deum
 & canonicas sanctiones, utpote si forte
 pro senectutis defectu vel perturbatione
 temporis, ut dictum est, seu alio impedimento
 consimili præpeditus sufficere non possit
 ad plenum laboribus officij pastoralis, &
 operam diligentem infra tempus statutum
 impendit ut provisum sibi assumeret adiutorem,
 ac tertius prædictorum Canonicorum
 consocius compromisit in proviores præfatos,
 seu ratum habuerit vel adhuc ratum velit
 habere quod ordinatum est ab eisdem,
 adhibito ipsi Episcopo prædicto magistro
 I. vel alio viro idoneo loco supra scripti
 magistri, ordinationem faciatis prædictam
 auctoritate apostolica firmiter observari,
 contradictores per censuram ecclesiasticam
 appellatione postposita compescendo. Quòd
 si per eundem steterit Episcopum quòd minus
 coaccesserit ei deputatus adiutor, seu
 tertius prædictorum Canonicorum in provi-
 siores non compromisit eosdem, nec ordina-
 tionem ipsorum ratam habuit nec velit
 habere, cum ejusdem etiam nomine in eodem
 negotio sit processum, vos auditis & exami-
 natis depositionibus testium quos supra
 dicti Meldensis Episcopus & sui conjudices
 receperunt, & intellectis hinc inde
 propositis, habentes præ oculis solum Deum,
 causam sine canonico appellatione postposita
 terminetis. Ceterum si non ex ea causa &
 in eo casu de coadjutore fuit Episcopo
 memorato provisus ex qua & in quo
 secundum Deum & instituta canonica
 debuit provideri, ut si competentis
 litteraturæ defectum, cujus sufficientia
 specialiter exigitur in Prælato, vel aliud
 impedimentum canonicum idem Episcopus
 patitur, in quibus casibus vel similibus,
 etiam prædictis tacentibus, de nostro
 procederemus officio contra ipsum, vos,
 cum animal cæcum vel claudum Deo non
 sit secundum legis testimonium offerendum,
 ipsum appellatione cessante ab ejus
 sanctuario depellatis, facientes Ecclesiæ
 Viridundenfi de persona idonea per
 electionem canonicam provideri. Quòd si
 non omnes &c. duo vestrum &c. Tu
 denique, fili Abbas, super te ipso &
 credito tibi græge taliter vigilare
 procures, extirpando vitia, & plantando
 virtutes, ut in novissimo districti
 examinis die coram tremendo iudice,
 qui reddet unicuique secundum opera
 sua, dignam possis reddere rationem.
 Datum Laterani

XIII. Kal. Ianuarij, pontificatus nostri
anno decimoquinto.

MAGISTRO MAXIMO
Notario nostro, & *Venture Thesaurario*
Veronensi, *Subdiaconis nostris*, & *Primi-*
cerio Gradensi.

Epist. 197.
De negotio E-
piscopi Ter-
visini.
Vide supra epist.
195.

Venerabilis frater noster Episcopus Cremonensis apostolicæ sedis Legatus olim apostolatui nostro insinuare curavit, quibusdam publicis scriptis nobis ad suæ insinuationis assertionem transmissis, quòd idem inquisitionem dudum à bonæ memoriæ Gerardo Albanensi electo super dilapidatione ac aliis de quibus infamatus erat venerabilis frater noster Episcopus Tervisinus inceptam juxta commissæ sibi legationis officium profecutus, per idoneos testes didicerat manifestè quòd cum idem Episcopus Tervisinam Ecclesiam octo millium & quadringentarum librarum onerata debito invenisset, idem debitum ipsum plusquam totidem librarum millibus ampliarat, quamquam . . . tria millia librarum ex alienatis possessionibus & collecta quam fecit in Clericos habuisset, præter tria librarum millia quæ de proventibus episcopatus perceperat annuatim, & octingentas libras quas de quodam receperat molendino alienato in enormem ipsius Ecclesiæ læsionem. Propter quod idem Legatus ipsum habens de dilapidatione suspectum, eundem à temporalium administratione suspendit, quibusdam collationibus præbendarum & institutionibus quas in Tervisina Ecclesia de filiis excommunicatorum & aliis personis minus idoneis eundem asserbat illicitè attentasse penitus irritatis. Vnde nos eidem Legato nostris dedimus litteris in mandatis ut ea quæ providè super suspensione ipsius Episcopi & institutionum hujusmodi cassatione statuerat faciens firmiter observari, super aliis locum & terminum assignaret eidem Episcopo competentem; in quo, tributa sibi copia defendendi, diligenter audiret quæ coram ipso duceret proponenda, & quod canonicum esset nostra decerneret auctoritate suffultus. Si verò idem Episcopus ad nos forsan duceret appellandum, ei terminum ad appellationem præfigeret prosequendam, totius negotij seriem & processum nobis fideliter rescripturus. Quòd si appellationem emissam idem Episcopus infra terminum sibi præfixum persequi fortè negligeret, idem Legatus in negotio ipso appellatione remota procederet prævia ratione. Nuper autem idem Episcopus ad apostolicam sedem accedens in nostra proposuit præsentia constitutus se ab eodem Legato fuisse multipliciter & injustè gravatum; qui cum super objectis eidem plena fuisset inquisitio facta per dictum Albanensem electum, per quam ipse Legatus sufficienter instrui potuisset, idem inimicorum ejus instantiæ plus debito acquiescens, ad inquisitionem de novo contra eundem Episcopum faciendam post appellationem ad nos legitimè interpositam pro sua voluntate processit, personis ad eundem accusationem admittis quibus super iis de quibus coram ipso Legato infamare nitentur eundem impostum fuerat olim silentium per judices à sede apostolica delegatos, & receptis nihilominus quibusdam ad testimonium contra eum meritò suspectis eidem & aliis jure à testimonio repellendis. Ipsa quoque inquisitio eodem absente in loco sibi suspecto, utpote in quo erat inimicorum ejus potentia & frequentia, facta fuit, inquisitoribus in partem alteram adeo declinantibus ut dicta testium quæ pro ipso facere videbantur aut omnino non scriberent, aut scribentes mutatione aliqua depravarent. Vnde nobis idem Episcopus humiliter supplicavit ut ipsius Legati processum tamquam iniquum penitus revocantes, negotium ipsum personis suspitione carentibus, Guernio ejus & Ecclesiæ suæ ut asserit persecutore notissimo aliisque personis meritò suspectis eidem tam à testimonio quam accusatione, diffamatione, vel denuntiatione repulsis, committere dignaremur. Quoniam igitur ab ipsius Episcopi justis querelis & precibus auditum avertere nec possumus nec debemus, quos susceptæ servitutis officium debitores constituit univertis, mandamus quatenus assignatis eidem Episcopo loco & termino competenti, & vocatis qui propter hoc fuerint evocandi, plenam ipsi Episcopo defendendi copiam tribuatis, & facientes exhiberi vobis inquisitionem factam per præfatum Albanensem electum, tam ipsam quam illam quam fieri fecit prædictus Episcopus Cremonensis examinetis perspicaciter & prudenter, & quæ super præmissis & aliis coram vobis profecta fuerint plenius intellectis, ad canonicam sententiam proferendam, si de ipsius Episcopi voluntate fuerit, remoto appellationis obstaculo procedatis. Quòd si fortè idem Episcopus nostrum maluerit subire iudicium, sub sigillis vestris transmittatis nobis fideliter totius negotij seriem & processum, ut de vultu nostro procedat iudicium.

cium æquitas. Quia verò Legatus eundem Episcopum habens de dilapidatione suspectum, ipsum, ut dictum est, à temporalium administratione suspendit, nos episcopatu pariter & Episcopo paterna volentes sollicitudine providere, mandamus quatenus interim eandem administrationem aliquibus de Capitulo Ecclesie Tervisinae utilibus & idoneis ad hoc auctoritate apostolica committatis, qui proventus episcopales & alia colligentes fideliter & servantes, necessarias & moderatas expensas de ipsis proventibus Episcopo sine difficultate ministrent, omnem omnino alienationis speciem interdentes eisdem, recepto ab eis super hoc corporaliter iuramento. Si verò dictus Guertius aut soror ejus possessiones seu alia bona Ecclesie Tervisinae temerè occupavit, vos ad restitutionem earum per censuram ecclesiasticam appellatione remota veritate cognita compellatis. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani 111. Nonas Ianuarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

PISTORIENSI EPISCOPO.

Venerabilis frater noster Pisanus Archiepiscopus per suas nobis litteras intimavit quòd in ejus Ecclesia fuit ab antiquis temporibus observatù ut nullus in Canonicum reciperetur ejusdem nisi prius Ecclesiis, si quas haberet in Pisana diocesi, resignatis, ut per hoc substracta eis evagandi materia, quasi necessitate interposita residendi, sedula ipsi Ecclesie obsequia exhiberent. Nunc autem Canonici ejusdem Ecclesie quærentes quæ sua sunt, non quæ Christi, per amicos suos ambitiosè procurant ut ad Ecclesias quas in præfata diocesi vacare contingit contra dictam consuetudinem eligantur. Propter quod Pisana Ecclesia debitis obsequiis defraudatur, & erga eam populi devotio refrigescit. Vnde nobis humiliter supplicavit ut V. Pisano Canonico, qui nuper est in Plebanum Ecclesie Calcenis electus, super eadem silentium imponentes, præfatam consuetudinem observari firmiter faceremus; præsertim cum ex Ecclesie Pisane proventibus ejusdem Canonici valeant congruè sustentari. Quocirca mandamus quatenus sollicitè de consuetudine inquirens præfata, si eandem fuisse talem constiterit, & Ecclesie memoratæ proventus ad congruam provisionem Canonicorum sufficiunt prædictorum, præcipiens eandem consuetudinem inviolabiliter obser-

vari, jam dicto Canonico super plebe jam dicta perpetuum silentium sublato appellationis impedimento imponas. Testes autem qui fuerint nominati &c. Tu denique frater Episcopo &c. Datum Laterani 111. Non. Ianuarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

EPISCOPO MELDENSI, sancti Pharonis Meldensis & de Latiniaco Parisiensis diocesum Abbatibus.

Instituante Mathilda nobili muliere quondam uxore inclytæ recordationis Philippi Comitis Flandrensis nos accepisse noscatis quòd cum H. mercator in nundinis Insulæ à quibusdam suis creditoribus super debitis traheretur in causam, res suas de mandato judicum ejusdem loci detentas petiit in pace dimitti, asserens in eodem foro se juri per omnia pariturum. Cumque respondere cœpisset sub examine Scabinorum, & uni satisfecerit creditori, ut instantiam eluderet alterius debitum non modicum exigentis, signum crucis vestri, non menti, latenter affixit, nitens ob hoc iudicio se subtrahere inchoatò. Iustitarius autem, ne dolus illius legi loci ejusdem servatæ diutiùs ac iuramento firmatæ fraudem pareret in posterum, & ipse de sua malitia commodum reportaret in alterius detrimentum, ipsum modo detinuit consueto, suoque tradidit creditori vinculis astringendum, ut bene detentus redderet quod fugitivus nifus fuerat asportare. Cujus facti occasione venerabilis frater noster Remensis Archiepiscopus memoratum locum supposuit interdico, personam præfatæ nobilis excommunicari totamque terram illius interdici præcipiens nisi prænominatum H. de sui creditoris manibus eriperet violenter. Propter quod eadem nobilis ad apostolicæ sedis recurrens auxilium, à nobis in hoc suæ provideri justitiæ postulavit; maximè cum nihil habeat, sicut dicit, in diocesi Archiepiscopi memorati. Nolentes autem quòd eadem nobilis sui juris dispendium patiatur, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus cum ipsa se asserat nihil habere in Remensi diocesi ratione cuius præfati Archiepiscopi debeat jurisdictioni subesse, nisi per appellationem fuerit ad eum causa delata vel extiterit delegatus, cum Legatus non fuerit, tam interdici quàm excommunicationis sententias supradictas cognita veritate, appellatione remota, denuntietis penitus esse nullas. Alioquin ab eadem nobili quòd juri

Epist. 198. Confirmat cōsuetudinem quandam Ecclesie Pisane.

Epist. 199. Adversus fraudem crucifig-natorum.

pareat idonea cautione recepta, easdem sententias relaxetis, inuncto nobili memoratæ quod de jure videritis injungendum. Super aliis verò, vocatis qui fuerint evocandi, & auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit appellatione postposita stantentes, sic occurratis malitiis quòd salva justitia nec lædatur immunitas cruce signatis indulta, nec immunitatis beneficium ad iniquitatis defensionem trahatur ab aliquo in alterius læsionem. Nullis litteris veritati & justitiæ præjudicantibus à sede apostolica impetratis. Quòd si non omnes &c. tu, frater Episcopo, cum eorum altero &c. Datum Laterani Nonis Januarij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

*ARCHIDIACONO GRADENSI,
& Archipresbytero Capitis Ageris
Clugiensis diocesis.*

*Epist. 200.
Ei confirmatur
plebanatus de
Rivoalto.*

Supplicavit nobis dilectus filius Petrus Pino Subdiaconus noster Canonicus sancti Marci ut cum venerabilis frater noster Episcopus Cremonensis apostolicæ sedis Legatus plebanatum Ecclesiæ sancti Iohannis de Rivoalto, cujus donatio ad nos erat secundum statuta Lateranensis Concilij devoluta, canonicè sibi duxerit concedendum, concessionem ipsam apostolico dignemur munimine roborare. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus plebanatum ipsam ei, sicut justum fuerit, confirmantes, faciatis ab eo pacificè possideri, contraditores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo mediante justitia compescendo. Datum Laterani 14. Non. Januarij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

*ABBATI SANCTI FELICIS
& Archipresbytero Capitis Ageris
Torcellane & Clugiensis diocesis.*

*Epist. 201.
Similis argu-
menti.*

Significavit nobis. Archidiaconus Gradenensis quòd cum plebanatus Ecclesiæ sancti Apollinaris de Venetiis tanto tempore vacavisset quòd secundum Lateranensis statuta Concilij ad nos ejus erat donatio devoluta, venerabilis frater noster Episcopus Cremonensis apostolicæ sedis Legatus attendens redditus archidiaconatus ejusdem penè penitus esse nullos, plebanatum præfatum sibi legationis auctoritate concessit. Vnde nobis humiliter supplicavit ut concessionem eandem apostolico dignemur munimine roborare. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint

evocandi, & inquisita plenius & cognita veritate, si redditus archidiaconatus ejusdem adeo esse inveneritis tenues & exiles quòd non possit de ipsis dictus Archidiaconus congruè sustentari, plebanatum prædictum eidem, sicut justum fuerit, confirmetis, & faciatis ipsum pacifica ejusdem possessione gaudere, contraditores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Tu denique, fili Abbas &c. Datum Laterani 14. Non. Januarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

MORINENSI EPISCOPO.

Contingit interdum quòd dum clericali caractere insigniti ad turpia læcra divertunt & secularibus negotiis se immiscunt, clericale nomen abominabile redditur cordibus infirmorum. Sanè, sicut accepimus insinuantibus nobili viro Comite Flandrensi ac nobili muliere Mathilde relicta quondam Philippi Flandrensis Comitum, in diocesi tua quidam existunt qui nec in modo tonsuræ nec in vestium forma nec in qualitate negotiorum de clerico quicquam ostendunt, ad pœnæ subterfugium se clericos exhibentes, quia cum super excessibus quos seculari luxu committunt ad publica judicia pertrahuntur, circumcisis crinibus, ut possint circumvenire vindictam, se pro clericis representant, clericis fori privilegium labii allegantes, qui factis paulò antè negaverant clericatum, dumque repentina tonsura pœnas elidunt quas intonsi perversis actibus meruerunt, per impunitatis fiduciam nutritur in eis audacia delinquendi, & dum impune delinquant, quibusdam efficiuntur in scandalum & aliis in exemplum. Vnde quia privilegium meretur amittere qui permitta sibi abutitur potestate, ac frustra legis auxilium invocat qui committit in legem, volumus & mandamus ut tales, si tertio à te commoniti se ipsos contempserint emendare, illius efficiantur immunitatis expertes quæ pro clericorum tutela & laicorum violentia coercenda noscitur instituta. Tu denique, frater Episcopo &c. Datum Laterani 15. Idus Januarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

In eundem modum scriptum est Atrebatensi Episcopo. In eundem modum scriptum est Tornacensi Episcopo.

ABBATI

ABBATI ET PRIORI
Cisterciensibus, & Decano Capellæ Ducis
Divionensis, Cabilonensis & Lingonensis
diocesum.

Epist. 103.
Scilicet pro
Decano Divio-
nenf.
Vide infra epist.
105.

Dilectus filius I. Decanus Christiani-
 tatis Divionensis in nostra proposuit
 presentia constitutus quod cum olim L. I.
 & H. Canonicis Capellæ Ducis Divionen-
 sis Lingonensis diocesis, non ad correctio-
 nem, sed potius ad infamationem ipsius,
 nobis quædam denuntiantibus contra ip-
 sum, venerabili fratri nostro Matisconensi
 Episcopo & suis conjudicibus dederimus in
 mandatis ut vocatis qui essent propter hoc
 evocandi, quod invenirent super objectis
 per suas nobis litteras intimarent, partibus
 in ipsorum presentia constitutis, & eodem
 inficiente Decano quod denuntiationem
 ipsam monito caritative præcesserit, &
 firmiter asserente prædictos Canonicos fa-
 ctæ denuntiationis tempore inimicos ejus
 & æmulos extitisse, tandem fuit ad sedem
 apostolicam appellatum, & ejus appellatio-
 ni memorati judices detulerunt. Idem ve-
 rò Decanus quorundam religiosorum lit-
 teras representans, qui de vita & conver-
 satione ipsius laudabile testimonium perhi-
 bebant, nobis humiliter supplicavit ut oc-
 currere adversariorum suorum malitiæ ac
 laboribus ejus finem imponere dignemur.
 Nolentes autem ipsum indebitè fatigari,
 discretioni vestræ per apostolica scripta
 mandamus quatenus, si denuntiatores præ-
 fati monitionem caritativam præmississe su-
 per objectis probare nequiverint, aut De-
 canus ipse docuerit illos suos extitisse de-
 nuntiationis tempore inimicos, eundem ab
 illorum denuntiatione, sublato appellatio-
 nis obstaculo, absolvatis. Alioquin in eo-
 dem negotio juxta priorum continentiam
 litterarum appellatione remota ratione
 prævia procedatis. Quod si non omnes &c.
 duo vestrum &c. Tu denique, fili Abbas,
 super te ipso &c. Datum Laterani Idibus
 Januarij, pontificatus nostri anno quinto-
 decimo.

ILLVSTRI REGI CYPRI.

Epist. 104.
De electione
Episcopi Ni-
cosiensis.
Vide infra epist.
106.

In litteris nobis ex parte tua per dilec-
 tum filium Archidiaconum Famagusta-
 num exhibitis querebaris venerabilem fra-
 trem nostrum Patriarcham Ierosolymita-
 num apostolicæ sedis Legatum electionem
 de Theaurario Nicosiensis Ecclesiæ secun-
 dum antiquam consuetudinem celebratam
 pro suæ voluntatis arbitrio irritasse. Sed si
 electionis ipsius merita & dicti Patriarchæ
 Tom. II.

judicium, non in commotione spiritus, sed
 quietè, ad rationis detulisses examen &
 sanæ conscientie testimonium produxisses,
 approbasses utique de jure processum eju-
 dem, quem per injuriam nifus es reproba-
 re, nec laborasses ad talem prosilire quere-
 lam per quam adversus te ipsum formasti
 tacitè quæstionem, uno eodemque libello
 constitutus actor & reus. Quia dum non
 contentus iis quæ Caesaris esse debent, ad
 ea quæ Dei sunt manus extendis, actio-
 nem contra libertatem Ecclesiæ intentan-
 do, de calumnia te reum exhibes apud
 Deum, super ingratitude nihilominus
 reconventum, eò quòd Ecclesiam, quæ
 te per sacramentum baptismi, solutis vin-
 culis servitutis quibus morti peccati tene-
 baris attrictus, in libertatem salutis eripuit,
 & regeneravit ad vitam, in duram & aspe-
 ram redigere niteris servitutem, cum ab-
 surdum sit & ingratum ut matrem filius &
 sponsam Regis celestis Rex terrenus ancil-
 let, in terra præsertim quæ funiculus Do-
 mini hereditatis existit. Ecce Nicosiensem
 Ecclesiam tam duræ conditionis subicere
 jugo laboras quòd ei non pateris per elec-
 tionem canonicam de persona idonea pro-
 videri, ejusdem Canonicis eligendi neces-
 sitate indicens illum quem de duobus ti-
 bi nominandis ab ipsis tu primò duxeris
 eligendum. Sed si carnale conjugium libe-
 ras exigit contrahentium voluntates, &
 personis secularibus ad contrahendum le-
 gitimis absoluti consensus non est interdic-
 ta libertas, ridiculosum est & probrosium
 ut Ecclesia compellatur alterius contrahe-
 re voluntate, ac spirituale conjugium de
 arbitrio pendeat laicali. Porro, sicut ac-
 cepimus, tamquam ad privilegium & auc-
 toritatem istius excessus inducis usurpatam
 à quibusdam tuis prædecessoribus & obten-
 tam hæcenus corruptelam, quasi sicut &
 in jura sic & in injuriam succedere debe-
 res eisdem, si eam ipsi forsitan inferebant.
 In quo quia diuturnitas temporis non mi-
 nuit peccatum, sed auget, peccati vetus-
 tas, non rationabilis usus antiquitas allega-
 tur. Ceterum quia hæc nec pati volumus
 nec dissimulare debemus, præsertim cum
 tuæ sit salutis contrarium, ut hæc tibi ad-
 versus te in novissimo districti examinis
 die coram tremendo iudice referrentur,
 serenitatem tuam rogandam duximus &
 monendam, per apostolica tibi scripta
 mandantes quatenus Nicosiensis Canoni-
 cos personam idoneam in patrem & Epif-
 copum animarum suarum eligere canonice
 sine qualibet contradictione permittas,
 V V u u

Nec credas excellentiæ regiæ aliquid deperire si Regi Regum, qui aufert spiritum Principum & in regno Cypri te secularibus prætulit, sua jura conservans, ecclesiastica non usurpes, quæ ipsi Domino specialiter ascribuntur. Datum Laterani Idibus Ianuarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

EPISCOPO, ET PRIORI
sancti Petri, & Archidiacono
Matisconensibus.

Epist. 205.
Scribitur pro
Decano Divio-
nensi.
Vide supra epist.
203.

AD audientiam nostram dilecto filio I. Decano Christianitatis Divionensis significante pervenit quod nonnulli Iudæi Eduensis, Lingonensis, & Cabilonensis diocesum super quibusdam debitis, si de iustionibus, & rebus aliis ipsum in seculari foro convenire nituntur, quamquam paratus existat coram ecclesiastico iudice stare juri. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, dictum Decanum non permittatis super hoc ulterius molestari, quamdiu paratus fuerit in foro ecclesiastico respondere. Quod si non omnes &c. tu, frater Episcopo, cum eorum altero &c. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum Laterani xi v. Kalend. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

CAPITULO NICOSIENSI.

Epist. 206.
Ejusdem argu-
menti cum epi-
stola 204.

SI carnale conjugium liberas exigit contrahentium voluntates, & personis ad contrahendum legitimis absoluti consensus non est interdicta libertas, durum nimis est & absurdum ut Ecclesia non suo sed alieno iudicio contrahat, & spiritalis contractus conjugij ex arbitrio pendeat laicali. Sanè, sicut accepimus ex litteris venerabilis fratris nostri Patriarchæ Ierosolymitani apostolicæ sedis Legati, cum tractaretis de præficiendo vobis aliquo in pastorem, in duos unanimiter convenistis, carissimo in Christo filio nostro illustri Regi Cypri primitus nominandos; ut quem ipse prius de illis duobus eligeret, præficeretis vobis in præfulem electione solemnem. Sed cum hoc canonicis obviet institutis & ecclesiasticæ sit contrarium libertati, idem Patriarcha electionem quam sub tali forma de vestræ Thesaurario Ecclesiæ celebrastis, non personæ, sed electionis vitio, auctoritate nostra irritam nuntiavit. Ceterum et si pœnam merueritis, cum super hoc non sitis immunes à culpa, quos nequit hujusmodi corruptelæ non consuetudinis antiq̃uitas excusare, nos tamen de benignita-

te sedis apostolicæ agentes vobiscum misericorditer in hac parte, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus convenientes in unum, & sancti spiritus gratia, sicut moris est, invocata, in patrem & Episcopum animarum vestrarum vobis personam canonicè ac concorditer eligatis, quæ prodesse valeat & præesse, per cujus circumspectionem providam & providentiam circumspectam Nicosiensi Ecclesiæ, præveniente divina gratia & sequente, salubriter valeat in spiritalibus & temporalibus gubernari, cujus electionem, si vestris volueritis parere laboribus & expensis, memorato Patriarchæ ac venerabilibus fratribus nostris Cæsariensi Archiepiscopo & Episcopo Acconensi, quibus super hoc vices nostras committimus, præsentare curetis, ut ipsi, remoto appellationis obstaculo, confirmet vel infirmet eandem, secundum quod de jure fuerit faciendum. Datum Laterani xvii. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

In eandem modum scriptum est super hoc eisdem usque temporalibus gubernari. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus cum prædictum Capitulum electionem prædictam vobis curaverint præsentare, vos auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo confirmetis vel infirmetis eandem, secundum quod de jure fuerit faciendum. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Vos denique, fratres Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo, super vobis ipsis &c. Datum ut supra.

PATRIARCHÆ
& Capitulo Antiochenis.

QUANTO Antiochena Ecclesia majori Domino disponente, præminet dignitate, tanto vobis est sollicitus providendum ne fieri contingat aliquid in eadem quod alicujus pravitatis exemplo mentes possit corrumpere subditorum, qui ea que vident fieri à majoribus facile solent trahere in exemplum. Ad nostram siquidem audientiam noveritis pervenisse quod cum aliquis eligitur in Abbatem Ecclesiæ sancti Pauli, vos occasione confirmationis, procuracionem extorquetis ab ea trecentorum Byzantiorum valentiam excedentem. Cum igitur id canonicam non sapiat puritatem, universitati vestræ auctoritate præsentium districtius inhibemus ne procuracionem hujusmodi, nisi vobis aliàs debeat, occasione hujusmodi exigere de cetero ullat-

nus præsumatis. Tu denique, frater Patriarcha, super te ipso &c. Datum Laterani xviij. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

ILLVSTRI REGI CYPRI.

Quantum expediat ut tibi & carissimo in Christo filio nostro Regi Hierosolymitano illustri, aliis Principibus & Baronibus in ultramarinis partibus constitutis sit in Domino cor unum & anima una, ipsa docere te potest circumfrentis barbariæ multitudo, & innumerorum etiam Regum ac populorum exempla, qui leguntur illis succubuisse divisi quibus poterant restituisse conjuncti. Licet in hac parte nequaquam exemplis egeas peregrinis, utpote qui manifestè cognoscis quòd inter cetera peccata populi Christiani, quibus exigentibus gentes in hereditatem Domini venientes templum Domini, quod non absque dolore recolimus, polluerunt, plurimum nocuit discordia & contentio quæ super Principes & magnates ibi consistentes effusa eos fecit in invio aberrare, dum proprias persequentes injurias, injuriarum obliti sunt crucifixi, & per adinventionum suarum malitias divinæ majestatis oculos provocantes, illo meruerunt spoliari thesauro in quo solo Apostolus gloriatur, cruce videlicet Domini Iesu Christi. Si enim mandata Domini attendentes in unitatis vinculo perstitissent, facta fuisset eorum pax juxta verbum propheticum sicut flumen. Sed dum vir non curat parcere fratri suo, dum unusquisque carnem sui brachij devorat, dum transgrediuntur leges fœdere dissipato, terram maledictio devoravit, & habitatoribus ipsius peccantibus, homines pauci relicti sunt in eadem, coram quibus regionem ipsorum devorant alieni; meritòque timendum est ne in iis omnibus nondum sit Domini furor aversus, sed adhuc manus divinæ ultionis extenta, cum populus ad percutientem se necdum plenè redierit, sed quasi hostis desit, converterit in se manus, ibique Christianus Christianum captivare non dubitet ubi tot Principes alique fideles sua pro defensione nominis Christiani corpora tradiderunt, immo etiam ubi ipse Christus pro nobis tradidit semetipsum. Ecce enim tu ipse, qui eò devotius teneris Regi militare cœlesti quò idem tibi majorem contulit potestatem, dilectum filium nobilem virum O. consanguineum dicti Regis & quosdam alios vassallos ejusdem, qui Saracenis eos armatis ac igne urgentibus, ad

terram tuam quasi tutum Christiani populi receptaculum confugerunt, carcerali custodia, sicut accepimus, mancipasti, & spreto nomine Christi, quod invocatum est super eos, ipsos tractari facis adeo inhumanè ut eis nil videatur prodesse quòd effugerint sævitiam barbarorum. Quin immo ipsis ad cumulum doloris accedit, & eorum pœnas hoc ipsum non modicum exacerbat, quòd ibi repererunt supplicium ubi refugium debuerant invenisse. Ad hæc, regnum ipsius, homines suos, qui sibi rebelles existunt, contra eum, ut dicitur, manutenendo, perturbas, divinæ legi obviare non metuens, qua quisque id alij facere quod ipse sibi nollet fieri prohibetur. Quia igitur per hoc inter te ac ipsum Regem grave posset non sine populi Christiani periculo & jactura scandalum generari, serenitatem tuam monemus, rogamus, & exhortamur in Domino, tibi que in remissionem injungimus peccatorum, quatenus dictum O. & alios Regis memorati vassallos, quos licet non generatio carnis, baptismi tamen regeneratio efficit tibi fratres, ob reverentiam beati Petri & nostram, immo potius ob ipsius Christi timorem pariter & amorem, à quo nomen tecum accipere meruerunt, liberos abire permittens, ipsius Regis hominibus nullum contra eum impendas auxilium vel favorem, quin immo potenter assistas eidem ad jura sua contra perturbatores indebitos defendenda; ut idem ad tuam per hoc amicitiam provocatus, non odiis tecum teneatur contendere, sed obsequiis, ex quibus utique fructus temporales provenire poterunt & æterni. Taliter autem apostolicum audire cures & exaudire mandatum ut te tamquam obedientiæ filium caritatis brachiis fortius amplexantes, preces tuas, si quas aliquando nobis duxeris porrigendas, admittere meritò teneamur. Datum Laterani viij. Idus Januarij, pontificatus nostri anno decimoquino.

MAGISTRO ET FRATRIBVS militiæ Templi.

Quantum expediat ut vobis & carissimo in Christo filio nostro Regi Hierosolymitano illustri aliisque Principibus &c. usque alieni. Ne igitur vobis in vos ipsos divisis terra eadem, quod absit, amplius defoletur, universitatem vestram monemus, rogamus, & exhortamur in Domino, & per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus Regi prædicto contra quoslibet regni sui perturbatores

V V u u ij

Epist. 108. V. à Christianorum oppugnatione deficiat.

Epist. 109. Ne quilibet generis perire immunitatis dicitur.

Epist. 109. De eadem re.

indebitos fideliter & viriliter assistentes, terram ejus & jura sicut vestra propria defendatis, memores quod vestra res agitur paries cum proximus ardet, & dum praefatum nitimini regnum defendere, propriam securitatem noscimini procurare. Nos enim venerabili fratri nostro Patriarchae Hierosolymitano apostolicae sedis Legato nostris damus litteras in mandatis ut vos ad id efficaciter moneat & inducat, & si viderit expedire, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis impedimento compellat. Datum Laterani v. Idus Januarij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

In eundem modum scriptum est magistro & fratribus Hierosolymitani Hospitalis. In eundem modum scriptum est Comiti Tripolitano.

Super hoc scriptum est Patriarchae Hierosolymitano apostolicae sedis Legato ut eos ad id efficaciter moneat & inducat, & si viderit expedire, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis impedimento compellat.

PATRIARCHAE IEROSOLYMITANO
apostolicae sedis Legato, & suffraganeis ejus.

*Epist. 210.
Ut populos in
Regis fide con-
firmet.*

Q Vanto ex dissensionibus Principum & magnatum Ierosolymitanae provinciae graviora saepius discrimina evenisse conspicimus, tanto sollicitius quieti ac paci ejusdem intendere affectamus. Ne igitur propter obitum clarae memoriae . . . Reginae uxoris carissimi in Christo filij nostri Ierosolymitani Regis illustris aut alia quacunque causa regnum ejus, ad cujus regimen vobis postulantis est assumptus, a quoquam temere perturbetur, ac per hoc contingat scissuras & scandala in eadem provincia generari, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatinus universos regni fideles ut in ipsius Regis & . . . filiae suae fidelitate firmi stabileque persistant, sedulis exhortationibus inducentes, rebelles, si qui fuerint, aut alios quoslibet ipsius Regis aut regni molestatores indebitos, cum ab eo fueritis requisiti, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compescatis. Vos denique, fratres Patriarcha & Episcopi, super vobis ipsis &c. Datum Laterani v. Idus Januarij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

I L L V S T R I R E G I
Hierosolymitano.

*Epist. 211.
Hortatur enim
ad defensionem
terrae sanctae.*

Venientem ad apostolicam sedem venerabilem fratrem nostrum Sidonensem Episcopum consueta benignitate recepimus, & super obitu clarae memoriae . . . Reginae uxoris tuae nobis nuntiato per

ipsum paterno tibi condolentes affectu, ea quae idem Episcopus super tuis ac regni tui negotiis sollicitè ac prudenter, sicut vir providus & fidelis, proposuit coram nobis, quantum decuit curavimus exaudire. Monemus autem serenitatem tuam, rogamus & exhortamur in Domino quatenus sollicitè pensans discrimina & jacturas quas Hierosolymitana provincia ex dissensione Regum ac Principum consilientium in eadem multotiens noscitur incurrisse, ad arma contra Christianos movenda non quibuslibet pertraharis injuriis aut ampliandi regni cupidine inciteris, sed in sapientia vincens malitiam, & de regno cogitans sempiterno, ad ea pro quibus naturalis soli dulcedinem reliquisti, defensionem videlicet terrae sanctae, tota mente diligenter intendas, nec cautelam in proferis nec constantiam deserens in adversis; sed omni tempore Dominum benedicens, & petens ab eo ut dirigat vias tuas & omnia consilia tua stabiliat in se ipso, qui suos non solum à tribulationis angustia liberat, sed etiam in ipsa tribulatione dilatat, ut timentibus Deum omnia cooperentur in bonum, & cum se consumptos putaverint, ut Lucifer orientur. Nos vero in proposito gerimus & habemus in votis honores tuos & jura tam in cismarinis partibus quam etiam transmarinis defendere & ad subventionem tuam efficaciter, si desuper datum fuerit, laborare. Datum Laterani v. Idus Januarij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

ARCHIEPISCOPO NARBONENSI
apostolicae sedis Legato, & Episcopo Regensi, & magistro Thedasio Canonico Lanuensi.

E T si refecundae sint putridae carnes, ne ad partes sincerarum corruptionis contagium extendatur, sic tamen cautè debet & providè manus medentis apponi ut abdicantur ea cautela corrupta quod sincera per improvidentiam non laedantur. Accipimus sanè per litteras & nuntios carissimi in Christo filij nostri Petri illustris Regis Aragonum quod postquam adversus Provinciales hereticos mandatum apostolicum emanavit, cruce signatis terram ingredientibus Vicecomitis Biterrensis, eidem ipsius Regis subsidium imploranti tamquam domini specialiter dexteram subtraxit auxilij & omnis consilij remedium denegavit, & ne super hoc Ecclesiae propositum impediret, elegit tunc quibusdam deesse catholicis, ne adesse commixtis ha-

reticis videretur. Vnde Vicecomes prædictus terram perdidit auxilio destitutus, ad ultimum miserabiliter * interfectus. Tu autem, frater Archiepiscopo, ac nobilis vir Simon de Monteforti cruce signatos in terram Tolosani Comitis inducentes, non solum loca in quibus habitabant hæretici occupastis, sed ad illas nihilominus terras quæ super hæresi nulla notabantur infamia manus avidas extendistis, & cum ab hominibus terrarum illarum fidelitatis exegeritis juramenta, & terras sustineatis inhabitare prædictas, hæreticos illos existere verisimile non videtur. Dicebant præterea nuntij supradicti quod sic indifferenter aliena contra justitiam minus providè usurpastis quod vix remanserit Comiti memorato castrum Montisalbani & civitas Tolosana. Inter ea verò quæ idem Rex sic asseruit occupata, expressis vocabulis designavit terram quam claræ memoriæ Richardus Angliæ in dotem suæ * sororis Comiti dederat supradictò, item terras Comitum Fuxensis, Comitum Convenarum, & Gastonis Bearnensis. Deduxit etiam specialiter in querelam quod tu, frater Archiepiscopo, ac nobilis memoratus, licet jamdicti tres Comites vassalli Regis ejusdem existerent, ab hominibus terrarum quas idem amiserant petebatis ut juramentum fidelitatis ex ipsis terris alij exhiberent. Adjecit etiam quod eum de prælio * Sarracenorum obtenta victoria redeuntem Comes adiit supradictus, & expositis damnis ei per cruce signatos illatis, imputabat suorum merito peccatorum quod fatissationem ejus non admittebat Ecclesia, cum paratus existeret facere quæcunque sibi possibilia mandaremus; & ne solus tantæ confusionis ferret opprobrium, terram, filium, & uxorem sororem Regis ipsius relinquebat eidem, ut eos, si vellet, defenderet vel permetteret exulare. Sed quia ex hoc confusio sibi non minima immineret, & pena suos tenere debet actores, nec ultra extendi vindicta quam inveniatur in excedente delictum, humiliter supplicabat Tolosanum comitatum filio memorati Comitis reservari, qui nec unquam venit, nec venit, Deo dante, in hæreticæ pestis errorem. Promisit præterea quod tam filium Comitis quam etiam comitatum in sua tenebit, quandiu nobis placuerit, potestate, ut circa fidem plenius instrui & moribus faciat melius informari, & Aragonensem totam terram jamdictam committeret ut hæreticæ contagionis fordibus penitus expurgatam ad cultum plenè reducat fidei or-

thodoxæ, securitate oblata super his omnibus observandis quam sedes apostolica decerneret exhibendam. De Comite quoque subjunxit quod paratus est agere penitentiam de commissis, qualem decreverimus injungendam; sive quod partes adeat transmarinas, sive quod sit in Hispania circa frontariam contra gentis perfidiam Sarracenæ. Ceterum quia negotium arduum est, & multa in eo fuit deliberatione processum, ac per Dei gratiam satis est profperatum, ne delevi, quod absit, deperire valeret quod multis laboribus est patratum, in ipso non debet sine gravi cautela & maturitate procedi. Quocirca mandamus quatenus in loco securo & apto Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, Comitum, Baronum, Consulum, & Rec-torum, & aliorum viro-rum prudentum, quos ad hoc necessarios & idoneos esse videritis, Concilio * convocato, & propo-sitis coram eis quæ Rex proponit & offert, odio, timore, gratia, & amore carnalibus omnino postpositis, quæ super præmissis provisæ & deliberata fuerint in communi, & in quo convenerint omnes, vel pars consilij sanioris, nobis fideliter referatis; ut intellecto vestro consilio statuamus quæ secundum Deum viderimus statuenda; cum videatur proculdubio expedire ut hoc modo vel alio dictæ terræ de rectore idoneo consulatur. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Vos denique, fratres Archiepiscopo & Episcopo, super vobis ipsis &c. Datum Laterani xv. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

NOBILI VIRO SIMONI
Comiti Montisfortis.

EX parte carissimi in Christo filij nostri Petri illustris Regis Aragonum per nuntios ejus fuit propositum coram nobis quod tu convertens in catholicos manus tuas, quibus suffecisse debuerat in homines hæreticæ pravitatis extendi, per cruce signatorum exercitum ad effusionem justis sanguinis & innocentium injuriam provocatum terras vassallorum Regis ipsius, videlicet Comitum Fuxensis, Comitum Convenarum, & Gastonis Bearnensis, in ejus grave præjudicium occupasti; licet in eis nec hæretici aliqui habitarent, nec habitatores earum super hæreticæ pestis errore infamia conspersisset. Asserebant præterea nuntij Regis præfati quod cum ab hominibus terrarum illarum fidelitatis exegeris juramenta, & terras patiaris inhabitare prædictas, eos esse catholicos tacite

V V u u iij

* Vide lib. 12. epist. 108.

* Vide lib. 13. epist. 74.

* Vide supra epist. 122.

* Fuit convocatum apud Vaurum Vide lib. 16. epist. 39. & 1699.

Epist. 113. Ut restitueret ablata vassallis Regis Aragonum. Vide lib. 16. epist. 48.

confiteris, ut hæreticorum abneges te fautorem; vel hæreticos te fovere quodam modo respondes, si legitime occupasse terram illorum alleges. Formabant nihilominus ex eo querimoniam specialem quòd dum Rex servitio Iesu Christi contra Sarracenos insisteret, & effusioni suam & suorum sanguinem exponeret pro reverentia fidei Christianæ, tu bona vassallorum ejusdem in propria usurpabas, eoque fortius ad depressionem instabas illorum quòd minus Rex poterat eis opem suæ protectionis impendere, vires suas expendens contra Sarracenæ gentis perfidiam in auxilium populi Christiani. Et cum adhuc Rex idem partes suas contra Sarracenos intendat armare, ut adversus eos Deo duce tantò efficacius possit insurgere quantò majori quoad alios quiete gaudebit, in pace sibi restitui per sedem apostolicam quæ vassallorum ejus extiterant postulabat. Nolentes igitur ipsum suo jure fraudari nec jamdictum ejus propositum impediri, nobilitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus eidem Regi & vassallis ejus terras restituas suprascriptas, ne ad tuum specialem, non generalem catholicæ fidei, laborasse profectum per retentionem illicitam videaris. Datum Laterani xvi. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

NOBILI VIRO SIMONI
Comiti Montisfortis.

Epist. 114.
Vt Regi Aragonum faciat
homagium de
civitate Car-
cassonensi.
Vide lib. 11.
epist. 108. &
Hist. Alb. cap.
47.

CVm ad mandatum sedis apostolicæ carissimus in Christo filius noster Petrus illustris Rex Aragonum in feudum tibi concesserit Carcassonam, quam ab eo Vicecomes tenuerat Biterrensis, postulabat ut ea sibi faceres quæ dictus Vicecomes ei suisque prædecessoribus facere consueverat & debebat. Quia verò intentionis nostræ non extitit quòd ei de jure suo per talem feudatarium aliquid deperiret, nec te subtrahere debes illius oneribus in cujus quoad feudum ipsum successisti commodum & honorem, cum possessionum onera mutari de levi non consueverint mutationibus possessorum, quia res cum onere suo transit, per apostolica tibi scripta mandamus quatenus ea dicto Regi facere non recuses ad quæ memoratus Vicecomes tenebatur eidem; quoniam quantumcunque te in Domino diligamus, sic tibi nec volumus nec debemus adesse ut ipsi Regi deesse in sua justitia videamur. Datum Laterani xviii. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

ARCHIEPISCOPO NARBONENSI
apostolicæ sedis Legato.

CVm jam captis vulpeculis demolentibus vineam Domini Sabaoth in Provincia, quam virus infecerat hæreticæ pravitatis, & instantia bellicæ cladis satis per Dei gratiam sit negotium fidei prosperatum, quia causa nunc magis urgens occurrat, expedit ut ad illam manus Christiani populi convertantur. Accepimus siquidem quòd Rex Sarracenorum partes suas armat ad prælium, nitens eò fortius in fidei Christianæ cultores insurgere quòd lapsu graviore succubuit sub populo Christiano, immo sub Christo causam suam propitio nobis judicio judicante. Terra etiam quæ funiculus est hereditatis dominicæ, cum auxilio multum indigeat, expetit & expectat suffragia populi Christiani. Quia verò frequenter, & quidem frequentius, vires collicte proficiunt in quibus sparsæ de levi deficerent, ut Christicolorum generali ac speciali negotio contra Sarracenæ gentis perfidiam tanto efficacius intendamus quanto minus erimus alitis occupati, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus habito cum carissimo in Christo filio nostro Petro illustri Rege Aragonum & tam Comitibus quam Baronibus aliisque viris prudentibus, quos ad hoc noveris necessarios, de pace ac treugis sollicito & diligenti tractatu, per pacis fœdera vel treugarum firma securitate vallata studeas diligenter toti Provincie providere; sic quòd per indulgentias sedis apostolicæ, quæ adversus hæreticos emanarunt, Christianum populum non convoces aut fatiges, nisi fortè à sede apostolica super hoc mandatum susciperes speciale. Tu denique, frater Archiepiscopo, suppet te ipso &c. Datum Laterani xviii. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

MAGISTRIS LAMBERTO
& Jacobo de Landuno & Jacobo de Mairdeires Canonicis Viridunensibus.

AD audientiam nostram dilecto filio AN. Presbytero significante pervenit quòd cum animarum cura parrochianorum Ecclesiæ de Noeræ sit ei commissa, patronis ipsius Ecclesiæ plena manu recipientibus proventus spectantes ad ipsam, ei tam mediocriter est provifum quòd sustentari nequit de assignatis sibi redditibus competenter. Vnde cum sit æquitati contrarium ut Ecclesiarum patroni bonis ec-

clesiasticis inebriantur & ministri jejunare cogantur, qui secundum Apostolum suis non tenentur stipendiis militare, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus dictos patronos Ecclesiae memoratae, qui proventus ipsius percipere dinoscuntur, ad supplendum eidem Presbytero quod ei deest in beneficio competentem, monitione praevia, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compellatis. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani xvi. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

In eundem modum scriptum est eisdem iudicibus ut supra pro A. Presbytero Ecclesiae de Moth usque commissa, Praelato ac patronis ejusdem plena manu &c. usque competenter. Vnde cum sit aequitati contrarium ut Ecclesiarum Praelati ac patroni bonis ecclesiasticis &c. usque quatenus dictos Praelatum & patronos &c. usque in finem.

BERTHOLDO ARCHIDIACONO
*& Arnulfo & Auberto Canonicis
 Metensibus.*

Epist. 217.
 Eiusdem argu-
 menti.

EX parte dilecti filij I. Presbyteri Ecclesiae de Possessa fuit propositum coram nobis quod cum animarum cura parochianorum ejusdem Ecclesiae ipsi canonicè sit commissa, de ipsius proventus ei tam mediocriter est provisum, patronis ejusdem retinentibus sibi decimas aliosque proventus ad ipsam Ecclesiam pertinentes, quod nequit ibidem commodè sustentari. Vnde quia Praelati & Ecclesiarum patroni bonis ecclesiasticis inebriari non debent & jejunare ministri, qui secundum Apostolum militare suis stipendiis non tenentur, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus patronos Ecclesiae memoratae &c. ut in alia usque compellatis. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani xvi. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

In eundem modum scriptum est Decano, Archidiacono, & Cantori Treverensibus pro I. Presbytero Ecclesiae de Bausci usque provisum, Praelato ac patronis ejusdem &c. usque quatenus Praelatum & patronos Ecclesiae memoratae &c. ut in alia usque in finem.

EPISCOPO GLASCVENSIS.

Epist. 218.
 De Clericis
 promotis ab
 Episcopis non
 suis.

ADversus quosdam Clericos, qui dum ad sedem apostolicam accedentes, à vicinis Episcopis, Castellano videlicet, & Ortano, Sutрино, & Nepe-

no, temerè se fecerunt ad sacros ordines *vide lib. 14. Epist. 21.* promovendi, gravi fuimus indignatione commoti, pro eo maxime quod quosdam eorum per falsas litteras & simoniacam pravitatem accepimus fuisse promotos. Vnde ordinatores à potestate suspendimus ordinandi, & ordinatis executionem interdictimus ordinum taliter susceptorum. Nuper autem quidam ex ipsis Walterus lator praesentium ad nostram revertens praesentiam, cum magno fetu quotidie non cessabat ad nos opportunè importunè clamare, suppliciter obsecrando ut cum eo misericorditer agere dignaremur. Cui diu nos difficiles exhibuimus & severos in tantum quod eidem injunximus ut rediret, nec nos super hoc diutius molestaret. Sed nec sic ab obsecrationis instantia desistere voluit, quod magis repellebatur à nobis, eò magis apud nos ut miseremur instabat. Ejus denique nos exemplo qui cum iratus fuerit non obliviscitur misereri, rigorem mansuetudine providimus temperandum; cum & ipse, exemplo Jacob luctantis cum angelo, nullatenus nos dimitteret nisi ei benedicere curaremus. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus si praefatus W. de praedictis duobus criminibus canonicè se purgaverit, falsitate videlicet litterarum & simoniaca pravitatem, suspensionis sententiam quam in sic promotos protulimus circa ipsum debeas relaxare, ut si aliàs dignus sit & idoneus, & ei concedere volueris, in tua possit diocesi celebrare. Ad haec, per diocesim tuam publicè ac districtè prohibeas ne quis ulterius se faciat taliter ordinari. Et ne facilitas veniae incentivum tribuat delinquendi, quicumque de cetero taliter fuerit ordinatus, eo ipso se noverit ab ordinis executione suspensum. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum Laterani x. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

NOBILI VIRO COMITI
Tripolitano.

Cum secundum Apostolum antiquis patribus omnia contigerint in figura & ad nostram eruditionem sint scripta, per Oziam Regem, qui sacerdotum volens officium usurpare suae temeritatis poenam, lepra percussus à Domino, non evasit, manifestè confunditur quorundam praesumptio laicorum, qui dum negotiis ad personas ecclesiasticas pertinentibus se temerè immiscere non metuunt, proculdubio lepram, id est, gravis peccati maculam, non

Epist. 219.
 De electione
 Abbatis sancti
 Pauli Antio-
 cheni.

evadunt. Pervenit autem ad audientiam nostram quòd cùm in Ecclesia beati Pauli Antiochenis Abbatis electio celebratur, tres facis ab ipsius loci monachis nominari; quorum unum, illum videlicet quem potius acceptaveris, confirmandum præsentes unà cum monachis memoratis. Volentes igitur tam tuæ salutis quàm ejusdem monasterij libertati juxta officij nostri debitum providere, ne ipsorum electioni te de cetero immiscere præsumas, vel impedias quò minus eum quem sibi magis utilem reputaverint liberè valeant eligere in Abbatem, præsenti auctoritate districtius inhibemus. Datum Laterani v. Kalen. Februarij, pontificatus nostri anno quindodecimo.

N. ABBATI ET CONVENTUI
Saxivivi.

Epist. 110.
Confirmat
quoddam arbitrium.
Vide lib. 13.
epist. 107.

CVM à nobis petitur &c. usque perducatur effectum. Eapropter dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, arbitrium quod dilectus filius noster Petrus tituli sanctæ Cæcilie Presbyter Cardinalis inter vos & venerabilem fratrem nostrum Spoletanum Episcopum super quibusdam Ecclesiis, episcopali jure, possessionibus, oblationibus, decimis, primitiis, mortuariis, visitationibus, procurationibus, institutione Clericorum, & correctione ipsorum, ac rebus aliis rationabiliter promulgavit, sicut in authentico inde confecto, cujus tenorem de verbo ad verbum præsentis jussimus pagine annotari, plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Tenor autem arbitrij memorati est talis. **P**ETRVS miseratione divina tituli sanctæ Cæcilie Presbyter Cardinalis omnibus præsentem paginam inspecturis in vero salutari salutem. Cùm olim religioso viro N. Abbati monasterij Saxivivi & I. procuratori venerabilis patris Spoleteni Episcopi nos Dominus Papa concesserit auditorem, idem I. procurator Episcopi petiit coram nobis ut sancti Anastasij de Colle ac sancti Laurentij de Spolero Ecclesias cum earum possessionibus & fructibus perceptis ex ipsis, nec non etiam cuncta jura episcopalia in omnibus Ecclesiis infra notatis, videlicet sancti Nicolai Interamnenis, sancti Angeli de Montepublico, sanctæ Trinitatis, sancti Apollinaris, sancti Salvatoris de Ensinio, sancti Laurentij heremitæ Cervariæ, sanctæ Mariæ Montis Caballi, sancti Venantij

de Spello, sancti Nicolai de Guduliano, sancti Petri de Flavimiano, sancti Clementis de Matilia, sancti Petri de Azan, sancti Nicolai de Nera, sancti Nicolai de Menania, sancti Andreæ cum Capellis suis, item sancti Fortunati cum Capellis suis, que sunt sanctus Euticius Vespia, sancta Maria de Primocasu, sanctus Egidius, sancta Lucia de Ferro, item sancti Martini de Narro, cum medietate Capelle sancti Saviniani de Aiano, in iis inquam Ecclesiis aliisque rebus & possessionibus que in dioecesi Spoletana tenentur ab Ecclesia Saxivivi, faceremus eidem Episcopo restitui & persolvi. Ad hæc verò cùm Abbas donationem Episcopi Spoletani, patronorum concessionem, apostolica privilegia, & temporis longævitate allegans, petitionem procuratoris Episcopi multipliciter excludere niteretur, dilecto in Christo filio Vrbevetano Archidiacono & conjudicibus suis eadem fuit causa commissa: qui receptis testibus ab utraque parte præsentis, & confessionibus ac rationibus intellectis, causam ipsam ad examen summi Pontificis remisit sufficenter instructam. Igitur partibus iterum in nostra præsentia constitutis, cùm procurator Episcopi eum ad prædicta restitui postulasset, quibus iuxta suam assertionem fuerat contra iustitiam spoliatus, idem Abbas in præfatis Ecclesiis ac earum parrochiis & Capellis diuturno usu & præscriptione longa omni sibi rationem episcopalem acquisitam allegans, procuratori Episcopi super prædictis Ecclesiis atque rebus imponi silentium postulabat. Ad quod idem proposuit procurator quòd cùm ejus intentio communi esset jure fundata, præscriptio temporis opposita ex adverso eam non potuit impedire, cùm per suorum depositiones testimonium probaretur Transaricum, Mattheum, & Benedictum Spoletanos Episcopos medio tempore in quibusdam prædictis Ecclesiis hospitium recepisse. Iis igitur & aliis quæ coram nobis fuere proposita per nos fideliter Domino Papæ relatis, quia procurator ipse non probavit legitimè Spoletanum Episcopum supradictis rebus, ad quæ restitui petiit, spoliatum fuisse, de fratrum consilio super prædictis, quoad possessorium, Abbatem absolvit, reservata sibi nihilominus declaratione an petitorio actum fuerit super omnibus supradictis, nisi interim inter partes amicabilem posset compositio provenire. Post hæc verò cùm partes iterum in nostra comparuissent præsentia, & tam super depositionibus testium quam

» quàm privilegiis ac instrumentis fuisset fe-
 » re per biennium disputatum, tandem par-
 » tes volentes parcere laboribus & expensis,
 » nostro se præcisè commiserunt arbitrio,
 » promittentes sub pœna centum librarum
 » Perusinarum nostro parere arbitrio in qua-
 » stione prædicta. Nos autem utriusque par-
 » tis voluntate diligentius indagata, & intel-
 » ligentes quo qualibet partium foret con-
 » tenta, à voluntate partium in nullo ferè
 » vel modico discordantes, tale duximus ar-
 » bitrium promulgandum. Videlicet quòd
 » Episcopus Spoletanus in sancti Petri de
 » Azano, sancti Petri de Flaminiano, sancti
 » Clementis de Matilia, sancti Nicolai de
 » Nera Ecclesiis reservato jus episcopale &
 » habeat & possideat, nec unquam sibi su-
 » per hoc à monasterio Saxivivi quæstio re-
 » feratur; juris patronatu in eisdem Eccle-
 » siis monasterio reservato. Item præcipimus
 » quòd monasterium Saxivivi restituat Epif-
 » copo Spoletano centum libras Lucanæ
 » monetæ, in quibus idem Episcopus prop-
 » ter suam contumaciam monasterio fuerat
 » condemnatus. Omnes verò reliquas Eccle-
 » sias enumeratas superius cum possessioni-
 » bus & Capellis suis, oblationibus, decimis,
 » primitiis, mortuariis, visitationibus, pro-
 » curationibus, institutione Clericorum, &
 » correctione ipsorum, & aliis pertinentiis
 » suis adjudicamus monasterio Saxivivi, in-
 » hibentes Episcopo Spoletano ne de cete-
 » ro in prædictis Ecclesiis ac earum clericis
 » & aliis pertinentiis suis ratione episcopalis
 » juris sibi audeat aliquid vendicare vel pe-
 » tere, sed pleno jure ad prædictum perti-
 » neant monasterium in futurum. Actum
 » Laterani in palatio Domini Papæ, præ-
 » sentibus Nucerno & Colimbriensi Episco-
 » pis & aliis quampluribus Clericis, præsen-
 » tibus etiam Rainaldo Vicedomino Spole-
 » tanæ Ecclesiæ & magistro P. Spoletano
 » Canonico, & consentientibus, anno ab in-
 » carnatione Domini millesimo cccxiii.
 » pontificatus verò Domini Innocentij Pa-
 » pæ III. anno quintodecimo, septimode-
 » cimo Kal. Ianuarij. Hoc autem omnibus
 » notum fieri volumus, nos ab utriusque Ec-
 » clesiæ Capitulo specialiter litteras recepif-
 » se se ratum habituros arbitrium sive con-
 » cordiam per nos factam. Nulli ergo &c.
 » confirmationis &c. usque incursum. Da-
 » tum Laterani x. Kal. Februarij, pontifi-
 » catus nostri anno decimoquinto.

MARIÆ ILLVSTRI REGINÆ
Aragonum.

N Ovit ille qui est testis in cœlo fide-
 lis, cui omne cor patet, & nullum
 latet secretum, quòd in causa matrimonij
 quæ inter te ac carissimum in Christo fi-
 lium nostrum Petrum illustrem Regem
 Aragonum virum tuum diutiùs noscitur
 agitata, via regia semper incessimus, nec
 ad dexteram declinavimus vel sinistram.
 Quod teste conscientia in causis facimus
 universis quæ ad nostrum perferuntur exa-
 men; cum illius vices disponente ipso
 exerceamus in terris qui justus & justitiam
 diligens, sine acceptione judicat persona-
 rum, nec ignoremus legis divinæ manda-
 tum, quo habere pondus & pondus, men-
 suram & mensuram, quorum utrumque
 apud Deum est abominabile, prohibemur,
 & æqua lance causas & merita pensare
 præcipimur singulorum. Licet igitur inter
 alios mundi Principes prædictum Regem,
 sicut opera ipsa declarant, amplexemur
 specialis dilectionis affectu, & ad personæ
 ipsius honorem & commodum aspiremus,
 ubi tamen ad judicij pervenitur examen,
 in quo nec respicere pauperem nec poten-
 tis vultum honorare permittimur, nullam
 ei vel alij gratiam facere possumus aut de-
 bebemus; & maximè ubi agitur de matrimo-
 nij sacramento, quod ante peccatum in
 paradiso à Domino institutum, præter
 propagationis humani generis fructum, il-
 lud ineffabile sacramentum, conjunctionis
 Christi videlicet ad sanctam Ecclesiam,
 Dei ad fidelem animam, & ipsius verbi ad
 humanam naturam, noscitur figurare,
 Apostolo attestante, qui de bono matrimo-
 nij agens inquit: *Ego autem dico, mag-
 num in Christo & Ecclesia sacramentum.* Du-
 dum igitur cum idem Rex matrimonium
 contractum inter te ac ipsum proponeret
 se habere suspectum, pro eo quòd tu fe-
 rebaris maritum alium habere superstitem,
 videlicet nobilem virum Comitem Conve-
 narum, ac idem Rex priùs carnaliter mu-
 lierem quandam cognoverat te ipsam con-
 sanguinitatis, ut dicebatur, linea contin-
 gentem, & super hoc conscientia ac salu-
 ti suæ consuli postularet, causam bonæ
 memoriæ Pampilonensi Episcopo & Petro
 de Castronovo & fratri Radulpho mona-
 chis Fontisfrigidi, qui duo tunc erant
 apostolicæ sedis Legati, nos meminimus
 commississe. Coram quibus cum his fuisset
 super duobus præfatis articulis per par-
 tum procuratores legitimè contestata,
 nobili viro Hugone de Turrerubea consan-

Epist. 227.
 De causa di-
 vorij
 Vide Guil. de
 Pado-Laur. 6.
 11.

guineo Regis tunc matrimonium, ut dicitur, acculante, Legatis eisdem iterim ab hac luce subtractis, & Episcopo pro suis & Ecclesie sue negotiis apud sedem apostolicam occupato, causam ipsam venerabilibus fratribus nostris Narbonensi Archiepiscopo, tunc Cisterciensi Abbati, & Vticensi apostolicæ sedis Legatis, ac Regensi, tunc officio legationis fungenti, Episcopis duximus committendam sub ea forma qua præfato Pampilonensi & suis conjugibus fuerat antè commissa, nullo in posterioribus litteris addito vel mutato; ut videlicet si appareret legitimus accusator, causam convocatis partibus audientes, eam, si de partium voluntate procederet, sine canonico terminarent, alioquin gesta omnia fideliter conferentes, ea nobis sub suarum testimonio transmitterent litterarum, præfigentes partibus terminum competentem quo per procuratores idoneos nostro se conspectui præsentarent iustum Deo auctore iudicium recepturæ. Te igitur ac eodem Rege, sicut ex actis intelleximus, personaliter in ipsorum iudicium præsentia constitutis, Rex proposuit memoratus quod tu sibi de iure sociari non poteris fœdere maritali; tum quia carnaliter consanguineam tuam antè cognoverat, ex quo sequebatur te sibi fore affinitate conjunctam; tum quia dicto Comiti Convenarum adhuc superstiti fueras in Ecclesie facie matrimonialiter copulata, per quod constabat te cum ipso contrahere nequivisse, cum ab eodem Comite separata per iudicium Ecclesie non fuisses. Tu verò ibidem fuisti absolutè confessus quod revera patre tuo vivente ac procurante contraxeras cum Comite memorato; sed adiecasti quod huiusmodi matrimonium de facto contractum fuerat, non de iure, cum idem Comes tibi esset consanguinitate pariter & affinitate conjunctus, & insuper duas haberet uxores tempore quo tecum noscitur contraxisse, ad quæ probanda tibi dari terminum postulasti. Et licet fuerit ex Regis parte responsum quod tuæ super hoc exceptiones recipi non debebant donec esses præfato Comiti, cum quo te contraxisse confessus fueras, restituta, nec ipse exceptionibus tenebatur huiusmodi respondere, ad ultimum tamen ita fuit de partium voluntate provisum, ut scilicet salva Regi exceptione seu replicatione prædicta, utriusque partis probationes super præmissis articulis auderentur. Postmodum B. Aimerij, quem Rex procuratorem in negotio constituerat

memorato, de consensu Regis tria se obtulit probaturum, scilicet matrimonium prius fuisse contractum inter te ac Comitem Convenarum, & matrimonium, si quod fuit inter eundem Comitem & G. filiam A. de Barca, fuisse iudicio Ecclesie separatim antequam te sibi Rex idem matrimonialiter copulasset, & filiam Comitis Bigoræ uxorem quondam Comitis antedicti fuisse prædicto Regi consanguinitate conjunctam. Et sic terminus fuit partibus assignatus, facta promissione hinc inde quod alias dilaciones non peterent ad proponendum aliud vel probandum. Cùmque partes termino constituto in duorum iudicum prædictorum præsentia, tertio literatorie suam excusante absentiam, convenissent; tu proponens te infirmitate gravatam testes tuos medio tempore producere nequivisse, dilaciones alias postulasti, quas licet dictus procurator Regis assereret tibi non esse ullatenus concedendas, pactionem factam de non petendis dilacionibus allegando, ac super hoc fuisset diutius disputatum, tandem de consensu partium concessa fuit sub præfata conditione seu pactione dilatio & terminus assignatus; ad quem cum venisset R. procurator tuus, ac rursus dilaciones alias postularer, dicto procuratore Regis eas tibi non debere concedi omnimodis contendente, iudices ad Montepessulanum unà cum ipsis procuratoribus accesserunt, ut ibi te præsentem negotium tractaretur; ubi cum super dandis vel non dandis dilacionibus fuisset à partibus diutius litigatum, tandem dicto procuratore Regis adhibente consensum, iudices sub conditione præmissa dilaciones alias concesserunt, locum & terminum partibus assignantes. Porro partibus præfixo termino in iudicium præsentia constitutis, te absente, tuo tamen procuratore præsentem, procurator Regis de novo proposuit quod dictus Convenarum Comes ipsum Regem consanguinitatis linea contingebat, per hoc inter te ac ipsum probare aliam affinitatem intendens; super quo quamquam lis minimè contestata fuisset, & convenisset, ut dictum est, inter partes quod aliquid de novo proponere non deberent, iudices tamen testes, qui nequaquam iuraverant nisi super illis duntaxat articulis super quibus lis fuerat contestata, recipere præsumperunt. Super quo de ipsorum prudentia non possumus non mirari, etsi procurator Regis coram nobis multipliciter conatus fuerit demonstrare in hoc articulo legitime fuisse pro-

cessum. Demum cum probationibus & allegationibus fuisset renuntiatum hinc inde, licet tu quod non opponeres appellationis obstaculum juramento praestito promissis, quia tamen facultas a nobis sententiam audiendi, si malles, in nostris tibi fuerat litteris reservata, uti volens beneficio earundem, humiliter postulasti ut ad nos causa remitteretur instructa, praefixo partibus terminis competenti. Cujus petitione, sicut jus exigebat, admisa, dicti iudices acta omnia, prout a nobis in mandatis acceperant, ad nos sub sigillis suis fideliter transmiserunt. Cum ergo tu & dilectus filius magister Columbus procurator Regis, vir utique litteratus, providus, & fidelis, ac de sollicita diligentia & diligenti sollicitudine in eodem negotio habita merito commendandus, propter hoc ad nostram praesentiam venisset, causam in consistorio publico solemniter examinavimus & attentè. His igitur quae a partibus prudenter, subtiliter, ac fideliter tam super actis in praesentia iudicum praedictorum quam coram nobis fuere proposita diligenter auditis & subtili examinatione discussis, quia nobis constat evidenter quod Comes Convenarum praedictus te in distantia tertij & quarti gradus consanguinitatis & affinitatis contingit, & idem Comes prius in conspectu Ecclesiae cum nobili muliere Beatrice contraxerat, a qua non est probatum ipsum Ecclesiae fuisse iudicio separatum, cum super proposito affinitatis articulo nihil contra te legitime sit probatum, de communi fratrum nostrorum consilio te ab impetitione Regis super iis quae in iudicium fuere deducta sententialiter duximus absolvendam, te ex eo nequaquam ream esse perjurij decernentes quod causam instructam ad nostram remitti praesentiam postulasti; cum id, sicut est expressum superius, in nostris fuisset tibi litteris reservatum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae diffinitionis infringere vel ei &c. usque contraire. Si quis autem &c. usque incursum. Datum Laterani xiv. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem ferè modum scriptum est carissimo in Christo filio nostro Petro illustri Aragonum Regi. Novit ille qui est testis in caelo fidelis &c. usque in nostris sibi fuisset litteris reservatum. Monemus igitur serenitatem tuam, rogamus, & obsecramus in Domino, celsitudini tuae nihilominus ex animo consulentes quatenus non molestè susti-

Tom. II.

nens nec admirans quod tibi non detulimus contra Deum, sed potius cogitans quod non tam tuae curavimus voluntati consulere quam saluti, ac ideo nostris acquiescens consiliis, quae tibi semper utilia extiterunt, Reginam eandem in plenitudine gratiae regalis admissam benignè recipias & maritali affectione pertractes; praesertim cum filium susceperis ex eadem, & sit mulier Deum timens, multa praedita honestate. Vnde pro certo speramus multa ex ipsius consortio, maximè si ad Deum respectum habens, ipsam sicut Reginam honorificè ac decenter tractaveris, serenitati tuae commoda proventura; cum vir etiam infidelis per fidelem mulierem salvetur, Apostolo attestante. Alioquin nec tu videreris a principio motae litis tuam, prout asserebas, voluisse sanare conscientiam, sed potius fauciare; nec nos, quantumcunque tuae deferre sublimitati velimus, quod Deus conjunxit humana sustineremus praesumptione sejungi. Denique noveris nos venerabilibus fratribus nostris Carcassonensi, Avinionensi, & Aurasiensi Episcopis per nostras dedisse litteras in mandatis ut si nostrum super hoc, quod non credimus, neglexeris adimplere mandatum, ipsi te ad id per censuram ecclesiasticam sublato appellationis impedimento compellant. Datum ut supra.

In eundem ferè modum scriptum est super hoc eisdem. Novit ille &c. usque fuisset litteris reservatum. Vnde serenitatem regiam rogandam duximus & monendam, per apostolica scripta mandantes, celsitudini ejus nihilominus ex animo consulentes, quatenus non molestè sustinens nec admirans quod ei non detulimus contra Deum, sed potius cogitans quod non tam ejus curavimus voluntati consulere quam saluti, ac ideo nostris acquiescens consiliis, quae tibi semper utilia extiterunt, Reginam eandem in plenitudinem gratiae regalis admissam benignè recipiat & maritali affectione pertractet; praesertim cum filium susceperit ex eadem, & sit mulier Deum timens, multa praedita honestate. Vnde pro certo speramus multa ex ipsius consortio, maximè si ad Deum respectum habens ipsam sicut Reginam honorificè ac decenter tractaverit, serenitati ejus commoda proventura; cum vir etiam infidelis per fidelem mulierem salvetur, Apostolo attestante. Alioquin nec ipse videretur a principio motae litis suam, prout asserbat, voluisse sanare conscientiam, sed potius fauciare; nec nos, quantumcunque ei

XXxx ij

deferre velimus, quod Deus conjunxit humana sustineremus præsumptione sejun-
gi. Ideoque fraternitati vestræ per apo-
stolica scripta mandamus quatenus si Rex
ipse nostrum super hoc, quod non credi-
mus, neglexerit adimplere mandatum,
vos ipsum ad id per censuram ecclesiasti-
cam sublato appellationis obstaculo com-
pellatis. Quod si non omnes &c. duo ves-
trum &c. Vos denique, fratres Episcopi,
super vobis ipsis &c. Datum ut supra.

LITTERÆ AD DOMINVM
Papam missæ per Petrum Bermundi
dominum de Andusia.

Epist. 225.
De negotio Co-
mitis Tolosa-
ni.

SANCTISSIMO IN CHRISTO PATRI & DOMINO SUO
specialissimo Innocentio Dei gratia summo
Pontifici Petrus Bermundi filius Bernardi de An-
dusia, Dominus de Salve, obediens & de-
votissimus Miles ejus, salutem & omnimodæ de-
votionis affectum. Cum nos & progenitores no-
stri homines speciales simus sanctæ Ecclesiæ Ro-
manæ, terramque nostram pro majori parte te-
neamus ab ipsa, certum censum debentes, & sem-
per fuerimus obediens & devoti eidem, firmiter
credimus & speramus, omni scrupulo dubitationis
amoto, quod sanctitas vestra velit omnia jura no-
stra servare illæsa. Noverit igitur paternitas ves-
tra, Pater sanctissime, quod nos in uxorem ha-
bemus quandam filiam Comitis Tolosani, præter
quam idem Comes legitimam prolem non habet.
Vnde terra dicti Comitis ad nos meliùs quàm he-
redem alium de jure noscitur pertinere. Vestram
itaque beatitudinem quanta possumus humilitate
deprecamur quatenus Raimundum filium memora-
ti Comitis Tolosani ad preces vel potius ad frau-
des alicujus supplicantis, immo supplicum Ecce-
lesiæ postulantis pro ipso nullatenus instituat her-
edem, si placet, nec eum, quod non sit, sicut
legitimum habeatis. Nam durante matrimonio le-
gitimo inter matrem uxoris nostræ ac sepelatum
Comitem ex superinducta sibi attingente in ter-
tio gradu eum ipse Comes suscepit, scientes quod
non tantummodo jus nostrum periret in institutio-
ne illius, verum etiam illa eadem novella planta-
tio fidei orthodoxæ, quæ per Dei gratiam & ves-
tram providam sollicitudinem sollicitamque pro-
videntiam necnon & devotionem fidelium, qui
ad vindicandam injuriam Christi de diversis mun-
di climatibus arma sumperunt in nostris partibus,
videlicet provincia Narbonensi, pullulare incepit,
suffocaretur penitus, & essent novissima prioribus
longè pejora. Quicquid autem vestra sanctitas
super his duxerit statuendum, nos sumus semper
parati vestris & Ecclesiæ per omnia & in omnibus
obtemperare mandatis. Præterea benignitatem
vestram volumus non latere quod Christianissimum
vitum Doninum Simonem Comitem Montisfor-
tis, tum obtentu gratiæ vestræ, tum suæ intuitu
probitatis, & longæ familiaritatis contractu cum
ipso antequam ad partes nostras veniret, curavi-
mus & curamus sincerè diligere ac honorare in
omnibus & habere ut verum & carum amicum.
Datum Andusie in vigilia beati Thomæ.

VERCELLENSI EPISCOPO
apostolicæ sedis Legato, & Archidiacono
Pergamensi.

CORAM dilecto filio nostro Angelo san-
cti Adriani Diacono Cardinale
quem magistro B. procuratori Præposito &
quorundam Canonicorum plebis de Bri-
pio & Sal. clerico concessimus auditorem,
idem proposuit procurator quod cum
idem Sal. litteras quasdam sub nomine no-
stro confectas tam ipsis quàm quibusdam
executoribus pro assequendo ejusdem Ec-
clesiæ beneficio præsentasset, idem Præ-
positus & Canonici litteras ipsas habentes
de falsitate suspectas, eas ad nos per pro-
prium nuntium destinaverunt: quarum fal-
sitate comperta, dilectis filiis Archipresby-
tero de Nembro & conjudici suo dedimus
in mandatis ut tam impetratorem quàm
idem qui fuerat usque eis punirent secundum
constitutionis tenorem quam edidimus ad
falsariorum malitiam confutandam; qui
mandatum nostrum fideliter exequentes,
dictum S. ab officio & beneficio perpetuò
privaverunt. Propter quod idem apostoli-
cam sedem appellans, non expectato ter-
mino qui fuerat ad proseguendam appel-
lationem præfixus, ad Abbatem sancti
Celsi & ejus conjudicem nostras litteras
impetravit: qui ejusdem Præpositi legiti-
mis exceptionibus non admissis, dictorum
judicum sententiam post appellationem ad
nos legitime interpositam infirmavit.
Postmodum verò Archipresbytero Perga-
mensi & ejus conjudicibus dedimus in man-
datis ut nonobstantibus litteris ad Abba-
tem sancti Celsi & ejus conjudicem per S.
memoratum obtentis, præfatam Archi-
presbyteri de Nembro & conjudicis sui
sententiam confirmare vel infirmare cura-
rent, sicut de jure cognoscerent facien-
dum. Qui causæ meritis plenius intellectis,
eandem sententiam confirmaverunt, à quo-
rum processu idem S. vel non appellavit
omnino, vel appellationem suam non fuit
infra tempus legitimum prosecutus. De-
mum bonæ memoriæ Gerardus Albanen-
sis electus apostolicæ sedis Legatus, ad cu-
jus præsentiam partes accesserant, termi-
num præfixit eisdem, quo cum causa suffi-
cienter instructa nostro se conspectui præ-
sentarent. Sed nuntio Præpositi ab Ecce-
lesiæ hostibus in itinere præpedito, dictus S.
ad Cancellarium Mediolanensem & ejus
conjudices litteras reportavit, qui pro eo
iniquam post appellationem ad nos legiti-
me interpositam sententiam protulerunt.

Vnde procurator idem humiliter supplicavit ut eorum sententiam irritam decernerent, quod per præfatum Archipresbyterum de Nembro & ejus conjudicem fuerat de clerico memorato statutum faceremus firmiter observari. Dicitur verò Clericus ex adverso respondit quòd cum olim in præfata Ecclesia, in qua idem à pueritia fuerat titulus, quadam præbenda vacaret, idem ne alij conferretur ad audientiam nostram appellans, quandam qui se dicebat ad sedem apostolicam accessurum rogavit ut super hoc sibi nostras litteras impetraret. Quo sibi litteras præceptorias & executorias reportante, alteras Ecclesie memoratæ Capitulo, reliquas verò executoribus præsentavit; quibus ipsas habentibus de falsitate suspectas, idem Clericus renuntiavit eisdem, nec earum occasione aliquid fuit actum. Elapso verò quinquennio Præpositus & Capitulum ejusdem Ecclesie ipsam Bononiæ commorantem liberaliter in Canonicum receperunt, ei partem beneficii assignantes. Sed quia postmodum ipsos traxit in causam super quadam pecuniæ summa quam solvere tenebantur eidem, ipsi commoti graviter contra eum, præfatas litteras, quibus ipse renuntiaverat, ad nostram præsentiam desinarunt; quas nos falsas esse censentes, dicto Archipresbytero de Nembro & conjudici suo dedimus in mandatis ut impetratorem ipsarum & eum qui fuerat usus illis punirent secundum constitutionis memoratæ tenorem, qui eum officio beneficioque privarunt. Cùmque Abbas sancti Celsi & conjudex ipsius eorundem sententiam decrevisset irritam & inanem, & Archipresbyter Pergamenis & conjudex suos eandem rursus sententiam confirmassent, tandem post litteras ad Præpositum sancti Leonardi & conjudicem ejus obtentas coram præfato Albanensi electo partes concorditer statuerunt ut certo termino nostro se conspectui præsentarent. Sed cùm Præpositus nec veniret nec mitteret responsalem diutius expectatus, causam dicto Cancellario Mediolanensi & ejus conjudicibus duximus committendam, qui dictum Clericum ab impetitione partis adversæ sententialiter absolverunt. Vnde Clericus idem humiliter supplicavit ut Præpositum & Canonicos antedictos ab ipsius super hoc molestatione compescere dignaremur. Nos igitur iis & aliis quæ coram Cardinale prædicto fuere proposita plenius intellectis, quia nobis constitit evidenter quòd præfatus S. falsas litteras præsentarat, & ita

præsentando fuerat usus illis, quarum falsitas adeo erat evidens & aperta quòd etiam cujusque simplicis indagazione poterat deprehendi, eundem S. duximus in perpetuum beneficio Ecclesie memoratæ privandum; Præpositum nihilominus, qui postquam jamdictas litteras credidit esse falsas, ipsum recepit in fratrem, à collatione beneficiorum ejusdem Ecclesie suspendentes. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quòd à nobis sententialiter est statutum faciatis per censuram ecclesiasticam appellatione remota firmiter observari. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum Laterani xv. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

ANDREÆ ILLVSTRI
Regi Vngariæ.

Obiatis nobis ex parte tua petitionibus, quantum cum Deo possumus, grato concurrentes assensu, ad exequendum votum quo Domino promisisti te ad terræ sanctæ subsidium profecturum serenitati tuæ triennium indulgemus; infra quod sic te studeas præparare ut ad magni Regis obsequium tu, quasi Rex magnus, magnificè proficiscens, dilationis incommodum subventionis commoditate restitueres, & sequenti doceas apparatu te non ad voti dilationem emissi sed subventionem plenariam inducias postulasse. De Principibus verò tuis non præcessuris te in subsidium terræ sanctæ nil ad præsens providimus statuendum, eum adhuc nihil certi de ipsorum proposito teneamus; sed cùm opportuno tempore fuerimus requisiti, necessarium consilium apponemus. Inter venerabiles autem fratres nostros Strigoniensem & Colocensem Archiepiscopos concordia grata nobis existit, cùm non solum inter eos, sed etiam quoslibet alios, sopiri velimus contentiones & lites. Vnde cùm disponente Domino simus in sede justitiæ constituti & omnibus in justitia debitores, neutri eorum, si de jure suo voluerint experiri, negare debemus quod postulat ordo juris. Datum Laterani iij. Non. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

E I D E M.

Licet Bambergensis Episcopus in multis offenderit, nos tamen interventu precum tuarum rigorem justitiæ temperantes, venerabili fratri nostro Maguntinensi Archiepiscopo apostolicæ sedis Le-

XXX iij

Epist. 224.
Datur ei inducia ad solvendum votum.

Vide lib. 14.
epist. 156.

Epist. 225.
De negotio Episcopi Bambergensis.

gato nostris damus litteris in mandatis ut non procedat adversus eundem, sed inquisita super facto ipsius, de quo ei mandavimus, plenarie veritate, quicquid invenerit fideliter nobis scribere non postponat, ut circa ipsum secundum quod expedit procedamus, in quo tua non erimus deprecationis immemores; nisi forsitan ipse suis excessibus intercessoris affectum impediatur, & effectum intercessionis excludat. Datum Laterani 111. Non. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

MAGVNTINENSI ARCHIEPISCOPO
apostolicæ sedis Legato.

Epist. 216.
Et dat certa
mandata.

Licet ad depositiones quorundam Episcoporum bono, sicut credimus, zelo processeris, quid tamen super iis secundum justitiæ regulam sentiamus per alia scripta nostra tibi directa percipere potuisti. Nuper autem per dilectum filium Othonem Decanum de Onoltisbach, virum providum & fidelem, litteras tuæ fraternitatis accepimus, & intelleximus inter alia quod super negotio Herbipolensis Ecclesiæ suggestisti. Quæ autem à nobis idem audient, ipsius poteris fidei relatione doceri. Ceterum cum disponente Domino simus in sede justitiæ constituti & omnibus in justitiæ debitores, negare non debemus alicui quod postulat ordo juris. Vnde si forsitan ille qui substitutus asseritur & qui dicitur destitutus de jure suo voluerint experiri, præfigas eis terminum competentem quo per se vel responsales idoneos nostro se conspectui repræsentent justum dante Domino recepturi iudicium. Datum Laterani 111. Non. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Vide lib. 16.
epist. 50.

EPISCOPO ET DECANO
& Cantori Parisiensibus.

Epist. 227
De relaxando
interdicto Capellæ regie.

EX litteris carissimi in Christo filij nostri Philippi illustris Regis Francorum accepimus quod venerabilis frater noster Aurelianensis Episcopus in Capellam regiam de Castro novo supra Ligerim pro suæ voluntatis arbitrio interdicti sententiam promulgavit, licet nec tempore inclytæ recordationis Ludovici patris ejusdem nec etiam suo fuerit ab aliquo attentatum ut si fortè Capellani regalium Capellarum excederent, ipsæ Capellæ subicerentur ecclesiastico interdicto, cum parochialia jura non habeant, & ministris ipsarum Rex ipse de proprio faciat necessaria ministrari. Vnde quod super hoc

Episcopus fecerat memoratus, per sedem apostolicam irritari petebat, & ei ne præsumat de cetero talia inhiberi. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo prædictam interdicti sententiam relaxetis; cum si forsitan Capellanus memorata Capellæ deliquerit, ut suum pœna teneret auctorem, non locus in Regis præjudicium, sed ille debuerit interdicti. Quod si non omnes &c. tu, frater Episcopo, cum eorum altero &c. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum Laterani 1 v. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

SANCTI IOHANNIS
Angeliensis & sancti Florentij Salernitanensis
Abbatibus Xantonensis & Ardevenensis
diocesum, & magistro Stephano Decano
sancti Hilarij Pictavenfis.

EX litteris venerabilis fratris nostri Pictavenfis Episcopi nos accepisse notatis quod cum ipse Walterum Canonicum Pictavensem ad personatum Ecclesiæ de Airaon tunc vacantis præsentatum ab Abbatisa sanctæ crucis de Pictavi, quæ se in eadem jus patronatus habere dicebat, admittere noluisse, eo quod idem W. existens Talamundensis Decanus, Canonicus Engolismensis & Pictavenfis & sanctæ Mariæ Majoris de Pictavi, & pensionibus beneficiatus quamplurimis, aliam habebat Ecclesiam in diocesi Pictavenfi, & Abbatisa præfata infra tempus in Lateranensi Concilio constitutum personam non curaverit idoneam præsentare, ac præsentando indignum, illa vice jus amiserit præsentandi, de prudentum virorum consilio Philippo pauperi Clerico nullum aliud habenti ecclesiasticum beneficium, quem bonæ indolis esse suis litteris describebat & per se ac suos valde utilem Ecclesiæ memorata, ipsius Ecclesiæ contulit personatum. Walterus verò prædictus ad sanctæ Radegundis & sancti Hilarij de Cella Priores & magistrum Stephanum Gaschet Canonicum sanctæ Mariæ majoris de Pictavi nostras litteras super eadem Ecclesia impetravit, quas procuratores Episcopi in modum exceptionis proposuerunt in eorum præsentia non valere, pro eo quod impetrata fuerant tali falsitate suggesta & tali veritate suppressa qua tacita vel expressa impetrari minimè potuissent. Asseruerat enim in sua narratione W. quod dictam Ecclesiam fuerat canonicè affectus, cum non esset institutus per Episcopum, nec etiam præ-

sentatus propter causas prædictas, & quia non erat talis persona cui deberet parochialis Ecclesiæ cura committi, cum non posset ad sacerdotium promoveri. Veritatem quoque dicebant eundem suppressisse W. eò quòd suppresso nomine decanatus, & de beneficiis quibus abundat non habita mentione, super minori beneficio litteras impetravit, & quia si dixisset quòd eidem nequiret Ecclesiæ in persona propria deservire, qui alij quam habet residentiam non exhibet corporalem, à sede apostolica tale non potuisset obtinere mandatum. Præterea in tenore litterarum illarum de illis indulgentiis mentio non fiebat quibus Episcopo concessimus memorato beneficiatos compellere clericos personaliter in suis Ecclesiis deservire, & non compelli ad curam animarum admittere aliquos qui non possint in Ecclesiis continuè residere. Contra iudices siquidem exceptiones ad declinandum eorum iudicium fuere propositæ à procuratoribus Episcopi supradicti. Contra Priorem sanctæ Radegundis videlicet, quòd inimicus Episcopi & persecutor existens, eodem tempore adversus eundem arduam causam super patrimonio suo & feodis habebat, qui mortalem reputabat Episcopum inimicum, sicut in litteris ab eo ad dilectum filium Hug. Archidiaconum Bituricensem transmissis apparet, & ob hoc potissimè quòd quidam de clericis suis ipsius auctoritate denuntiarent ipsum Priorem prioratum & præbendam obtinuisse per simoniacam pravitatem. Magistrum quoque Stephanum Gachet procuratores Episcopi recusabant, eò quòd in causa quadam ardua & famosa, in qua de furto & perjurio & amissione feodi secundum terræ consuetudinem agebatur, B. avunculo suo præstando patrocium assistebat contra ipsum Episcopum & Ecclesiam Pictavensem: quia cum nondum esset exorcista, in causis Episcopi, qui quasi columna est Ecclesiæ, tam inferior non deberet pro iudice residere, maximè cum indifferenter ad omne munus manus extendens, à laicis vili conductus salario consueverit opponere se contra iustitiam Ecclesiis, viduis, orphanis, & pupillis. Unde timebat Episcopus ne corruptus maneribus à semita iustitiæ devieret: quia si Deum pro modico in miserabilibus personis offendit, pro multo non præteriret Episcopum inoffensum, sui adversarij canonici & amicus specialis existens. Et quia suspecti & inimici iudices esse non debent, cum procuratores prædicti ad

hæc probanda non potuerint à prænominatis iudicibus arbitros obtinere, quos cum instantia postulabant, tam pro Episcopo quam pro dicto Philippo ad sedem apostolicam appellarunt, Episcopum, Clericos suos, dignitatem episcopalem & totum episcopatum, necnon & præscriptam Ecclesiam de Airaon sub nostra protectione ponentes. Unde ipsi iudices post appellationem interpositam & bis à procuratoribus Episcopi, cum citabatur ad iudicium, innovatam, & post mandatum Prioris de Partiniaco veteri & suorum conjudicum delegatorum nostrorum mandantium primis iudicibus ut eidem superfererent negotio quousque per collationem litterarum de iudicium priorum & posteriorum iurisdictione constaret, talem tulerunt sententiam in Episcopum memoratum, quòd nec suspendere posset nec excommunicare subiectos, nec procuraciones exigere ab eisdem, quam posteriores iudices propter causas prædictas multorum usi consilio decreverunt irritam & inanem, & primos iudices, eò quòd processum impediabant ipsorum, & ea quæ attentaverant revocare nolebant, licet ipsi parati essent quæ medio tempore fecerant retractare, excommunicationis sententiæ subjecerunt. Proponebatur etiam contra Priorem sanctæ Radegundis prædictum quòd ipse odij fomite, non zelo iustitiæ, suos induxit conjudices ut in Episcopum ferrent sententiam supradictam, subditis ne impenderent Episcopo reverentiam debitam inhibentes, Ex quo gravis immineret jactura toti dioecesi Pictavensi: quia tyranni, raptores, incendiarij, & alij pestilentes per Pictaviam debacchantes non possent coercitionis debite fræno compesci, si restringerentur in tantum iurisdictionis episcopalis habenæ. Fuit etiam propositum coram nobis quòd cum nominatus Episcopus personaliter ad sedem apostolicam accessisset, nobis humiliter supplicavit ut sanctæ Radegundis & sancti Hilarij de Cella Priores & Abbatem Novi monasterij, qui nimia familiaritate conjuncti eum persequerentur injustè, inhiberemus de cetero dari iudices contra ipsum, quod tunc ad preces ipsius Episcopi, sicut ejus nuntius proponebat, in Cancellaria nostra fecimus inhiberi. Unde cum de hoc nulla fieret mentio, dicebat litteras non valere, nec aliquam iurisdictionem habere in ipso Priores superius prænotatos. Propter hæc igitur & alia nuntius Episcopi supplicavit ut ea quæ post appellationem ad nos legitimè interpositam à primis iudi-

cibus fuerant attentata faceremus in irritum revocari. Ex adverso W. litteras Prioris sanctæ Radegundis & conjugum suorum exhibuit, qui dicebant quod dictus Episcopus citatus legitimè ab eisdem, licet per procuratorem quasdam exceptiones fori declinatorias opponeret, quas ratione prævia iidem iudices frivolas judicaverunt, laborans tamen contumacia evidenti, noluit propositis respondere; sed post multarum citationum edicta præscriptam Ecclesiam Philippo de Calciata lite pendente conferre præsumpsit, & cum præfati Episcopus & Philippus ad iudicium citarentur, ut tam super principali quam translatione rei litigiosæ in alium fieret quod deberet, Episcopo per se vel responsalem idoneum minimè comparente, Philippus die sibi statuta comparuit, & intentione ipsius W. proposita respondit in iure quod per Episcopum Pictavensem auctoritate Lateranensis Concilij fuerat eandem Ecclesiam affectus, & ad ejus instantiam indulto ei termino super collatione illius Ecclesiæ plenius respondendi, nec venit, nec curavit mittere responsalem. Vnde iidem iudices malitiam Episcopi attendentes, qua ipforum jurisdictioni nimis contumaciter illudebat, ut ad standum juri aliqua pœna compellerent quem monitis & expectationibus plurimis & multis edictis peremptoriis inducere non valebant, talem in eum sententiam protulerunt, ut interim nec procuraciones possent exigere à subjectis, nec suspendere, nec excommunicare subjectos; subjectis ejusdem nihilominus inhibentes ne ipsi super iis aliquatenus obedirent, donec ipse plenè satisfaceret de præmissis. In Philippum autem pro sua contumacia interdicti sententiam promulgarunt; pro quo cum ad Abbatem de Absia & suos collegas, commensales & ministeriales Episcopi, sub forma sumpti quadam litteræ à nobis super eadem Ecclesia emanassent, primi iudices, quia in secundis litteris de prioribus ac de processu negotij & de Episcopo actoris vel rei nomine mentio non fiebat, & quia per suggestionem falsi fuerant impetrata, cum ipsarum data præcederet diem quo ipse Philippus primò comparuit coram eis, Abbati & collegis suis inhibere prædictis ne in eadem causa procederent donec plena fieret collatio litterarum. Ipsi verò scriptum authenticum exhibere nolentes, in tantam insaniam proruperunt quod sententiam in Episcopum latam de facto, cum de iure non possent, irritam

temerè nuntiantes, in primos iudices excommunicationis sententiam fulminarunt. Vnde cum propter impedimenta hujusmodi primi iudices mandatum nostrum exequi non valerent, generaliter omnes illos qui eos super processu illius causæ impedire præsumerent excommunicationis vinculo subjecerunt, ad generalem synodum nihilominus accedentes, ut præmissis omnibus coram multis jurisperitis expositis, & innocentiam suam ostenderent, & tam Episcopi quam illorum qui pro iudicibus se gerebant malitiam & sententiam quam in Episcopum tulerant publicarent. Verum idem Episcopus, W. de Sablolo Præpositus, Hugo Levini, magistri I. Gabart & Ar. de Mogon. & P. Acelini Canonici Pictavenses & quidam alij sui complices in synodo clamorem & strepitum excitantes, litteras nostras multotiens incipiente lectore, quotiens *Innocentius Episcopus* dicebatur, vocem ejus tantis clamoribus confundebant quod aliorum audientia perturbata, mandatum apostolicum poterat vix audiri; gargonibus & ministerialibus Episcopi, qui cum gladiis & fustibus ad synodum venerant, insultantibus in eosdem, & paratis litteras apostolicas de manibus ipsorum eripere ac in eos manus injicere violentas. Propter quæ iidem iudices Episcopum pontificali officio suspendentes, W. & acclamatores alios excommunicationis vinculo innodarunt. Sed Episcopus, suspensione contempta, ordines solemniter celebravit, & exequi sicut prius officium pontificale præsumit. At Johannes Lavini Canonicus Pictavensis in litteras iudicum præsentatas Capitulo Pictavensi bis expavit impudenter, ac Marcus Clericus de mandato Hugonis Levini magistrum Stephanum Gasehet unum de iudicibus supradictis, cum non haberent ipsi iudices alium qui auderet litteras præsentare, ab Ecclesia violenter eiciens, postmodum de equo projecit in terram. Ad hæc W. supradictus adjecit quod tempore præsentationis ipsius Episcopus ei vel Abbatissæ nihil opposuit nisi quod in Ecclesia de Airaon medietas patronatus spectabat ad ipsum. Dixit etiam quod prænominatus Philippus, cui pendente lite fuit Ecclesia præscripta collata, insufficiens est ad curam animarum habendam, & parentes ejusdem ipsam Ecclesiam & monasterium sanctæ crucis multis injuriis & damnis affligunt. Super aliis autem exceptionibus tam contra ipsum quam contra iudices ab Episcopo per litteras suas oppositas sic respondit, quod licet

licet se minimè iustificare præsumat, nihil tamen ei obviat de canonicis institutis quin valeat ad sacerdotium promoveri, nec in confessione vel administratione decanatus, nec quando diaconatus officio publicè fungebatur in Ecclesia Pictavensi, aliquid objecit eidem Episcopo supradictus. Sed nec indulgentias prælibatas ipsi opponere possit, quibus per abusum faciendo contrarium tacitè renuntiasse videtur, multis Clericis pluribus beneficiis abundantibus in parochialibus Ecclesiis curam animarum committens, licet non deserviant in eisdem, nostris indulgentiis in caris ejus robur amittentibus firmitatis, & in illis rigorem servantibus à quibus aliquid nititur extorquere. Contra Priorem quoque sanctæ Radegundis nullam causam habebat tempore quo prædicta quæstio sub ejus & suorum conjudicum erat examine ventilanda; sed paratus fingere causas, ut se causæ subtraheret, adversus ipsum dixit habiturum se quæstionem, & magistrum Stephanum Gafcher vilem esse personam & inimicum ipsius, cujus patrocinio & consilio contra suum Archiepiscopum usus fuerat paulò antè, à quibus & tertio conjudice procuratores Episcopi minimè appellarunt, nec se promiserunt exceptiones propositas probaturos, & nullam fecerunt de eligendis arbitris mentionem. De suspensione quidem ipsius Episcopi dixit gravem non imminere jacturam, cum ipse non intendat compefcere sed confovere tyrannos, noxios relevans, & opprimens innocentes. Addidit etiam quòd cum Episcopus fuerit ab officio pontificali suspensus, per parochiales Ecclesias Pictavensis urbis sententia publicata, ipse divina celebrare præsumit in animæ suæ dispendium & ecclesiasticæ disciplinæ contemptum. Vnde petebant ut jure Abbatissæ præfatæ, cum in nullo peccasse probetur, illæso servato, prædictam sententiam faceremus usque ad satisfactionem condignam firmiter observari, violatores ipsius & indulgentiarum nostrarum ac alios qui manus in judicem temerarias injecerunt, Abbatem quoque de Absia & complices ejus propter ea quæ in judices præsumpserunt tali poena plecquentes quòd alij per impunitatis fiduciam talia de cetero non attentent. Auditis igitur & intellectis iis & aliis quæ fuere proposita coram nobis, prænominato Waltero propter solam multitudinem beneficiorum quæ noscitur obtinere super ipsa Ecclesia de Araon silentium duximus imponendum; jure monasterij sanctæ crucis prædicti su-

Tom. II.

per representatione alterius, amoto Philippo, qui lite pendente sine præsentatione patroni obtinuit eandem Ecclesiam minus justè, illæso servato. Episcopo verò, ut observet in aliis quòd in dicto Waltero voluit observare, interdiximus ne conferat parochialem Ecclesiam alicui ecclesiasticum beneficium obtinenti, nisi illud voluerit resignare; & si vobis constiterit ipsum fuisse præfatis indulgentiis nostris abusum, ipsarum beneficio privetis eundem. Abbatem quoque de Absia, Priorem de Partiniaco veteri, & Cantorem sancti Hilarij Pictavensis, qui sic contra præfatos judices temerè processerunt, ab officio suspendentes quousque per sedem apostolicam misericordiam valeant obtinere, Marcum Clericum, si manus injecit, ut dicitur, in unum de judicibus violentas, & H. Levini, si de mandato ipsius hoc extitit attentatum, excommunicatos publicè nuntietis, & faciatis ipsos ab omnibus actibus evitari donec passo injuriam satisfecerint competenter & cum vestrarum testimonio literarum nostro se conspectui præsentent. Super strepitu verò & clamore in synodo factis ut nostrarum litterarum lectio & processus impediretur judicum prædictorum, inquisita diligentius veritate, si ex hoc in Episcopo culpam agnoveritis, ipsum à collatione ordinum suspendatis, cum post sententiam judicum prædictorum ob hoc in ipsum prolatam ordines præsumpserit celebrare; ut in quo deliquisse dinoscitur, puniatur. Testes autem qui fuerint nominati &c. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani 11. Kal. Novemb. pontificatus nostri anno decimoquinto.

CAPITVLO BEATI MARTINI
Turonensis.

Lim causam quæ inter vos ex parte una & venerabilem fratrem nostrum Archiepiscopum Turonensem super jurisdictione in monasterio Bellimontis ex altera vertebatur ad nos ab examine dilectorum filiorum Abbatis de Eleemosyna Carnotensis diocesis, Aurelianensis Decami, & S. de Bero Canonici Carnotensis, delegatorum nostrorum, per appellationem delatam, S. Cantori & H. majori & O. de Graciaco Archidiaconis Bituricensibus sub certa forma duximus committendam. Interim autem Abbatissa de Bellomonte per suas nobis litteras intimante quòd cum Archiepiscopus supradictus sibi jurisdictionem indebitam in ipso monasterio usur-

Epist. 219.
De immunitate monasterij Bellimontis.

Y Y y

paret, ac ipsa propter hoc ad sedem apostolicam appellasset, & Archiepiscopus, ejus appellatione contempta, in eam & communicantes eidem excommunicationis sententiam protulisset, jam dictis posterioribus iudicibus nostris dedimus litteras in mandatis ut ipsam Abbatissam ad cautelam juxta formam Ecclesie absolventes, & injungentes eidem quod injungendum de jure videretur, eam super quibusdam in quibus asseruerat per dictum Archiepiscopum se gravatam non paterentur per ipsum vel per alios indebitè molestari, audituri postmodum & sine canonico decideri si quis esset alius inter partes serupulus quaestionis. Cujus auctoritate rescripti cum partes fuissent in eorum praesentia constituta, Abbatissa juxta mandatum apostolicum absoluta, idem Archiepiscopus eam & conventum sui monasterij super jurisdictione quam in eodem se proponebat habere per easdem litteras reconvenit. Tandem post altercationes plurimas & diversas Archiepiscopus & Capitulum Turonense ex una parte, Abbatissa & conventus Bellimontis ex altera, & vos, contra quos memoratus Archiepiscopus coram eisdem iudicibus proposuerat per alias litteras antedictas quod jurisdictionem impediatis quam habebat in monasterio praenotato, ut litium circuitus vitaretur, adinvicem convenistis ut sine omni cavillatione litis contestatio fieret super libellis hinc inde circa dicti monasterij jurisdictionem oblatis. Lite quidem coram eis legitime contestata, & testibus productis à partibus coram dilectis filiis magistro scholarum Andegavensi & magistro B. concanonico vestro, eorundem auctoritate iudicum, ipsi iudices ad nos instructum negotium volentibus partibus remiserunt. Procuratoribus itaque partium in nostra praesentia constitutis, & attestationibus quas iudicum sigillis inclusas recepimus publicatis, pro parte Archiepiscopi & Capituli Turonensis fuit propositum coram nobis quod cum monasterium Bellimontis infra Turonensis archiepiscopatus limites concludatur, tam in eo quam in Abbatissa jurisdictionem episcopalem habebat Archiepiscopus memoratus, & ea tam ipse usus fuerat quam praedecessores ipsius. Unde procuratores Archiepiscopi & Capituli proponebant quod cum esset suae partis intentio de jure communi fundata, & per depositiones testium probaretur quod electionem Math. Abbatissae monasterij Bellimontis Turonensis Archiepiscopus confirmasset, & munus be-

nedictionis impendisset eidem, ipsamque obedientiam, reverentiam, & subjectionem manu posita super altare Archiepiscopo impendisse, ac Archiepiscopum consecrasset altare, necnon publicè praedicasset in Ecclesia Bellimontis, & alia etiam esse probata quae ad jurisdictionem episcopalem spectare noscuntur, petebant in hoc jure ac sua possessione Archiepiscopum conservari, & ne per Abbatissam vel moniales Bellimontis seu per vos turbetur ei hoc jus & usus jurisdictionis, sed ut libere permittatur. Ad haec ab W. & Martiño Abbatissae ac monialium Bellimontis & Ecclesiae vestrae procuratoribus fuit ex adverso responsum quod Archiepiscopus & Ecclesia Turonensis nihil praelationis vel jurisdictionis in monasterio habebant eodem, & si quando aliquibus idem Archiepiscopus fuit usus quae jurisdictionis existere viderentur, eis abutendo usus fuerat, & per injuriam usurpando. Propter quod querebaminus tam vos quam Abbatissa & moniales praefatae, cum ad Ecclesiam vestram monasterium ipsum, sicut assereretis, pleno jure spectaret, proponentes per depositiones vestrorum testium docuisse quod moniales ipsius monasterij obitum Abbatissae vobis denuntiant, petentes licentiam eligendi, & Canonice auctoritate vestra praesentibus, Abbatissae celebrare electio, quae à vobis postmodum confirmatur, & Cantor incipiens *Te Deum Laudamus*, personam installat electam, cui de mandato vestro promittunt obedientiam moniales, vobis praesentantes eandem, quae in Capitulo jurat Ecclesiae vestrae obedientiam, subjectionem, & reverentiam Gallicis verbis, promittens de se conquirentibus exhibere justitiam coram vobis quotiens fuerit requisita, & à vobis curam recipit abbatiae ac baculum pastorem, chrisma, oleum, & ignem novum in Pascha, quorum interdictum moniales observant & correctionem admittunt. Unde se afferentes de iis & aliis quae ad jurisdictionem & usum jurisdictionis pertinent plenè probasse, ab impetitione Archiepiscopi & Ecclesiae Turonensis absolvi petebant. Hoc etiam in petitionem procuratores vestri specialiter deduxerunt, ut cum Ecclesia vestra plena jurisdictione in eodem monasterio usà fuerit & utatur, Archiepiscopus & Capitulum Turonense possessionem eidem non turbent, sed ipsam ea pacifice uti permittant, praesertim cum bonae memoriae Alexander Papa praedecessor noster eidem jus suum recognovit in monasterio

Bellimontis, quædam, salva sedis apostolice auctoritate necnon Ecclesiæ vestræ canonica reverentia & Thesaurarij justitia, ipsi monasterio indulgendo. Nos igitur auditis iis & aliis quæ fuere proposita coram nobis, cum Archiepiscopus & Capitulum Turonense adversus Abbatissam & monasterium Bellimontis de suo jure docuerint, quoad possessorum judicium, quo tantum actum est inter partes, Abbatissam & conventum monasterij prænotati de fratrurn nostrorum consilio condemnantes, inhibemus eisdem ne impediunt Archiepiscopum Turonensem in eodem monasterio eis uti quæ jurisdictionis episcopalis existunt. Ceterum cum inter Archiepiscopum & Capitulum Turonense ex parte una & vos ex altera interdicto uti possidetis vel ad instar potius illius interdicti actum sit in hac causa, quia plura capitula & magis ad rem facientia plenius & evidentiùs probavistis, vos in eo cognovimus potiores. Quapropter vos ab impetitionibus Archiepiscopi & Capituli Turonensis absolventes, Archiepiscopo & Capitulo inhibemus ne turbent vobis possessionem in monasterio Bellimontis, sed iis quæ ad jurisdictionem spectare noscuntur vos in eodem liberè uti permittant, quæstione proprietatis tam Archiepiscopo & Ecclesiæ Turonensi contra Ecclesiam vestram quàm Abbatissæ ac conventui Bellimontis contra Archiepiscopum & Capitulum Turonensis Ecclesiæ reservata. Nulli ergo &c. diffinitionis & inhibitionis &c. usque incursum. Datum Laterani 11. Idibus Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

In eundem ferè modum scriptum est super hoc Archiepiscopo & Capitulo Turonensi, verbis competenter mutatis.

In eundem ferè modum scriptum est super hoc Episcopo Aurelianensi & Abbati de Curia Dei Aurelianensis diocesis, & Decano sancti Aniani Aurelianensis, verbis competenter mutatis, usque reservata. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quod à nobis est sententialiter diffinitum faciatis per censuram ecclesiasticam sublato appellacionis obstaculo inviolabiliter observari. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Vos denique, frater Archiepiscopo, ac fili Abbas, super vobis ipsis &c. Datum Laterani Idibus Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Tom. II.

SENONENSI, ROTOMAGENSI, Turonensi, & Bardegalensi Archiepiscopis, & eorum suffraganeis.

Licet apostolatus officium nos universis generaliter constituat debitores, religiosis tamen personis, & locis præsertim quæ ad sedem apostolicam nullo pertinent mediante, sollicitudinem tenemur & curam impendere specialem. Sanè dilecti filij Abbas & conventus Vindocinenses nostris auribus intimarunt quod cum possessiones, homines, & Ecclesias habeant in diocesis vestris, super quibus plerunque à multis indebitè molestantur, vos molestatores eorum, prout ad vos pertinet, compescere non curatis, quin immo latas in eos interdicti & excommunicationis sententias nulla sibi satisfactione impensa relaxatis interdum in eorum præjudicium & gravamen. quod tanto molestius ferimus quanto ipsos nostræ considerationis intuitu deberetis in sua justitia benignius confovere. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus hujusmodi latas pro eis sententias absque congrua satisfactione relaxare nullatenus præsumentes, de malefactoribus suis singuli per vestras dioceses, quotiens ab ipsis vel eorum nuntiis fueritis requisiti, eisdem curetis justitiæ plenitudinem exhibere; mandatum nostrum taliter impleturi quod illud sibi sentiant profuisse, & nos super hoc providere aliter non cogamur. Vos denique, fratres Archiepiscopi & Episcopi, super vobis ipsis &c. Datum Laterani xvi. Kal. Martij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

Epist. 230. Scribitur pro monasterio Vindocinensi.

In eundem modum scriptum est Carnotensi Aurelianensi, Cenomanensi, Andegavensi, Pittavensi, & Xantonensi Episcopis.

ABBATI MONASTERII
sanctæ Mariæ Silvæ majoris, ejusque fratribus tam presentibus quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum.

Quotiens à nobis petitur quod religioni & honestati convenire dinoscitur, animo nos decet libenti concedere, & petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatum monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicitatis recordationis Lucij & Celestini Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus &

Epist. 231. De confirmatione privilegiorum.

YYyy ij

presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum & beati Benedicti regulam in eodem monasterio notificatur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum iustè ac canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant. in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis. In eadem villa, Ecclesias sancti Petri & sancti Iohannis, grangias ad ipsum monasterium pertinentes, scilicet Malforat cum terra de Bunasse, grangiam de Daniaco & de Carenzac cum Ecclesia de Narizan, grangiam de Fongravosa & sancti Nicolai de Genizaco & de Montfarto cum pertinentiis earum. Decimas, molendina, colonos, & homines, quæ specialiter ad monasterium vestrum spectant. Prioratus quoque de Senon, de sancto Lupo, de Castelleto, de Avaron, de Cronhon, de Foncambalada, de Madiraco, de Lopiaco, de Belabat, de Bahals, de Benaugas veteri, de Guibon, de Aguliaco, de Ardeniaco, de Darvaco, cum omnibus pertinentiis eorundem prioratum. Ecclesias etiam de Spineto, de Camiac, de sancto Leone, de Montiniaco, de Corbeliaco, de sancto Sidonio, de Plazaco, de sancto Germano de Campepez. Prioratus quoque sancti Andreae de nomine Domini, de Podio Dodon, cum Ecclesiis suis, sancti Christophori, & sancti Severini. Prioratum sancti Martini & sancti Saturnini de Boenes, & sancti Vincentij de Porreto, & sancti Laurentij de Searas, & sancti Iohannis de Campanhas, cum omnibus pertinentiis eorum. Quicquid habetis apud Brojam & Ialam. Domum de Artelea, de Montelauro, Ecclesiam & decimam de Villanova, cum omnibus pertinentiis suis. In Xantonensi diocesi prioratum sancti Nicolai de Roiano, furnum & terram cõtiguam burgo sancti Petri, villam de Castellars, sicut concluditur duabus viis, cum grangia & agriculturis. Terras, vineas & redditus quos habetis in insula quæ dicitur Oleron. Molendinum vobis in mari collatum à Iohanne Martiñ, Vineas vobis collatas ab Arnaldo Viverevult,

vineas de Valera. Prioratus sanctæ Mariæ de insula quæ est in Averno, & de Praifornel, cum possessionibus eorum. In Valsicensi diocesi Ecclesiam de Brana cum aliis possessionibus vestris. Prioratus sancti Iohannis de Blaniaco & sancti Petri de Castet, cum Ecclesia sua de Siurac. Prioratus de Rius, de Sorraco, de Coriaco, de Fescals, de la Gardera, de Viaco, de Linguon, cum omnibus pertinentiis eorum, & prioratum de Bellofonte. In Petragoricensi diocesi prioratus sancti Martini, Campi Martini, & de Scaurniaco, & de Prifone, & sancti Vlrici, & sancti Nicolai de Gorfon, de Lopehac, cum Ecclesia sua de Murzac. Prioratus sancti Saturnini de Puteo cum Ecclesiis suis sanctæ Mariæ de Belpojet & de Punacio. Prioratum de Lavernhia cum Ecclesiis suis sancti Martini de Cumbis & de Croisa. Prioratum sancti Pastoris cum Ecclesiis sibi pertinentibus, & prioratum de Atenac & de Nausis cum omnibus pertinentiis eorum, & de Surriaco cum pertinentiis suis. In Agennensi diocesi, prioratum sancti Antonini cum Ecclesia sanctæ Rufinæ, & de Runaut, & Maureliaco, & sanctæ Mariæ de Culturis. Prioratus sancti Silvestri de Peno, sancti Petri de Guntaldo, de Escassafort, cum Ecclesiis & aliis pertinentiis suis. Prioratus etiam de Manuforti, de Calefu, sancti Caprasij de Savarzac, sanctæ Mariæ de Lafita, & de Caus Beofa cum Ecclesia eius sancti Andreae, cum omnibus pertinentiis eorum. In Caturcensi diocesi monasterium monialium, scilicet Pomaredus, cum prioratibus, Ecclesiis, & aliis possessionibus suis. Salvitatem de Blancafort. In Auxitanensi diocesi prioratum Gavarretus cum decima & censu totius villæ, furnis, & aliis possessionibus suis. Prioratus de Leucader, de Malvezi, de Gilo, de Perquer, de Boga, del mont de Caneux, de Seuguer. In regno Aragonum, prioratus de Rosta, de Pintan, de Vnocastello, de Exera, de Pradella, de Alcala, cum Ecclesiis, decimis, & aliis possessionibus suis. In Lincolnensi diocesi in Anglia, prioratum de Boroella cum pertinentiis suis. In Cameracensi diocesi, abbatiam sancti Dionysij de Brocares, cum Ecclesiis, decimis, & aliis pertinentiis suis. In Sueffionensi diocesi, prioratus sancti Leodegarj & sancti Pauli de Nemore & Bellævallis. In Laudunensi diocesi prioratum Girei, & sanctæ Probæ, & de Lapon. In Remensi diocesi prioratum de Noveio cum pertinentiis suis. In Cathalaunensi diocesi prioratum

Chantici. In Senonensi diocesi prioratum Neronis villæ cum pertinentiis suis. In Aurelianensi diocesi prioratum de Semeio cum Ecclesiis suis sancti Iohannis de Eureis & sancti Symphoriani de Camblois. Sanè novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullus à vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liccat quoque vobis Clericos vel laicos liberos & absolutos è seculo fugientes ad conversionem recipere & eos absque contradictione aliqua retinere. Cùm autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis & interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina officia celebrare. In parochialibus autem Ecclesiis quas habetis liceat vobis sacerdotes eligere & diocesano Episcopo præsentare; quibus, si idonei fuerint, Episcopus animarum curam committat, ut ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Chrisma verò, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes monachorum vel Clericorum qui ad sacros fuerint ordines promovendi, à diocesano suscipietis Episcopo; siquidem catholicus fuerit, & gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, & ea vobis gratis & absque pravitare aliqua voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis quemcumque malueritis catholicum adire antistitem, qui nostra fretus auctoritate quod postulat indulgeat. Ad hæc, præsentis decreto statuimus ut obeunte te nunc ipsius loci Abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur nisi quem fratres communi consensu vel fratrum major pars consilij sanioris secundum Dei timorem & beati Benedicti regulam providerint eligendum. Inhibemus quoque ne infra terminos parochiarum vestrarum Ecclesiam vel oratorium sine assensu diocesani Episcopi & vestro quicumquam ædificare præsumat. Salvis tamen privilegiis apostolicæ sedis. Libertates præterea & immunitates à felicis recordationis Alexandro Papa prædecessore nostro, sive ab Archiepiscopis, à Ducibus Aquitaniz, necnon & aliis illius terræ Baronibus monasterio & hominibus vestris pietatis & religionis consideratione indultas ratas habentes, auctoritate apostolica confirmamus; statuentes ut sicut ab eisdem prædecessoribus nostris statutum fuisse dinoscitur, nulla ecclesiastica secularive persona

habitatores vestros ad arma compellere vel indebitas exactiones ab eis extorquere præsumat. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi fortè excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat. Salva tamen iustitia illarum Ecclesiarum à quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut ejus possessiones &c. usque profutura. salva sedis apostolicæ auctoritate & diocesani Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens &c. usque subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura &c. usque æternæ pacis inveniant. Amen. Datum Laterani per manum Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij Kal. Decemb. Indictione prima, incarnationis dominicæ anno MCCXII. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. anno quintodecimo.

ABBATI ANIANENSI.

EX susceptæ nobis imminet officio servitutis ut cùm Ecclesiarum omnium curam Domino susceperimus disponente ad illarum gravamina relevanda specialiter intendamus quæ apostolico noscuntur amplius præsidio indigere. Cùm igitur, sicut accepimus, monasterium tuum adeo sit in temporalibus diminutum ut tibi & fratribus Domino servientibus in eodem in vestitu & victu de ipsius proventibus provide re non possis, auctoritate præsentium liberam tibi concedimus facultatem ut sacristiam & Ecclesias monasterij memorati, quæ à monachis seu clericis secularibus detinentur, ad manus tuas de consensu conventus vel majoris & sanioris partis ipsius appellatione remota valeas legitimè revocare; quatenus de ipsarum proventibus provideatur fratribus competenter, ut releventur etiam onera debitorum. Tu denique, fili Abbas, super te ipso &c. Datum Laterani 1 v. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno quintodecimo.

Scriptum est super hoc Abbati sancti Wilhelmi, & Priori & Sacristæ de Salve Lodenensis & Nemausensis diocesis, sic. Cùm dilecto filio Abbati sancti Salvatoris Anianensis duxerimus concedendum ut sacristiam & Ecclesias monasterij sui, quæ à monachis seu etiam clericis secularibus detinentur &c. usque revocare, necnon ipsius

Epist. 532: De relevanda paupertate monasterij.

Y Y y ij

monasterij possessiones & alia quæ à prædecessoribus suis vel aliis illicitè alienata invenerit vel distracta, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si qui super hoc contradictores apparuerint vel rebelles, vos ipsos, cum ab eo fueritis requisiti, ratione prævia per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Tu denique, fili Abbas, super te ipso &c. Datum 11. Idus Februarij, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CANTVARIENSI ARCHIEPISCOPO

S. R. E. Cardinali & * cœpiscopis suis cum ipso pariter exultantibus.

* Vide infra pag. 727.

Epist. 233
Eos consolatur in afflictione.

OMne gaudium existimare debetis cum in tentationes varias incideritis, eorum exemplo qui gaudentes ibant à conspectu concilij, quoniam digni sunt habiti contumelias pro nomine Iesu pati. Beati namque sunt illi qui persecutionem propter justitiam patiuntur; quoniam cum probati fuerint, accipient coronam vitæ, quam repromittit Deus diligentibus se. Fidelis enim est Deus, qui suos fideles non patitur supra posse tentari, sed facit in tentatione proventum. Nam quod facit flagellum grano & fornax auro, id efficit persecutio viro justo, qui ratione fidei, ex qua vivit, similis est grano sinapis, quod quanto plus tunditur, tanto fortius inardescit; ut probatio suæ fidei multo pretiosior fiat auro, quod per ignem non consumitur, sed probatur. Vos ergo, fratres, non deficiatis in tribulationibus vestris, quas pro libertate ac justitia Ecclesiæ toleratis, quoniam in servis suis Dominus consolabitur, qui misericordiarum est pater & totius consolationis est Deus, in gaudio meti faciens quod in lacrymis seminatur. Ipse quidem post nubilum facit serenum, & post tempestatem tranquillum. Ipse post lamentationem & fletum, gaudium & exultationem inducit: qui lucem creavit post tenebras, & post vesperam fecit mane: quoniam ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Quod ille bene noverat qui dicebat: *Convertisti planctum meum in gaudium mihi: præcinxisti me lætitia, ut cantet tibi gloria mea, & non compungar.* O quantæ mercedis est apud Deum, quantæ laudis est apud homines, spiritualia temporalibus anteferre, ut temporalia spiritualibus postponantur! Exilium sustinere pro patria, pro divitiis paupertatem, injuriam pro honore, pro quiete laborem! Verum attendite diligenter quid ille gloriosus mar-

tyr & Pontifex vester pertulerit pro hac causa; & intelligetis pro certo quod in vestro certamine ipsius est martyrium innovatum, immo ipsius agonis palma vobis est feliciter reservata, qui ducem certaminis tamquam fortis athleta sequimini ad triumphum. Nisi enim hujus causæ is esset effectus, quæ utilitas in sanguine suo, qui gladiis effusus est impiorum? Non enim sub altari Dei frustra clamat anima interfecti propter verbum Domini & propter testimonium quod habebat, voce magna dicendo: *Vsquequo, Domine sanctus & verus, non iudicas, & vindicas sanguinem meum de iis qui habitant super terram? & ditam est illi ut requiesceret modicum adhuc tempus, donec impleantur conservi.* quoad vos sano potest intellectu referri, qui conservi ejus existitis, servitum exequendo divinam, ut sponsam Christi à servitute liberetis humana. Quia non sumus filij ancillæ, sed liberæ, qua libertate nos unigenitus Dei filius liberavit. Interrogate, quæso, conscientiam ipsi vestram, nisi respondeat ipsa vobis quod tolerabilis est honorabilem persecutionem extra patriam sustinere quam in patria perpeti vilissimam servitutem, longè peiorè peiorem quam olim populus Israël in Ægypto sub Pharaone in luto & latere sustinebat. Et nunc induratum est cor Pharaonis, nec dimittet Israeliticum populum nisi tandem in manu valida, ut post fordes Ægypti sacrificet Domino in deserto. Confidite, fratres, quod idem Deus per alterum Moysen liberabit populum suum de servitute novi Pharaonis in manu forti; & cum fuerit mirabiliter liberatus, cantabit Domino gloriosè quod equum & ascensorem projecit in mare, qui Deum sibi non posuit adiutorem, sed in sua prævaluit vanitate, qui gloriatur cum malè fecerit, & in pessimis rebus exultat; qui factus est sicut equus & mulus, in quibus nullus est intellectus; ita in reprobum sensum datus ut cor ejus commutatum sit ab humano, eique cor feræ sit datum, ut de ipsius conversione penè penitus desperetur, nisi cum misericorditer & mirabiliter in virum alium ille muret qui vocat impios & non sunt & de lapidibus suscitavit filios Abrahæ; aut gravior illi vexatio tribuat intellectum, si forte oculos suos levet in cælum & sensus suos illi reddatur & altissimo benedicat. Nos sanè, qui ex intimo cordis affectu passionibus vestris compatimur & doloribus condolemus, non cessamus extendere manus nostras & in virga percutere donec vos libert-

Dominus in mirabilibus suis, quod non in longinquum futurum esse credimus & speramus. Et licet cogitatum vestrum iactare debeatis in Deum & sollicitudinem vestram in illum proicere qui non deserit sperantes in se nec de sua misericordia praesumentes, ne tamen ipsum fortasse tentetis si cooperari negligatis eidem, satagite operari, quantum iuste ac honeste potestis, cum omni diligentia & cautela, nihil de contingentibus omittentes, ut ille vos & in praesenti & in futuro remuneret pro cuius gloria & honore graves & grandes sufferitis injurias & pressuras. Mittimus autem vobis litterarum re scriptum quas nuntiis nostris pro pace reformanda tribuimus praesentibus interclusum.

IOHANNI ILLUSTRI
Regi Angliae, spiritum consilij sanioris.

Avditis verbis nuntiorum tuorum, qui ad nostram praesentiam pervenerunt, etsi non illa nobis ex parte tua sufficienter obtulerint quae sunt ad satisfactionem sufficientia competentem super multis & magnis injuriis & iacturis quas longo jam tempore intulisti Ecclesiae Anglicanae contra divini nominis gloriam & apostolicae sedis honorem, in periculum animae ac dispendium famae tuae, adhuc tamen experiri volentes utrum te revocare possimus ab errore ad veritatem, ecce tibi benedictionem & maledictionem proponimus, ejus exemplo qui per Moysen famulum suum benedictiones & maledictiones proposuit filiis Israel, ut eligas quam malueris, vel benedictionem, si satisfeceris, ad salutem, vel maledictionem, si contempseris, ad ruinam. Licet enim quaedam nobis litteras destinaveris, quibus asseruisti habiturum te ratum quicquid Abbas de Bello loco & frater A. Marcel & alij quatuor nuntij tui super negotio Cantuariensis Ecclesiae agerent coram nobis, quia tamen ex iis non nisi tres ad nostram pervenere praesentiam, ij sine aliis nihil facere poterant secundum earundem continentiam litterarum. Praeterea non agitur tantum de negotio Cantuariensis Ecclesiae, sed totius Ecclesiae Anglicanae, quam impie persequendo niteris ancillare, propter quod anathematis meruisti vinculo innodari. Ii vero tres nuntij nobis ad ultimum obtulerunt quod secundum illam formam satisfacere promittebas quam per dilectos filios Pandulphum Subdiaconum & fratrem Durandum familiares nostros tibi curavimus destinare. Verum cum per te steterit quod minus secun-

dum eandem formam pax fuerit reformata, & postea pejora prioribus attentaveris, nos ad eam, quae pro majori parte gratiam continebat, minime jam tenemur, cum ipsa gratia reddideris te indignum. Ut autem vincamus in bono malum & omnem tibi excusationis materiam auferamus, adhuc eam parati sumus servare, si utque ad Kalendas Junij proximè venturas per iuramenta quatuor^a Baronum tuorum iurantium, te praesente ac mandante, in animam tuam, & per patentes tuas litteras re promiseris quod eam fideliter & efficaciter adimplebis secundum expositiones & explanationes quas ad omnis dubitationis scrupulum removendum duximus adhibendas, & infra eundem terminum hoc totum significaveris per tuas patentes litteras venerabili fratri nostro Stephano Cantuariensi Archiepiscopo & qui cum eo sunt Episcopis suis. Alioquin ejus exemplo qui populum suum de servitute Pharaonis in manu valida liberavit, Anglicanam Ecclesiam in forti brachio de servitute tua studebimus liberare; praedicentes nunc tibi veraciter & constanter quod si pacem recipere, cum vales, non vis, cum volueris non valebis, eritque inutilis poenitentia post ruinam; sicut per eorum exempla potes cognoscere qui diebus istis similia praesumpserunt. Formam verò quam praefatis nuntiis nostris injunximus praesentibus tibi litteris mittimus interclusam.

PACIS ET RECONCILIATIONIS
leges.

Expositiones autem & explanationes sunt istae. In primis itaque solemniter & absolute jurabis stare mandatis nostris coram Legato vel delegato nostro super omnibus pro quibus a nobis excommunicatus exis, & veram pacem ac plenam securitatem praestabis venerabilibus fratribus Stephano Cantuariensi Archiepiscopo, Willelmo Londoniensi, Eustachio Eliensi, Aegidio Herefordensi, Iocelino Bathoniensi, & Huberto Lincolnensi Episcopis, ac dilectis filiis Priori & monachis Cantuariensibus, Roberto quoque filio Vvalteri, & Eustachio de Vesli, necnon ceteris Clericis & laicis hoc negotium contingentibus, praestando simul coram eodem Legato vel delegato nostro publice iuramentum quod ipsos cum suis nec laedes nec laedi facies aut permittes in personis & rebus, eisque omnem indignationem dimittes, & in gratiam tuam eosdem recipies, ac bona fide tenebis, quodque praefatos Archie-

^a Vide lib. 16. epist. 76 & Matthaei Paris. ad an. 1213.

Sacramentum Regis secundu hanc formam extat lib. 16. epist. 76. & apud Matthaei Paris. ad an. 1213.

Epist. 114.
De negotio
Archiepiscopi
Cantuariensis
Vide infra epist.
117. & 169.
118. 119. 121.
122. 123. 124.
& Matthaeum
Paris. ad an.
1212.

piscopum & Episcopos non impedies nec permittes aut facies impediri quò minus ipsi liberè suum exequantur officium, & plena suæ jurisdictionis auctoritate, prout debent, utantur; & super iis tam nobis quàm ipsi Archiepiscopo & singulis Episcopis tuas parentes litteras exhibebis, faciens ab Episcopis & Comitibus ac Baronibus tuis, quot & quos præfati Archiepiscopus & Episcopi postulaverint, juramenta & patentes eorum litteras exhiberi quòd ipsi bona fide studebunt ut hæc pax & securitas firmiter observetur. Et si fortè, quod Deus avertat, per te ipsum vel alios contraveris, ipsi pro Ecclesia contra violatores securitatis & pacis mandatis apostolicis inhærebunt, tuque perpetuò custodiam vacantium Ecclesiarum amittes. Quòd si fortè nequiveris eos ad hanc ultimam juramenti partem inducere, videlicet quòd si per te ipsum vel alios contraveris, ipsi pro Ecclesia contra violatores securitatis & pacis mandatis apostolicis inhærebunt, tu propter hoc nobis ac Romanæ Ecclesiæ per tuas patentes litteras obligabis omne jus patronatus quod habes in Ecclesiis Anglicanis. Omnes autem litteras quæ pro securitate prædictorum sunt exhibendæ præfatis Archiepiscopo & Episcopis ante suum ingressum in Angliam destinabis. Si verò tibi placuerit, sæpèfati Archiepiscopus & Episcopi præstabunt, salvo honore Dei & Ecclesiæ, juratoriam & litteratoriam cautionem quòd ipsi nec per se nec per alios contra personam vel coronam tuam aliquid attentabunt, te illis prædictam securitatem & pacem illibatam servante. De ablatis autem plenam restitutionem & de damnis recompensationem sufficientem omnibus impendes, tam Clericis quàm laicis universis ad hoc negotium pertinentibus, non solum rerum, verùm etiam libertatum, eisque libertates redditas conservabis, Archiepiscopo quidem & Episcopo Lincolnienfi à tempore suæ * confirmationis, aliis autem à tempore discordiæ inchoatæ. Nec obstabit aliqua pactio vel promissio seu concessio quòd minus & damna recompensentur & restituantur ablata tam vivorum quàm etiam defunctorum. Nec de ablatis aliquid retinebis prætextu servitij quod tibi debuerit impendi; sed postea tibi debita pro servitio recompensatio tribuetur; statimque facies omnes quos detines Clericos absolutè dimitti ac restitui propriæ libertati, & etiam laicos qui occasione hujus negotij detinentur. In-

* *Apud Matth.
Paris consecrationis.*

continenti quoque post adventum illius qui te debet absolvere facies de parte restitutionis ablatorum octo milia librarum legalium sterlingorum, pro persolvendis debitis & faciendis expensis, nuntiis prædictorum Archiepiscopi & Episcoporum ac monachorum Cantuariensium assignari sine impedimento quolibet per tuam potestatem ad eos liberè deferenda, ut expediti revertantur in Angliam honorificè revocati, videlicet Stephano Cantuariensi Archiepiscopo duo milia & quingentas libras, Willelmo Londoniensi Episcopo septingentas & quinquaginta libras, Eustachio Eliensi * mille & quingentas libras, * *Apud Matth. Paris consecrationis.* Aegidio Herefordensi septingentas & quinquaginta libras, Iocelino Bathoniensi septingentas & quinquaginta libras, Huberto Lincoldiensi septingentas & quinquaginta libras, Priori & monachis Cantuariensibus mille libras. Sed protinus absque mora postquam pacem istam duxeris acceptandam resignari facies Archiepiscopo & Episcopis & Clericis ac Ecclesiis universis in manibus nuntiorum vel procuratorum ipsorum omnia * immobilia cum administratione libera eorundem, & in pace dimitti. Interdictum etiam vulgariter utlagationuncupatum, quod proponi fecisti contra personas ecclesiasticas, publicè revocabis, protestando per tuas patentes litteras Archiepiscopo tribuendas id ad te de personis ecclesiasticis nullatenus pertinere, quòdque illud de cetero contra personas ecclesiasticas non facies promulgari. Revocabis præterea utlagationem laicorum ad hoc negotium pertinentium, & remittes hominibus quæ post interdictum ab Ecclesiis hominibus recepisti præter regni consuetudinem & ecclesiasticam libertatem. Si verò super damnis vel ablatis aut eorum quantitate vel æstimatione quæstio fuerit de facto suborta, per Legatum aut delegatum nostrum receptis probationibus publicè terminetur. Et his omnibus rite peractis, relaxabitur sententia interdicti. Super ceteris autem capitulis si quæ fuerint dubitationes subortæ, de quibus merito valeat dubitari, nisi per Legatum vel delegatum nostrum de partium fuerint voluntate sopitæ, ad nostrum referantur arbitrium, ut quod super iis decreverimus observetur. Remissimus igitur ad tuam regalem præsentiam præfatum Subdiaconum & familiarem nostrum Pandulphum, nobis & fratribus nostris merito suæ prohibitionis acceptum, fideliter consulentes ut his quæ tibi ex parte nostra suggererit omni dubitatione

dubitatione postposita benevolam imper-
tialis assensum. Datum Laterani III. Kal.
Martij, pontificatus nostri anno quinto.
decimo.

FORMA QUIDEM EST TALIS.

*Dilectis filiis Pandulpho Subdiacono & fratri
Durando familiaribus nostris.*

Illam gerimus de vestra discretionem fi-
duciam ut securè vobis ardua negotia
committamus, pro certo sperantes quòd
ea secundum Deum ad honorem & pro-
fectum apostolicæ sedis curabitis promo-
vere. Quocirca discretionis vestre per apo-
stolica scripta præcipiendo mandamus
quatenus proficiscentes in Angliam unà
cum venerabili fratre nostro Vintoniensi
Episcopo & dilecto filio Priore Con-
ventrensi vel eorum altero, si forsan ambo in-
teresse non possent, Regis præsentiam
adeatis, monentes & exhortantes eundem
efficaciter & prudenter ut Deo & Ecclesiæ
satisfaciat secundum formam subscriptam
inter nos & nuntios suos multimoda delibe-
ratione provisam. Ipse quidem cum suas
patentes litteras vobis tradiderit, & vos
nostras patentes litteras sibi tradatis secun-
dum capitularis tenorem quod ei pridem
diximus sub alphabeto distinctum, vo-
bisque tradimus ad cautelam. Sed si Rex
maluerit ut nec ipse tradat hujusmodi li-
teras suas vobis, nec vos tradatis hujusmo-
di litteras nostras sibi, acquiescat is eadem;
& sic cum prædictis Episcopo & Priore vel
eorum altero, recepto ab eo publicè jura-
mento quòd super his pro quibus de man-
dato nostro excommunicatus existit nos-
tris mandatis absolutè parebit, tu, fili
Subdiacone, beneficium ei absolutionis im-
pendas, reconcilians eum ecclesiasticæ uni-
tati, ac deinde recipientes ab ipso tam pro
venerabili fratre nostro Cantuariensi Ar-
chiepiscopo quam pro coepiscopis ejus &
monachis Cantuariensibus ac omnibus aliis
ad hoc negotium pertinentibus plenam se-
curitatem ac idoneam cautionem per ho-
norabiles nuntios faciatis eos in Angliam
revocari; quibus idem Rex omnem ran-
orem & indignationem remittat; ac re-
cepto à præfato Archiepiscopo juramento
quòd à suis prædecessoribus consuevit illius
progenitoribus exhiberi, universa ei con-
cedat & tradat & faciat ab eo pacificè pos-
sideri quæ ad ipsum pertinere noscuntur,
ita quòd super ablatorum restitutione ac
recompensatione damnorum satisfactio-
nem plenariam tam ipsi quam aliis univer-
sis faciat exhiberi; & sic tu relaxes senten-

Tom. I I.

tiam interdicti. Si verò circa horum aliquid
de quo meritò valeat dubitari quicquam
emerferit quæstionis, nostro reservetur
mandato; injungendo super hoc ipsi Re-
gi ex debito præstiti juramenti ne propter
hujusmodi dubium relaxatio interdicti ni-
miùm differatur. Testes autem qui super
eo fuerint nominati, si se gratia, odio, vel
timore subtraxerint quòd minus perhibeant
testimonium veritati, ad hoc per censu-
ram ecclesiasticam appellatione remota
compellas; quatenus inquisita & cognita
veritate, si quid super ablatorum restitu-
tione vel recompensatione damnorum
propter quæstionem subortam remanserit
imperfectum, per apostolicum tandem
mandatum consultius impleatur. Quòd si
fortè præfatus Rex infra mensem præscrip-
tam formam non duxerit acceptandam,
sed in sua maluerit duritia perdurare, vos
ex tunc recedentes ab ipso, significetis ex
parte nostra prædictis Archiepiscopo &
Episcopis ut negotium Ecclesiæ, prout
melius poterunt, persequantur, vosque
non differatis ulterius ad nostram præsen-
tiam remeare.

CAPITULO MELPHIENSI.

Avres habuit & non audivit, nares &
non odoravit, ille qui præfuit & ob-
fuit Ecclesiæ Melphienfi, cum operum
ejus clamores, qui usque ad nos in longin-
quo insinuatione clamosa communis ferè
opinionis vallata testimonio pervenerunt,
in proximo noluerit intelligere ut bene
ageret, comparatus jumentis insipienti-
bus, & similis illis effectus, & nostræ com-
monitionis surdus auditor, inter virtutum
odorem & factorem non discreverit vitio-
rum. Acceperamus siquidem olim qualiter
R. tunc Melphienfi Episcopus, si Episco-
pus dici debet quem opera mercenarium
exhibuerunt, non pastorem, habitus fue-
rat de bonæ memoriæ Jacobi prædecesso-
ris sui morte suspectus, quid & qualiter
post obitum illius proprio firmaverat jura-
mento, & contra id venerat quod jurarat,
quomodo tandem in sua fuerat electione
processum, qualiter etiam illa quam in
oculis populi ad publicæ infamiae testimo-
nium detinebat, in die consecrationis ejus
enixa, & libidinis testem produxerat, &
quasi recentis ediderat incontinentiæ ar-
gumentum, & quomodo alius qui post eum
venerat & descenderat ex eodem, ante ip-
sum factus est Presbyter, ante patrem as-
cendens filius ad altare. Nos autem erga
ipsum tanta patientia sumus usi quòd qui

*Epist. 135.
Vt alium Episcopum eligat.*

ZZzz

poteramus descendere ac videre utrum clamor qui ad nos de ipso ascenderat, opere completeretur, & respondente facto sermone, vibrare ultionis gladium in eundem, virgam correctionis remisimus, rigorem iudicij suspendentes, & affectu ei patris spiritualis exhibito, ipsi caritative monitionis manna porreximus prægustandum. Et ne quid de contingentibus omittere videremur, oblatum nobis infamiae suae libellum sibi duximus transferendum, audita suis oculis admoventes; ut ingressus conscientiae suae iudicium, idem sibi testis & iudex existens, humiliatus ad poenitentiam sic apud se caderet quod resurgeret apud Deum. Ipse verò, tamquam aspis surda, quæ vocem non exaudit incantantium sapienter, usque adeo nostros projecit post sua terga sermones quod, sicut postmodum nostris fuit auribus intimatum, deposita penè penitus modestia pastorali, carnem & sanguinem sapiens, filium voluptatis & sanguinis, & alias prorsus indignum & moribus onerosum, dignis & honorabilibus prætulit officio cantoriae; sicque factus est post Episcopum primus inter alios excellentia dignitatis qui meritis novissimus existeret, & primi prærogativa virtutum facti sunt novissimi beneficii qualitate. Nepotibus quoque suis vagientibus in cunabulis, licet ad plus vix valentibus balbutire, nedum quod in Ecclesia legerent vel cantarent, nisi fortè legat balbutiens expeditè, ac dulces choro concinentium resonet vagiens melodias, majores præbendas tribuit & beneficia meliora; portantibus aliis pondus diei & ætus, & istis ubi non feminaverunt metentibus plena manu. Hæc autem licet se promiserit correcturum sub fidei sponcione, faciens tamen ad ulteriora processum, immo magis excessum, tam vos quam alios Clericos præbendis & beneficiis prætermisso juris ordine spoliavit, & contra Turonensis statuta Concilij, quod sectionem inhibet præbendarum, dividebat & divisas conferebat præbendas, non secundum rationis iudicium, sed pro suæ arbitrio voluntatis. Sponsalia sanè, nisi de solvenda sibi pecunia præcederent sponcione, contrahi prohibebat; ac factus in templo Domini venditor columbarum, qui numulariorum menfas evertere debuisset, opibus, non operibus, pensatis in subditis, in collatione beneficiorum & aliorum quæ juris spiritualis existunt, non quid exigeret meritum, sed quid munus suggereret attendebat; ut qui plus de temporalibus in stateris

ejus dolosis posset appendere, plus de spiritualibus reportaret; sicque ad Simonem magum imitatione simoniacæ pravitatis accessit quod à Simone Petro penitus vitus est discessisse. In iis autem & aliis quæ licet in publicum malitia sua prodiderit, nos tamen fastidio subticemus, in patientia supportavimus, illi locum veniæ reservantes, ut si forsan actus suos reformaret in bonum, sibi nostra clementia ignosceret, ne periret. Sed ipse gratia nostræ benignitatis abusus, ut nos acrius provocaret, Ortoni reprobo & maledicto, nec pulsatus precibus, nec sufficienti metu commotus, Melfiensem subdidit civitatem; factusque prodicione præcursor, cives quos revocasse debeuerat prævenit temerè ad jurandum, immò potius dejurandum, (cum dici non debeat juramentum per quod iustitia læditur, fides alij debita violatur, & cuius adhuc manus, & excommunicato prædicto tanto principalius inter alios regni prælatos adhæsit quanto plus aliis ab Ecclesiæ devotione ac memorati Regis fidelitate recessit. Porro ut poena revocaret à culpa quem culpa traxit ad poenam, & sentiret fulgura qui tonitrua non timebat, venerabili fratri nostro Murano Episcopo nostris dedimus litteris in præceptis ut ipsum ab officio pontificali suspendens, nimitter eidem injungeret quod infra tres menses nostro se conspectui præsentaret; alioquin ex tunc eum vinculo excommunicationis astringens, vobis ex parte nostra præciperet ut provideretis Ecclesiæ vestræ ac vobis personam idoneam canonicè in pastorem. Cumque per supradictum Moranum Episcopum nostra fuisset auctoritate suspensus, infra trium mensium spatium eidem indultum per nuntios instruit & humiliter supplicavit ut terminum quo nostro se debebat præsentare conspectui dignaremur usque ad octavas beati Martini proximo præteritas prorogare. Cui non solum illas, sed etiam usque ad octavas Epiphaniæ, ad convincendam ejus malitiam, alias inducias duximus indulgendas. Interim autem ipse iram sibi accumulans in die ire, nedum quod à præmissis non destitit, sed etiam, sicut accepimus, tamquam fecerit cum morte pepigerit, in profundum veniens vitiorum, in contumaciam se majorem erexit, & prioribus pejora commisit,

medio tempore bona Ecclesia sibi commissa tam prodiga dispensatione dispergens quod eventu secuto premissa petitionis interprete, ad dissipandum, non ad comparandum in nostra presentia, visus est prorogationem termini non absque illusione sedis apostolicæ postulasse. Cum igitur idem mortuus per peccatum, & evidentia suorum actuum perversorum extra civitatem delatus, jamque delinquendi consuetudine compeditus in monumento jaceat foetidus, non adiciens ut resurgat, ut excidatur sicut fatua, quæ nec verba salutis enuntians, nec opera virtutis exercens, non protulit fructus aut folia, sed terram sterilem reddidit sub occupatione nociva, dictum R. ab Ecclesia Meliensi perpetuo duximus amovendum, ut nec etiam ut subjectus in ea remaneat cui sic præesse noluit ut prodesset, excommunicationis vinculo innodantes si quis ei de cetero præsumpsit intendere ut pastori. Contractus præterea venditionis, donationis, vel cujuslibet alterius alienationis, quos in damnum celebravit ejusdem Ecclesiæ, irritamus; & ut terra quæ sub umbra inutilis arboris sterilis habebatur, per novam plantationem ad fructificandum culturam recipiat congruentem, per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus quatenus in talem personam de prudentum virorum consilio vota vestra per electionem canonicam conferatis per quam & præteriti temporis valeat reparari jactura & futuri commoditas provideri. Datum Laterani 111. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno decimoquinto.

STEPHANO CANTVARIENSI Archiepiscopo S. R. E. Cardinali, Willielmo Londoniensi, Eustachio Eliensi, Egidio Herefordensi, & Huberto Lincolnensi Episcopis.

Epist. 136. Pæcia iniqua denuntiat irrita.

EA quæ illicitè præsumuntur contra honestatem canonicam aut ecclesiasticam libertatem meritò debent per auctoritatem apostolicam irritari, ne forte transeant præsumptoribus in exemplum. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus concessionem, pactionem, sive promissionem quas clerici seu religiosi viri cujuscunque professionis vel ordinis Iohanni Regi Angliæ super ablatis vel extortis post interdictum fecerunt, quò minus ipsa restituantur ad plenum, denuntietis irritas & inanes. Auctores etiam, & procuratores illarum, nisi Tom. II.

moniti satisfecerint, excommunicationis vinculo innodetis. Si qui verò prædictorum noluerint ablata vel extorta repetere, detentores eorum nihilominus ipsa restituere compellatis, in terra sanctæ subsidium juxta mandatum apostolicum reservanda. Quòd si non omnes &c. tres aut duo vestrum appellatione remota &c.

E I S D E M.

Nisi præsumptorum temeritas puniretur, nimis insolesceret audacia malignorum, qui nolentes inter fas & nefas discernere, vitium pro virtute ac vanitatem pro veritate sequuntur. Nos igitur, quibus imminet ex apostolicæ servitutis officio errata corrigere ac prava reducere in directam, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus viros ecclesiasticos qui Iohanni Regi Angliæ anathematis vinculo innodato ministerium, consilium, vel auxilium præstiterunt in iis quæ sunt contra justitiam & libertatem ecclesiasticam attentata, illosque qui ab eodem Rege post excommunicationem vel ab aliis excommunicatis scienter per collationem vel presentationem ecclesiastica beneficia sunt adepti, & similiter eos qui ob causas excommunicati prædictas, excommunicationis suæ tempore beneficia ecclesiastica receperunt, necnon ecclesiasticos viros qui scienter excommunicatis ecclesiastica beneficia contulere, similiter clericos & viros religiosos qui publicè communicaverunt præfato Regi & aliis excommunicatis auctoritate apostolica nominatim in casibus non concessis, ab officiis & beneficiis ecclesiasticis suspendatis donec se apostolico conspectui representent cum vestrarum testimonio litterarum plenam & meram continentium veritatem, illis duntaxat exceptis qui per satisfactionem condignam ad mandatum Ecclesiæ redierunt. Quòd si non omnes &c. ut supra.

Epist. 137. De negotio Archiepiscopi Cantuariensis. Vide supra epist. 134.

E I S D E M.

Sæpe contingit ut dum hostilis malignitas se reperit coartatam, pacem in dolo dissimulet, dolumque post pacem attentet, ut eos fraudibus circumveniat quibus non potuit viribus prævalere. Volentes itaque contra dolositates hujusmodi diligenti providere cautela, præsentium vobis auctoritate concedimus quòd si Iohannes Rex Angliæ violaverit pacem postquam inter ipsum & Ecclesiam Anglicanam provisione fuerit apostolica reformata, nisi

Epist. 138. Super eodem.

ZZzzij

Rex ipse legitimè monitus satisfecerit competenter, consulto interim Romano Pontifice, Regem ipsum & regnum ejus in eum statum interdicti & excommunicationis in quo ante reformationem pacis fuerunt auctoritate apostolica reducat. Quòd si non omnes &c.

E I S D E M.

*Epist. 239.
Super eodem.*

QVia nonnunquam malignorum per-
versitas per successionem sanguinis à
parentibus in filios derivatur, sicut eviden-
ter apparet ex eo quòd olim Rex Anglo-
rum Henricus beatum Thomam Cantua-
riensem Archiepiscopum justitiam & liber-
tatem ecclesiasticam defendentem longo
fuit tempore persecutus, interemptum tan-
dem gladiis impiorum, & Iohannes Rex
Angliæ natus ejus propter eandem causam
vos ac dilectos filios monachos Cantua-
rienses cum multis aliis à multo jam tem-
pore iniquè persequitur, cogens vos bonis
omnibus spoliatos miserabiliter exulare,
nos ecclesiasticæ libertatis zelo succensì,
per apostolica vobis scripta mandamus &
districtè præcipimus quatenus si dictus Rex
violaverit pacem quæ inter ipsum & Ec-

clesiam Anglicanam provisione fuerit apo-
stolica reformatà, vos aut quilibet alij mul-
tum de heredibus suis ungere vel coronare
præsumatis in Regem. Salvo semper in
omnibus apostolicæ sedis mandato.

APPENDIX

LIBRI DECIMI QUINTI

EPISCOPO MAGALONENSIS.

Dilecti filij Consules Montispeffulani
nobis humiliter supplicarunt ut eum
sola Ecclesia beati Firmini, quæ infra mu-
ros villæ suæ parochialis existit, multitu-
dini populi non sufficiat sacramenta eccle-
siastica ministrare, in quatuor aut quinque
villæ ipsius Ecclesiis dari penitentias & sa-
cramenta ecclesiastica faceremus. Volen-
tes igitur in hac parte fraternitati tuæ de-
ferre, per apostolica tibi scripta manda-
mus quatenus super hoc taliter providere
procures quòd exinde non emergat per-
iculum animarum. Datum Laterani v. i. i.
Kal. Februarij, pontificatus nostri anno
decimoquinto.

FINIS LIBRI QUINTI DECIMI.

